

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

**EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA
REJİMİNDE DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞI**

Ercüment ÇÖMEZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Şükran ŞIPKA

İstanbul, 2024

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNDE DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞI

Ercüment ÇÖMEZ

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2024

Ercüment ÇÖMEZ tarafından hazırlanmış ve 02.10.2024 tarihinde sunulmuş “EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNDE DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞI” başlıklı tez Özel Hukuk Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Şükran ŞIPKA

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Şükran ŞIPKA

Hukuk Fakültesi,
Altınbaş Üniversitesi

Doç. Dr. Nuri Aziz MİDYAT

Hukuk Fakültesi,
İstanbul Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Bilge ERTAN

Hukuk Fakültesi,
Altınbaş Üniversitesi

Bu tezin Yüksek Lisans. Tezi olarak bütün şartları sağladığımı beyan ederim.

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Ercüment ÇÖMEZ

İmzası

ÖZET

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNDE DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞI

ÇÖMEZ, Ercüment

Yüksek Lisans, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Prof. Dr. Şükran ŞİPKA

Tarih: Ekim / 2024

Sayfa: 147

743 sayılı EMK döneminde yasal mal rejimi, mal ayrılığı rejimi iken 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı TMK ile edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi halinde gelmiş, bu rejime tabi eşlerin evlilik birliği içinde diğer eşin belirli bir malvarlığına yaptıkları katkının, değer artış payı alacağı adı altında TMK 227. maddesi uyarınca mal rejiminin sona ermesi halinde talep edebilme imkanı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın amacı, TMK 227. maddesinde belirtilen değer artış payı alacağına ilişkin kavramların açıklanması, hükmün uygulama alanının belirlenmesi ile değer artış payı talep edebilmenin koşulları ve alacağın yapılan katkı türüne göre hesaplanması oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Değer Artış Payı, Katkı, Edinilmiş Mal, Kişisel Mal.

ABSTRACT

CLAIM FOR INCREASED VALUE IN THE REGIME OF CONTRIBUTION TO ACQUIRED PROPERTY

ÇÖMEZ, Ercüment

Master's Degree, Department of Private Law, Altınbaş University

Consultant: Prof. Dr. Şükran ŞİPKA

Date: October/2024

Page: 147

While the legal property regime during the period of the Former Civil Law No. 743 was the separation of property regime, with the Turkish Civil Law No. 4721, which entered into force on 01.01.2002, the regime of contribution to acquired property became the legal property regime, and the possibility of claiming the contributions made by the spouses subject to this regime to a certain asset of the other spouse within the marital union, under the name of the value increase share claim, has emerged in the event of the termination of the property regime in accordance with Article 227 of the Turkish Civil Law. The main purpose of this study is to explain the concepts related to the value increase share receivable stated in Article 227 of the Turkish Civil Law, to determine the scope of implementation of the provision, the terms of claiming the value increase share and the calculation of the receivable according to the type of the contribution made.

Keywords: Regime of Contribution to Acquired Property, Value Increase Share, Participation, Acquired Property, Personal Properties.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR.....	x
1. GİRİŞ.....	1
2. DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞI KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, UYGULAMA ALANI VE DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞININ KATKI PAYI ALACAĞI İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	4
2.1 DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞI	4
2.1.1 Genel Olarak	4
2.2 DEĞER ARTIŞ PAYI KAVRAMI.....	9
2.3 HUKUKİ NİTELİĞİ	12
2.4 HÜKMÜN UYGULAMA ALANI	17
2.5 DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞININ KATKI PAYI ALACAĞI İLE KARŞILAŞTIRILMASI	22
2.5.1 Katkı Payı Kavramı	22
2.5.2 Katkı Payı Talep Edilebilmesinin Koşulları	23
2.5.3 Katkının İspatı.....	26
2.5.4 Katkı Payı Alacağının Hesaplanması	27
2.5.5 Katkı Payı İle Değer Artış Payı Alacağının Karşılaştırılması	28
3. DEĞER ARTIŞ PAYI TALEP EDİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI.....	31
3.1 KATKI EVLİLİK BİRLİĞİNDE GERÇEKLEŞMİŞ OLMALI	31
3.2 MAL REJİMİ SONA ERMİŞ OLMALI.....	33
3.2.1 Boşanma veya Evliliğin İptali İle Sona Erme.....	33

3.2.2 Eşlerden Birininin Ölümü İle Sona Erme	37
3.2.3 Mal Rejiminin Değişikliği İle Sona Erme	39
3.2.4 Olağanüstü Mal Rejimine Geçiş İle Sona Erme	40
3.3. EŞ, DİĞER EŞE AİT MALVARLIĞINA KATKIDA BULUNMALI	41
3.3.1. Katkının Yöneldiği Malvarlığı Kavramı.....	41
3.3.2 Katkı Kavramı, Niteliği ve İspatı.....	46
3.3.2.1 Katkı kavramı ve niteliği	46
3.3.2.2 Katkının ispatı.....	48
3.3.3 Katkının Türleri	50
3.3.3.1 Para ile katkı	50
3.3.3.2 İş gücü ve emek ile katkı	52
3.3.4 Üçüncü Kişinin Malvarlığına Yapılan Katkı	53
3.4 MALIN EDİNİLMESİNE, İYİLEŞTİRİLMESİNE VE KORUNMASINA KATKI YAPILMALI	56
3.4.1 Malın Edinilmesine Katkı.....	56
3.4.2 Malın İyileştirilmesine Katkı	60
3.4.3 Malın Korunmasına Katkı	61
3.5 KATKIDA BULUNAN EŞİN BAĞIŞLAMA KASTI OLMAMALI.....	65
3.6 KATKI YAPAN EŞ KATKININ KARŞILIĞINI HİÇ YA DA UYGUN OLARAK ALMAMIŞ OLMALI.....	71
3.7 EŞ, DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞINDAN VEZGEÇMEMİŞ OLMALI	76
4. DEĞER ARTIŞ PAYININ HESAPLANMASI VE ÖDENMESİ.....	81
4.1 DEĞER ARTIŞ PAYININ HESAPLANMASI.....	81
4.1.1 Genel Olarak.....	81
4.1.2 Değer Artış Payı Alacağının Farklı Durumlara Göre Hesaplanması.....	83

4.1.2.1 Tasfiye aşamasında malın değer kaybetmesi veya kazanmasına göre.....	83
4.1.2.2 Tasfiye aşamasında malın mevcut olup olmamasına göre.....	85
4.1.2.3. Diğer eşin birden fazla malına katkı yapılması halinde.....	89
4.1.2.4 Mala birden fazla veya irat şeklinde katkı yapılması halinde.....	94
4.1.3 Değer Artış Payı Alacağının, Katılma Alacağının Hesaplanmasına Etkisine Göre	98
4.1.3.1 Eşlerden birinin kişisel malından diğer eşin kişisel malına yapılan katkı	98
4.1.3.2 Eşlerden birinin kişisel malından diğer eşin edinilmiş malına yapılan katkı....	99
4.1.3.3 Eşlerden birinin edinilmiş malından diğer eşin kişisel malına yapılan katkı..	100
4.1.3.4 Eşlerden birinin edinilmiş malından diğer eşin edinilmiş malına yapılan katkı.....	101
4.1.3.5 Paylı mülkiyete konu malvarlığına katkı yapılması halinde.....	104
4.2 DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞININ İFASI.....	108
4.2.1 Değer Artış Payı Alacağının Muacceliyeti	108
4.2.2 Değer Artış Payı Alacağının Ödenmesi.....	110
4.2.2.1 Nakit ya da aynı olarak ödeme.....	110
4.2.2.2 İfanın ertelenmesi, borçluya vade tanınması	114
4.2.2.3 Değer artış payı alacağında faiz.....	117
4.2.2.4 Güvence verilmesi	119
4.2.3 Zamanaşımı.....	120
5. SONUÇ	129
REFERANSLAR	136

KISALTMALAR

a.g.e	:	Adı Geçen Eser
a.g.m	:	Adı Geçen Makale
Ay.	:	Anayasa
C.	:	Cilt
Bkz.	:	Bakınız
E.	:	Esas
EBK	:	818 Sayılı Borçlar Kanunu
EMK	:	743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi
FKK	:	6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu
HD	:	Hukuk Dairesi
HGK	:	Hukuk Genel Kurulu Kararı
HMK	:	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	:	2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
İMK	:	İsviçre Medeni Kanunu
K.	:	Karar
md.	:	Madde
MÖHUK	:	Milletler Arası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
T.	:	Tarih
TBK	:	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	:	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
N.	:	Not

v.d	:	Ve Devamı
Yarg.	:	Yargıtay
YHGK	:	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı
YİBK	:	Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
ZGB	:	Schweizerisches Zivilgesetzbuch (İsviçre Medeni Kanunu)

1. GİRİŞ

Evlilik kurumunun niteliği gereği evlilik birliğinde eşlerin bir takım hak ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu hak ve sorumlulukların bir kısmı TMK 185,186/2,3, 193/1. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu yasal düzenlemelerin dışında eşler bir ömür birlikte yaşamak düşüncesi ile birbirlerine dayanışma ve destek olma kapsamında, birliğin giderlerine katkı sunmanın yanında çeşitli mal varlıkları da edinmektedirler. Malvarlıklarının edinilmesi sürecinde eşlerin birbirlerine, evlilik birliğinin yüklediği dayanışma amaçlı sorumluluk kapsam ve miktarını aşan şekilden katkıda bulunmaktadırlar. Evlilik birliğinin devam edeceği düşüncesi ile bağışlama kastı olmaksızın yapılan bu katkılar nedeniyle, katkı yapan eş diğer eşten ya hiç karşılık almamakta, ya da alınan karşılık katkıya uygun bir miktarı karşılamamaktadır.

2002 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı TMK 227. maddesi, önceki kanunda yer almayan bir düzenleme ile eşleri evlilik birliği içinde edindikleri mal varlıklarına diğer eşin yaptığı katkıları “Değer Artış Payı” kavramı altında lehine katkı yapılan eşten talep edebileceğini düzenlemiştir.

Bu maddeye göre “*Eşlerden biri, diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık olmaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır.*

Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması halinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.

Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.”

Görüleceği üzere maddenin ilk bölümünde değer artış payı talep edebilmenin bazı koşulları ile hesaplama yöntemi, ikinci fıkrasında katkı yapılan malvarlığının tasfiye öncesi elden çıkarılması halinde alacak miktarının hâkim tarafından nasıl belirleneceği belirtilmiş ve son

fıkra ise eşlerin bu haktan vazgeçebileceği veya pay oranında yazılı anlaşma ile değişiklik yapabilecekleri düzenlenmiştir.

EMK’ da eşlerden birinin diğer eşin malvarlığına yaptığı katkılar nedeniyle, katkıda bulunan eşin evliliğin sona ermesi halinde bu katkılarını talep edebilmesine imkan sağlayan bir yasal düzenleme bulunmamaktaydı. Yargıtay uygulaması ile “katkı payı” alacağı şeklinde kavram ile içtihatlar yoluyla bu kanun boşluğu doldurulmuştu. 4721 sayılı TMK yapılan düzenleme ile bu yasal boşluk doldurulmuş ve bu tür uyuşmazlıklara çözüm üretilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, değer artış payı kavramı, hukuki niteliği, hükmün uygulama alanına ilişkin açıklamalarda bulunulmuş, kaynak kanun olan İsviçre Medeni Kanunu’nda yer alan benzer düzenleme hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölümde ayrıca katkı payı alacağı kavramı, katkı payı alacağının talep edilebilme koşulları, katkının ispatı ve katkı payı alacağının hesaplanmasına ilişkin açıklamalar yapılarak değer artış payı alacağı ile katkı payı alacağının karşılaştırılması yapılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde değer artış payı talep edebilmenin koşulları incelenmiştir. Bu kapsamda, değer artış payı talep edebilmek için öncelikli şartlar olan evlilik koşulu ve mal rejiminin sona ermesi koşulları hakkında bilgiler verilmiş, “katkı” ve ”mal varlığı” kavramları açıklanmış, eşlerin evlilik birliği içinde olağan görevleri kapsamındaki katkıları ile değer artış payı alacağına konu olabilecek olağan üstü katkılarının farklılıkları açıklanmıştır. Bu bölümde, ayrıca katkı yapılan malvarlığının üçüncü kişiye ait olması halinde hükmün uygulamasının ne şekilde olacağı Yargıtay kararları ile açıklanmıştır.

Maddenin ilk fıkrasında malın edinilmesine, iyileştirilmesine ve korunmasına yapılan katkıların bu kapsamda alacak konusu olduğu belirtilmiş olduğundan, malın edinilmesi, iyileştirilmesi ve korunmasına yönelik katkıların neler olacağı örneklerle açıklanarak, bu katkıların hangilerinin diğer eşten talep edebileceği, yapılan katkılar ile ilgili uygun karşılık kavramının ne şekilde anlaşılması gerektiği açıklanmış, maddenin son fıkrasında belirtilen bu alacaktan vazgeçmeye veya pay oranının değiştirilmesine yönelik bilgiler verilmiştir. Yine bu bölümde eşlerden birinin diğer eşin malvarlığına yaptığı para, işgücü, borcun üstlenilmesi şeklinde yaptığı katkı türleri açıklanmış, katkının ispatının ne şekilde olacağı Yargıtay kararları ile açıklanmıştır. Çalışmamızın son bölümünde ise değer artış payı

alacağının hesaplama yöntemi ile ifası açıklanmış, katkının tasfiye aşamasında malın değer kaybetmesi veya kazanmasına, tasfiye aşamasında malın mevcut olup olmamasına, mala birden fazla veya irat şeklinde katkı yapılması , diğer eşin birden fazla malına katkı yapılması, katkı yapılan malın türüne göre yapılan katkılar ile paylı mülkiyete konu malvarlığına yapılan katkılarının hesaplama biçimi hakkında bilgiler verilmiş, örnek hesaplamalar yapılarak konu açıklanmıştır. Bu bölümünde ayrıca değer artış payının ifası konusu ile ilgili ayın şeklinde ifanın koşulları, değer artış payında faiz ve borçlu eşin borcun ertelenmesi talebi halinde alacaklı e e g vence verilmesi konularına ilişkin bilgiler verilmiştir. B l m n sonunda ise de er artı  payı alacağına ilişkin zamana ımı konusu Yargıtay uygulamaları ile açıklanmıştır.

2. DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞI KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, UYGULAMA ALANI VE DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞININ KATKI PAYI ALACAĞI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

2.1 DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞI

2.1.1 Genel Olarak

Eşler, bir ömür mutlu ve huzurlu yaşam sürmek amacıyla bir aile birliğini oluşturmakta ve bu amaçla oluşturulan evlilik birliği ile eşler arasında diğer sosyal ilişkilerden farklı bir birliktelik meydana gelmektedir. Bu birliktelik eşlere, aynı zamanda diğer ilişkilerden farklı bazı yükümlülükler getirmekte ve bir kısım hakların da doğmasına neden olmaktadır.

TMK 185. ve 186. maddelerinde düzenlenen eşlerin birbirine karşı yasal yükümlüklerini düzenleyen emredici kuralların yanı sıra, evlilik kurumunun doğası gereği bir ömrü beraber geçirmek arzusunda olan eşler, emek ve malvarlıkları ile evlilik birliğinin giderlerine katkı sunmaları zorunludur.¹

TMK 193/1. maddesinde eşlerin üçüncü kişiler ile her türlü hukuki işlemi yapabileceği belirtilmiş olduğundan evlilik birliği, eşlerden her birinin diğerinden bağımsız malvarlığı edinmesine engel değildir. Yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminde, eşlerden her biri, diğer eşten ayrı ve bağımsız sahip oldukları bu malvarlıkları üzerinde evlilik birliği süresince serbestçe tasarrufta bulunma hakkına da sahiptirler.²

Eşler, malvarlıkları üzerinde ferdi mülkiyet hakkına sahip iseler de evlilik birliği çatısı altındaki birlikteliğin devam edeceği düşüncesi, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma

¹ Şükran ŞİPKA, **Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar** (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi) Oniki Levha Yayınevi, İstanbul, 2013, s.181,

² Bilge ÖZTAN, **Aile Hukuku**, 6. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara, 2015, s. 435, Ayşe Merve BELGE, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artışına Katılma**. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi ,2021 12 (1), s.34 . DOI:10.21492 / inuhfd. 846236, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuhfd/issue/59427/846236>, Erişim tarihi 05.06.2022, Suat SARI, **Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi**, Beşir Kitapevi, İstanbul, 2007, s.264, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.181,

gereksinimi nedeniyle eşler, malvarlığı değerlerini de ortak kullanmakta, harcamaları birlikte yapmakta ve birlikte malvarlığı edinmektedirler.³

Eşlerin evlilik birliğinde mal varlığı edinirken birbirine karşı olan güven ve yardımlaşma yükümlülüğünün bir sonucu olarak mal rejimi süresince, diğer eşin malvarlığına katkı yapması her zaman mümkündür.⁴ Çünkü evlilik birliğinde eşler, birbirlerine karşı üçüncü kişilere davrandıklarından farklı davranmakta, üçüncü kişilerin bir maddi menfaate dayanarak yerine getirdiği edimleri, bağışlama amacı dışında çoğu zaman menfaat beklentisi olmadan veya gerekenden daha az bir menfaate karşılık, evlilik birliğinin gerektirdiği dayanışma ve yardımlaşma zorunluluğunun da sonucu olarak diğer eşin malvarlığına katkıda bulunurlar.⁵ Diğer eşin malvarlığına katkıda bulunan eş, katkısı sonucu aile birliğinin refahı ile birlikte daha iyi yaşam koşullarının ortaya çıkmasından kendisinin de faydalanacağı düşüncesi ile hareket etmektedir.⁶

Eşler tarafından yapılan katkılar evlilik birliğinin devam ettiği sürece eşler arasında sorun teşkil etmez. Ancak, evlilik birliğinin sona ermesi ile evlilik birliğinde eşin, diğer eşin malvarlığına yaptığı katkılar nedeniyle sorunlar ortaya çıkacaktır. Özellikle evlilik birliğinin boşanma ile sona ermesi halinde bu sorunlar daha da belirgin hale gelmekte, her bir eş diğerinin malvarlığına yaptığı katkının karşılığını diğer eşten talep edebilmektedir.⁷

Yasal mal rejiminin mal ayrılığı rejimi olduğu 01.01.2002 tarihinden önceki EMK döneminde evlilik birliğinde eşlerin birbirinin malvarlığına yönelik katkılarının diğer eşten talep edilebilmesine yönelik bir düzenleme mevcut değildir. Bu dönemde mal ayrılığı rejimi geçerli olduğundan eşler kendi malvarlığının tek sahibi olup mal rejimi sona erdiğinde

³ SARI, a.g.e., s.264

⁴ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.181, SARI, a.g.e.,s.264

⁵ Zafer ZEYTİN, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi**, (Tasfiye) 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021, Ankara, N.403, 405, s.184, Mustafa Alper GÜMÜŞ, **Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri**, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.323, Ömer Uğur GENÇCAN, **Mal Rejimleri Hukuku**, 8. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s.767, SARI, a.g.e.,s.264, Nuri Aziz MİDYAT, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı**, (Değer Artış Payı) Oniki Levha Yayıncılık, 2017, İstanbul s. 4-7, Ayşe HAVUTÇU, **4721 Sayılı TMK M. 227 Hükümünün 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü Döneminde Mal Ayrılığı Rejimi İçin Uygulanabilirliği**, 7. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi (13–14 Mart 2020/Ankara) (UBAK), 17. Asos Yayınları, Ankara, 2020, s.23

⁶ Mehmet Beşir ACABEY, **Teorik ve Pratik Yönleriyle Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi**, Turhan Kitapevi, Ankara, 2020, s.151

⁷ SARI, a.g.e, s.265, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.6

eşlerden herhangi birisinin diğerinin mal varlığında yönelik evlilik birliğinden kaynaklı bir talep hakkı bulunmamaktaydı.⁸ Bu dönemde evlilik birliğinde yapılan katkılar nedeniyle eşler arasında çıkan ihtilaflar Yargıtay uygulaması ile çözümlenerek katkı yapan eş lehine “katkı payı alacağı”, *katkı tazminatı*⁹, “katkı hakkı”, “katkı alacağı” adı altında bir alacak hakkı tanınmıştır. Bu şekilde değer artış payı alacağına benzetmekle beraber farklı kavramları ifade eden bir alacak hakkı uygulamada yer edinmiştir.¹⁰

EMK döneminde eşlerin evlilik birliğinde diğer eşin malvarlığına yaptığı katkıya ilişkin 07.10.1953 tarihli YİBK¹¹ kararında, taşınmazın satış bedelini ödeyen eş tarafından, taşınmaz maliki diğer eşe yönelik tapu iptal tescil davasında, satış bedelini ödeyen eş yönünden aynı hak talep edilmesinin mümkün olmadığı, taşınmaz alımına ilişkin eşler arasındaki hukuki ilişkinin vekâlet akdi olduğunun tanıkla ispatının mümkün olduğu, bu ilişkinin ispat edilmesi halinde de malik eşe tazmin mükellefiyeti yüklenebileceğine karar verilmiştir. Bu YİBK’ndan sonraki bazı YHGK kararları¹² da bu YİBK na atıf yapmak ve öğretide eşlerin evlilik birliğinde diğer eşin mal varlığına yaptığı katkıyı talep edebileceği şeklindeki görüşler neticesinde katkı payı alacağı ile ilgili hükümler verilmeye başlanmıştır. Katkı alacağının genel zamanaşımı süresine tabi olduğunun kabul edilmesi ile de yapılan katkı Borçlar Hukukuna dayanan borç ilişkisi olarak kabul edilmiş, yargı kararları ile uygulama imkânına kavuşan bu alacak daha sonra 4721 sayılı TMK ile yasa hükme bağlanmıştır.¹³ Evlilik birliğinde eşin diğer eşin malvarlığına yaptığı katkılar da 4721 sayılı TMK da değer artış payı alacağı şeklinde kanun koyucu tarafından TMK’nın 227. maddesinde düzenlenmiştir. TMK 227/1 maddesinde yer alan “*eşlerden biri, diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık*

⁸ Zafer ZEYTİN, **Yasal Mal Rejiminde Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi**, (Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi) Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C. 10 s. 36, s.300

⁹ Mustafa DURAL/ Tufan ÖĞÜZ/ Mustafa Alper GÜMÜŞ, **Türk Özel Hukuku** Cilt III., 18. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2023, N. 1146, s.241

¹⁰ Şükran ŞİPKA /Ayça ÖZDOĞAN, **Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasındaki Mal Varlığı Davaları**, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 464, DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ/, N. 1146, s.241, ZEYTİN, Katkı ve Değer Artış Payı Alacağı, s.183, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.9

¹¹ YİBK, 1953/8 E. 1953/7 K. 7.10.1953, Kazancı İçtihat, Erişim tarihi, 03.03.2023

¹² YHGK E. 1994/2-47K. 1994/564 T. 28.9.1994, YHGK E. 1996/2-498 K. 1996/595 T. 18.9.1996, YHGK E. 1999/2-56 K. 1999/40 T. 3.2.1999, YHGK E. 2000/2-959 K. 2000/972 T. 7.6.2000, Kazancı İçtihat, erişim tarihi, 27.02.2023

¹³ Ahmet M. KILIÇOĞLU, **Katkı ve Katılma Alacağı**, 9. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara, 2021, s.3

almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur...” şeklinde düzenleme ile evlilik birliğinde diğer eşe ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına herhangi bir karşılık almaksızın veya alınan karşılığın katkıya uygun bir karşılık olmaması halinde mal rejimin tasfiyesi aşamasında katkıda bulunan eşe, katkıda bulunulan malda meydana gelen değer artışına katkısı oranında bir alacak hakkı sağlanmıştır.

Düzenleme ile evlilik birliğinde mal varlığından diğer eşe katkıda bulunmuş eşin, mal rejiminin tasfiyesi aşamasında, katkıda bulunulan malda oluşacak değer artışından katkı oranında faydalanması ve katkısının değerlendirilerek kendisine ödenmesi sağlanacaktır.¹⁴ Bu sebeple değer artış payı alacağı, mal rejiminin sona ermesine bağlı olarak katkı yapılan mal varlığındaki artışa oranlanarak bulunan bir tazminat alacağıdır.¹⁵

Düzenleme ile mal rejimi hükümleri kapsamında eşlerin malvarlıkları arasındaki değer kaymaları ve değer artışlarına ilişkin taleplerine hukuki dayanak sağlanarak ödeme ile iadesi amaçlanmıştır.¹⁶

Değer artış payı alacağına konu olan katkı, evlilik birliğinin gereği olan eşlerin yaptıkları veya yapması gereken olağan katkıları aşan maddi ve işgücü katkılarını kapsamaktadır.¹⁷

¹⁴ Mehmet DEMİR, **Türk Medeni Kanuna Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı ve Denkleştirme Alacağı**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ankara, Sayı 61, 2005, a.g.e, s. 297, Turgut AKINTÜRK/ Derya ATEŞ, **Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, 2.Cilt.**, Yenilenmiş 24. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2021, s.171, Ahmet M. KILIÇOĞLU, **Aile Hukuku**, 6. Baskı (Aile Hukuku), Turhan Yayınevi, Ankara, 2022, s.295, Burhan HAYRAN, **4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Mal Rejimleri Şerhi**, Adil Yayınevi, 2004, İstanbul, s.226, Faruk ACAR, **Aile Hukukumuzda Aile Konutu, Mal Rejimleri Eşin Yasal Miras Payı**, 6.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021 a.g.e., s.341-342, ÖZTAN, a.g.e., s.470, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi,s.182, 297, SARI, a.g.e., s.266, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.6, HAVUTÇU, a.g.e.s.23

¹⁵ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.182,

¹⁶ SARI, a.g.e, s.266, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.182, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.15, GENÇCAN a.g.e. s.772

¹⁷ ZEYTİN, Tasfiye, N. 404, s. 184, ACABEY a.g.e. s.151, KILIÇOĞLU, (Aile Hukuku) s.298-299, Süleyman MORTAŞ, **Yargısal Anlayışlar Işığında Eşler Arasında Mal Rejimleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s.163,

TMK m. 218. maddesine göre edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile kişisel mallardan oluştuğundan, yapılan katkı, diğer eşin edinilmiş malı için olabileceği gibi kişisel malı için de olabilir.¹⁸

Katkıda buluna eşin talep edeceği değer artış payı alacağı, yapılan katkının salt nominal (katkı miktarı) değeri ile birlikte katkı yapılan maldaki değer artış hissesinin toplamından oluşarak tek bir alacak meydana getirecektir. ¹⁹ Bu alacak aynı zamanda, edinilmiş malların tasfiyesinde artık değerinin bulunmasında pasif bir unsur olarak değerlendirilmektedir.²⁰

TMK 227/1. maddesinin son bölümünde, değer artış payı alacağının mal rejiminin tasfiyesi sırasındaki değere göre hesaplanacağı, katkı yapılan malda bir değer azalmasının olması halinde ise yapılan katkı miktarının değer artış payı hesaplamasında esas alınacağı belirtilmiştir. Katkı yapılan malda değer artışı olmasa dahi katkıda bulunan tarihteki miktar için diğer eş alacak talebinde bulunabilecektir. Bu düzenleme ile katkıda bulunan eş, malın değerinin azalması haliden ortaya çıkacak riskten korunmuş eşin yaptığı katkı miktarı kanun koyucu tarafından garanti altına alınmıştır. ²¹

TMK 227/1, 228/1-2 ve 239/3. maddeleri uyarınca değer artış payı alacağı mal rejiminin tasfiyesi aşamasında talep edilebilecektir. Katkı yapılan malın mal rejiminin tasfiyesinden önce elde çıkarılması halinde mal rejimi devam ederken TMK 227. maddesi kapsamında değer artış payı alacağının talep edebilmesi kanun koyucunun bu konuda kaynak kanun olan ZGB 206/2. maddesinden farklı bir düzenleme yapmış olması nedeniyle mümkün değildir.

²² Bu durumda mal rejiminin tasfiyesi aşamasında alacaklı eşe ödenecek değer artış payı

¹⁸ Ali İhsan ÖZÜĞÜR, **Mal Rejimler**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s.54 , KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı s.135,

¹⁹ GÜMÜŞ, a.g.e. 323, ZEYTİN, Tasfiye, N. 412, s.187, DEMİR, a.g.e, s. 297, ÖZTAN, a.g.e. s. 470,

²⁰ GÜMÜŞ, a.g.e., s.352, ŞIPKA , Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.206, DEMİR, a.g.e, s. 297, BELGE, a.g.e., s.42, Fatma Banu GÜNARSLAN, **Değer Artış Payı Alacağının Artık Değer Hesabına Etkisi**. (Değer Artış Payı) Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(1), 2015. s.21, Şeref ERTAŞ, **Eski Medeni Kanun Zamanında Evlenen Kişilerin Mal Rejimi Tasfiyesinde Bazı Hukuki Sorunlar**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 15, Özel S., 2013, s.925,

²¹ Nuri Aziz MİDYAT, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi** (Katılma Rejimi), On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2023, s.91, ZEYTİN, Tasfiye, N.412, s. 187, ÖZÜĞÜR, a.g.e., s.55, Ahmet M. KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.295, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.61-62,

²² ZEYTİN, Tasfiye, N. 407, s.185-186, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.187, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.322-323, Mustafa Cem YENİARAS, **Değer Artış Payı Alacağı**, İstanbul Barosu Dergisi, C.4, s.2010/6, 3665-3666

alacağı olarak hâkim tarafından hakkaniyete uygun bir miktar belirlenecektir. Maddenin son fıkrasındaki düzenleme ile de eşlerin yazılı bir anlaşma ile değer artış payı alacağından vazgeçebileceği veya pay oranlarını değiştirebilme hakkı sağlanmıştır.

2.2 DEĞER ARTIŞ PAYI KAVRAMI

Edinilmiş mallara katılma rejiminde değer artış payı TMK'nun 227. maddesinde düzenlenmiştir.

TMK m. 227 ye göre “ *Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır.*

Böyle bir malın daha önceden elden çıkarılmış olması halinde hakim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.

Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.”

Değer artış payı alacağı kavramı, yasal düzenlemedeki ifadeler göz önüne alınarak; bir eşin diğer eşe ait bir malvarlığının, edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına, hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın yaptığı katkı nedeniyle, mal rejiminin tasfiye sırasında o malda meydana gelen değer artışını, katkı oranında, malda değer kaybı meydana gelmiş ise katkı miktarı kadarıyla, malın tasfiye öncesi elden çıkarılması halinde hâkim tarafından belirlenecek hakkaniyete uygun bir miktarla, diğer eşten talep edebileceği, yazılı bir anlaşma ile vazgeçebileceği veya pay oranını değiştirebileceği bir alacak hakkı olarak tanımlanabilir.

Değer artış payı alacağı, yasal mal rejiminde evlilik süresince eşlerin çeşitli hukuki ilişkilerden kaynaklı birbirlerinin mallarına yapmış oldukları katkıların, mal rejiminin sona

ermesinden sonra katkı yapılan malvarlığındaki artışa oranlanarak talep edilebileceği katkı yapan eş lehine nominal değer garantisine sahip bir alacak hakkıdır.²³

4721 sayılı TMK öncesinde evlilik birliğinden eşlerden birisinin diğer eşin malvarlığına yaptığı katkı ile ilgili bir yasal düzenleme ve dolayısıyla bir kavram bulunmamakla birlikte uygulama ve öğretide bu kavram “katkı alacağı” olarak adlandırılarak eşin diğer eşe evlilik sürecinde karşılığını alamadan yaptığı katkılardan kaynaklı bir alacak olarak kabul edilmiştir.²⁴

4721 sayılı TMK’nun 227. maddesinde bu alacak yasal düzenleme olmadığı dönemdeki kavramdan farklı olarak “değer artış payı alacağı” olarak ifade edilmiştir. TMK 227. maddesi ZGB (İsviçre Medeni Kanunu’nun) 206. maddesinden alınmış olmasına rağmen kaynak kanunda bu kavram “*Mehrwertanteil*”²⁵ (katma değer veya katkı alacağı) anlamı içermektedir. Tasarıda maddenin kenar başlığı “ *katkıdan doğan hak*” şeklinde iken kanunlaşma sürecinde “ *değer artış payı*” şeklinde değiştirilmiştir.²⁶

TMK 227. maddesi kaynak kanundaki düzenleme olan ZGB 206. maddesinden kısmen farklı düzenlenmiştir. ZGB 206. maddesi şu şekildedir.

“ Eşlerden biri diğerinin bir malvarlığının kazanılması, iyileştirilmesi veya muhafazasına uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuş ve tasfiye sırasında katma değer oluşmuşsa, katkı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda alacak katkının yapıldığı andaki değerine göre hesaplanır.

Böyle bir malın daha önceden elden çıkarılmış olması halinde alacak, elde çıkarılmada elde edilen değere göre hesaplanır ve o an itibarıyla muaccel olur.

²³ ŞIPKA, (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi), s.182, DEMİR, a.g.e., s. s.296, ZEYTİN, Tasfiyesi, N. 412, s.187

²⁴ KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.293

²⁵ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.4 den *naklen*

²⁶ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.4

Eşler yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilir veya bunun oranını değiştirebilir²⁷.”

Kaynak kanundaki düzenlemede, katkı yapılan malın mal rejiminin tasfiyesinden önce elden çıkarılması halinde, katkı yapan eşin değer artış payı alacağıının o anda muaccel olacağı ve diğer eşten talep edilebileceği belirtilmiştir. TMK 227/2. maddesindeki düzenlemeye göre ise mal rejimi sona ermeden katkı yapılan malın elden çıkarılması halinde, katkı yapan eş ancak mal rejiminin tasfiyesi aşamasında diğer eşten değer artış payı alacağı talep edebilecektir. Ayrıca katkı yapılan malın önceden elden çıkarılması halinde katkı yapan eşe ödenecek değer artış payı alacağı hakkaniyete uygun bir miktar olarak hâkim tarafından belirlenecektir²⁸.

4721 sayılı yasanın seçimlik mal rejimlerinden “paylaşmalı mal ayrılığı” rejimini düzenleyen hükümlerde bu alacak için TMK 249. maddesinde “*katkıdan doğan hak*”, “*mal ortaklığı*” rejimini düzenleyen TMK 274. maddesinde “*değer artış payı*” kavramı kullanılmıştır. Bu şekilde TMK’nın mal rejimlerini düzenleyen hükümlerinde ortak kavram birliği oluşturulamamıştır²⁹. Ayrıca yine seçimlik mal rejimlerinden “*mal ayrılığı*” rejimini düzenlenen TMK 242. ve 243. maddelerinde bu alacak ile ilgili bir hükme yer verilmemiştir.

Öğretide de bu alacak ile ilgili kavram birliği bulunmamaktadır. Öğretide bu alacak ile ilgili “*değer artış payı alacağı*”,³⁰ “*katkı alacağı*”,³¹ “*katkıdan doğan alacak*”³² şeklinde kavramlar kullanılmış olsa da kavram karışıklığına neden olmamak amacıyla yasal düzenlemedeki karşılık olarak “*değer artış payı alacağı*” kavramının kullanılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

Tasfiye aşamasında değer artış payı alacağının hesaplanmasında katkı yapılan malın değer kazanması gibi değer kaybetbesininde mümkün olması ve buna göre farklı hesaplamalar

²⁷ KILIÇOĞLU, a.g.e., s.4

²⁸ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.38-39

²⁹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.13

³⁰ DURAL/ ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, a.g.e. N. 1146, s.241 ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi. , s.182, ZEYTİN, Tasfiye, s.183 v.d, GÜMÜŞ, a.g.e., s.323, GENÇCAN, a.g.e., s. 767

³¹ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.3. vd.

³² ACABEY, a.g.e., s.150, DEMİR, a.g.m. s.296

yapılması gerekeceği dikkate alındığında hükmün başlığı olan “Değer Artış Payı” ifadesi ile tanınan alacak hakkının niteliği arasında bir uyumsuzluk olduğu da görülmektedir.³³

Değer artış payı alacağı gerek yasa maddelerinde ve gerekse öğretide bu kavram farklı ifade edilmiş olsa da kavramlar ile ifade edilmek istenen evlilik birliği devam ederken eşlerden birinin diğer eşin bir mal edinmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına yaptığı katkıdan kaynaklanan bir alacak olduğudur.³⁴

2.3 HUKUKİ NİTELİĞİ

743 sayılı EMK'nın yürürlükte ve yasal mal rejiminin mal ayrılığı rejimi olduğu dönemde, evlilik birliğinde eşlerden birisinin diğer eşin malvarlığına yönelik yaptığı katkıya ilişkin bir düzenleme bulunmamaktaydı. Ancak hâkim, Anayasanın 36/2 maddesi gereği, önüne gelen bir uyuşmazlık ile ilgili uyuşmazlığa uygulanacak bir kural bulunmadığını ileri sürerek görev ve yetkisi içinde bulunan davaya bakmaktan ve çözmek zorunda olduğu meseleye uygun kanunda ve örf adet hukukunda bir kural bulunmadığı gerekçesi ile uyuşmazlığı çözmekten kaçınamaz.³⁵ Bu döneme ilişkin katkı payı alacağı ile uyuşmazlıklar MK 1. maddesi uyarınca hâkime verilen yetki çerçevesinde Yargıtay tarafından çözümlenmiştir.³⁶

İsviçre’de mal rejimine ilişkin 1984 yılında yapılan yasal değişiklik ile ZGB 206. maddesinde “*değer artış payı*” alacak hakkının kabul edilmesi ile Türk Hukuk Doktrinindeki görüşler Yargıtay’ın katkı alacağına ilişkin kararlarında etkili olmuştur.³⁷ Yargıtay³⁸ sonraki

³³ MİDYAT, Değer Artış Payı.,s.14

³⁴ KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.295

³⁵ Kemal OĞUZMAN /Nabi BARLAS, **Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar**, 30. Baskı, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2024, s.122-124, Şaban KAYIHAN/Özcan GÜNERGÖK/İhsan HÜSEYİN, **Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu’nun Başlangıç Hükümleri**, 2. Baskı, Umuttepe Yayınları, 2022, İstanbul, s. 86, Şaban KAYIHAN, **Hukukun Temel Kavramları**, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2021, s.277 vd.

³⁶ Saibe OKTAY ÖZDEMİR, **Yargıtay Kararları Işığında Katkı Payı Kavramı, Talep Koşulları ve Hesabı**, Prof. Dr. Şener Akyol’a Armağan, (Katkı Payı) Filiz Kitapevi, 2011, İstanbul, s. 598,MİDYAT, Katılma Rejimi, s.76

³⁷ Saibe OKTAY ÖZDEMİR, **Mal Ayrılığı Rejiminde Eşlerin Mali Yükümlülükleri ve Evlilik Sona Erdikten Sonra Diğer Eşin Malvarlığında Bulunan Katkıların İadesi**”, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Rayegan Kender’e Armağan, (Katkıların İadesi), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2007, s. 991,

³⁸ YHGK E. 1994/2-47K. 1994/564 T. 28.9.1994,YHGK E. 1996/2-498 K. 1996/595 T. 18.9.1996,YHGK E. 1999/2-56 K. 1999/40 T. 3.2.1999, YHGK E. 2000/2-959 K. 2000/972 T. 7.6.2000, Kazancı İçtihat, Erişim Tarihi 27.02.2023

kararlarında da bu türden uyuşmazlıkları, sözleşmeye aykırılık olarak nitelendirerek haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin de kıyas yoluyla uygulanması ile 818 sayılı EBK 42. maddesindeki haksız fiillerden kaynaklı zararın tayini, 43. maddesindeki, hâkim tarafından tazminat miktarının belirlenmesi, 98. maddesindeki borçlunun kusur sorumluluğuna ilişkin hükümler çerçevesinde uyuşmazlıkların çözümlenmesi yoluna gitmiştir.

Öğretide³⁹ 4721 sayılı TMK öncesinde alacaklı eşin diğer eşin mal edinmesine katkıda bulunmasıyla bu katkı karşılığı eşler arasında zımni⁴⁰ bir irade açıklaması ile borç ilişkisi kurulduğu “katkı alacağı”nın Borçlar Hukuku genel hükümlerine göre eşler arasındaki borç ilişkisine dayandırılarak diğer eş tarafından talep edileceği belirtilmiştir.

4721 sayılı TMK öncesi katkılara ilişkin öğretide başka bir görüşe göre⁴¹ bu tür katkıların Alman hukukunda, “*evlilik süresince geçerli olmak üzere yapılan ve aile hukuku temeline dayalı bir hukuki işlem*” olarak kabul edildiği, evliliğe bağlı olarak yapılan katkının diğer eşe karşılıksız yararlandırma amacıyla yapılmadığından yararlandırmanın temelini bir “*aile hukuku işlemi ve aile içi ortaklık*” olduğu belirtilmiştir. Bu görüşe göre aile birliğinin boşanma veya ölüm ile sona ermesinin aynı zamanda “*işlem temelinin çökmesine*” neden olduğundan, evlilik birliğinde yapılan katkının da bu sebeple diğer eşten talep edileceği, TMK 227. maddesinin yürürlüğe girmesinden önce Yargıtay uygulamasında, Alman hukukundaki bu yaklaşımın benimsenerek, işlem temeli çökmesi kavramı kullanılsa da bu ilke çerçevesinde hesaplama kuralları getirilerek uyuşmazlıkların çözümlendiği belirtilmiştir. Bu çerçevede öğretide bir kısım görüş⁴² değer artış payı alacağının hukuki niteliğinin bir aile hukuk sözleşmesi olarak kabul etmektedir.

Ayrıca öğretide bağışlama amacı dışında diğer eşin malvarlığına yapılan karşılıksız katkının diğer eşin sebepsiz zenginleşmesine neden olacağı,⁴³ katkı payı alacağı davasının da sebepsiz zenginleşme borç kaynağına dayalı olarak geliştirildiği ve bu alacak hakkının

³⁹ ERTAŞ, a.g.e, s. 920, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s. 293,

⁴⁰ “Üstü kapalı, açık olmayan”, Ejder YILMAZ, **Hukuk Sözlüğü**, 4. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara,1992, s.1007

⁴¹ OKTAY ÖZDEMİR, Katkıların İadesi, s.986 vd., ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.184 vd.

⁴² ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.184 vd., OKTAY ÖZDEMİR, Katkıların İadesi, s.986 vd., GÜMÜŞ, a.g.e., s.323, ÖZTAN, a.g.e, s.470

⁴³ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.181, 196, AKINTÜRK/ATEŞ, a.g.e., s.171, ACAR, a.g.e, s.343,

temelini sebepsiz zenginleşme oluşturduğu⁴⁴ görüşü de ileri sürülmüştür. TMK 227. maddesinin de lehine katkı yapılan eş yönünden meydana gelecek haksız zenginleşmeyi önlemek amacıyla ihdas edildiği belirtilmiştir.⁴⁵

Sebepsiz zenginleşme, sözleşme, haksız fiil sorumluluğunun yanı sıra üçüncü bir borç kaynağı olup zenginleşmenin haklı sebebe dayanmaması sebepsiz zenginleşmenin koşullarındadır.⁴⁶ İfa sebebiyle sebepsiz zenginleşmenin söz konusu olması için önceden var olan bir sözleşmenin ortadan kalkması, sözleşmeden dönülmüş olması nedeniyle edinilen şeylerin geri verilmesinin gerekmesi, önceden var olan bir sebebin sonradan ortadan kalkması gerekmektedir.⁴⁷ Hukuki işlemin borç doğurma sebebi irade açıklamasıdır. Sebepsiz zenginleşmede kişinin iradesi dışında malvarlığında bir eksilme meydana gelmesi borç doğmasının sebebidir.⁴⁸ Evlilik birliğinde yapılan katkılar bir sözleşme kapsamında edim değildir. Taraflar için, satım bedeli veya teslim gibi bir borç değildir. Katkılar eşler arası dayanışma amacıyla yapılmaktadır.

Diğer yandan kişinin, başkasının malı sanarak kendi malını onarması, tüketmesi, bankada kayıt hatasıyla bir müşterinin hesabındaki paranın başka müşterinin hesabına geçmesi gibi, karşı tarafa bir kazandırmada bulunulduğu bilinerek ve ifa düşüncesi ile yapılan kazandırma sonucu olmayan zenginleşmeler edim dışı, ifa amacı olmayan zenginleşme olup, bu tür zenginleşmelerde kanundaki istisnalar hariç geri verme yükümlülüğü bulunmaktadır.⁴⁹ Bu sebeple katkı yapılan eş yönünden malvarlığına yapılan katkılar edim dışı zenginleşme olarak da değerlendirilemez.

Mal ayrılığı rejimini geçerli olduğu döneme ilişkin katkı payı davalarında ve gerekse değer artış payı alacağı ilişkin davalar, sebepsiz zenginleşmeye ilişkin düzenlemelerde belirtilen

⁴⁴ ZEYTİN, Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi, s. 299, ERTAŞ, a.g.e., s. 916, dipnot 7

⁴⁵ ACAR, a.g.e., s. 343

⁴⁶ Özcan GÜNERGÖK/Şaban KAYIHAN, **Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler**, Umuttepe Yayınları, 2. Baskı 2024, İstanbul, s. 626-628, Turgut ÖZ, **Doktrin ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme**, Kazancı Yayınları, 1990, s.3-9, Fikret EREN/ Ünsal DÖNMEZ, **Eren Borçlar Hukuku Şerhi**, Cilt 2., Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.1764, Ahmet M. KILIÇOĞLU, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (Borçlar Genel), 25. Baskı, Turhan Yayınevi, Ankara, 2021, s.637, Fikret EREN, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (Borçlar Genel), 22. Baskı, Yetkin yayınevi, Ankara, 2017, 864-865

⁴⁷ GÜNERGÖK/KAYIHAN, a.g.e., s.634 vd., ÖZ, a.g.e., s.31-34,

⁴⁸ KILIÇOĞLU, Borçlar Genel, s.638

⁴⁹ ÖZ, a.g.e., s.34-35, GÜNERGÖK/ KAYIHAN, a.g.e., s. 639

zamanaşımı süresine değil genel zamanaşımı sürelerine tabidir. TMK m 227 de katkı yapılan malda meydana gelen değer artışı katkı bedeli ile birlikte istenildiği yani katkı yapılan malda meydana gelen değer artışı ile birlikte katkı bedeli talep edilebilirken sebepsiz zenginleşmede ise sadece diğer tarafın mal varlığında meydana gelen artış miktarı talep edilebilecektir. Ayrıca değer artış payı alacağına, malın elden çıkması halinde TMK 227/2. maddesi uyarınca hâkim diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirlemekte iken sebepsiz zenginleşen TBK 79. maddesi uyarınca geri istenme sırasında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği kısmın dışındakini iade ile yükümlüdür. Bu sebeple gerek 4721 sayılı yasa öncesindeki katkı alacağı ve gerekse TMK 227. maddesi kapsamındaki değer artış payı alacağına konu katkıların borçlu eş yönünden haklı sebebe dayanmayan sebepsiz zenginleşme oluşturacağını düşünmemekteyiz.

Değer artış payı alacağının bir sözleşme ilişkisinden kaynaklı olabilmesi için eşlerin öneri ve kabule ilişkin uygun irade açıklamaları ile oluşan bir sözleşmenin eşler arasında kurulmuş olması gerekmektedir. Değer artış payı alacağından söz edebilmek için yapılan katkının karşılığının ödeneceğine ilişkin eşler arasında açık veya örtülü bir irade uyuşmasının bulunması gerekmektedir. Katkı yapan eşin iradesinin, yaptığı katkının karşılıksız olmadığına yönelik olması ve somut olayın niteliğinin de bu katkının karşılığının ödenmesini gerektirmesidir. Alacak, katkıda bulunan eşin karşılığından vazgeçilmeyen bir katkının fiilen yapılmasıyla ortaya çıktığından değer artış payı alacağı kanundan doğan bir alacak hakkıdır.⁵⁰ Değer artış payı alacağının temel amacı değer artışının, eşlerin yaptığı katkılar oranında paylaştırılmasıdır. Katkı ile birlikte katkı nedeniyle ortaya çıkan değer artışını da kapsamından dolayı değer artış payı alacağı, tek yönlü ve değişken bir alacak hakkıdır.

⁵¹Alacağın, yapılan katkı miktarı ve bu miktara ek olarak katkı yapılan maldaki değer artışını da kapsaması ve bunların toplamından oluşması nedeniyle bir bütün ve tek bir alacaktır.⁵²

Değer artış payı alacağı, bir eşin diğer eşin malvarlığına yaptığı katkı nedeniyle, katkı yapan eşe aynı değil, alacak hakkı niteliğinde şahsi bir hak sağlayan,⁵³ mal rejiminin tasfiyesi

⁵⁰ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.21,

⁵¹ DEMİR, a.g.m., s.297, ZEYTİN, Tasfiye , N. 462, s.212,

⁵² ACAR, a.g.e.,s.318, ÖZTAN, a.g.e, s.470, SARI, a.g.e, s. 276, ZEYTİN, Tasfiye , N.462, s.212 , DEMİR, a.g.e., s.297

⁵³ Demet ÖZDAMAR/Ali Gürman TOKER/Ferhat KAYIŞ/Burcu YAĞCIOĞLU/Aliye AKGÜN TOKER,

aşamasında talep edilebilen bir alacak hakkıdır.⁵⁴ Değer artış payı alacağı katkı yapan eş sadece alacak hakkı sağladığından, eşin katkısı ile üçüncü kişiden satın alınarak iktisap edilen taşınmazın sonradan katkı borçlusu eş tarafından temlik⁵⁵ edilmesi halinde, akdi ilişkinin tarafı olmayan eş katkı bedelinin kendisi tarafından ödendiğini ileri sürerek aynı talepte bulunması da mümkün değildir.⁵⁶

Öğretide bir görüşe göre⁵⁷ diğer eşe yönelik dava yoluyla kullanılmayan tasfiye talebinin yenilik doğuran hak olduğu, eşlerin tasfiye üzerinde anlaşamamaları halinde açılacak davanın yenilik doğurucu sonuç olarak mal rejiminin tasfiyesine yönelik eşler arasında “tasfiye ilişkisi” kurduğu belirtilmiştir.

Yenilik doğuran hak, başkasının hukuki durumunu, tek taraflı bir işlemle, onun katılmasına gerek olmadan değiştiren bir yetkidir.⁵⁸ Değer artış payı alacağının, para ile ölçülen bir değeri olduğu ve diğer eşten bu değeri talep etme yetkisi sağladığı için malvarlığına ilişkin nispi bir alacak hakkıdır. Bu hakkın tek taraflı kullanılması ile taraflar arasında yeni bir hukuki ilişki kurulmamakta, yani bu hakkın kullanılması ile taraflar arasında yeni bir hukuki durum ortaya çıkmadığı için değer artış payı alacağını, yenilik doğuran bir hak olarak değerlendiren görüşe katılmamaktayız.

Yenilik doğuran bir hakka dayanılarak açılan, mahkemeden yeni bir hukuki durumun yaratılması veya mevcut bir hukuki durumun içeriğinin değiştirilmesi veya ortadan kaldırılması amacıyla evlenmenin butlanı (TMK m. 145. vd.), boşanma davası (TMK m.161.

Yasal Mal Rejimi ve Tasfiyesi, 8. Baskı Seçkin Yayıncılık, 2023 Ankara, s.118-119, GENÇCAN, a.g.e, s.770, ACAR, a.g.e, N. 1053, s. 346, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.21, ÖZÜĞÜR a.g.e., s.55, ZEYTİN, Tasfiye, N.914, s.394, HAYRAN, a.g.e, s.226

⁵⁴ Hüseyin HATEMİ, **Aile Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, 10. Baskı, İstanbul, 2023, N. 448, s. 108, Fahri AKÇİN/Nadir MERAL/Ebru AĞYEL, **Yargıtay Uygulamasında Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s.373, GENÇCAN, a.g.e., s.770, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.182, AKINTÜRK/ATEŞ, a.g.e., s.171, DURAL/ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ, a.g.e, N. 115 s.236, DEMİR, a.g.m, s.296, ÖZTAN, a.g.e., s.470, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.295, ZEYTİN, Tasfiye, N.467, s.214, MİDYAT, Değer Artış Payı, s. 6, HAYRAN, a.g.e, s.226

⁵⁵ “devir” YILMAZ a.g.e. s.900

⁵⁶ GENÇCAN, a.g.e., s.770

⁵⁷ Mustafa ALPER GÜMÜŞ, **Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimi Olan Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Çerçevesinde Boşanma Davası; İştirak Nafakası; “Maddi Tazminat Ve/Veya Yoksulluk Nafakası” ve/veya Manevi Tazminat Talepleri İle Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki**, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi IX (2005), s. 393, dn.21,

⁵⁸ Fikret EREN/ Ünsal DÖNMEZ, **Eren Borçlar Hukuku Şerhi**, Cilt 1., Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.96, OĞUZMAN/BARLAS, a.g.e., s.174, KAYIHAN, a.g.e., s.295-296, EREN, (Borçlar Genel), s.61

vd.), babalık davası (TMK m. 301. vd.) gibi kanunun açıkça öngördüğü hallerde açılabilen davalar yenilik doğuran (inşai) davalardır.⁵⁹ Değer artış payı alacağı talebiyle açılacak dava sonucu, taraflar için yeni bir hukuki durum yaratmadığı, mevcut bir hukuki durumu değiştirmedeği ve ortadan kaldırmadığı için mal rejiminin tasfiyesine yönelik değer artış payı alacağı davasının yenilik doğuran dava olarak değerlendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

Hakkın veya hukuki ilişkinin varolduğunun tespiti ile davalının bir şeyi yapmaya, yapmamaya veya vermeye mahkûm edilmesini hedefleyen ve alacak ile ilgili icraya konulacak ilam almayı hedefleyen dava çeşiti HMK m. 105. vd. belirtilen eda davasıdır.⁶⁰ Öğretide bizim de katıldığımız görüşe⁶¹ göre değer artış payı alacağına ilişkin davalar da eşin alacak hakkının varlığının tespiti ve tahsili yani alacak ile ilgili icraya konu olabilecek bir ilam elde etmek amacıyla açılacağından HMK m. 105. maddesinde belirtilen bir eda davasıdır.

2.4 HÜKMÜN UYGULAMA ALANI

01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren TMK ile edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir. TMK'nın 227. maddesi ile eşlerden birisinin evlilik birliğinde diğer eşin mal varlığı değerlerine yaptığı karşılıksız kazandırmalar nedeniyle, mal rejiminin tasfiye aşamasında, katkıda bulunan eşe değer artış payı adıyla bir alacak hakkı tanınmıştır.

TMK'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekline İlişkin Kanunun 10. maddesinde “ *..yürürlük tarihinden önce evlenmiş eşler yönünden bu tarihe kadar tabi oldukları mal rejiminin devam edeceği, eşlerin kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde başka bir mal rejimi seçmedikleri takdirde, bu tarihten itibaren geçerli olmak üzere yasal mal rejimini seçmiş sayılacakları..* ” belirtilmiştir. Düzenleme ile 01.01.2002 tarihinde sonra yapılan katkılar TMK 227. maddesinde belirtilen değer artış payı talebinin konusunu oluşturabilecektir. Bu tarihten önceki yapılan katkılar nedeniyle katkıda bulunan eş bu madde kapsamında ile diğer eşe karşı talepte bulunması mümkün olmayacaktır.

⁵⁹ Baki KURU, **Medeni Usul Hukuku El Kitabı**, Cilt 1.Yetkin Yayınevi, 2020, Ankara, s.411

⁶⁰ KURU, a.g.e. s.399-400

⁶¹ SARI, a.g.e., s.275, ACABEY, a.g.e, s.134

Seçimlik mal rejimlerinden paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde TMK 249. maddesinde, TMK 227. maddesine paralel “katkıdan doğan hak” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Hükme göre,

“Eşlerden biri diğerine ait olup, paylaşırma dışı kalan bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılıklı almaksızın katkıda bulunmuşsa, mal rejiminin sona ermesi halinde, katkı oranında hakkıyete uygun bir bedel ödenmesini isteyebilir.

Aynı istem, paylaşırma dışı kalan malın yerine geçen değerler için de geçerlidir.”

Yine seçimlik mal rejimlerinden “mal ortaklığı” rejiminde TMK 274. maddesinde, TMK 227. maddesine yollama yapılmaktadır. Hükme göre, *“Bir eşin kişisel malı veya ortaklık malıyla bir başka mal kesimine giren malvarlığı değerinin edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, edinilmiş mallara katılma rejiminde değer artış payına ilişkin hükümler uygulanır.”* şeklindedir.

Seçimlik mal rejimlerinden mal ayrılığı rejimini düzenleyen hükümler arasında ise değer artış payı alacağı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Kaynak ZGB de bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır. İsviçre Federal Mahkemesi de verdiği kararda mal ayrılığı rejiminde değer artış payına ilişkin hükmün uygulanamayacağını belirtmiştir ⁶²

Yargıtay⁶³ ise 20.04.2002 tarihinde evlenen 27.12.2002 tarihinde mal rejimi sözleşmesi ile evlilik tarihinden itibaren geçerli olmak üzere mal ayrılığı rejimini seçen eşlerden, kadın eşin evlilik birliğinde diğer eşe ait taşınmazın edinilmesine ve iyileştirilmesine, kişisel ve edinilmiş malından yaptığı katkısı oranında bedel ödenmesi talebine ilişkin uyuşmazlıkta,

⁶² Karar künyesi için bkz. MİDYAT , Değer Artış Payı, s.11

⁶³ Yarg.2. H.D. 2006/12503 E., 2007/231 K. T. 23.1.2007 ”...Taraflar 20.4.2002 tarihinde evlenmişlerdir. Evlenmeden sonra, aralarında 27.12.2002 tarihinde noterde düzenleme şeklinde yaptıkları Mal Rejimi Sözleşmesi ile; “..evlendikleri tarihten geçerli olmak üzere mal ayrılığı rejimini..” kabul etmişlerdir..... Bu durumda aralarındaki, sözleşme ile benimsedikleri mal ayrılığı rejimi, boşanma davasının açıldığı 17.12.2003 tarihinde sona ermiştir. (TMK. m. 247/2) Davacı-davalı (kadın); eşine ait 30.10.2002 tarihinde üçüncü kişiden "satın alma" suretiyle edinilen (5) parsel sayılı taşınmazdaki (8) bağımsız bölüm nolu meskenin edinilmesine ve iyileştirilmesine, tüm takılarını bozdurmak ve evlilik öncesi birikimi olan 600 USD'yi koymak ve maaşından katmak suretiyle katkıda bulunduğunu ileri sürerek, katkısı oranında bedel ödenmesini istemiştir. Toplanan delillerden, davacı kadının, davalıya ait evin edinilmesine takılarını koyarak katkıda bulunduğu bu evin, mutfak, kartonpiyer ve saten boya dahil yapılan ilave harcamalarına da maaşından katkı sağladığı gerçekleşmiştir. Davacıya katkısı oranında hakkaniyete uygun bir bedel ödenmesine karar verilmesi gerekirken bu isteğin reddi doğru görülmemiştir..” Kazancı İçtihat, erişim tarihi 08.08.2024

davacı kadının katkısı oranında hakkiyete uygun bir bedel ödenmesine karar vermiştir. Ancak Yargıtay davacının talebinin kabulüne ilişkin kararında herhangi bir gerekçe göstermemiştir. Yargıtay ⁶⁴başka bir kararında da tarafların mal rejimi sözleşmesi ile mal ayrılığı rejimine geçtikleri dönemde kredi ödemesi şeklinde yapılan katkılar nedeniyle her iki eşinde çalışarak gelir elde ettiği, eşin geliri ile katkı yapmadığının veya gelirini başka bir yerde kullanımının ispat külfetinin davalı tarafda olduğunu, tarafların gelirlerinden tasarruf edebilecekleri miktar bulunduktan sonra davacının tasarruf miktarının toplam tasarruf miktarına oranı kadar katkıda bulunduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4721 sayılı TMK'nun yürürlüğe girmesinden sonra mal ayrılığı rejimine tabi evliliklerde eşlerden birinin diğerinin mal varlığına yaptığı katkı nedeniyle mal rejiminin tasfiyesi aşamasında ortaya çıkacak ihtilafların çözümüne ilişkin öğretide bir görüşe göre ⁶⁵ TMK 243. maddesinin *“ispat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaştırmalı mal ayrılığına ilişkin hükümler uygulanır.”* şeklinde paylaşmalı mal ayrılığı rejimine yaptığı yollamanın *“katkıdan doğan hak”* başlıklı 249. maddeyi de kapsadığının kabulünün hakkaniyete uygun olacağı ifade edilmiştir. Bu görüşe göre, atfın amacının ortaya çıkan sorunun tüm evlilikler yönünden ortak olması nedeniyle atfın TMK 249. maddesini de kapsamalıdır. Mal ayrılığı rejimine tabi evlilikler yönünden yapılan katkıların TMK 249. maddesinden faydalanılarak çözümlenebileceği belirtilmiştir.

Bu konuda başka bir görüşe ⁶⁶ göre ise EMK döneminde bu konuda yasal düzenleme olmadığı, mal ayrılığı rejiminde değer artış payı alacağının gündeme gelmesi durumunda bu alacağın koşulları ve sonuçları ile ilgili yasal ve seçimlik mal rejimlerindeki değer artış payı alacağına ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceği belirtilmiştir. Bu görüşe farklı gerekçe ile katılan benzer bir görüşe ⁶⁷ göre Yargıtay'ın bu konudaki içtihatları yasa maddesi bulunmayan dönemde gelişmiş ve işlevini bu dönemde görmüştür. TMK da yasal mal rejimi değişmiş olsa da bu tür uyumsuzlıklara çözüm için yeni yasada hüküm bulunması nedeniyle

⁶⁴ Yarg. 8. HD. 16.12.2019 T., 2019/5275 E., 2019/11377 K., karar için bkz. Ayça ÖZDOĞAN, **Seçimlik Mal Rejimi Olarak Mal Ayrılığı Rejiminin Belirlenmesi Halinde Katkı Payı Alacağı**, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2022, s.11-12

⁶⁵ SARI, a.g.e., s.265, dipnot 2

⁶⁶ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.5, GÜMÜŞ, a.g.e, s.427, DURAL/ÖGÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e., N.1281, s.270, ÖZTAN, a.g.e, s.562,

⁶⁷ MİDYAT, a.g.e., s.12-13,

Yargıtay ın eski içtihadının uygulanmaya devam edilmesi mümkün görülmemektedir. Bu konuda kanun boşluğunun varlığı kabul edilerek boşluğun doldurulması için Yargıtay’ın katkı payı alacağına ilişkin eski içtihatları yerine, TMK 227. maddesi kıyasen uygulanabilir.

Bu konuda diğer bir görüşe⁶⁸ göre kanunda açık hüküm olmaması nedeniyle 01.01.2002 tarihinden sonra mal ayrılığı rejimine tabi evlilikler yönünden de Yargıtay içtihatları ile “katkı payı alacağı” uygulamasının devamı gerektiği belirtilmiştir.

Bu konuda bir başka görüşe⁶⁹ göre ise 743 sayılı EMK döneminde mal rejimlerinden hiç birisi değer artış payı alacağına benzer, katkıya dayalı bir alacak hakkı içermemekteydi. Eşlerin çoğunluğunun yasal mal rejimine tabi olmaları, mal rejimi sözleşmesi yapma alışkanlığının olmaması, yasal mal rejimi olan mal ayrılığı rejimi hukukuna ilişkin bir talebin olmaması karşısında Yargıtay “katkı payı alacağı” adı altında eşlerden birinin diğer eşin malvarlığına yönelik katkısı nedeniyle bir alacak hakkı olduğunu kabul etmiştir. 4721 sayılı TMK da mal ayrılığı rejimi hariç, değer artış payı alacağı ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Kanun koyucu, mal ayrılığı rejiminde, mal rejimine özgü bir alacak yaratmak istemediğinden bir düzenleme yapmamıştır. Bu durumda ortada bir kanun boşluğu bulunmadığından kıyas yoluyla TMK 227. maddesinden yararlanılarak doldurulması da mümkün değildir. EMK döneminde yasal mal rejimi, mal ayrılığı rejimi olduğundan eşler zorunlu olarak bu mal rejimine tabi olmak zorunda iken 4721 sayılı yasa döneminde böyle bir zorunlulukları bulunmamaktadır. Eşler mal rejimi sözleşmesi yapmamakla, kendilerine değer artış payı alacağı hakkı veren yasal mal rejiminin uygulanmasını sağlayabilecek imkânları olmasına rağmen mal ayrılığı rejimini benimsemiş eşler yönünden değer artış payı istemedikleri, böyle bir alacaktan üstü örtülü olarak vazgeçtiklerinin kabul edilmesi gerekir.

Bu görüşe benzer başka bir görüşe⁷⁰ göre, eşlerin seçimlik mal rejimi olan mal ayrılığını seçmelerinin amacı herkesin malının kendisinde kalması ve diğer eşin bu mal ile ilgili bir talepte bulunmamasıdır. Eşlerin amacının mal rejiminin tasfiyesi aşamasında mal varlıklarının gelirlerine göre paylaşılması olması halinde TMK 237. maddesi uyarınca artık

⁶⁸ OKTAY ÖZDEMİR, Katkı Payı s.598

⁶⁹ HAVUTÇU, a.g.e, s.27

⁷⁰ ÖZDOĞAN, a.g.e., s.13 vd.

değerdeki pay oranlarını değiştirme imkanları bulunmaktadır. TMK da hem yasal mal rejimi, hemde seçimlik mal rejimi olan paylaşımlı mal ayrılığı ile mal ortaklığı rejimlerinde eşler arasında katkıya dayalı bir alacak düzenlenmiş olmasına rağmen mal ayrılığı rejiminde böyle bir düzenlemeye yer verilmemesi kanun koyucu tarafından bilinçli olarak yapılmıştır. Eşlerin paylaşım esasına dayalı, değer artış payı alacağı talep edebileceği bir sistemden kendi istekleri ile çıkarak mal ayrılığı rejimini tercih etmeleri halinde artık katkıya dayalı alacaklarının mal rejiminin tasfiyesi kapsamında ele alınmasına ihtiyaç duymamaktadırlar. Serbest iradeleri ile mal ayrılığını seçen eşlerin birbirinin malına katkıda bulunması halinde eşler arasında mal rejiminin tasfiyesi hükümlerinin uygulanamayacağı, bu tür alacakların genel alacak kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

TMK 243. maddesindeki yollama, TMK 245,246 ve 248. maddelerine yönelik olup paylaşımlı mal ayrılığı rejiminde “katkıdan doğan hak” başlıklı TMK 249. maddesine yollama söz konusu değildir. Bu sebeple TMK 243. maddesindeki atfın TMK 249. maddesini de kapsayacak şekilde değerlendirmenin mümkün olmadığı düşüncesindeyiz. EMK döneminde mal ayrılığı rejimi yasal mal rejimi olarak düzenlenmesine rağmen TMK da seçimlik mal rejimi olarak düzenlenmiştir. EMK dönemindeki katkı yapı alacağı ile ilgili Yargıtay uygulaması mal ayrılığı rejiminin yasal mal rejimi olması ve bu rejimde katkı ile ilgili bir düzenleme bulunmaması nedeniyle bu konudaki uyumsuzluklar yasal boşluğun hâkimin hukuk yaratmasıyla çözümlenmiştir. EMK dönemindeki bu türden uyumsuzluklar uzun süre Yargıtay uygulaması ile çözümlendikten sonra yasa koyucunun TMK döneminde seçimlik mal rejimi olan mal ayrılığı rejimine ilişkin bu konuda kanun boşluğu oluşturacak şekilde düzenleme yapmasının mümkün olamayacağı düşüncesindeyiz. Görüşümüze göre de kanun koyucu mal rejimine özgü bir alacak yaratmak istemediğinden bir düzenleme yapmamıştır. Mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümlerde bir kanun boşluğu olmadığı kabul edildiğinde eşlerden birinin, diğerinin mal varlığına yaptığı katkıdan kaynaklı bir uyumsuzlukta TMK 227. maddesinin kıyasen uygulanamayacağı, bu mal rejiminde tabi evliliklerde eşlerin üstü örtülü olarak değer artış payı alacağından vazgeçtiklerinin kabulünün gerektiği, bu tür alacakların Borçlar Hukuku’na göre diğer eşten talep edilebileceği düşüncesindeyiz.

TMK 227/I, 228/I,II ve 239/III maddelerinden değer artış payı alacağının kural olarak mal rejiminin tasfiyesi aşamasında gündeme geleceği anlaşılmaktadır. Eşlerden birinin diğer eşin malvarlığına yaptığı katkıyı mal rejiminin tasfiyesinden önce talep edebilmesi ile ilgili TMK 227/II maddesi kaynak kanun olan ZGB 206/II. maddesindeki düzenlemeden farklıdır. Kaynak kanunun 206/II. Maddesi “*Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması halinde, diğer eşe ödenecek alacak, elden çıkarmada elde edilen değere göre belirlenir ve hemen talep edilebilir.*” şeklindedir. TMK 227. Maddesindeki düzenlenemin kaynak kanundan farklı olması nedeniyle katkı yapılan malın mal rejiminin sona ermesinden önce elden çıkarılması halinde katkı yapan eşin, yaptığı katkıyı mal rejiminin tasfiyesinden önce talep edebilmesi mümkün değildir.⁷¹

2.5 DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞININ KATKI PAYI ALACAĞI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

2.5.1 Katkı Payı Kavramı

Katkı payı kavramı kanunlarımızda düzenlenmemiş olup 743 sayılı EMK’nın geçerli olduğu dönemde Yargıtay içtihatları ile oluşturulmuş bir kavramdır.⁷² Katkı payı alacağı, mal ayrılığı rejiminde eşlerden birine ait olan mala diğer eşin katkıda bulunması ve evlilik sona erdikten sonra bu maldan faydalanma olanağı ortadan kalkması nedeniyle katkıda bulunan eşe, katkısının karşılığını talep edebilme imkânı veren bir alacaktır.⁷³

Yargıtay kararlarıyla, evlilik birliğinde birlikte yararlanma amacına dayalı olarak edinilmiş malvarlıklarından, evlilik süresince yararlanmaya dönük akdi ilişkinin evlilik birliğinin sona ermesi ile temelinin kaybettiği ve bu malvarlığının edinilmesine yapılan katkının da bu çerçevede geri verilmesi gerektiği istikrarlı bir şekilde uygulanmaktadır. Yargıtay’ın bu yöndeki içtihatlarıyla doktrinde “aile hukuku işlemi” olarak adlandırılan bir hukuki işlem türü yaratılarak, eşler arasındaki kazandırmanın aile hukuku işlemine dayandığı bu tür

⁷¹ ZEYTİN, Tasfiye, N.407, s.185-186

⁷² HAVUTÇU, a.g.e, s.20, ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e, s.464, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.157, OKTAY ÖZDEMİR, Katkı Payı, s.598, KILIÇOĞLU, a.g.e, s.3, ÖZTAN, a.g.e, s.470, ACABEY, a.g.e. s.56, AKÇİN/MERAL/AĞYEL,a.g.e. s.803-804, ULUÇ, a.g.e. s.139, ZEYTİN, Tasfiye, N.492. s.231, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı , s.3

⁷³ ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.464, MİDYAT, Katılma Rejimi, s.76

durumlarda eşin, yaptığı katkının karşılığında bir alacak hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir.⁷⁴

Yasal düzenleme bulunmamasına rağmen katkı alacağı eşler arasında bir borç ilişkisine dayandırılmakta ve Borçlar Hukuku genel hükümlerine göre bu alacağın talep edilebileceği kabul edilmekteydi.⁷⁵ Ancak, katkı payı alacağı, eşler arasında yapılmış Borçlar Hukuku'na tabi alelade bir borç ilişkisinden kaynaklanmamaktadır.⁷⁶ Netice itibariyle, 743 sayılı EMK döneminde mal ayrılığı rejiminde, eş, diğer eşe ortak yararlanma amacıyla karşılıksız kazandırmada bulunmaktadır. Bu ortak yararlanma amacı taraflar arasındaki hukuki işleme kendine özgü niteliğini vermektedir. Bu sebeple yapılan katkıdan katkı yapan eşinde de yararlanması gerektiği düşüncesi kabul edilerek eşler arasındaki ortaya çıkan bu önemli sorun bu şekilde çözümlenmiştir.⁷⁷

Katkı payı alacağı, mal ayrılığı rejimine tabi olan evliliklerde, eşlerden birinin diğer eşe ait bir malın edinilmesine, bağışlama kastı bulunmaksızın veya hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunması nedeniyle talep anında bu malda katkısı oranında alacak hakkına sahip olması gerekliliği karşısında, Yargıtay içtihatları ile gelişen bir alacak olduğu şeklinde tanımlanabilir.⁷⁸ Bu alacak, evlilik birliği sona erdikten sonra katkı yapılan malvarlığı değerinden faydalanma olanağı ortadan kalkan eşe tanınan bir iade alacağıdır.⁷⁹

2.5.2 Katkı Payı Talep Edilebilmesinin Koşulları

Katkı payı kavramı 743 sayılı EMK döneminde mal ayrılığı rejimine tabi evliliklerde yapılan katkılara özgü bir kavram olduğundan eşler arasından 01.01.2002 tarihinden önce yapılmış

⁷⁴ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s. 464, OKTAY ÖZDEMİR, Katkı Payı, s.598, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.158

⁷⁵ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.3

⁷⁶ OKTAY ÖZDEMİR, Katkı Payı, s.607

⁷⁷ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.158

⁷⁸ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.464, GENÇCAN, a.g.e, s.703, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. s.804

⁷⁹ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.465

katkılar yönünden uygulama alanı bulmakta olup⁸⁰ katkının talep edilebilmesi için öncelikle eşlerden birinin diğer eşe ait bir malvarlığına katkıda bulunması gerekmektedir.⁸¹

Katkı payı alacağının talep edilebilmesi için evlilik birliğinin sona ermiş olması ve katkının evlilik birliği döneminde yapılması gerekmektedir.⁸² Yargıtay kararlarında katkı payı davası açılabilmesi için mal rejiminin sona ermesi dava şartı olarak kabul edildiğinden evlilik birliği devam ettiği sürece katkı payı alacağının talep edilebilmesi mümkün değildir.⁸³ Ancak evlilik birliği devam ettiğinde de katkı payı alacağının talep edilebileceği ilişkin görüş de bulunmaktadır.⁸⁴

Evlilik dışında yapılan katkılar, katkı alacağı davasının konusunu oluşturmamaktadır. Bu sebeple nişanlılar arasında, evlilik dışı birlikteliklerdeki katkı payı alacağının konusunu oluşturmazlar. Bu türden uyuşmazlıklarda Borçlar Hukuku'nun genel hükümlerine göre çözüme kavuşturulması gerekmektedir.⁸⁵

Katkı, para veya para ile ölçülebilen bir değerle yapılması gerekmektedir.⁸⁶ Katkının mutlaka somut bir malvarlığı değerine ilişkin olarak yapılması gerekmektedir. Katının işgücü tahsisi şeklinde gerçekleştirilmesi de mümkündür. Bu kapsamda aile hukukundan doğan yardımlaşma yükümlüğü üzerinden olacak şekilde diğer eşten ücret alınmadan yapılan çalışma da katkı sayılmaktadır.⁸⁷

⁸⁰ Şahin AKINCI, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22.3, s.167, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.159, GENÇCAN, a.g.e. s.705, Fatih KARAMERCAN, **Katkı Değer Artış Payı Katılma Alacağı Davaları**, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s.596,

⁸¹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.160

⁸² ZEYTİN, Tasfiye, N.494, s.231, ACABEY, a.g.e. s.64, Yarg. 8 HD. 23.01.2014 T., 2013/7483 E., 2014/973 K., Yarg. 8 HD. 18.02.2010 T., 2009/4595 E., 2010/805 K., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.163, dipnot 376

⁸³ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.213, OKTAY ÖZDEMİR, Katkı Payı, s.608, Yarg. 8. HD. 04.10.2010 T., 2010/2364 E., 2010/4500 K., ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.471, ZEYTİN, Tasfiye, N.504, s.237

⁸⁴ GÜMÜŞ, a.g.e. s.345

⁸⁵ GENÇCAN, a.g.e. s.709-710, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. s.806, ULUÇ, a.g.e. s.141-142, ZEYTİN, Tasfiye, N.494, s.231, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.7

⁸⁶ GENÇCAN, a.g.e. s.712, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.160, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. s.805, ULUÇ, a.g.e. s.140, AKINCI, a.g.e. s.167

⁸⁷ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.160, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. s. 805, AKINCI, a.g.e. s.167-168

Eşin yaptığı katkı nedeniyle uygun bir karşılık almamış olması gerekir. Eşin, evlilik birliği nedeniyle katkı yaptığı mal varlığından yararlanma hakkı bulunmaktadır. Bu sebeple katkıda bulunan eşin diğer eşin malvarlığını evlilik birliği devam ederken kullanması veya bundan yararlanması uygun bir karşılık olarak kabul edilemez.⁸⁸

Katkı payı alacağında katkıda bulunulan malvarlığı, eşlerden birinin mülkiyetinde olan taşınmaz, banka hesabı ve şirket hissesi gibi malvarlığı değerleri olabilir.⁸⁹ Malın, edinilmesinde para yardımıyla bulunmak, söz konusu malın çalışarak ya da bir sürenin geçmesi ile edinilmiş ise borçlu eş ile birlikte bizzat çalışmak veya adam çalıştırmak, kazanma süresini birlikte geçirmek, edinilmesi için takas ya da trampa olarak mal vermek,⁹⁰ eşin, diğer eşin kooperatif taksitlerini ödemesi⁹¹ veya eşin ziynet eşyalarının satılarak taşınmaz alımında kullanılması⁹² da katkı şekillerine örnek olarak gösterilebilir.

Katkı payı alacağının kabulü için katkı yapılan malvarlığının diğer eşin mülkiyetinde olması gerekmektedir.⁹³ Ancak Yargıtay'ın davalı eşin babasına ait arsa üzerinde inşa edilen binanın eşler tarafından birlikte yapılması nedeniyle katkı payı alacağı hesaplaması yapılması gerektiği yönünde kararı da bulunmaktadır.⁹⁴

Eşin evlilik birliğinden doğan dayanışma yükümlülüğü kapsamında gerçekleştirdiği kazandırmalar katkı payı alacağı kapsamına girmemektedir. Bu sebeple eş tarafından gerçekleştirilen ev işleri yapma, çocuk bakma gibi faaliyetler katkı kapsamına girmemektedir.⁹⁵ Ancak, eşin günlük ev işlerinin ötesinde eşi ile birlikte düzenli olarak bahçede ve tarlada çalışması, hayvan yetiştiriciliğinde, süt ve süt ürünlerinin elde edilmesinde diğer eşe katkı yapması da esaslı katkı sayılır.⁹⁶

⁸⁸ ZEYTİN, Tasfiye, N.496, s.232

⁸⁹ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.465

⁹⁰ AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.805

⁹¹ Yarg. 8 HD. 21.03.2016 T., 2014/24429 E., 2016/5111 K., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.160, dipnot 368

⁹² GENÇCAN, a.g.e. s.711, Yarg. 2 HD. 06.11.2001 T., 2001/11764 E., 2001/15369 K., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.161, dipnot 369

⁹³ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.466, GENÇCAN, a.g.e. s. 710

⁹⁴ Yarg. 8. HD 12.03.2012, 2011/2759 E., 2012/1701 K. ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.466-467

⁹⁵ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.160, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. s. 805, ULUÇ, a.g.e. s.139, 149, AKINCI, a.g.e. s.167, MİDYAT, Katılma Rejimi, s.77

⁹⁶ AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. s.805

Mal rejiminin sona ermesinden önce açılan dava bekletici mesele yapılmalıdır. Mal rejiminin sona ermesini sağlayacak boşanma, evliliğin iptali veya mal rejiminin değiştirilmesi için açılmış bir dava bulunmuyor ise dava ön şart bulunmadığından reddine karar verilmelidir.⁹⁷ Katkı payı alacağı davası boşanma davasından önce açılmış ise katkı payı alacağına boşanma davasının açıldığı tarihten itibaren hükmedilmelidir.⁹⁸

Mal rejimi eşlerden birinin ölümü ile sona ermiş ise ölen eşin mirasçıları tarafından sağ kalan eşe katkı payı davası açabileceği gibi sağ kalan eşin alacaklı olması halinde de eş tarafından mirasçılara dava açılabilir. Davanın açılmasından sonra davacı eşin ölmesi halinde de mirasçılar açılmış davaya devam edebilirler. Katkı payı alacağı terekenin borcu niteliğinde olması nedeniyle borcun öncelikle terekeden karşılanması gerekmektedir.⁹⁹

2.5.3 Katkının İspatı

Katkının varlığı ve miktarını ispat yükü katkıda bulunduğunu iddia eden eşe aittir.¹⁰⁰ Katkıda bulunduğunu iddia eden eş bu iddiasını HMK 203. maddesi uyarınca her türlü delil ile ispat edebilir.¹⁰¹ Ancak katkının somut şekilde kanıtlanması gerekmektedir. Bu sebeple katkı yapan eşin verdiği katkının süresi, şekli ve miktarı her dava dosyasında ayrı değerlendirilmelidir.¹⁰²

Çalışarak, düzenli ve sürekli gelire sahip eşin, yapabileceği tasarruf oranında katkıda bulunduğu karine olarak kabul edilir. Yargıtay uygulamasına göre çalışmasının karşılığı elde ettiği gelirini başka bir yerde değerlendirdiği ispat edilemeyen eşin gelirini evlilik birliği içerisinde edinilen malvarlığının edinilmesinde katkı olarak kullanıldığının karine olarak kabul edilmesi gerekmektedir.¹⁰³

⁹⁷ ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.471, ŞIPKA, a.g.e. s.213

⁹⁸ GENÇCAN, a.g.e. s.757

⁹⁹ ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.473-475

¹⁰⁰ OKTAY ÖZDEMİR, Katkı Payı, s.615, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.216, ULUÇ, a.g.e. s.140,

MİDYAT, Değer Artış Payı, s.161, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.806, MİDYAT, Katılma Rejimi, s.77

¹⁰¹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.161, ZEYTİN, Tasfiye, N.497, s.232

¹⁰² GENÇCAN, a.g.e, s.714

¹⁰³ AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e, s.807-808, HAVUTÇU, a.g.e. s.22, GENÇCAN, a.g.e, s.715-716,

Katkının yapıldığının kabul edildiği anda, henüz evlilik birliğinin sarsılmadığının sabit olması gerekir. Diğer bir anlatımla eşler arasında birliğin getirdiği yükümlükleri aşan katkının olamayacağına ilişkin adi karine yaratan boşanma davası veya benzer bir uyuşmazlığın olmaması gerekmektedir.¹⁰⁴

Eşin katkı yaptığı iddia edildiği tarihinde çalıştığı ve gelir elde ettiğinin ispatlanamaması halinde, katkı yapmadığı kabul edilir. Fiilen ayrı yaşayan eşin katkı yapmadığı karine olarak kabul edilir. İşin geçici olması, fazla getirisinin olmaması katkı yapılmadığına karine teşkil eder.¹⁰⁵

2.5.4 Katkı Payı Alacağıının Hesaplanması

Katkı alacağının hesaplanmasında yapılan katkı miktarı biliniyor ve somut olayda ispat edilmiş ise hesaplama ile ilgili bir sorun bulunmamaktadır. Bu durumda katkı yapan eş yaptığı katkı miktarı kadar alacak hakkına sahip olacaktır.¹⁰⁶

Yargıtay'ın istikrar kazanmış uygulamasına göre katkı payının belirlenmesi için eşlerin evlenme tarihinden dava konu malı edinme tarihine kadar olan tüm gelirleri hesaplanmalı, her birinin toplam gelirlerinden kişisel harcamaları ile kocanın 743 sayılı EMK 152. maddesi uyarınca evi geçindirme yükümlülüğü kapsamında yapması gereken harcamaların çıkarılmasından sonra eşlerin yapabilecekleri tasarruf miktarlarının belirlenmeli, bu miktar belirlendikten sonra toplam tasarruf miktarı karşısında davacı eşin tasarruf oranı bulunmalı, bulunan bu oran, dava konusu mal varlığının dava tarihindeki değeri ile çarpılarak eşin katkı payı alacağı belirlenmelidir.¹⁰⁷ Diğer bir anlatımla eş tarafından yapılan katkı miktarının belirlenmesinden sonra bir orantı hesabı yapılarak katkı alacağı miktarı bulunacaktır. Buna göre eşin yapmış olduğu katkı miktarı, edinilmesine katkıda bulunan malın o tarihteki sürüm değerine oranlanarak bir katkı oranı belirlenecek, daha sonra bulunan bu katkı oranı

¹⁰⁴ ZEYTİN, Tasfiye , N.497, s.232

¹⁰⁵ GENÇCAN, a.g.e. s.717-721

¹⁰⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N.498, s.232-233

¹⁰⁷ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.162, GENÇCAN, a.g.e. s.728-752, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e s.808 vd.

katkı yapılan malın dava tarihindeki değerine uygulanarak katkı payı alacağının miktarı tespit edilecektir. ¹⁰⁸

Hesaplama eşlerin tasarruf edebilecekleri miktarın tespiti için eşlerin kişisel harcamalarının belirlenmesinde eşin alışkanlıkları, sosyal ve ekonomik statüleri harcama göstergesine etki eden durumlar olduğundan bu durumların dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü; eşlerin yaşam biçiminin beraberinde getireceği giderler o eşin yapabileceği tasarruf oranında bir harcama göstergesidir.

Yargıtay TBK 114/2. maddesinin¹⁰⁹ yollamasıyla TBK 50/2. maddesinin¹¹⁰ uygulanması ile hâkimin katkı miktarını olayların akışını dikkate alarak hakkaniyete göre belirlenmesine de imkân tanımıştır.¹¹¹

Yargıtay EMK 152. maddesi gereğince erkek eşin evi geçindirme yükümlüğünü hesaplama kendiliğinden dikkate alınmasına karşılık EMK 190. maddesi gereğince erkek eşin talebi üzerine kadın eşin evin giderlerine katılma yükümlülüğünü resen dikkate alınmasını kabul etmemektedir. ¹¹²

2.5.5 Katkı Payı ile Değer Artış Payı Alacağının Karşılaştırılması

Katkı payı alacağı ile değer artış payı alacağı karşılaştırıldığında her iki alacak türünde de eşlerden birinin diğer eşin malvarlığına yapmış olduğu, temelinde aile hukukundan doğan dayanışma amacının yer aldığı bir aile hukuku işlemi yer almaktadır. Her iki alacak yönünden de alacak miktarlarının belirlenmesine ilişkin orantı temeline dayanan bir hesaplama yapılmaktadır. ¹¹³ Değer artış payı alacağı hukuki dayanağını TMK dan almakta olup, katkı payı alacağının hukuki dayanağı ise Borçlar Kanunu'dur. ¹¹⁴

¹⁰⁸ Yarg. 8 HD. 07.06.2017 T., 2015/19408 E., 2017/8499 K., Yarg. 8 HD., 07.06.2017 E., 2015/17918 E., 2017/8500, MİDYAT, a.g.e, s.162, dipnot 374

¹⁰⁹ "...Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hallerin de uygulanır." TBK 114/2. maddesi

¹¹⁰ "...Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hakim, olayların olağan akışına ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler." TBK 50/2. maddesi

¹¹¹ Yarg. 8 HD. 05.04.2010 T. 2009/4501 E., 2010/1591 K., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.161, dipnot 372

¹¹² Yarg. 8 HD. 13.12.2011 T., 2011/5886 E., 2011/ 6964 K., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.162, dipnot 373

¹¹³ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.164

¹¹⁴ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.469, GENÇCAN, a.g.e, s.706, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. s.804

İki alacak türü açısından en önemli fark ise “katkı payı” hesaplanırken katkıda bulunan malın dava tarihindeki değerinin esas alınması ve alacağın miktarının bu tarihteki değer üzerinden orantı hesabı yapılarak belirlenmesidir.¹¹⁵ Katkı payı alacağına ilişkin faiz talep halinde faize dava tarihinden, itibaren geçerli olmak üzere karar verilmektedir. Katkı payı alacağı kısmi dava olarak açılmış ise ıslah edilen kısma ıslah tarihinden itibaren faiz uygulanır.¹¹⁶

Değer artış payı alacağı yönünden TMK 235/1. maddesi uyarınca malın tasfiye sırasındaki sürüm değeri esas alınacaktır. Bu değer karar tarihine en yakın tarihteki değer olması gerekmektedir. Değer artış payı ile ilgili alacağa TMK 239/3. maddesi uyarınca tasfiye tarihinden itibaren faiz işletilecektir.¹¹⁷

Değer artış payı alacağının ödenmesine ilişkin TMK 239. maddesi gereğince borçlu eşe erteleme talebinde bulunma imkânı, alacaklı eşe ise alacağını garanti altına alınması için güvence talep edebilme imkânı tanınmıştır. Ancak bu imkânların katkı payı alacağı yönünden uygulanması mümkün değildir.¹¹⁸

Her iki alacağın aynı malvarlığına ilişkin olmak üzere farklı zamanlarda ortaya çıkması da mümkündür. Örneğin 01.01.2002 tarihinden önce yapılmış katkı sonrasında aynı mala 01.01.2002 tarihinden sonra da katkı yapılması da mümkündür. Bu gibi durumlarda her katkıya ilişkin katkının yapıldığı tarihte geçerli olan kanun hükümlerinin uygulanması gerekecektir.¹¹⁹

Katkı payı alacağı yönünden zamanaşımı süresi her durumda mal rejiminin sona ermesinden başlamak üzere on yıldır.¹²⁰ Zamanaşımının başlangıcı, evliliğin boşanma ile sona ermesi

¹¹⁵ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.469, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.164, GENÇCAN, a.g.e. s.756-757, ACABEY, a.g.e. s.62, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. 805

¹¹⁶ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.469, ZEYTİN, Tasfiye, N.500, s.235, GENÇCAN a.g.e. s.755-756, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e. s.805, KARAMERCAN, a.g.e. s.608,-614, Yarg. 8 HD. 17.05.2017, 2015/14008 E., 2017/7269 K., Yarg. 8 HD. 04.12.2012 T.,2012/10752 E., 2012/11747, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.162, dipnot 375

¹¹⁷ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.469, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.164,, ACABEY, a.g.e. s.62

¹¹⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.165

¹¹⁹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.165, GENÇCAN, a.g.e. s.724-727, KARAMERCAN, a.g.e. s.618, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e s.816-817, ZEYTİN, Tasfiye, N.504, s.237

¹²⁰ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.482, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.3, GENÇCAN, a.g.e., s.969, ÖZDAMAR/TOKER/ KAYIŞ/YAĞCIOĞLU/AKGÜN TOKER, a.g.e, s.145, AKÇİN/MERAL /AĞYEL, s.624, Yarg. HGK 05.05.2010 T., 2010/8-231 E.,2010/255 K. , MİDYAT, a.g.e. s.163, dipnot 379, KARAMERCAN, a.g.e. s.601

halinde boşanma kararının kesinleşme tarihidir. Eşlerin boşandıktan sonra tekrar evlenmeleri halinde ikinci yapılan evlilikten dolayı zamanaşımı süresi duracaktır.¹²¹ Ayrıca TBK 153/3. maddesi gereği evlilik birliği devam ederken eşler arasında zamanaşımı işlemez.¹²²

Her iki alacakla ilgili uyuşmazlıklarda Aile Mahkemesi görevlidir.¹²³

¹²¹ ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.483

¹²² ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.471

¹²³ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.164, ACABEY, a.g.e. s.64, GENÇCAN, a.g.e. s.757

3. DEĞER ARTIŞ PAYI TALEP EDİLEBİLMESİNİN KOŞULLARI

3.1 KATKI EVLİLİK BİRLİĞİNDE GERÇEKLEŞMİŞ OLMALI

TMK 227/1. maddesine göre, evlilik birliğinde eşlerden birisinin diğer eşe ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunmuş ise diğer eşten değer artış payı talep edebilecektir. TMK 227/1. maddesinden anlaşılabacağı gibi, değer artış payı alacağı eşler arasında söz konusu olabilecektir. Bu sebeple eşler arasında resmi nikâha dayalı bir evlilik olması ve katkının bu evlilik birliği süresinde yapılması gerekmektedir.

Bir görüşe göre¹²⁴ nişanlılık süresinde nişanlılardan birinin evlenme akdi yapılacağı inancıyla karşılık almadan diğer nişanlının malvalığına yaptıkları katkıların da TMK 227. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Bu konuda bizim de katıldığımız diğer bir görüşe¹²⁵ göre ise yasanın katkının evlilik birliği içerisinde gerçekleşmiş olmasına ilişkin açık hükmü karşısında nişanlılığın daha sonra evlilik ile sonuçlanmış olması halinde dahi nişanlılar arasında bu türlü katkıların değer artış payı alacağına sebebiyet vermeyeceği kabul edilmektedir.

Evlilik öncesi, nişanlılık veya evlilik dışı katkılar mal rejimleri hukukunun konusunu oluşturmadığından ancak Borçlar Hukuku genel hükümlere göre katkıda bulunan için alacak hakkına konu olabilir.¹²⁶ Evlenme başvurusu ve töreni TMK 134. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. TMK 142. maddesine göre evlenme, evlendirme memurunun evleneceklerden herbirine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerine tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur. Bu durumda düğün tarihinin mal rejiminin başlangıcı açısından bir önemi bulunmamaktadır. Düğünün evlenme tarihinden önce veya sonra yapılmış olsa da mal rejiminin başlangıcı evlenme tarihidir.¹²⁷

¹²⁴ ZEYTİN, Tasfiye , s.228, N.480, ÖZTAN, a.g.e., s 471-472, YENİARAS ,a.g.m. s.3667

¹²⁵ MİDYAT, Değer Artış Payı , s.10, ACAR a.g.e., s.359, N. 1084, GENÇCAN, a.g.e., s.778, GÜMÜŞ, a.g.e., s.328, dipnot 360, Yusuf ULUÇ, **Mal Rejimleri ve Tasfiyesi**, Yetkin Yayınları, 2014, Ankara, s.141-142,

¹²⁶ GENÇCAN, a.g.e.,778-780, ULUÇ, a.g.e., s.142, ÖZGÜR, a.g.e, s.64, MORTAŞ, a.g.e., s.148, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.7, KARAMERCAN,a.g.e., s.540,

¹²⁷ “....Ayrıca dava konusu 6 nolu bağımsız bölüm resmi evlilik tarihi sonrası, evlilik içinde alındığı, **düğün tarihinin mal rejimi bakımından önemi olmadığı** gibi edinme tarihi itibarıyla davalının edinilmiş malı olup, aksini ispat yükü davalı tarafa aittir.....” Yarg. 8.HD. 28.11.2018 T., 2017/14830 E., 2018/19410 K, KARAMERCAN, a.g.e. 541

Evliliğin resmi memur önünde yapılmasından sonra taraflar evli kabul edilmektedir. Bu sebeple dini nikâh ile yapılan evlilikler veya TMK'nın evlilik saymadığı birliktelikler sırasında edilen mallara ilişkin katkı payı veya değer artış payı alacağı talebinde bulunulamaz.¹²⁸

TMK 225. maddesinde mal rejiminin dava tarihinden geçerli olmak üzere sona ereceği belirtilmiş olduğundan, boşanma davasının açılmasından sonra davanın sonuçlanıp kesinleşmesi aşamasına kadar geçen dönemde yapılan katkılar nedeniyle değer artış payı alacağı talep edilemeyecektir.¹²⁹

Yokluk(hükümsüzlük), bir sözleşmenin kurucu unsurları olan karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının bulunmaması halidir. Yokluk halinde hukuki işlem hukuk âleminde varlık kazanmamıştır. Bir sözleşmenin hükümsüzlüğü herkes tarafından ileri sürülebileceği için dava açmaya gerek bulunmamaktadır. Yokluk taraflarca ileri sürülmemiş olsa dahi hâkim önüne gelen uyuşmazlıkta bunu resen dikkate almak zorundadır.¹³⁰

Aile hukukunda evliliğin hükümsüzlüğü konusunda yokluk ve butlan olmak üzere iki kavram ortaya çıkar. Yokluk halinde evlilik hiç gerçekleşmemiş olup yok hükmündedir. Evlenmenin yokluğu sözleşmenin yokluğundan farklılık içermektedir. Sözleşmenin yokluğu genel hükümlere göre sadece tarafların birbirine uygun irade beyanlarının bulunmaması halinde gerçekleşirken, evlenmede bunun dışında evlendirme memuru önünde aynı zamanda bulunmama, evlenmenin aynı cinsiyetten kişiler arasında yapılmaması gibi başka haller de yokluğa neden olmaktadır.¹³¹

¹²⁸ “.....TMK'nun evlenmeyi düzenleyen 134 vd. maddelerine göre, evlilik resmi evlendirme memur önünde yapılır ve ondan sonra taraflar evli kabul edilir. Kanun'un tanıdığı ve kabul ettiği evlenme şekli dışında gerçekleşen birliktelikler ne ad altında olursa olsun, evlilik olarak değerlendirilemez. Medeni Kanunun, evlilik saymadığı birliktelikler sırasında edinilen mallara yönelik olarak da, mal rejiminin tasfiyesine dair kurallara ve değerlendirmelere dayanılarak katkı payı alacağı, değer artış payı alacağı ve katılma alacağı talebinde bulunulamaz...” Yarg. 8. HD. 28.06.2018 T., 2016/6161 E., 2018/1567 K., Kazancı İçtihat, Erişim T. 13.04.2024, GENÇCAN, a.g.e., s.780

¹²⁹ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.7-8,

¹³⁰ Kemal OĞUZMAN / Turgut ÖZ, **Borçlar Hukuk Genel Hükümler** Cilt 1.22. Baskı, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2024, s.184, GÜNERGÖK/KAYIHAN, a.g.e, s.137,

¹³¹ Nazlı Hilal ÇELİK, **Evlenmenin Hükümsüzlüğü**, On iki Levha Yayınevi, İstanbul, 2021, s.22

Evlenmenin yokluğunun söz konusu olabilmesi için resmi şekilde yapılmış bir evlenmeye ilişkin yokluğun ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu nedenle evlenme şeklinde gerçekleşmeyen fiili birlikteliklerde evlenmenin yokluğu ileri sürmenin imkânı yoktur. Evlenmenin yokluğu mahkeme kararına bağlı değildir. Evlilik hiç gerçekleşmemiş olduğundan yokluğun meydana gelmesi için bir işlem yapılmasına da gerek yoktur. Ancak evlenmenin yokluğu ihtilaflı ise bu ihtilafların tespiti için dava açılabilir. Açılacak bu dava evlenmenin yokluğuna karar verilmesi için değil, yokluğun tespiti için yapılmaktadır.¹³² Yokluk halinde evlilik hiç gerçekleşmemiş olduğundan yokluk hallerinde yapılan katkılar da değer artış payı alacağına konu edilemez.

Değer artış payı alacağı mal rejiminin tasfiyesi aşamasında gündeme gelecektir. Edinilmiş mallara katılma rejiminde, mal rejiminin mahkeme kararı ile sona ermesi TMK 225. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre edinilmiş mallara katılma rejimi “ *mahkemeye evliliğin iptali veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hallerinde, mal rejimi dava tarihi itibarıyla sona erer.*” şeklinde olup TMK 239. maddesine göre edinilmiş mallara katılma rejiminde değer artış payı alacağı, katılma alacağı ile birlikte tasfiye aşamasında ortaya çıkacağından, edinilmiş mallara katılma rejiminde değer artış payı alacağı dava tarihinden sonraki katkılar kapsamayacaktır. Dava tarihinden sonraki katkılar Borçlar Hukuku genel hükümlere göre diğer taraftan talep edilebilecektir.¹³³

3.2 MAL REJİMİ SONA ERMİŞ OLMALI

3.2.1 Boşanma veya Evliliğin İptali İle Sona Erme

TMK 225/2. maddesine göre “*mahkemeye evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hallerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.*”

Madde hükmüne göre edinilmiş mallara katılma rejimi, boşanma veya evliliğin iptaline ilişkin kararın kesinleşmesi tarihinden değil dava tarihinden itibaren geçmişe etkili olacak

¹³² ÇELİK, a.g.e, s.94-95

¹³³ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.7-8

şekilde sona ermiş olacaktır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi yasa maddesi gereği ancak iptal veya boşanmaya ilişkin ilamın kesinleşmesinden itibaren mümkündür. Mahkemece, boşanma veya iptal davası sonuçlanıp kesinleşmeden mal rejiminin tasfiyesine karar verilemeyecektir.

TMK 225. maddesinde evliliğin iptalinin de mal rejiminin sona erme sebepleri arasında gösterilmiştir. Evliliğin iptaline sebep batıl olan evlenmeler TMK 145. maddesinde mutlak butlan halleri, TMK 148. madde ve devamında nisbi butlan halleri belirtilmiştir. Batıl evlenmeler butlan kararı ile sona ereceğinden hâkim kararına ihtiyaç bulunmaktadır. Ancak TMK 156. maddesi uyarınca mutlak butlan halinde de batıl evlenmenin hâkim kararına kadar geçerli bir evliliğin sonuçlarını doğuracağı belirtilmiş olduğundan eşler arasındaki mal rejimi, evliliğin iptali davasının açılması ile sona erecektir. Evlilik birliği, evliliğin iptaline ilişkin karar ile sona ermiş olsa da evlilik birliğinde yapılan katkılar TMK 227. maddesi kapsamında diğer eşten talep edilebilecektir.

Boşanma veya iptal davasına ilişkin kararın kesinleşmesi halinde, mal rejimi dava tarihi itibarıyla sona ermiş olacağından burada “*geciktirici koşula bağlı*” bir sona ermeden söz edilebilir.¹³⁴

Boşanma davası ile birlikte veya boşanma davasından sonra mal rejiminin tasfiyesine ilişkin dava açılması halinde tasfiye davasına bakan mahkemece, boşanma davası sonuçlanmadığı gerekçesi ile tasfiye davasının reddine karar verilmemeli, boşanma davası, tasfiye davası yönünden bekletici mesele yapılmalıdır.¹³⁵

¹³⁴ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.153

¹³⁵ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.122, GENÇCAN, a.g.e., s.803-804, KARAMERCAN, a.g.e, s.299,

MORTAŞ, a.g.e., s.192, YHGK 27.06.2012 T., 8-268/420 “.....Dava, mal rejiminden kaynaklanan alacak isteğine ilişkindir. Eldeki dava, 4721 sayılı TMK.nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden sonra 10.9.2009 tarihinde açılmıştır. Taraflar arasındaki boşanmaya ilişkin dava dosyası Bakırköy 1. Aile Mahkemesinin 2009/429 Esasında derdest bulunmaktadır. Katkı payı alacağının istenebilmesi için eşler arasında geçerli bulunan edinilmiş mallara katılma rejiminin (TMK. 218-241.md) sona ermesi gerekmektedir. (TMK.nun 225.maddesi). Tarafların evliliği hukuken devam ettiğine göre, mal rejimi sona ermemiş ve davanın görülebilirlik koşulu gerçekleşmemiştir. Ancak, TC Anayasasının 141. maddesinin son fıkrası ve HUMK.nun 77. maddesi hükümlerine göre; davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir. Bu bakımdan mahkemece yapılacak iş; taraflar arasındaki derdest boşanma davasına ilişkin dava sonucunun beklenmesi, dava dosyasının bekletici mesele yapılması, boşanma davasının olumsuz sonuçlanması durumunda davanın görülebilirlik koşulu gerçekleşmediğinden şimdiki gibi davanın reddine karar verilmesi, boşanma davasının olumlu sonuçlanması halinde ise, hükmün

Ancak evliliğin iptali veya boşanma davasının reddedilip, kararının kesinleşmesi halinde ise mal rejimi devam ettiğinden mal rejiminin tasfiyesi, dolayısıyla değer artış payı alacağı talep edilemeyecek, dava şartı gerçekleşmediğinden tasfiye talebi de reddedilecektir.¹³⁶ Bu durumda mal rejimi kesintisiz devam etmiş olacağından bu dönemde kazanılmış mal varlıkları edinilmiş mal olacağı gibi eşlerden birisinin diğerinin mal varlığına yaptığı katkılar değer artış payı alacağına konu olabilecektir.¹³⁷

Değer artış payı alacağı usule uygun dava ya da karşı dava ile istenebileceği gibi boşanma davasına ilişkin dava dilekçesi ile de istenmiş olması halinde değer artış payı alacağı davasının boşanma davasından tefrik edilmesi gerekir.¹³⁸

Boşanma davası sonuçlanmadan değer artış payı alacağı davasının da açılması halinde değer artış payı alacağı davasına bakan mahkemece boşanma davası sonuçlanmadan delillerin toplanması mümkün olabilir mi?

Bu konuda bir görüşe¹³⁹ göre boşanma davasının sonucunun bekletici mesele yapılması değer artış payı alacağına yönelik davalarda işin esasının incelenebilmesi için mal rejiminin sona ermesinin zorunlu olmasından dolayı, boşanma hükmünün kesinleşmesinden sonra delillerin toplanmasına geçilebileceği belirtilmiştir. Diğer bir görüş¹⁴⁰ ise boşanma davası sonuçlanmadan tasfiyeye ilişkin karar verilemez ise de değer artış payı alacağı davasına ilişkin delillerin toplanabileceği yönündedir.

Boşanmanın yabancı mahkemece kararına dayanması halinde ise 5718 sayılı MÖHUK'un 59. maddesi, Nüfus Hizmetlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 58. maddesine göre boşanma tarihi olarak, yabancı mahkemece verilmiş kararın, Türk Mahkemelerince tanıma

kesinleşmesinin beklenilmesi ve tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde delilleri toplandıktan sonra elde edilecek sonuca göre bir karar verilmelidir. Mahkemece yukarıda açıklanan hususlar nazara alınmadan yazılı nedenlerle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır..." Kazancı İçtihat, erişim tarihi,

29.04.2024, GENÇCAN, a.g.e., s.803-804, KARAMERCAN, a.g.e, s.299, ayrıca kararlar için bkz.

KARAMERCAN, a.g.e., s.300-305

¹³⁶ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.122, GENÇCAN, a.g.e. s.805

¹³⁷ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.154, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ a.g.e. N.1115, s. 234-234, AKÇİN/ MERAL / AĞYEL a.g.e., s.259, MORTAŞ, a.g.e, s.126

¹³⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.122, GENÇCAN, a.g.e., s. 801-802, MORTAŞ, a.g.e., s.192, ACABEY, a.g.e, s.122

¹³⁹ GENÇCAN, a.g.e., s.804

¹⁴⁰ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı , s.102,

veya tenfiz kararı verilip bu kararın kesinleşmesi tarihinden değil, yabancı mahkemece verilmiş kararın kesinleşme tarihi esas alınacaktır. Yabancı mahkemece verilen boşanma kararına dayanılarak ülkemizde mal rejiminin tasfiyesinin yapılabilmesi için yabancı mahkeme kararının tanıma tenfizinin yapılması gerekmektedir. Tanıma ve tenfiz davası mal rejiminin tasfiye davasının ön koşuludur. Tanıma ve tenfize ilişkin karar verilmedikçe mal rejiminin tasfiyesi de istenemez.¹⁴¹

TMK 225/2. maddesi yabancı mahkemelerce verilen karar ile boşanan eşler içinde de geçerli olduğundan, yabancı mahkeme kararının Türk Mahkemeleri tarafından tanınmasıyla eşler boşanmış olacaklar fakat eşler yabancı mahkeme kararının kesinleştiği tarihte boşanmış sayılacaklardır. Bu durumda da her ne kadar eşler yabancı mahkeme kararı ile boşanmış ve kararın Türk Mahkemeleri tarafından tanınması ile boşanmış olacaklar ise de eşler arasındaki edinilmiş mallara katılma rejimi eşlerin yabancı mahkemede dava açtıkları tarih itibarıyla sona ermiş olacaktır.¹⁴²

Yabancı mahkemece verilen ve kesinleşen boşanmaya ilişkin kararın tanıma tenfizine ilişkin dava olmadan Türk Mahkemelerinde mal rejiminin tasfiyesi için dava açılması halinde Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'nin yabancı mahkeme kararının tenfizinin sağlanması için süre tanınması gerektiğine ilişkin kararları olduğu gibi aksi yönde kararları da olmuştur.¹⁴³ Yabancı mahkemenin boşanma kararına ilişkin tanıma ve tenfiz davası açılmış ise mal rejiminin tasfiyesi davası (değer artış payı alacağı) , tanıma ve tenfiz davasının sonucunu bekletici mesele yapmalı, tanıma ve tenfiz davası açılmadan mal rejiminin tasfiyesi davası açılmış ise davanın görülebilirlik koşulu oluşmadığından mal rejiminin tasfiyesine konu alacak davasının reddi gerekir. ¹⁴⁴

¹⁴¹ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.103, GENÇCAN a.g.e., s.670-671, ZEYTİN, Tasfiye, N.228, s.111- 112

¹⁴² KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.103-104 ayrıca ve a.g.e s.103, dipnot 110 daki kararlara bkz., ayrıca kararlar için bkz. KARAMERCAN, a.g.e., s. 306 vd.

¹⁴³ GENÇCAN, a.g.e., s.672 vd. ayrıca kararlar için bkz. aynı eser 672 vd.

¹⁴⁴ ZEYTİN, Tasfiye , N.228 s.111-112, KARAMERCAN, a.g.e. s.307

3.2.2 Eşlerden Birinin Ölümü İle Sona Erme

TMK 225/1.maddesindeki “*mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka mal rejiminin kabulü ile sona erer.*” hükme göre değer artış payı alacağına ilişkin talep hakkı mal rejiminin sona ermesi ile doğacağından eşlerden birisinin ölümü ile mal rejimi sona ermiş olacaktır. Ölümün gerçekleştiği anda mal rejimi kendiliğinden sona ereceğinden mal rejiminin sona ermesi için herhangi bir mahkeme kararına ihtiyaç bulunmamaktadır.¹⁴⁵

TMK 227. maddesi kapsamında katkı yapan eş ölmüş ise ölen eşin mirasçıları sağ kalan eşten mirasçı sıfatıyla değer artış payı alacağını talep edebilecektir. Lehine katkı yapılan eşin ölmesi halinde ise sağ kalan ve katkı yapan eş, ölen eşin mirasçılarından değer artış payı alacağını talep edebileceklerdir.

Kişinin öldüğünden kuşku duyulduğu ancak cesedine ulaşılamadığı hallerde ölüm karinesi söz konusu olur. Örneğin bir uçağın havada infilak etmesi halinde uçağın içindeki yolcuların cesetleri bulunamasa dahi uçaktaki yolcuların öldüğünden kuşku duyulmayabilir. Bu durumda olayın olduğu andan itibaren kişi ölmüş kabul edilerek kişi yönünden ölümün bütün sonuçları o andan itibaren doğar.¹⁴⁶ TMK 31. ve 44. maddeleri gereğince “ölüm karinesi” de ölüm gibi sonuç doğuracağından ölüm tehlikesi tarihi mal rejiminin sona erdiği tarih olarak kabul edilir.¹⁴⁷

Bazı durumlarda kişi ölümü kesin sayılacak bir olay sebebiyle kaybolmamakla birlikte bu kişinin hayatta olup olmadığına ilişkin kuşklar söz konusu olabilir. Kişinin hayatta olup olmadığının kuşkulu olduğu bir durumun varlığı için TMK 32. maddesinde gaiplik kurumuna ilişkin düzenleme bulunmaktadır.¹⁴⁸ TMK 32. maddesine göre hakları ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkemece o kişi hakkında gaiplik kararı verilebilir.

Eş hakkında gaiplik kararı verilmesi halinde ise mal rejiminin ne zaman sona ereceği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe¹⁴⁹ göre eşten uzun süre haber alınamaması nedeniyle

¹⁴⁵ GÜMÜŞ, a.g.e., s.283, SARI, a.g.e, s.84, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.287

¹⁴⁶ ÇELİK, a.g.e, s.110

¹⁴⁷ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi,s.143, DURAL/OĞUZ/GÜMÜŞ, a.g.e., N.1112, s.234, GÜMÜŞ, a.g.e, s.284, ACABEY, a.g.e., s.141, ZEYTİN, Tasfiye, N.229, s.112

¹⁴⁸ ÇELİK, a.g.e., s.112-113

¹⁴⁹ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s. 92-93,

gaiplik kararı verilmesi halinde, TMK 131. maddesi gereği evliliğin feshine karar verilmedikçe gaiplik kararı evliliğin sona ermesine neden olmayacağından mal rejimini sona erdirmek isteyen eşin gaiplik kararı ile birlikte evliliğin feshi için de ayrıca dava açması gerekeceği, eşlerden birisinin ölüm tehlikesi içinde kaybolması veya uzun süreden beri haber alınamaması halinde eşlerin evlilik birliği içinde birbirlerine ekonomik katkıları olamayacağından mal rejiminin, gaiplikte son haber tarihinden itibaren, ölüm tehlikesi içinde kaybolma halinde ise olayın meydana geldiği tarih itibarıyla sona erdiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

Diğer bir görüşe¹⁵⁰ göre TMK 32. maddesinin kişiliği sona erdiren bir olgu olarak kabul edilmesine rağmen TMK 225. maddesinde eşin gaipliğinin mal rejimine etkisine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. İsviçre Hukukundaki bu tartışmalı durum 01.01.2000 tarihinde ZGB 38. maddesine eklenen son fıkra ile gaiplik kararı ile evlilik birliğinin sona ereceğine ilişkin hüküm ile sona ermiştir. Evliliğin sona erme nedeni ölüm benzeri sonuç doğuran gaiplik olgusu olduğundan mal rejimini sona erdirmek isteyen eşin gaiplik kararı ile birlikte ayrıca evliliğin feshi davası açmasının gerekmediği belirtilmiştir. Yukarıda açıklanan görüş ile birlikte bir kısım görüş¹⁵¹ gaiplik kararı verilmesi ile birlikte ölüm tehlikesi veya son haber alma tarihinden itibaren mal rejiminin sona ermiş sayılması ve tasfiyeye, gaiplik kararının kesinleşmesi ile geçmişe etkili olarak başlanması gerektiği belirtilmiştir.

Diğer bir görüş ise¹⁵² eşlerden birisi hakkında gaiplik kararı verilmesi halinde diğer eşin bu kararı gerekçe göstererek mahkemeden olağanüstü mal rejimine geçişi isteyebileceği, bu durumda mal rejiminin hâkim kararı ile dava tarihinden itibaren sona ermiş olacağını belirtmiştir. Bu görüşe göre TMK 225. maddesinde edinilmiş mallara katılma rejiminin dava tarihi itibarıyla sona ermesinin evliliğin iptali ve boşanma sebebiyle sona erdirilmesine ilişkin açılan davalarda söz konusu olabileceğini, gaiplik kararı veya evliliğin feshine ilişkin ilişkin açılan davalarda dava tarihinin mal rejiminin sona erme tarihi olarak kabul edilemeyeceğini, gaiplik kararının geçmişe yürüyeceği ilkesine dayanılarak mal rejiminin

¹⁵⁰ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.146 v.d, DURAL/OĞUZ/GÜMÜŞ a.g.e. N.1112, s.230

¹⁵¹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.149, DURAL/OĞUZ/GÜMÜŞ a.g.e. N.1112, s.230, GENÇCAN a.g.e. s.668, ACABEY, a.g.e. s.141, MİDYAT, Katılma Rejimi, s.68-69

¹⁵² ZEYTİN, Tasfiye , N.229, s.112-113

ölüm tehlikesi içinde kaybolma veya sona haberin alınma tarihi itibariyle sona erdiğinin kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bize göre de gerek kaynak kanundaki değişiklik ve gerekse gaiplik ile kişiliğin sona ermiş olduğu kabul edildiğinden, eş hakkında gaiplik kararı alınması ile mal rejiminin gaiplikte son haber alma tarihinden itibaren, ölüm tehlikesi içinde kaybolma halinde ise olayın meydana geldiği tarih itibariyle sona ermiş olacağı kabul edilmelidir.

Eşlerden birisinin diğerinden önce ölmüş olduğunun tespit edilemediği ve eşlerin birlikte ölüm karinesine dayalı olarak birlikte ölmüş sayılmaları halinde mal rejimi her iki eş içinde ölmüş sayıldıkları tarih itibariyle sona ermiş olacaktır. Aynı anda ölen eşler birbirine mirasçı olamayacaktır. Ancak mal rejiminin sona ermesinden kaynaklı alacak talep hakları onların yasal mirasçılarına intikal edeceğinden, eşlerin yasal mirasçıları değer artış payı alacağı talep hakkına sahip olacaklardır.¹⁵³

Mal rejiminin ölüm ile sona erdiği anda taraflar arasında görülmekte olan bir boşanma davası bulunması halinde TMK 181. maddesi uyarınca vefat eden eşin mirasçıların birisi boşanma davasını devam ettirebilmektedir. Ancak boşanma davasının devamı sırasında eşlerden birinin ölümü halinde evlilik boşanma ile değil ölüm ile sona ermiş olacaktır. Boşanma davasına vefat eden eşin mirasçılarının devam ettirmesi halinde dahi mal rejimi ölüm tarihi itibariyle sona ermiş olacaktır.¹⁵⁴

3.2.3 Mal Rejiminin Değişikliği İle Sona Erme

Eşlerin evlendiklerinde seçimlik mal rejimlerinden birisini seçmemeleri halinde evlendikleri tarihten itibaren yasal mal rejimi olan edinilmiş mal rejimi geçerli olacaktır. TMK da yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılma rejimi olarak kabul edilmiş ise de eşlerin seçimlik mal rejimlerinden birine geçmesine engel bir düzenleme bulunmamaktadır. Yasal mal rejimine tabi eşlerin evlilik birliği devam ederken sözleşme ile mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı

¹⁵³ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.144, ZEYTİN, Tasfiye, N. 230, s.113

¹⁵⁴ Yelda YARDIMCI ÇINAR, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Terekenin Tasfiyesi ve Sağ Kalan Eşin Talepleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s.47, MORTAŞ, a.g.e., s.125

ya da mal ortaklığı şeklindeki seçimlik mal rejimlerinden birisine geçmesi halinde yasal mal rejimi bu tarih itibarıyla sona ermiş olacaktır.

Yeni mal rejimine ilişkin sözleşme tarihi önceki mal rejiminin sona erme tarihi kabul edilmekte ise de yeni mal rejimi sözleşmesinin ileri bir tarihte yürürlüğe gireceği veya geciktirici şarta bağlanması halinde sözleşmedeki ileri tarih veya şartın gerçekleştiği tarih önceki mal rejiminin sona erme tarihidir.¹⁵⁵

3.2.4 Olağanüstü Mal Rejimine Geçiş İle Sona Erme

TMK 206. maddesinde belirtilen haklı sebeplerden birisinin veya bir kaçının varlığı ile eşlerden birisinin başvurusu üzerine mahkemece olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığı rejimine geçilmesine karar verilebilir.

206/2. maddesinde 5 bent halinde belirtilen haklı sebepler;

Diğer eş malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olması,

Diğer eşin, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması,

Diğer eşin, ortaklığın malları üzerinde bir tasarrup işleminin yapılması için gereken rızasını haklı sebep olmadan esirgemesi,

Diğer eşin, istemde bulunan eş malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması,

Diğer eşin, sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması.

Yasada “*özellikle aşağıdaki hallerde*” denilmek suretiyle koşulların bunlar ile sınırlı olmadığı bu hallere benzer durumlarda da mahkemece mal ayrılığı rejimine geçilmesine karar verilecektir. Başka bir mal rejimine geçilmesi ile edinilmiş mal varlığına katılma rejiminde diğer eşin malvarlığına katkı yapan eş değer artış payı alacağına ilişkin talepte bulunabilecektir.

¹⁵⁵ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.158

3.3 EŞ, DİĞER EŞE AİT MALVARLIĞINA KATKIDA BULUNMALI

3.3.1 Katkının Yöneldiği Malvarlığı Kavramı

TMK 227/1. maddesinde eşlerden birinin diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunması halinde diğer eşten değer artış payı talep edebilecektir. TMK 219. ve 220. maddelerinde edinilmiş ve kişisel mallara ilişkin kavram “*malvarlığı değeri*” şeklinde ifade edilmiş ancak TMK 227. maddesinde ise “*mal*” kavramı şeklinde belirtilmiştir. Madde metinlerindeki ifade farklılıkları nedeniyle TMK 227. maddesindeki “*mal*” kavramı dar yorumlanmamalı, TMK 227. maddesindeki ifadenin de TMK 219. ve 220. maddelerindeki “*malvarlığı değerleri*” kavramını da içine alacak şekilde geniş yorumlanmalıdır. Kavramdan yalnızca eşya kavramı değil genel olarak malvarlığı değerleri anlaşılmalıdır.¹⁵⁶

Mal varlığı değeri kavramı ile kişinin malvarlığının aktifinde yer alan malvarlığı hakları anlaşılmaktadır. Mal varlığı hakları ise sahip olduğu ekonomik değeri para ile ölçülebilen, haklardır. Bu durumda, aynı haklar, alacak hakları, maddi değeri olan yenilik doğuran haklar, mali yönü ile fikri haklar birer malvarlığı hakkı olarak kabul edilecektir. Bu sebeple ekonomik değere haiz her türlü hak bu kapsamdadır.¹⁵⁷

Mal kavramı ise para, para karşılığı olan veya paraya çevrilebilen devir ve intikale konu olabilen, üzerinde tasarruf edilebilen her türlü hak konuları olduğundan “*mal*” kavramına taşınmaz, taşınır, hisse senedi, şirket hisse payı, marka, patent, menkul değerler gibi parasal bir değer ile ölçülebilen her türlü eşyanın gireceği kabul edilmelidir.¹⁵⁸ Bu durumda eşlerden birisinin diğer eşe ait gayrimenkul niteliğindeki işyeri, konut, tarla niteliğindeki mal varlıklarına katkısı ile otomobil, tablo, tekne, telif hakları, tapu tahsis hakkı, üçüncü kişi,

¹⁵⁶ SARI, a.g.e., 267, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.24-25, Gülşah Vardar HAMAMCIOĞLU, **Aile Hukuku Derneği Mal Rejimi Çalıştayı 26-27 Nisan 2019**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s.20,

¹⁵⁷ İhsan ERDOĞAN, **Hukuka Giriş**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, OĞUZMAN/BARLAS, a.g.e. s.155 vd., KAYIHAN, a.g.e. s.277 vd., KAYIHAN/ GÜNERGÖK/HÜSEYİN, a.g.e. s. 128 vd., MİDYAT, Değer Artış Payı, s. 25, EREN, Borçlar Genel, s.883, MİDYAT, Katılma Rejimi, s.83

¹⁵⁸ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.190, ERDOĞAN, a.g.e. s.139

banka veya kamu kuruluşundan olan malvarlığı haklarına da katkılar TMK 227. maddesi kapsamdadır.¹⁵⁹

Madde metninde katkının değer artış payı alacağına konu olabilmesi için katkı yapan eşin hangi mal grubundan diğer eşin hangi mal grubuna yapılması gerektiği konusunda bir açıklama bulunmamakta ise de katkı diğer eşin kişisel veya edilmiş mal grubuna yapılabilir.¹⁶⁰

Katkı yapılan malın diğer eşin tek başına veya eşlerin birlikte malik olması gerekmediği gibi malın paylı mülkiyet olmasının da bir önemi yoktur. Katkı ile birlikte diğer eşin üçüncü kişi ile birlikte mülkiyet ilişkisi kurması halinde de yapılan katkı değer artış payı alacağına konu olabilir.¹⁶¹ Katkı ile edinilecek mülkiyetin paylı veya el birliği ile mülkiyet olması halinde değer artış payı alacağı katkı yapılan paya göre hesaplanacaktır.¹⁶²

Öğretide bir görüşe göre ¹⁶³ eş lehine geçit irtifakı, manzara kapatmama, irtifak veya oturma hakkı gibi sınırlı aynı hak elde edilmesi amacıyla yapılan katkılarının da değer artış payına konu olabileceği belirtilmiştir.

Diğer bir görüşe¹⁶⁴ göre de eğer artış payı alacağının oluşması için hakkın intikal ve devri gerekmediğinden irtifak hakları ve taşınmaz mükellefiyetini de TMK 227. maddesinde belirtilen mal kavramına dâhil görmek gerekmektedir. Önemli olan parasal değer ifade edebilmesidir. İntifa hakkı şahısla kaim olmasına rağmen parasal değer ifade edebilen bir haktır. Rehin hakkı ise bir alacağın varlığına bağlı ve onu güvence altına alan sınırlı aynı hak olduğundan bir eş lehine kurulmuş rehin hakkının oluşumunda diğer eşin böyle bir katkı yapması mümkün gözükmemektedir. Bu durumda sırf rehin hakkının elde edilmesi,

¹⁵⁹ AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e., s.380

¹⁶⁰ ZEYTİN, Tasfiye, N. 421, S.191, AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e., s.380, SARI, a.g.e, s.267, GÜMÜŞ, a.g.e, s.333

¹⁶¹ ACAR, a.g.e., s.341,N.1042, dipnot 1003, ZEYTİN, Tasfiye, N.421, s.191, MİDYAT, Değer Artış Payı, s. 26 ve dipnot 43 de geçen yazarlar, GÜMÜŞ a.g.e., s.333, ÖZÜĞÜR, a.g.e., s.54

¹⁶² MİDYAT, Değer Artış Payı, s.19, dipnot 33

¹⁶³ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ a.g.e. N.1150 , s.238, dipnot 72, MİDYAT, Değer Artış Payı., s. 26 ve dipnot 41, GÜMÜŞ, a.g.e., s.333 ve dipnot 379 da geçen yazarlar, ÖZTAN a.g.e. s. 472, ACAR, a.g.e., s.341,N.1042, dipnot 1003

¹⁶⁴ ACAR, a.g.e., s.341-342, N.1042, dipnot 1003

korunması veya iyileştirilmesinden söz edilerek katkı yapılamayacağından buna bağlı olarak değer artış payı alacağı da oluşmayacaktır.

Diğer bir görüşe göre¹⁶⁵ ise madde metninde “*malın*” edinilmesi şeklinde ifade edildiği, “*hak*” kavramının bulunmadığı, hükmün lafzi yorumuna göre sınırlı ayni hak elde edilmesine ilişkin ancak üst hakkı gibi başkalarına devredilebilen sınırlı ayni hak yönünden yapılan katkıların değer artış payı alacağına konu edilebileceği belirtilmiştir.

Katkı işgücü şeklinde veya malvarlığı değerinden olmak üzere ne şekilde yapılmış olur ise olsun mutlaka belirli bir malvarlığı değerine ilişkin yapılmalıdır. Belirli bir mal varlığı değerine yönelik yapılmamış hiçbir harcama ve sarfedilen emek katkı değer artış payı alacağının konusu olamayacaktır.¹⁶⁶

Belirli bir malvarlığı unsuruna yönelik olmayan örneğin kadının kişisel malı olan ziynet eşyalarına¹⁶⁷ erkek eş tarafından el konulması halinde kadın eşin bu eşyalara ilişkin iade talepleri değer artış payı alacağı olarak değerlendirilemez. Eş, bu mallara ilişkin iade talebini mal rejiminin veya evliliğin sona ermesini beklemeksizin, evlilik birliği içinde veya evlilik birliği sona erdikten sonra da açacağı bağımsız bir dava ile diğer eşten talep edebilir. Ancak söz konusu ziynet eşyalarının kadın eş tarafından erkek eşe taşınmaz satın alınması veya bir kooperatife girilmesi amacıyla verilmesi halinde kadın eş lehine değer artış payı alacağı söz konusu olacaktır.¹⁶⁸

Öğretide bir görüşe¹⁶⁹ göre, kazandırma hukuki işlemle veya maddi bir fiil ile gerçekleşsin eşlerin kazandırmanın hukuki sebebi üzerinde anlaşmaları gerekmektedir. Eşler arasında bu hususta açık veya zımni bir anlaşma yok ise değer artış payı alacağı da söz konusu olamayacaktır. Katkının bir kazandırma olarak kabul edilebilmesi için eşlerin rızasıyla ve karşılıksız yapılmış olması gerekmektedir.

¹⁶⁵ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.191, dipnot 91,92

¹⁶⁶ GÜMÜŞ a.g.e., s. 328, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.23-24, GENÇCAN a.g.e. s.814, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.188

¹⁶⁷ “altın, gümüş vb. kıymetli madenlerden yapılmış olan ve insanlarca takılan süs eşyası” YILMAZ, a.g.e., s.1009

¹⁶⁸ GÜMÜŞ, a.g.e., s.329-331

¹⁶⁹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.21-23

TMK 196/2 maddesi gereği eşin ev işlerini yapması, müşterek çocuklara bakması veya diğer eşin işinde karşılıksız çalışması dolaylı ve soyut katkı¹⁷⁰ niteliğinde olan bu katkılar ile evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla yapılmış sayılacağından TMK 227. maddesine dayanarak değer artış payı talep edilemez.¹⁷¹

Ayrıca eşin evlilik birliğinin gerektirdiği yükümlülükler dışında, evlilik birliğinin giderlerine yaptığı olağanüstü katkısı da TMK 227. maddesi kapsamında değer artış payı alacağına konu edilemeyecektir.¹⁷²

Öğretide bir görüşe¹⁷³ göre evlilik birliğinde, eşin evlilik birliğinin gerektirdiği yükümlülükleri aşar nitelikte yaptığı olağanüstü katkılarının ZGB 165. maddesine göre bir tazminat talebine konu edilmesi mümkün iken ülkemizde bu konuda bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Eşin olağan dışı katkılarının, değer artış payı alacağına dâhil edilmeyecek şekilde ise TMK 196. maddesine dayalı olarak bir katkı bedeli talep edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Görüşe göre TMK 186/3. maddesine göre eşlerin birlik giderlerine katkısının güçleri oranında sınırlandırılmış olduğundan bunun üzerindeki her katkıya ilişkin eşin diğer eşten uygun bir bedele karşılık tazminat talep edebilmesinin TMK 186/3. ve 196. maddelerinin yorumuyla uygun olacaktır. Hâkim tarafından, eşlerin evlilik birliğine yapması gereken olağan katkılarının neler olduğunu, diğer eşin yaptığı katkının normal edimini ne ölçüde açtığı, normal edimle yapılan edim arasındaki fark belirlenerek uygun bir tazminata karar vermesi gerekmektedir. Evlilik birliğinde, eşin edinilmiş malları dışında yaptığı olağan dışı katkılara ilişkin tazminat talebi, mal rejimi tasfiyesi aşaması dışında, evlilik birliği devam ederken ya da evlilik sona erdikten sonra genel zamanaşımı süresi içinde bağımsız bir dava ile talep edilebilmelidir. Genellikle katkı yapılan bir mal varlığı olmadığından, evlilik birliğinde yapılan olağanüstü katkılar, katkı zamanındaki nominal değerlerine göre talep edilirler.

¹⁷⁰ ACABEY, a.g.e s.152

¹⁷¹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.187, ayrıca dipnot 85, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.10, ÖZTAN.a.g.e. s.471, ACABEY a.g.e, s.152,

¹⁷² ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.188, ÖZTAN a.g.e. s.471, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.11

¹⁷³ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.188-189

Bu konuda diğ er bir g r    ¹⁷⁴ g re, ZGB 165. maddesine kar ılık   lkemizde bir d zenlemenin olmadı ı, e  lerden birinin gelirini, aile ve  ocuklarına harcarken, diğ er e  in ise bu harcamaları yapacak duruma sahip olmasına rağ men bunları yapmayıp mal edinmesi halinde bu t r harcamaların TMK 227. maddesindeki ko ulların bulunması halinde değ er artı  payı alacağ ına neden olabileceğ i belirtilmi  tir.

Ger ekten evlilik birliğ inde “ rneğ in; bir e  in diğ er e  in zeytinliklerinde kar ılık almadan  alı ması, diğ er e  in i  yerinde  alı ması veya kadın e  in evin t m i  lerini yaptıktan sonra kocasının eğ itimini tamamlaması i in ayrıca dı arıda  alı ması, babadan miras yoluyla intikal eden ki isel malı niteliğ indeki parayla oturulan konutun kiralarını  demesi ” ¹⁷⁵ ve benzeri  ekilde e  in olağ an dı ı katkılar yaptığ ı durumlara ili kin yasal bir d zenlemenin bulunmaması bu  ekilde olağ an dı ı katkı yapan e   aleyhine gerek malvarlıksal ve gerekse emek olarak evlilik birliğ i y k ml lerini a an  ekilde ağır, olumsuz bir durum olu  urmaktadır. Bizce de, kaynak kanundaki bu y nde benzer d zenleme, TMK 186/3. maddesindeki e  lerin evlilik birliğ i giderlerine katkısının g   leri oranında sınırlandırılmı   olması kar ısısında e  lerin evlilik birliğ inde olağ an katkıyı a an  ekilde yaptıkları katkılarının TMK 186/3 ve 196. maddelerinin yorumuyla katkı yapan e  e uygun bir tazminat  odenmesi gerektiğ i d   ncesindeyiz.

 rneğ in,  niversite  ğrenimine ba layacak m   terek  ocuğ un daha iyi bir eğ itim g rmesi i in e  lerden birisine miras kalan malvarlığ ı ile m   terek  ocuğ un yurt dı ında eğ itime g nderilmesi ve bu eğ itim giderlerinin tamamı veya tamamına yakın miktarının e  e miras kalan malvarlığ ı ile kar ılanması, diğ er e  inde eğ itim giderine katkı yapacak malvarlığ ı olmasına rağ men bu gidere katkı yapmaması veya  ok az katkı yapması, evlilik birliğ inin sonradan bo anma ile sona ermesi halinde m   terek  ocuğ un eğ itimi i in miras kalan parasını kullanan e  in yaptığ ı bu katkı, evlilik birliğ inde olağ an katkıyı a an bir katkıdır.  ğretide Kılı oğ lu tarafından bu giderin TMK 227. maddesi kapsamında ko ulların olması halinde istenebileceğ i belirtmi   ise de bu  ekilde yapılan katkı madde metninde ge en “e  lerden biri diğ erine ait bir malın edinilmesine, iyile tirilmesine veya korunmasına”

¹⁷⁴ KILI OĞ LU, Katkı ve Katılma Alacağ ı, s.11

¹⁷⁵  IPKA, Edinilmi   Mallara Katılma Rejimi, s.188

şeklinde belirli bir malvarlığına yönelik bir katkı olmadığı için TMK 227. maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır. Ancak diğer taraftan evlilik birliğine olağanüstü katkıda buluna eşin evlilik birliğinin sona ermesinden sonra bu olağanüstü katkı sebebiyle maddi zarara uğradığı da tartışmasıdır. Eşin yaptığı bu olağanüstü katkının, TMK da bu şekilde yapılan katkılara ilişkin bir düzenleme olmaması nedeniyle diğer eşten bir tazminat adı altında talep edilememesi hakkaniyete uygun bir sonuç olmayacaktır. Bu durumda TMK 186/3., 196. maddelerinin yorumlanarak ve bu konudaki kanun boşluğunun TMK 1. maddesindeki “*hâkim in kanun koyucu olsa idi nasıl bir kural koyacak idi ise ona göre karar verir*” hükümden de faydalanılarak katkı yapan eşe uygun bir miktarın tazminat olarak ödenmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

3.3.2 Katkı Kavramı, Niteliği ve İspatı

3.3.2.1 Katkı kavramı ve niteliği

TMK 227. maddesinde eşin, diğer eşin malına yapabileceği katkının içeriğine ilişkin somut bir sınırlama yapılmamış, sadece katkıdan söz edilmiştir.¹⁷⁶ Maddede belirtilen katkı, bir malın edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunmasına amacıyla eşlerden birinin malvarlığından yaptığı harcamaları ifade eder.¹⁷⁷

Hukuki niteliği göz önüne alındığında katkı, bir eşin diğer eşi malvarlığına yaptığı kazandırmayı ifade etmiş olsa da diğer eşin malvarlıkları lehine yapılan tüm kazandırmalar TMK madde 227 kapsamında katkı olarak kabul edilemez¹⁷⁸.

Kazandırma, bir kimseye malvarlıksal bir menfaat sağlanmasıdır. Bu menfaat malvarlığının aktifinin artması şeklinden olabileceği gibi malvarlığının pasifinin azalması veya aktifinin azalmasına engel olunması şeklinde de ortaya çıkabilir. Ayrıca kazandırma bir maddi fiil ile de olabilir¹⁷⁹.

¹⁷⁶ SARI, a.g.e., s.269

¹⁷⁷ MİDYAT, Değer Artış Payı., s.18, ACAR, a.g.e, s.347. N.1047, SARI, a.g.e., s.269, MİDYAT, Katılma Rejmi, s.81

¹⁷⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı., s.16

¹⁷⁹ Fikret EREN, Ünsal DÖNMEZ, **Eren Borçlar Hukuku Şerhi**, Cilt.1, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s.219, N.98, OĞUZMAN/BARLAS, a.g.e., s.198, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.16-17, GÜNERGÖK / KAYIHAN, a.g.e., s.75,

Öğretide bir görüşe göre¹⁸⁰ eşlerden birinin diğer eş lehine borçlandırıcı bir işlem ile yaptığı kazandırmanın TMK 227 maddesinde katkı olarak kabul edilebilmesi için işleme konu ifanın ya da tasarruf işleminin de gerçekleşmiş olması gerekir. Ayrıca diğer eş lehine yapılan kazandırma hukuki işlem veya bir maddi fiil ile gerçekleşmiş olsa da eşlerin bu şekilde kazandırmanın hukuki nedeni üzerinde anlaşmış olmaları gerekir. Diğer bir anlatımla, katkı mutlaka eşler arasında bir anlaşmaya dayalı olarak yapılması gerekir. Bu konuda açık veya zımni bir anlaşma mevcut değilse TMK 227. maddesi kapsamında bir katkı ve dolayısıyla bir değer artış payı alacağı söz konusu olamayacaktır. Örneğin; diğer eşe ait kredi ile alınmış evin kredi taksitini, eşinden habersiz ödenmesi ya da eşinden habersiz onun evinin bakım ve onarımının yapılması gibi durumlarda diğer eşin rızası ile alınmış bir kazandırma olmadığından yani taraflar arasında kazandırma konusunda bir anlaşma olmadığından bu şekilde yapılan katkılar da değer artış payı olarak kabul edilecek bir kazandırma olmayacaktır. Bu durum vekâletsiz iş görmeden kaynaklı bir alacak hakkının doğmasına neden olabilir. Ancak sonradan lehine kazandırma yapılan eş bu iş görmeye icazet vermesi durumunda olaya vekalet hükümleri uygulanacak ve diğer eş bu iş görme karşılığı bir ücret almamış ise değer artış payı talep edebilecektir.

Bu görüşe¹⁸¹ göre diğer eş lehine kazandırma, eşin kendi malı zannederek diğer eşe ait bir malın bakım ve onarımını yapması veya yanlışlıkla eşine borcu ödemesi gibi durumlarla sebepsiz zenginleşme yoluyla da gerçekleşebilir. Bu durumda da taraflar arasında kazandırmanın hukuki sebebine ilişkin bir anlaşma olmadığından bu şekilde kazandırma da değer artış payı alacağına konu olamayacaktır. Ancak bu şekilde zenginleşen tarafın zenginleşmeye konu miktarı iade etmemesi veya zenginleşmeye konu yapılan masrafi ödememesi gibi durumlarda lehine katkı sağlayan eşin buna muvafakati olduğu kabul edilerek bu şekilde yapılan katkıdan kaynaklı da değer artış payı alacağı talep edilebilir. Bu sebeple eşlerden birinin diğer eşe katkı amacıyla yaptığı kazandırmanın değer artış payı alacağını konu edilebilmesi için yapılan katkıyla ortaya çıkan kazandırmanın eşlerin birbirlerinin iradesine uygun rızalarıyla ve karşılıksız olarak yapılmış olmalıdır.

¹⁸⁰ MİDYAT, Değer Artış Payı., s.21-22

¹⁸¹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.22-23

Değer artış payı, evlilik birliğinde eşlerden birinin diğer eşin malvarlığı değerine hiç ya da uygun bir karşılık almadan, bağışlama kastı olmaksızın katkıda bulunması halinde talep edilebilecek bir alacaktır.

3.3.2.2 Katkının ispatı

Dava konusu edilen hakkın gerçekten var olup olmadığının anlaşılması, maddi hukukun o hakkın doğumu veya sona ermesini kendisine bağladığı vakıaların doğru olup olmadığının tespit edilmesi sonucunda mümkün olur. Dava konusu hakkın ve buna karşı yapılan yapılan savunmanın dayanağı olan vakıaların var olup olmadıkları ile bu vakıaların doğru olup olmadıkları hakkında mahkemeye kanaat getirilmesi işlemine ispat denir.¹⁸² Bu sebeple değer artış payı alacağı talep eden eşin yaptığı katkıyı ispatlaması gerekmektedir. Bu konuda ispat yükü MK 6. maddesi gereği katkıda bulunduğunu iddia eden, diğer bir anlatımla iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran eşe aittir.¹⁸³ Katkı iddiasının ispatı yönünden bir delil sınırlandırması söz konusu olmadığından HMK 203. maddesi gereğince eşler katkının varlığını her türlü delil ile ispatlayabilirler.¹⁸⁴

Tanık delili takdiri bir delil olmakla birlikte taraflar, katkı iddiasına ilişkin tanık deliline de dayanabilirler. Ancak evliliğin boşanma ile son bulması ve değer artış payı alacağına ilişkin dava açılması halinde taraflar arasında husumet oluşabileceğinden tanıkların beyanlarının inandırıcı olmasına dikkat etmek, tanık beyanlarının kuşkulu olması halinde iddiaların diğer deliller ile desteklenmesini de aramak gerekmektedir.¹⁸⁵

Katkı iddiasında bulunan eşin gelir sahibi olması katkıda bulunduğuna karine teşkil etmeyeceğinden eşin gelir sahibi olması katkı iddiasının kabulü için yeterli değildir. Bu durumda somut olayın özelliklerinin haklı kılması halinde katkı iddiasını kabul edilmesi gerekmektedir.¹⁸⁶

¹⁸² KURU, a.g.e, s.612

¹⁸³ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.32, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.19-20, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.317

¹⁸⁴ GENÇCAN, a.g.e, s.875, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.32, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.19-20, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.317

¹⁸⁵ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.32, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.317

¹⁸⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N.414, s.188, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.32-34

Tarafların sosyal ve ekonomik durumlarının da gözönüne alınarak davacının katkı yapacak ekonomik ve sosyal durumunun olup olmadığı, davalının ise iddia edilen katkıya ihtiyacı olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekmektedir.¹⁸⁷

Değer artış payı alacağı davasında davalı tarafından gerçekleşen kabul var ise bu kabule göre karar verilmelidir. Davacı eşin belgelere ilişkin ispat araçlarını kullanması halinde mahkemece, eşin taşınmazının tapu kaydı, eşler arasındaki dilekçe, sözleşme ve diğer belgeler, eşler arasındaki diğer dava dosyaları, eşler yurt dışında çalışıyor ise yurt dışı kayıtları, eşlerin banka kayıtları, banka kredileri, kredinin ödenmesi, banka hesap hareketleri, bankaya verilen talimatlar, kooperatif kayıtları, eşin aracının trafik kayıtları¹⁸⁸, eşin işyerinin vergi kayıtları, işyerinin belediye kayıtları, eşin şirket kayıtları, meslek odası kayıtları gibi belgeler incelenmelidir.¹⁸⁹

Eşin, ev ve çocuk bakımı işlerine gitmesi, el işi ve benzeri faaliyetler ile elde ettiği gelir ile diğer eşe ait malvarlığına katkıda bulunduğu iddiasının da somut olayın özelliklerinin haklı kılması ve eşin süreklilik arz eden bir gelirinin olduğunun ispatlanması halinde malvarlığına katkıda bulunduğu kabul edilmelidir.¹⁹⁰

Ülkemizde, eşlerin taşınmaz alımında birikimleri ile birlikte ziynet eşyalarının da bozdurularak taşınmaz alımında diğer eşe katkıda bulunduğu yaygın bir durumdur. Katkının ziynet eşyalarının bozdurularak yapıldığını iddia eden eşin bu iddiasını somut deliller ile

¹⁸⁷ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.32, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku, s.318

¹⁸⁸ Yarg. 8. HD. T. 8.2.2016 2014/19969 E., 2016/1925 K. “.....Davacı, evlilik birliği içinde davalı adına edinilen aracın alımına kişisel malı niteliğindeki aracının satışından elde edilen para ile katkıda bulunduğunu, aracın kalan bedelinin ise, evlilik birliği içinde ödenen kredi ile karşılandığını bildirerek alacak talebinde bulunmuştur. Davacının talebi, hem değer artış payı alacağını (TMK m. 227), hem de artık değere katılma alacağını (TMK m. 236/1 içermektedir. Davacı tanık deliline dayanmadığından tanık dinlenmemiştir. Davacının katkısının kaynağı olarak gösterdiği aracının değer artış payı alacağına konu davalı adına trafiğe kayıtlı aracın satın alınmasından (15.12.2005) daha sonra 5.1.2006 tarihinde satıldığı kayıtlarla sabittir. Bu durumda, bildirdiği dosya kapsamındaki delillerle, davacının değer artış payı alacağına dair katkısı ispatlanamamıştır. Bu nedenle, mahkemece alacağına konu edilen aracın bütünüyle edinilmiş mal niteliğinde olduğu ve kredi borcunun da evlilik birliği içinde edinilmiş maldan ödenerek kapatıldığı kabul edilerek, hükme esas alınan 9.12.2013 tarihli bilirkişi raporundaki değer olan 35.000,00 TL'nin yarısı olan 17.500,00 TL katılma alacağına hükmedilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme ile fazla alacağına hükmedilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir....” Kazancı İçtihat, erişim tarihi 09.08.2024

¹⁸⁹ GENÇCAN, a.g.e. s.876-899

¹⁹⁰ ZEYTİN, Tasfiye, N.415, s.188

ispatlaması gerekmektedir. Yargıtay¹⁹¹ bu konuda kararlarında ziynet eşyalarının bozdurulması ile katkıda bulunduğunu iddia eden eşin, ziynet eşyalarının bulunduğu, bozdurulması ile taşınmaz alımında kullanıldığının somut şekilde ispatlaması gerektiğine hükmetmiştir. Yargıtay¹⁹² başka bir kararında ise katkı iddiasındaki eşin ziynet eşyalarının varlığı ispatlansa dahi malın edinilmesinde kullanıldığının soyut tanık beyanları dışında somut deliller ile ispatlanması gerektiğine hükmetmiştir.

3.3.3 Katkının Türleri

3.3.3.1 Para ile katkı

TMK 227. maddesinde sadece katkıdan söz edilmiş olup yapılacak katkının içeriğine ilişkin bir sınırlama yoktur. Katkının, malın edinilmesi, iyileştirilmesine veya korunmasına ilişkin olacağı dikkate alındığında yapılan katkının maddi bir değeri olması gereklidir.¹⁹³

¹⁹¹ Yarg. 8. HD. 10.10.2017 T., 2015/20318 E. 2017/12571 K. “.. davacının dava dilekçesinde ziynetleri ve babasının verdiği para ile taşınmazın alınmasında katkı yaptığıı iddia ettiği, tanık beyanı dışında ziynetlerin miktarı ve taşınmazın alınmasında kullanıldığına yönelik somut delil olmamasına rağmen mahkemenin davacının dava dilekçesinde belirtilen ziynet miktarı dikkate alınarak değer artış payı alacağına hükmedildiği anlaşılmıştır. Davacının iddiasıyla soyut tanık beyanlarına dayalı olarak ziynet eşyalarının taşınmazın alınmasına kullanıldığının kabul edilerek karar verilemez. Mevcut delil durumu ve dosya kapsamına göre davacının değer artış payı alacağını ispatlayamamıştır. O halde, mahkemece değer artış payı alacağı yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuştur...” Kazancı içtihat, erişim tarihi 09.08.2024,

Yarg. 8. HD., 11.09.2018 T., 2016/8245 E., 2018/15438 K., “Tasfiyeye konu edilen 5 nolu mesken, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu 11.03.2010 tarihinde tapuya tescil edilmiştir. Davacı taraf, taşınmaz alımına ziynet eşyalarının bozdurulması ile katkıda bulunduğunu iddia etmiş ise de dosya kapsamında toplanan deliller, bilgi, belge ve beyanlardan ziynetlerin varlığı, bozdurulması ve bunların taşınmaz alınırken kullanıldığının somut şekilde ispatlanamadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece, değer artış payı alacağı isteği yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu davacının kişisel mal ile katkıda bulunduğunun kabulü ile değer artış payı alacağına hükmedilmesi doğru bulunmamıştır.

Yarg. 25.09.2018 T., 2016/8305, 2018/16154 K., “...davacı tarafın taşınmaz alınırken kişisel malları ile (ziynetlerinin varlığı ve ailesinin para vermesi) somut bir şekilde ispat edemediği gibi, davalılardan Yasemin adına çekilen konut kredisi ödemelerinin de davalı Yasemin'in şahsi banka hesabından gerçekleştiği, davacı tarafın ödemelere katkısını gösterir somut bir delil bulunmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece, açıklanan nedenlerle ispatlanamayan davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde delillerin yanlışlı değerlendirilmesi sonucu alacağına hükmedilmesi hatalıdır.” Kararlar için bkz. KARAMERCAN, a.g.e., s.559

¹⁹² Yarg. 8. HD. 13.09.2018, 2016/7935 E., 2018/15675 K. “.... davacı taraf, tasfiyeye konu taşınmazın edinilmesine ziynetlerle katkıda bulunduğunu iddia etmekte olup, kişisel mal niteliğindeki ziynetlerle katkının ispatı halinde davacı eş lehine katılma alacağı değil değer artış payı alacağı doğacağı açıktır. Ancak ziynet eşyalarının varlığı ispatlansa dahi, tasfiyeye konu malın alımında kullanıldığı soyut tanık beyanları dışında somut ve maddi deliller ile ispatlanamadığından, taşınmazın edinilmesine davacının ziynet eşyaları ile katkıda bulunduğunun kabulü doğru olmamıştır.” Karar için bkz. KARAMERCAN, a.g.e., s.559

¹⁹³ SARI, a.g.e. s.269

Maddi değerin miktarı ise para ile ölçülmektedir. Paranın ortak değer ölçüsü ve değişim aracı olması nedeniyle değer artış payı alacağına ilişkin en yaygın olarak yapılan katkı para ile yapılan katkıdır.

Para ile yapılan katkının miktarı önemli değildir. Bu nedenle para ile katkı miktarı ne ölçüde olur ise olsun değer artış payı hesabında dikkate alınması gerekir¹⁹⁴. Ancak, ufak tefek, önemsiz ve düzenli olmayan yardımlar TMK 227. maddesi kapsamında katkı oluşturmaz.¹⁹⁵

Paranın kaynağının belirlenmiş olması ve katkının ispatlanması halinde para ile yapılan katkı değer artış payı alacağı kapsamına girecektir.¹⁹⁶

Katkı, para dışında eşe ait belli bir malın verilmesi şeklinde de olabilir. Örneğin inşaat malzemesi satan eşin diğer eşin inşaatına karşılığını almadan inşaat malzemeleri vermesi¹⁹⁷, oto yedek parçası işiyle uğraşan eşin diğer eşin aracının onarımına karşılık almadan yedek parçalar vermesi şeklinde de katkı olabilir.¹⁹⁸ Yine eşe ait ziynet eşyalarıyla diğer eşe taşınmaz alınması, kooperatife girilmesi amacıyla verilmesi halleri de mal ile katkı olup madde kapsamında değer artış payı alacağına konu olabilir.¹⁹⁹

Bir eşin diğer eş lehine kefalette bulunması veya eşin borcu için taşınmazı üzerinde ipotek tesis etmesi gibi durumlarda eşin, diğer eş lehine karşılıksız teminat sağlaması söz konusu ise de teminat gösteren eşin malvarlığında bir eksilme söz konusu olmadığından diğer eş lehine kefalet veya onun borcu için taşınmazı üzerine ipotek tesisi katkı olarak değerlendirilemez.²⁰⁰

İpotekli bir borcun ödenmesinde olduğu gibi sonradan yapılan katkı somut ve ölçülebilir olsa dahi bazı hallerde yapılan katkının parasal değerini ölçmek zor olabilir. Eşinin borcuna kefil olan, eşinin borcu için banka teminat mektubu veren, eşinin fiilini taahhüt eden ve

¹⁹⁴ ACAR, a.g.e. N. 1056,s.346, GENÇCAN a.g.e. s.815

¹⁹⁵ SARI, a.g.e. s. 269, GÜMÜŞ a.g.e. s. 334, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e N. 1148, s.237

¹⁹⁶ GENÇCAN a.g.e. s.815

¹⁹⁷ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.195, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.14

¹⁹⁸ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.14

¹⁹⁹ GÜMÜŞ a.g.e. s.330-331

²⁰⁰ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.31

tasfiye aşamasında da bu türden yükümlülükleri devam eden eşin katkıları, hesaplanması mümkün olmayan katkılar olduğundan değer artış payı hesaplanmasında dikkate alınmayarak, adi borç²⁰¹ hükümleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.²⁰²

Eşlerden birinin diğerine katkısı bir borcun üstlenilmesi şeklinde de olabilir.²⁰³ Bu şekilde katkının söz konusu olduğu hallerde eş sözleşmelerle üçüncü kişi lehine borç altına girmesi gerekmektedir. Örneğin, kredi ile diğer eş adına alına taşınmaza ilişkin krediye eşin müşterek kredi borçlusu sıfatıyla ana borç taksiti, faiz ve masraflara ilişkin ödemede bulunması borç üstlenilmesi ile katkıya örnek gösterilebilir. Bu şekilde borcun üstlenilmesi ile katkı borcun sonradan ödenmesi şeklinde de olabilir.²⁰⁴

3.3.3.2 İş Gücü ve Emek İle Katkı

Eşin, diğer eşin malvarlığına yönelik katkısı iş gücü (çalışma, emek) şeklinde de olabilir.²⁰⁵ Ancak bu iş gücünün iş görme sözleşmesi kapsamında asli edimi yerine getirme niteliğinde olması gerekir.²⁰⁶ Bu sebeple düzenli olmayan, fırsat buldukça²⁰⁷, zaman zaman ufak tefek²⁰⁸, küçük çaplı ya da gündelik iş görme türü²⁰⁹ yardımları, iş gücü ile katkı şeklinde değerlendirilemez. Bu türden yardımlar TMK 186/3. maddesi kapsamındadır.²¹⁰ Dolayısıyla eşin iş gücü şeklinde yaptığı katkıların aile hukukundan doğan yükümlüklerini yerine getirilmesi niteliğinde olmaması gerekir.²¹¹ Örneğin, serbest meslek sahibi mimar eşin diğer eşe ait bir taşınmaza mesleki faaliyet kapsamında evlilik yükümlülüğünü aşan nitelikte

²⁰¹ “teminatsız borç” YILMAZ, a.g.e., s.28

²⁰² YENİARAS, a.g.m, s.3668,

²⁰³ SARI a.g.e. s.269, GENÇCAN a.g.e., s.840, GÜMÜŞ a.g.e., s.333, ZEYTİN, Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi, s.306

²⁰⁴ GENÇCAN a.g.e. s.840

²⁰⁵ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.195, ZEYTİN, Tasfiye, N.418, s.188,

KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.14, GENÇCAN a.g.e. s.819, ÖZTAN a.g.e. s.471, GÜMÜŞ a.g.e s.332,, SARI, a.g.e., s.269, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.18, ERTAŞ, a.g.m. s.921-922

²⁰⁶ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.19, SARI, a.g.e. s.269, ACAR, a.g.e. N.1068, s.351, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.195

²⁰⁷ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.19,

²⁰⁸ SARI, a.g.e. s.269

²⁰⁹ ACAR, a.g.e. N.1068, s.351

²¹⁰ SARI, a.g.e. s.269, ACAR, a.g.e. N.1068, s.351,

²¹¹ ZEYTİN, Tasfiye, N.419, s.189-190, SARI a.g.e. 269, GENÇCAN a.g.e. s.827, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.19,

katkıda bulunması,²¹² eşin karşılığını almadan diğer eşin işyerinde çalışmasıyla²¹³ diğer eşin ücret ödemedi tasarruf etmesiyle işyerini büyütmesi, karşılık almadan diğer eşin inşaatında çalışması,²¹⁴ katkı kapsamındadır.

Hizmet sözleşmesi ile diğer eşin yanında çalışan eşin, sözleşmede ücret alınmayacağına ilişkin kayıt veya evlilik yükümlüğünü aşan şekilde diğer eşin işyerlerinde çalışma karşılığı ücret alınmaması değer artış payı alacağından vazgeçme anlamına gelmez.²¹⁵ Ancak eşin işyerinde ara sıra çalışması, yardım etmesi,²¹⁶ eşin ev işinde çalışması, eşinin işine ara sıra yardım etmesi, sadece ev işlerine, çocuklarına harcadığı emek katkı alacağı oluşturmaz.²¹⁷

3.3.4 Üçüncü Kişinin Malvarlığına Yapılan Katkı

Katkıda bulunulan malvarlığının üçüncü bir kişiye ait olması halinde ise eşin edinilmiş malına katkı olmadığı için değer artış payı alacağı da kural olarak bu durumda söz konusu olmayacaktır. Katkının üçüncü kişi adına kayıtlı mal varlığına yapılması halinde uyuşmazlığın genel hükümlere göre çözümlenmesi gerekmektedir. Bu hallerde katkı yapan eş üçüncü kişiye karşı TBK hükümleri uyarınca talepte bulunabilir.²¹⁸

TBK da sözleşmeden doğan, haksız fiillerden doğan ve sebepsiz zenginleşmeden doğan, olmak üzere üç farklı borç kaynakları düzenlenmiştir. TBK 77. maddesine göre “*Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.*

Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda geçerli olur.”

Sebepsiz zenginleşmeden doğan borç ilişkisinde, haklı bir sebep olmaksızın başkası aleyhine zenginleşen kişinin malvarlığında meydana gelen zenginleşmenin aynen veya nakdi değer üzerinden geri verilmesi söz konusudur. Sebepsiz zenginleşme davası, hukuk düzeninin bir

²¹² ZEYTİN, Tasfiye, N. 419, s.189

²¹³ GENÇCAN a.g.e. s.834, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı , s.14

²¹⁴ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı , s.14

²¹⁵ GENÇCAN, a.g.e. s.837-840

²¹⁶ GENÇCAN a.g.e. s.827-832

²¹⁷ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.14, GENÇCAN a.g.e. s.827

²¹⁸ ŞİPKA /ÖZDOĞAN,a.g.e., s.265, ZEYTİN, Tasfiye, N. 425, s.192, GENÇCAN, a.g.e., s.785

kişiyi tanıdığı hakkın kapsamdığı yetkilere aykırı olarak veya edim dışı ya da beklenmedik bir olay sonunda elde ettiği zenginleşmenin aynen veya değer üzerinden geri verilmesi amaçlanır. Sebepsiz zenginleşme talebi niteliği itibari ile de bir alacak hakkıdır. Kaynaklandığı olaylara göre sebepsiz zenginleşmenin türü de değişmektedir. Örneğin; A'nın B'nin arabasının boyaması, tamir ettirmesi, masraftan doğan zenginleşmeye, A'nın B'ye olan borcunu Ü'nün ödemesi rücutan doğan zenginleşme, A'nın B'ye geçersiz bir satış sözleşmesine istinaden yüz bin liralık ödemede bulunması kazandırma (borçlanılan edimin) ifasından doğan zenginleşmedir.²¹⁹

Evlilik birliğinde eşlerden birinin, üçüncü kişinin malvarlığına yaptığı katkının, malın diğer eşe ait olmaması nedeniyle TMK 227. maddesi kapsamında değer artış payı alacağı talep edemediği durumlarda, malın maliki olan üçüncü kişinin malvarlığında artış meydana gelmiş olacaktır. Bu durumda malik üçüncü kişi yapılan katkı nedeniyle sebepsiz zenginleşmiş olacaktır. Bu durumda katkı yapan eşin alacağını üçüncü kişiden TBK 77-82. Maddelerinde belirtilen sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında talep edebileceği düşüncesindeyiz.

TMK 227. maddesi gereği katkının diğer eşin mal varlığına yapılması gereklidir. Ancak yüksek mahkemenin yakın akraba adına kayıtlı arsa üzerine eşlerin katkısı ile ev, bina yapılması halinde²²⁰ ve diğer eşin annesi adına kayıtlı taşınmaz üzerine yapılan binanın yasal mal rejimi döneminde yapıldığı gerekçesi ile değer artış payına hükmettiğine ilişkin kararları da bulunmaktadır.²²¹

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'nin diğer eş üstüne kayıtlı olmayan mal varlığına yapılan katkıya ilişkin ihtilafın katkı/değer artış payı alacağı şeklinde istenebilmesini mümkün kılan

²¹⁹ EREN, Borçlar Genel, s.864-867, 879-881

²²⁰ Yarg. 8. HD. 12.03.2012, 2011/2759 E., 2012/1701 K.; 15.11.2012, 2012/2430 E., 2012/10539 K, ZEYTİN, Tasfiye, s.192, N. 425, dipnot 90

²²¹ Yarg. 8 HD. 15.11.2012, 2012/2430, 2012/10539, ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e. s.265

kararlarının²²² yanında, üçüncü kişi adına kayıtlı mallara ilişkin katkı/değer artış payı alacağı talep edilemeyeceğine ilişkin aksi yönde kararları²²³ da bulunduğunu belirtmek gerekir.

²²² Yarg.8. HD. 12.03.2012 T. 2011/2759 E. 2012/1701 K.”..... istek konusu yapılan 787 Ada 92 sayılı parselde bulunan 2000/20115 pay 29.12.1988 tarihinde davalının babası tarafından edinilmiştir. Ancak, isteğe göre tarla niteliğinde bulunan bu taşınmaz davalının babası adına tapuda kayıtlı olmakla birlikte üzerindeki evin eşler tarafından yapıldığı ileri sürülerek katkı payı alacağı isteğinde bulunulmuştur. Bu nedenle değerlendirmede bu evin gerçekten davacı ve davalı tarafından gelirleriyle yapıp yapılmadığı ya da evin kimin tarafından yapıldığı, tarafların katkısının bulunup bulunmadığı hususların araştırıp saptanması gerekmektedir....”

Yarg. 8 HD 15.11.2012 T. 2012/2430 E. 2012/10539 K. “..... Mahkemece, dava konusu taşınmaz başkası adına tapuda kayıtlı bulunduğundan davanın reddine karar verilmiş ise de; mahkemenin bu görüşüne katılmak mümkün değildir. Dava dilekçesi ve dosya kapsamına göre davacı kadının isteği davalı E.C’un annesi adına tapuda kayıtlı 226 Ada 48 parsel üzerinde bulunan alt katı tamamlanmış üst katı kaba inşaat halinde duran iki katlı binaya kişisel malı ile yapmış olduğu katkıdan kaynaklanan alacağı yöneliktir. Dava konusu 226 Ada 48 parsel davalı adına kayıtlı değilse de dava konusu yapı 2002 yılında evlilik birliğinin devamında 4721 sayılı Yasanın 202. maddesine göre eşler arasında edilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde edinilmiştir. TMK 227 maddesine göre eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesinde, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuş ise tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur.... 22 gram altın ile katkıda bulunduğu saptanmış olup, davacının kişisel malı ile davalının edinmiş olduğu mala katkıdan kaynaklanan değer artış payının bulunduğu kabul edilmelidir.....” Kararlar için bkz. KARAMERCAN a.g.e. s.547

²²³ Yarg. HGK T. 15.2.2022 E. 2019/8-805 K. 2022/123 “....26. Yukarıda açıklanan yasal düzenleme ve ilkeler kapsamında somut olay değerlendirildiğinde; davacı, TMK’nın 218 ilâ 241. maddeleri arasında düzenlenen edinilmiş mallara katılma rejimi hukuksal sebebine dayanarak açtığı alacak davasını, üçüncü kişi konumundaki “Hatice ... adına kayıtlı olan dava konusu taşınmazın kredi ile satın alındığı ve tüm kredi ödemelerinin davacı tarafından ifa edildiği” iddiasıyla malik olmayan eş ...’a karşı yöneltmiştir. Davalı eş ise dava konusu evin annesine ait olduğunu, evin kredi çekilerek alındığını, kendilerinin de evde kira vermeden oturduklarını, bu sebeple kredi ödemelerine katkıda bulunduklarını savunmuştur. **Dosya da mevcut tapu kayıtlarına göre; dava konusu taşınmazın; dava dışı Nurten ... adına kayıtlı iken 26.11.2010 tarihinde satış yolu ile dava dışı Hatice ... adına, Hatice ... tarafından ise 19.03.2015 tarihinde yine satış yolu ile dava dışı Ayşe adına tescil edildiği hususu tartışmasızdır. Dolayısıyla davacı; edinilmiş mal olduğunu iddia ettiği dava konusu evin, davalı eşi tarafından evlilik birliği içerisinde karşılığını vererek mülkiyetini elde ettiğini kanıtlayamamıştır. Dosya da davalı tarafından, davacının iddiasını ispatlar nitelikte mal rejiminin devamı süresince eşinin katılma alacağını azaltma kastıyla yaptığı bir devir de bulunmamaktadır. Hâl böyle olunca, dava dışı üçüncü kişinin mal varlığına yapılan katkının, TMK hükümleri uyarınca mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan gerek değer artış payı davası gerekse artık değere katılma davası çerçevesinde değerlendirmek suretiyle davalıdan talep edilemeyeceğine ilişkin verilen direnme kararı yerindedir....” Kazancı İçtihat, erişim tarihi, 12.08.2024**

Yarg. 8 HD 11.11.2013 2013/1924 E. 2013/16250 K.”..... Davacı tarafından eşi ile birlikte 7.000,00 TL’nin kayınvalidesi adına alınan yazlığın bedeline katkıları gerekçesiyle edinilmiş mal olarak davalı eşe karşı dava açmış ise de paranın doğrudan yazlık evi edinen kişiye verildiği ileri sürüldüğüne ve edinilmiş mal sayma olanağı bulunmadığına, BK’nın genel hükümleri çerçevesinde kayınvalidesine karşı dava açma imkanı bulunduğu.....”

Yarg. 8 HD 10.12.2013 2013/16643 E. 2013/18673 K. ”..... araç ile ilgili çekilen kredinin ödemelerinde taraf gelirleri ile katkı iddiası yönünden ise üçüncü kişi adına alınan araca yapıldı iddia edilen bu katkı açısından genel hükümlere göre açılmış alacak davası niteliğinde olduğu gözetilerek yazılı şekilde araç malikini değil M. ye açılan davanın husumetten reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığına göre....”

Yarg. 8. HD 17.04.2014 T. 2013/11053 E. 2014/7392 K. “..... dosya kapsamından konutun davalının babası adına kayıtlı olduğu saptanmıştır. Davalı adına kayıtlı bulunmayan taşınmaza ilişkin yapılan iyileştirme

Öğretide bir görüşe göre²²⁴ üçüncü kişi adına kayıtlı taşınmaza eşlerin katkıları ile bina, ev yapıldığı hallerde değer artış payı alacağına hükmedilmesinin somut olayın özelliklerinin haklı kılması halinde kabul edilmesi ve sınırlı tutulması gerektiği, aksi halde eşin sahip olmadığı bir malvarlığı için kanun koyucunun öngörmediği bir sorumluluğun gündeme geleceği belirtilmiştir. Görüşe göre, örneğin, Toplu Konut İdaresi'nin malik olarak görüldüğü, ancak eşlerden birinin hak sahipliğinin olduğu bir taşınmazın edinilmesine diğer eşin katkı yapması halinde bu katkı nedeniyle değer artış payı alacağı talep edilmesi mümkündür. Yine eşlerden birinin babası adına kayıtlı ancak taraflar arasında fiili paylaşımı yapılmış ve özgülenmiş olduğu tartışmasız olan bir binanın yapımına yapılan katkının da değer artış payı alacağına konu olabileceği belirtilmiştir.

3.4 MALIN EDİNİLMESİNE, İYİLEŞTİRİLMESİNE VE KORUNMASINA KATKI YAPILMALI

3.4.1 Malın Edinilmesine Katkı

Genel olarak bir mal varlığının edinilmesi o malın mülkiyetinin kazanılması şeklinde olmaktadır.²²⁵ Katkının en yaygın olan şekli malın mülkiyetinin edinilmesine yönelik katkılardır. Katkı ile mülkiyeti edinilen malın türü önemli değildir.²²⁶ En tipik örneği ise ivazın karşılanması için parasal katkı ile malın edinilmesi olup bu durumda ivaz karşılığının tamamen veya kısmen ödenmesi gerekir.²²⁷ Malın edinilmesi aşamasında diğer eşin yaptığı bu katkılar değer artış payı alacağına konu olabilir.²²⁸ Malın edinilmesi aşamasında emlakçı komisyonu, tapu harçları, noter masrafları şeklindeki katkılar da malın edinilmesine katkı teşkil eder.²²⁹

Malın edinilmesinin hukuki dayanağının bir önemi bulunmamaktadır. Malın edinilmesi bir karşılıksız kazandırma şeklinde de olabilir. Malın edinilmesinin karşılıksız olması halinde

giderleri için genel hükümler uyarınca genel görevli mahkemede alacak davası açılması mümkün olmakla birlikte TMK'nın 227 ve devamı maddelerine göre değer artış payına hükmedilmesi usul ve yasaya uygun değildir..." kararlar için bkz. KARAMERCAN a.g.e. s.551-553

²²⁴ ZEYTİN, Tasfiye, N.425, s.192-193,

²²⁵ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.190

²²⁶ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.12

²²⁷ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.191, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.28, ÖZTAN a.g.e. s.472

²²⁸ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.192

²²⁹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.191, GÜMÜŞ a.g.e. s.334

edinmeden kaynaklı diğer eş tarafından masraf yapılması halinde yapılan bu masraflar da katkı kapsamındadır.²³⁰

Katkıda bulunulan malın mülkiyet hakkının, tek başına mülkiyet, eşlerin birlikte mülkiyeti, eşlerin paylı mülkiyeti veya eşin üçüncü kişi ile paylı mülkiyetine konu olması önemli değildir.²³¹ Malın edinilmesine katkının kısmen olması halinde katkı alacağı katkı oranına göre belirlenir.²³²

Katkının malın mülkiyeti veya zilyetliğinin kazanıldığı anda yapılması gerekmemektedir. Bir mal varlığı değerinin ivazlı olarak edinilmesi halinde ivaz karşılığı yerine getirilmesi amacıyla kredi kullanılması, alınan krediye ilişkin ayrıca ödenen vergi masraf ile faizleri²³³ ile taksitle satış, kooperatif hissesi gibi borçların vadelerinde ödenmesi şeklinde sonradan yapılan katkılar da malın edinilmesine katkı olarak kabul edilir.²³⁴

Öğretide²³⁵ eşin mal iktisabı için diğer eşin malvarlığı üzerine tesis edilen ipotek diğer eşin mal edinmesi amacıyla kurulmuş ve ipotek tesisi ile diğer eş, temin edilen kredi ile mal edinmiş ise ipotek ile temin edilen kredinin bir katkı olduğu belirtilmiştir. Bu konuda bizim de katıldığımız görüşe göre²³⁶ eşin bir borcu için kendi taşınmazı üzerinde ipotek tesis edilmesi şeklinde teminat sağlayan eşin malvarlığında bir azalma olmayacağı için katkı olarak kabul edilemez. Bu durumda borçlu eşin borcunu ödememesi nedeniyle teminatın paraya çevrilmesi veya teminat nedeniyle eşe başvurulması ile borcun ödenmesi halinde malın edinilmesini bu teminat sağlamış olduğundan katkı kabul edilebilir.

Öğretide bir görüşe göre²³⁷ edinilen malın satış veya edinme ile ilgili masrafları kapsamında olmayan başka bir borç nedeniyle rehinli taşınmazın satışını engellemek için katkı yapan

²³⁰ SARI a.g.e. s.268, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.191

²³¹ ZEYTİN, Tasfiye, N.421 s.191, GÜMÜŞ a.g.e s.333, ÖZTAN a.g.e. s.472, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.13

²³² KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.12

²³³ SARI a.g.e s.268, ZEYTİN, Tasfiye, N.422, s.191, GENÇCAN a.g.e. s.841, ÖZTAN a.g.e., s.472, GÜMÜŞ, a.g.e., s.333, ACAR, a.g.e. N.1052, s.345, ERTAŞ a.g.m. 921

²³⁴ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.12, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.28, ERTAŞ, a.g.m., s. 921

²³⁵ ÖZTAN, a.g.e. s.472

²³⁶ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.31

²³⁷ nakleden ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.192, dipnot 98 de geçen yazarlar, GÜMÜŞ, a.g.e, s..334, ACAR, N.1042, s.341, dipnot 1004

eşin, katkısının değer artış payı sayılacağı belirtilmiştir. Bu konuda diğer görüşe göre²³⁸ eşin bu şekilde yaptığı katkının malın edinilmesine yönelik katkı olmadığından alacağa konu edilmemesi gerekmektedir. Bu tür katkılar Borçlar Hukuku genel hükümlerine göre katkı yapan eşe alacak hakkı, değer artışı yerine faiz talep hakkı verebilir.

Bu konuda bir diğer görüşe göre²³⁹ ise taşınmaz maliki eş ait taşınmazın hacizden kurtarılması, satışının engellenmesi amacıyla yapılan masrafların malın korunmasına yönelik katkı olacağından bu şekilde yapılan katkı nedeniyle değer artış payı alacağı talep edilebileceği belirtilmiştir.

Diğer eşin trampa yoluyla mal edinilmesinde mal edinen eşin ilave ödemek zorunda kaldığı paranın ödemesinin diğer eş tarafından yapılması halinde de katkı malın edinilmesine katkı kabul edilir. Trampaya ilave para ödemek zorunda kalınmış ve bu ödemeyi de diğer eş yapmışsa yine de katkı söz konusu olacaktır.²⁴⁰

Katkının bizzat eş tarafından yapılması gerekmez. Eşin yakınları veya üçüncü kişiler tarafından eş adına yapılan katkılar da değer artış payı alacağı kapsamında değerlendirilir.²⁴¹

Bir malın iktisabı için dava açılması gerekli olduğu durumlarda yapılan mahkeme masrafları da o malın edinilmesine katkı olarak değerlendirilmelidir.²⁴² Malın edinilmesi sırasında karşı tarafa ödenen ivaz dışında yapılan tüm masraflar da malın edinilmesine katkı kapsamındadır.²⁴³

²³⁸ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.192-193,

²³⁹ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.13, KARAMERCAN, a.g.e., s.544

²⁴⁰ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.13

²⁴¹ Yarg. 2. HD 11.4.2022 T. 2021/7482 E. 2022/3441, K. ".....dava konusu 1274 ada 7 parselde kayıtlı dubleks mesken davalı erkeğin alıcı olarak yer aldığı 12.09.2012 tarihli gayrimenkul satış vaadi sözleşmesiyle 150.000 TL bedelle satın alınmış, bu taşınmaz için her iki tarafın kabulünde olduğu üzere evlilik birliği içinde 93.000 TL ödenmiştir. Bu meblağın 20.920 TL kısmı davacı kadının babası tarafından verilen çekle karşılandığından bu kısım için kadın lehine değer artış payı alacağı hesaplanması doğru ise de, 150.000 TL alım bedelinden 93.000 TL'nin evlilik içinde ödendiği, kalan kısmın ise ödenmediği anlaşılmakla, mahkemece ödenen 93.000 TL'den 20.920 TL kısmı yönünden davacı kadın lehine hesaplanan değer artış payı alacağı çıkarıldıktan sonra, kalan kısım yönünden davacının lehine katılma alacağı hesaplanması, boşanmadan sonraya sarkan ödemenin ise davalı lehine denkleştirmeye tabi tutulması gerekirken, yazılı şekilde bedelin tamamının evlilik içinde ödendiği kabul edilerek katılma alacağı hesaplanması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir...." Kazancı içtihat, erişim tarihi, 08.08.2024, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.12, MORTAŞ, a.g.e., s.142, KILIÇOĞLU, Aile Hukuku s.300,

²⁴² ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.191

²⁴³ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.28-29, SARI, a.g.e., s.268

Öğretide bir görüşe göre ²⁴⁴ malın edinilmesi, sadece mülkiyetin edinilmesi şeklinde olmayabilir. Kullanım hakkı karşılığı ödenen bedel, katkı yapan eş tarafından sağlanmış ise bu katkı değer artış payı alacağına konu olabilir. Finansal kiralama yoluyla bir araç kiralayan eşin kiralalarının diğer eş tarafından ödenmesi halinde burada mülkiyet hakkı olmasa da kullanım hakkının elde edilmiş olmasına rağmen katkı yapan eşin değer artış payı alacağı talep edebileceği belirtilmiştir.

6361 sayılı FKK 4. maddesinde finansal kiralamanın tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre finansal kiralama, ilgili mevzuat uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak malın mülkiyetinin kiracıya devredilmesi, kiracıya kira süresi sonunda malın raîç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınmasını sağlayan kiralama işlemidir. Finansal kiralama sözleşmesi ise yasanın 18. maddesinde “...kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka surette temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşmedir.” şeklinde tanımlanmıştır. Finansal kiralama sözleşmesinde kiracı, sözleşme süresi boyunca finansal kiralama konusu malın zilyedi olup, sözleşme amacına uygun olarak maldan her türlü faydayı elde etme hakkına sahiptir. Ayrıca yasanın 23. maddesinde belirtildiği üzere finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayana ait olup taraflar sözleşme süresi sonunda kiracının, malın mülkiyetini satın alma hakkına haiz olacağının kararlaştırabilirler.

6361 sayılı FKK na göre finansal kiralama sözleşmesi mülkiyetin devrine ilişkin sözleşme olmadığı için sözleşme kapsamında ödenen bedeller de satış bedeline ilişkin olmayıp kiralama bedelleridir. Ayrıca finansal kiralama sözleşmesi ile kiracı eş lehine kiralanan üzerinde para ile değeri ölçülebilen sınırlı bir aynı hak da tesis edilmemektedir. Bu durumda finansal kiralama ile araç kiralayan eşin, kiralalarının diğer eş tarafından ödenmesi, bir malın edinilmesine yönelik katkı olarak kabul edilemeyeceği için bu şekilde yapılan katkılardan dolayı diğer eşten artış payı alacağı talep edemeyeceği düşüncesindeyiz.

²⁴⁴ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.12

3.4.2 Malın İyileştirilmesine Katkı

Bir malvarlığının mevcut durumdaki değerinde bir değişiklik yaratan, onun sürüm değerini, faydalanma fonksiyonunu, verimini artırmaya yönelik masraflar malın iyileştirilmesini sağlayan masraflardır.²⁴⁵

İyileştirmenin mal varlığı unsurunun kullanımında sürekli ya da sürekli olmasa da esaslı değişiklik yapması gereklidir.²⁴⁶ İyileştirme niteliğinde katkının söz konusu olabilmesi için malda meydana getirilen değer artışının süreklilik göstermesi ve özellikle tasfiye aşamasında bunu devam ettiriyor olması şart değildir. Katkının yapıldığı sırada malda bir iyileştirme sağlanması ve malın değerinde artış meydana getirmesi yeterlidir.²⁴⁷

Eşlerden birisine ait mal varlığına diğer eşin kişisel malına güneş enerjisi, konutun tadilat ile iş yerine çevrilmesi, tarlanın parselasyon işlemlerinin yapılarak imarlı hale getirilmesi, eşin arsasının üzerine bina vb. inşa etmek²⁴⁸, binaya asansör takılması, bir konutun pencere doğramalarının değiştirilmesi, daireye doğal gaz tesisatının döşenmesi²⁴⁹, evin iç tamirati, inşaat malzemesi verilmesi, ustaya tamirat için ücret verilmesi²⁵⁰, kalorifer tesisatı döşenmesi, konutun camlarının çift camlı yapılması, kalorifersiz eve kalorifer döşenmesi²⁵¹ şeklinde katkılar malın iyileştirilmesine yönelik katkılardır.

Eşin malvarlığında gerçekleşen iyileştirmelerin katkı olarak nitelendirilmesi için olağan bakım sınırlarının üzerinde olması gerekir. Olağan bakım çerçevesinde yapılması gereken iyileştirmeler katkı olarak değerlendirilemez. Bu şekilde yapılan harcamalar ancak yapılan masraf oranında sabit bir alacak hakkı meydana getirebilir. Bu tür masrafların destek yükümlülüğü kapsamında görülmemesi veya bağışlama kastıyla yapılmamış olması gerekir. Aksi halde bu masraflara ilişkin alacak söz konusu olamayacaktır.²⁵²

²⁴⁵ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.193, ZEYTİN, Tasfiye, N.423, s.192, SARI, a.g.e. s.268-269, MİDYAT, Değer Artış Payı, s. 32, ERTAŞ, a.g.m., s.921

²⁴⁶ GÜMÜŞ, a.g.e. s.334, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e. N.1151, s.238

²⁴⁷ SARI, a.g.e. s. 269, MİDYAT, a.g.e., s.33

²⁴⁸ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.193

²⁴⁹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.32

²⁵⁰ GÜMÜŞ, a.g.e. s.332

²⁵¹ ZEYTİN, Tasfiye, N.423, s.192

²⁵² MİDYAT, Değer Artış Payı, s.33

Yapılan masrafların diğer eşin rızasıyla yapılması durumunda bu masrafların zorunlu, faydalı veya lüks masraflar olmasının katkıdan kaynaklı alacağa herhangi bir etkisi olamayacaktır.²⁵³

Öğretide²⁵⁴ bir görüşe göre kocaya ait kişisel mal niteliğindeki arsa üzerine koca tarafından yapılan binaya kadının da ziynet eşyalarını vererek katkıda bulunması halinde bu şekilde yapılan katkı malın edinilmesine değil iyileştirilmesine yönelik katkılardır. İnşa edilen bina arsanın bütünleyici parçası halini almış olup arsanın değerini artırıcı katkı sağlamıştır. Değer artış payı hesabının, arsa üzerinde yapılan binaya katkı miktarının, binanın toplam inşaat bedeline oranlanması ve sonra arsanın çıplak değeri ile bina yapıldıktan sonraki değerinin tasfiye tarihine göre belirlenerek güncel arsa bedelinin mahsup edilmesi ile kalan bedele sabit değer artış payı oranlanmalıdır.

3.4.3 Malın Korunmasına Katkı

Mal varlığının değerinin korunması, bu malın varlığını veya işlevini devam ettirebilmesi amacıyla yapılan harcamalardır.²⁵⁵ Kullanma ve zamanla malda meydana gelebilecek önemli nitelik kayıplarının²⁵⁶ ve önemli değer azalmalarının önlenmesi amacıyla yapılır.²⁵⁷ Örneğin; önemli tadilat akan çatının onarılması²⁵⁸, su tesisatının yenilenmesi, bozuk kapı değişmesi²⁵⁹ gibi katkılar malın korunmasına ilişkin değer artış payı alacağı kapsamında katkılardır.

Ayrıca malın telef olması, yok olması veya çalınmasını önlemeye yönelik katkılar da malın korunmasına yönelik katkılardır.²⁶⁰ Örneğin alarm sistemi kurma, yüksek bahçe duvarları, tel örgü, bekçi kulübesi gibi katkılar değer artış payına konu edilebilir.²⁶¹

²⁵³ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.193

²⁵⁴ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.193

²⁵⁵ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.193, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.26, SARI, a.g.e., s.268

²⁵⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N.424., s.191, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.33

²⁵⁷ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ a.g.e. N. 1152, s.238

²⁵⁸ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.193

²⁵⁹ ZEYTİN, Tasfiye, N.424, s.192

²⁶⁰ KILIÇOĞLU a.g.e. s.13, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.194

²⁶¹ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.194

Mal varlığının değerinin korunmasının yanında mal üzerindeki hak sahipliğinin korunması amacıyla yapılmış olan masraflar da malın korunmasına ilişkin masraflar olup madde kapsamındadır. Mal sahibi eşin mal varlığına ilişkin bir hakkının ihlali söz konusu olması nedeniyle dava açılması veya açılan bir davada savunma yapılması için gerçekleştirilen harcamalar da o malın korunmasına ilişkin katkı oluşturur.²⁶²

Aile hukukundan doğan ve yükümlülüklerin ifası niteliğindeki malın korunmasına ilişkin katkılar değer artış payı alacağına konu olamaz.²⁶³ Evdeki musluğun tamiri, akan çatının aktarılması, baca ve kalorifer kazanının temizlenmesi evlilik birliğinin genel hükümleri kapsamında katkılar olup değer artış payı alacağı konusu edilemez.²⁶⁴

Ufak tefek bakım, onarım işlerine ilişkin katkılar TMK 227. maddesi kapsamına girmez²⁶⁵ Örneğin; patlamış araç lastiğinin tamir edilmesi, eşe ait arabanın yağının değiştirilmesi gibi ufak tefek tamir işleri değer artış payı alacağının konusunu oluşturmaz.²⁶⁶ Bu çeşit ufak tefek katkılar eğer katkıyı sağlayan eşin bağışlama kastı yoksa TMK 186/3. maddesine dayalı birlik giderlerine yapılan katkılar çerçevesinde değerlendirilir.²⁶⁷ Bu tür masrafların aile hukukundan doğan destek yükümlülüğü kapsamında görülmediği ve bağışlama da sayılmadığı hallerde sabit bir alacak hakkı olarak kabul edilebilir.²⁶⁸ Ayrıca TMK 215. maddesine dayalı yapılan olağan yönetim faaliyetleri de TMK 227. maddesi kapsamında bir katkı olarak değerlendirilmez²⁶⁹

Öğretide bir görüşe²⁷⁰ göre malın korunmasına yönelik bakım giderlerine ilişkin olağan katkıların TMK 227. maddesi kapsamında olmadığı, katkının dikkate alınabilmesi için yapılan koruma işleminin belirli bir önem ve ağırlıkta olması gerektiği, bu noktada neyin önemli neyin olağan bakım gideri olduğunu tespit edilmesinin önemli olduğu, bu ayrımın

²⁶² SARI, a.g.e. s.268, MİDYAT, Değer Artış Payı, a.g.e. s.35

²⁶³ GENÇCAN, a.g.e. s.845, GÜMÜŞ, a.g.e. s. 334, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.34

²⁶⁴ GENÇCAN, a.g.e. s.845

²⁶⁵ ZEYTİN, Tasfiye, N.424, s.192, GÜMÜŞ a.g.e. s.334, ACAR, a.g.e., s.341,N.1042, dipnot 1006, YENİARAS, a.g.e., s.3669

²⁶⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N. 424, s.192

²⁶⁷ GÜMÜŞ, a.g.e., s.334

²⁶⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.34

²⁶⁹ GÜMÜŞ, a.g.e. s.334,

²⁷⁰ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.34-35

yapılması için öğretide intifa hakkı ve kira sözleşmesinde malın korunmasına ilişkin malike ait yükümlülüklerden yararlanılabileceği, hükümlerinin içeriğinin ve uygulama alanlarının büyük benzerlik gösterdiği, bu maddeler çerçevesinde yapılan ayrımlardan faydalanılarak katkının niteliğinin değerlendirilebileceği belirtilmiştir.

TBK 304-308. maddelerinde kiraya verenin kiralananın ayıbından sorumluluğu düzenlenmiştir. Ayıp, kiracının kiralananı sözleşmede belirtilen kullanıma elverişliliğini ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan eksikliklerdir. Örneğin; kiralanda ısı veya su yalıtımının, havalandırmanın, ısıtmanın yeterli olmaması, rutubetli olması, evin kapılarının ve camlarının kırık olması maddi ayıp teşkil eden durumlardır. Kiralananın teslimden sonra da duvarlarının çatlaması, parkelerin bozulması gibi ayıpların meydana gelmesi mümkündür. Kiralayan, kiralananın öngörülen kullanıma elverişliliğini ortadan kaldıran veya azaltan kiralananın hiç veya yetersiz ısıtılması, çatının aşırı derecede yetersiz olması, aşırı rutubet ve su akıntılarının bulunması gibi önemli ayıplardan sorumludur. Bunun yanında sözleşmede amaçlanan kullanımı ortadan kaldırmayan basit ve önemli olmayan lavabo musluğunun bozulması, klozet sifonunun bozulması, bir pencere camının kırık olması gibi ayıplardan kirayalan sorumlu değildir.²⁷¹ Kira sözleşmesinde kiralayanın sorumluluğunda olan önemli ayıpların giderilmesine ilişkin harcamaların malik eş lehine diğer eş tarafından yapılması halinde bu katkılar, TMK 227. maddesinde belirtilen malın korunmasına ilişkin katkı şeklinde değerlendirilebilir.

Bir malın korunmasından, o malın zaman içinde kullanımı ya da kendiliğinden yıpranması ile malın niteliğinde ortaya çıkabilecek olumsuzluk nedeniyle malın mevcut değerinin, niteliğinin korunması amacıyla yapılan katkılar malın korunmasına katkı olarak değerlendirilebilir. Yapının dökülen sıvalarının yeniden yapılması, eskimiş elektrik ve su tesisatının yenilenmesi, yapının çatısındaki kırık kiremit veya eskimiş çatı örtüsünün değiştirilmesi gibi katkılar örnek olarak verilebilir. Ancak yapılan katkılar önemli nitelikte olması gerekmektedir. Ufak tefek tamirler bu kapsama girmemektedir.²⁷²

²⁷¹ Fikret EREN, **Borçlar Hukuku Özel Hükümleri**, 11. Baskı, Legem Yayınevi, 2023, Ankara, s.338-340

²⁷² ZEYTİN, Tasfiye, s.184

Eşya üzerindeki hak, mülkiyet hakkı dışında sınırlı ayni hak da olabilir. TMK 812, 813. maddelerinde intifa hakkı sahibine intifa hakkı konusu malın bakım ve korunması için yükümlülükler yüklemiştir. TMK 813. maddesinde düzenlenen bakım ve işletme giderlerini aşan masraflar değer artış payı alacağına konu edilebilir.²⁷³ Ayrıca TBK 317. maddesinde kira sözleşmesine ilişkin hükümler de kiracıya kiralananın olağan bakım giderleri ile yükümlü tutmuş olup, değer artış payı alacağına konu olaylarda yapılan katkının niteliğine uygun olduğu ölçüde bu madde hükümlerinin uygulanmasına ilişkin içtihatlardan, katkının niteliğine ilişkin ayrımlardan faydalanılabilir.²⁷⁴

TBK 317. Maddesine göre kiracı, kiralananın olağan kullanımı için gerekli temizlik ve bakım giderlerinden sorumludur. Maddede geçen kiralananın olağan bakım giderleri, kırılan pencerenin yenilenmesi, kapı kilidi veya musluk contasının tamiri için harcanan ufak tefek, küçük miktarlardaki bakım giderleridir. Kanun koyucu bu konuda yerel âdete bakılmasını da öngörmüştür. Ancak önemli bakım giderleri genellikle önemli ayıp onarımları ile ilgili giderler olup bunları onarma giderleri kiraya verene aittir. Kiracıya yükletilen temizlik giderleri, kiralananındaki toz, pas, boya, kir gibi olağan temizlik giderleri ile sınırlıdır.²⁷⁵ Değer artış payı alacağına konu ihtilaflarda TBK 317. madde hükümlerinden yararlanılarak yapılan katkının niteliğinin değerlendirilmesi mümkündür.

Eşe ait bir fabrikaya diğer eş tarafından yangına yönelik sigorta yaptırılması malvarlığının korunması kapsamında değerlendirilebilir mi? Yapılan sigorta ileride yangın çıkması olasılığına bağlı bir koruma sağladığı, mal varlığının mevcut halinin ve niteliğinin korunmasına yönelik olmadığı için bu kapsamda değerlendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

Neticede diğer eş lehine yapılan harcamanın değer artış payı olarak değerlendirilebilmesi için kanun maddesini hükmü gereği bu katkının eşin belirli bir malının edinmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına yönelik olması gerekmektedir. Eğer yapılan ödeme veya katkı, diğer eşin belirli bir malvarlığına karışmamışsa, bu katkı diğer eş tarafından tüketilmiş veya onun kişisel bir borcunun ödenmesine ilişkin ise bu hallerde TMK 227. maddesi

²⁷³ ACAR, a.g.e., s.341, N.1042, dipnot 1006, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.34

²⁷⁴ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.34-35

²⁷⁵ EREN, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, s.365-366

anlamında bir değer artış payı alacağı söz konusu olamayacaktır. Bu gibi hallerde ödemeyi yapan veya bir malvarlığını diğer eşe veren taraf, ancak tasfiyenin başlangıcında TMK 226/1. maddesi gereği bu mallarını diğer eşten talep edebilir veya verdiği paranın faizi ile geri ödenmesini talep edebilir.²⁷⁶

3.5 KATKIDA BULUNAN EŞİN BAĞIŞLAMA KASTI OLMAMALI

Madde metninde değer artış payı alacağına ilişkin katkının bağışlama kastı ile yapılmaması gerektiğine ilişkin bir ifade bulunmamaktadır. Ancak madde metninde “....hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuş ise...” ifadesinden katkının bağışlama kastı olmaksızın yapılan bir karşılıksız kazandırma olması gerektiği sonucu çıkmaktadır.

Bu durumda eşin, diğer eşten değer artış payı alacağı talep edebilmesi için katkıda bulunurken bağışlama kastı ile hareket etmemesi gerekmektedir. Aksi halde katkı bir bağışlama olacağından eşin diğer eşten değer artış payı talep etmesi mümkün olmayacaktır.²⁷⁷ Katkının bağışlama sözleşmesine konu olması halinde kazandırma ile mülkiyetin nakli de geçerli bir kazandırmaya dayanmış olacağından verilenlerin geri alınması mümkün olmayacaktır.²⁷⁸ Bu durumda TMK 220. maddesine göre eşin karşılıksız kazandırma ile elde ettiği mal varlığı kişisel malı olarak kabul edilecektir.²⁷⁹

Bu şekilde diğer eşin kişisel malı haline gelen kazandırma ancak TBK 295. maddesindeki koşulların olması halinde bağışlamadan rücu edilmek suretiyle geri istenebilecektir. Örneğin; eşlerden birisinin diğer eşe veya yakınlarından birisinin canına kast etmesi, evlilikten doğan yükümlülüklerden özellikle zina şeklinde sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışta bulunması halinde diğer eş bağışlamadan rücu etmek suretiyle bağışlama konusu malını geri isteyebilir.²⁸⁰

²⁷⁶ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.194

²⁷⁷ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.197, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.15, ZEYTİN, Tasfiye, N. 426, s.193, GÜMÜŞ a.g.e. s.355, SARI, a.g.e, s.273 ve dipnot 20 de geçen yazarlar, GENÇCAN a.g.e. s.847, MİDYAT, a.g.e. s.54, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e s.234, HAMAMCIOĞLU, a.g.e, s.20, ACAR, a.g.e., s.358, N.1082

²⁷⁸ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.197, ZEYTİN, Tasfiye, N.427, s.194, ZEYTİN, Yasal Mal Rejiminde Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi, s.307

²⁷⁹ GENÇCAN a.g.e s.857, HAMAMCIOĞLU, a.g.e. s. 20,

²⁸⁰ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.16, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.199, GENÇCAN, a.g.e. s.858, MORTAŞ, a.g.e, s.171

Değer artış payına konu yapılan katkının her ne kadar karşılıksız olma özelliği nedeniyle bağış görüntüsü bulunmakta ise de eşlerin birbirlerine yaptıkları karşılıksız kazandırmaların bağışlama olmadığı karinedir.²⁸¹ Özellikle uyuşmazlığın ölen eşin mirasçıları ile değil de boşanmadan sonra eşler arasında ortaya çıkması halinde katkının bağışlama sözleşmesi kapsamında yapıldığının kabulü mümkün olmayacaktır.²⁸² Ayrıca evlilik birliğinin doğası gereği eşlere yüklediği yardımlaşma ve dayanışma görevini yerine getirirken, birbirlerinin malvarlığına yaptıkları karşılıksız kazandırmanın saiki dikkate alındığında katkının bir bağışlama kastıyla yapıldığı da düşünülemez.²⁸³

Eşler arasındaki karşılıksız kazandırmaların, evlilik yıldönümü, doğum günü, sevgililer günü gibi özel bir sebep olmadığı veya eşlerin katkıya ilişkin iradesinin bağışlama yönünde olduğu diğer eş tarafından kanıtlanmadığı sürece bu kazandırmaların evlilik birliği ve hayat ortaklığı temeline dayalı bir kazandırma olduğunun kabul edilmesi hem hayatın olan akışına, hem de aile hukuku ilişkilerinin niteliğine daha uygundur.²⁸⁴

Kazandırma saikinin içerisinde bağışlama kastı aranırken bu tür kazandırmalara ilişkin evlilik birliğinin sona ereceğinin bilinmesi halinde de aynı kazandırmanın makul bir eşten beklenip beklenemeyeceği değerlendirilmelidir.²⁸⁵ Ölüm sonrası sağ kalacak eşe güvence sağlaması amacıyla, satış şeklinde yapılan karşılıksız kazandırmada, evliliğin boşanma ile sona ermesi halinde bu kazandırmanın bağışlama iradesiyle yapıldığının kabulü mümkün görülmemektedir.²⁸⁶

Bazı kanuni düzenlemelerle de eşlerin iradelerinin yanında kazandırmanın bağışlama olamayacağı belirtilmiştir. TBK 285/3 maddesinde bir ahlaki görevin yerine getirilmesi şeklinde kazandırmalar, TMK 185. maddesindeki eşlerin birbirine yardım yükümlülüğü kapsamında yapılan kazandırmaları da bağışlama kabul etmek mümkün değildir. Eşler

²⁸¹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.197, HAMAMCIOĞLU a.g.e. s.22, MORTAŞ, a.g.e, s.169-170,

²⁸² ZEYTİN, Tasfiye, N.426, s.194

²⁸³ SARI, a.g.e. s.273, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.54, ACABEY a.g.e., s.155

²⁸⁴ ACABEY a.g.e. s.155,

²⁸⁵ ZEYTİN, Tasfiye, N.426, s.194

²⁸⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N.426, s.194

arasında doğrudan ve dolaylı olarak yapılacak bu tür kazandırmalar bağışlama iradesi ile yapılmamaktadır.²⁸⁷

Evlilik birliğinde eşler, yatırım, birlikte yararlanma, ekonomik birikim amacıyla mal varlıkları edinmekte, edinilen bu mallardan diğer eşe malın kısmen veya tamamını temlik etmek suretiyle karşılıksız kazandırmada bulunmaktadır. Evlilik birliğinin sona ermesiyle evlilik birliğinde yapılan kazandırmalara ilişkin ihtilaflar çıkmaktadır. İhtilafların genellikle temeli ise bu kazandırmaların katkı mı, bağışlama mı olduğu çekişmesinde toplanmaktadır. Hukuki nitelikleri ile katkı ile bağışlama şeklindeki her iki kazandırmanın da karşılıksız kazandırma şeklindeki ortak sebebe dayanması nedeniyle birbirinden ayırt etmek zor olabilir.²⁸⁸ Ayrıca işlemin yapıldığı zamandaki iradelerin önemli olduğu düşünülebilirse de evlilik birliğinin boşanma ile sona ermesindeki “*temel saikin işlem temelinin çökmesi*” hallerinde olduğu gibi bu iradelerin geriye dönük yorumlanması da gerekmektedir.²⁸⁹ Diğer eşe yapılan kazandırmanın bağış olduğunu iddia eden taraf karşılıksız kazandırmanın bağışlama olduğunu ispatlamalıdır.²⁹⁰

Eşler arasındaki bağışlama olduğu iddiasının ispatına ilişkin öğretide bir görüşe²⁹¹ göre değer artış payı alacağından TMK 227/3. maddesine göre ancak yazılı bir sözleşme ile vazgeçilebilecektir. Yazılı bağışlama sözü (TBK 288) olmaksızın yalnızca elden bağışlama²⁹² (TBK 289) yapıldığı iddiası ile değer artış payı talep edilemeyeceğinin ileri sürülmesi mümkün olmayacaktır. Yasa koyucunun bu hükümle amacı, eşin değer artış payı talebine konu mal ile ilgili diğer eşin sözlü bağışlama olduğu iddiasının engellenmesine

²⁸⁷ ZEYTİN, Tasfiye, N.333, s.196

²⁸⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.54

²⁸⁹ ZEYTİN, Tasfiye, N.432, s.196

²⁹⁰ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.15, SARI, a.g.e, s.273, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.198, ZEYTİN, Tasfiye, N.432, s.196, GENÇCAN, a.g.e s.847, ACAR, a.g.e. s. 343, BELGE, a.g.m., s.38, HAMAMCIOĞLU, a.g.e., s.22, MİDYAT, a.g.e., s.55, MORTAŞ, a.g.e., s.218

²⁹¹ SARI, a.g.e s.273, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.198

²⁹² “*Bağışlayanın bir taşınırı bağışlanana teslim etmesidir. Elden bağışlamada hukuki sebebi oluşturan borçlandırıcı işlem ile hakkı geçiren tasarruf işlemi (borcun ifası) aynı zamanda olmaktadır. Tasarruf işlemine konu teslim sözcüğü geniş yorumlanmalı, bundan zilyetliğin teslimli ve teslimsiz her türlü devri anlaşılır. Elden bağışlamaya yalnızca taşınır mallar ve alacaklar konu olabilir...*” EREN, Borçlar Hukuku Özel Hükümleri, s.295

yöneliktir. Eşler arası bağışlamanın ancak yazılı sözleşmenin varlığı halinde kabul edilmesi gerekmektedir.

Bu konuda başka bir görüş ise²⁹³ TMK 227/3. maddesindeki yazılı şekil şartı zorunluluğu doğmuş bir haktan feragata ilişkin olup taraf iradelerinin hangi hukuki işlem yönünde uyuştüğunu göstermemektedir. Taraf iradelerinin hangi hukuki işlem yönünden uyuştuğu bir yorum ve ispat meselesi olup, sorunun bu konudaki ilkeler çerçevesinde çözümlenmesi gerekmektedir. TMK 6. maddesine göre ispat yükümlülüğü bağışlama olduğunu iddia eden tarafa aittir.

Diğer bir görüşe göre²⁹⁴ ise eşler arasında ihtilafa konu kazandırmanın niteliğinin tespit edilmesine yönelik evlilik birliğine ilişkin özgün durumların, kazandırmanın yapıldığı zamandaki eşlerin ekonomik durumlarının, kazandırmaya konu malın niteliğinin, kazandırma tarihinin hep birlikte her somut olay için ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Katkı yapan eş, diğer eşin katkının karşılığını ödeyecek ekonomik durumda olmadığını bilebilecek durumda olması ve bu durumda diğer eşe katkıda bulunması halinde, katkının karşılığının diğer eş tarafından ödenemeyeceğinin somut olayın özelliklerinden anlaşılması ve tanık beyanları ile de katkının karşılıksız kazandırma olduğunun desteklenmesi halinde katkı bir bağışlama sayılacağından değer artış payı alacağına konu olamayacaktır. Bu görüşe göre örneğin, zengin eşin, ev hanımı olan diğer eşine pahalı ziynet eşyaları alması, araç satın alması gibi olaylarda kazandırmada bulunun eş, diğer eşin bu malların karşılığını ödeyebilecek maddi imkâna sahip olmadığını bilmektedir. Bu durumda bu şekilde yapılan kazandırmaların aksi kanıtlanmadıkça bağışlama olduğu kabul edilmelidir. Bu şekilde kazandırmalar değer artış payı alacağına konu edilemeyecektir.

Kazandırma konusunun eşlerin ortak geleceği için yatırım ve tasarruf amacıyla alınmış bir eşya olmayıp, kocanın eşine almış olduğu mücevherler, tablo gibi diğer eşin bizzat kişisel kullanımına tahsis edilmiş bir eşya olması halinde kazandırmanın bağışlama amacıyla

²⁹³ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.55-56

²⁹⁴ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.15-16,

yapılmış olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu durumlarda kazandırmanın bağışlama amacıyla yapılmış olduğu karine olarak kabul edilir.²⁹⁵

Yukarıda da belirtildiği gibi kazandırmanın lehine bağışlama olduğunu iddia eden tarafın iddiasını ispatlaması gerekmektedir. Bağışlama konusunun bir taşınır eşya olduğu elden bağışlamalarda işlem herhangi bir geçerlilik şekline tabi olmayacaktır. Yapılan hukuki işlemin eşler arasında bir sözleşme olması nedeniyle HMK 203. maddesi gereği, HMK 200. maddesindeki senetle ispat kuralına tabi olmaksızın, kazandırmanın bağış olmadığını iddia eden eş tarafından her türlü delille ispatlanabilir. Ancak bağışlama konusunun bir taşınmaz olması halinde sözleşme resmi geçerlilik koşuluna tabidir. Eğer resmi senette malın edinilmesi bağış olduğu belirtilmekte ise bu durumda işlemin bağışlama olmadığını iddia eden eş HMK 201. maddesine göre senete karşı senetle ispat kuralına göre senetle ispatlamak zorundadır.²⁹⁶

Bağış, bir kişinin malının kısmen veya tamamen başka bir kişiye ivasız olarak devir ve temlik etmesidir. Eşe ait malın diğer eşe devir ve temlikinin bağışlama olduğunun kabul edilebilmesi için bu yöndeki iradesinin duraksamaya yer vermeyecek şekilde bağışlama amacının açık şekilde anlaşılması gereklidir.²⁹⁷ Eşlerin de evlilik birliğinde birbirine karşı bağışlama sözleşmesi ile karşılıksız kazandırmada bulunmaları her zaman mümkündür. Eşin özgür irade ile yapacağı bağışlama, malın tamamına yönelik olabileceği gibi belirli bir paya yönelik de olabilir. Örneğin, taşınmazın tamamen eşlerden biri tarafından satın alındığı halde duygusal nedenlerle belirli bir payın diğer eş adına tescil ettirilmesi durumu, payın diğer eşe bağışlandığını gösterir. Bu gibi hallerde bağışlamanın söz konusu olabilmesi için bağışlamaya konu payın veya malın bedelinin tamamının bağışlayan tarafından ödenmesi gerekmektedir.²⁹⁸

Yargıtay'ın taşınmaz malın bedelinin tamamının bir eş tarafından ödenmiş olmasına rağmen taşınmazın tamamının veya belli bir payının diğer eş adına tescil edilmesi durumunda bu tür

²⁹⁵ *nakleden MİDYAT, Değer Artış Payı, s.56, dipnot 137,138, HAMAMCIOĞLU, a.g.e. s.22*

²⁹⁶ *KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.16,*

²⁹⁷ *GENÇCAN a.g.e s.847, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.198*

²⁹⁸ *GENÇCAN a.g.e. s.856, ".....serbest iradesi ile evin 1/2 payının davalı kadın adına tescilini sağlamakla söz konusu payın davalıya bağışlandığının kabulü gerekir.." Yarg. 8 HD 3.11.2009 T. 2009/3970 E. 2009/5233 K., GENÇCAN a.g.e. s.856, dipnot 2327*

katkıları bağışlama olarak kabul ettiği kararları bulunmaktadır.²⁹⁹ Yargıtay önceki kararlarında bu türden katkıları diğer eşe “*elden bağışlama*” olarak kabul etmekteydi.³⁰⁰ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi sonraki kararlarında ise olayda bağışlama iradesinin duraksamaya yer vermeyecek şekilde ortaya konulmasını aramakta olup bağışlamayı çağrıştıracak başka bir kavrama, kelime veya söze dosya kapsamında rastlanılmadığı sürece uyumsuzluk konusu katkıları bağışlama olarak kabul etmemektedir.³⁰¹

Eşler arası karşılıksız kazandırma şeklinde olan, eşler arası barışma amacıyla, eşin eve dönmesi, boşanma davasından vazgeçmesi, işlerin daha kolay yürümesi, ayrı şehirlerde

²⁹⁹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.197, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.56, dipnot 139

³⁰⁰ Yarg. 8 HD 07.12.2009 T. 2009/2345 E. 2009/5860 K., “.... Davacı dava dilekçesinde dava konusu paylara ait dairenin parasının tamamının kendisi tarafından verildiğini ancak tapu da bu dairenin eşiyle kendisi adına yarı yarıya paylı olarak tescil ettirildiğini açıklayarak eş adına kayıtlı görünen pay üzerinde katkı alacağı isteğinde bulunmuştur. Bu açıklama karşısında taşınmazdaki eşe ait payın **alımında verilen para eşe yapılan elden bağışlama niteliğindedir. Davalı eşe karşılıksız kazandırma yoluyla gelen bu para onun kişisel malı olmuştur.** (TMK 220/2) Şu halde davalıya ait pay “bağış” yoluyla gelen bu parayla alındığına, davalının kişisel malı olduğuna göre davacı kişisel mal üzerinde katkı payı alacağı talebinde bulunamaz. Davacı ancak bağıştan dönme koşullarının varlığı halinde bağışlanan iadesini istiyebilir. ...”

Yarg. 2. HD 24.05 2007 T. 2007/ 6997 E., 2007/ 8790 K. “.... Davacı Al Yapı İnşaat A.Ş' deki 1/75 ortaklık payının karşılığı bağımsız bölümü 3.6.1999 tarihinde davalıya devretmiştir Bu devir bağış niteliğindedir. Bağıştan rücu koşulları da bulunmaktadır. Şu halde devir tarihine kadarki ödemeleri isteyemez. Ancak toplanan delillerden devir tarihinden sonra kocanın bu taşınmazın ödemelerinde katkı yaptığı gerçekleşmiştir. Yukarıda açıklanan nispet ölçüsünde katkısını belirlenerek bu miktara hükmedebilmesi gerektiğini düşünürlerse doğru görülmemiştir..” kararlar için bkz. GENÇCAN, a.g.e, s.848 -849

³⁰¹ Yarg. 8. H.D,13.02.2019 T. 2017/2636 E.,2019/ 1408 K. “..... **Dairemizin uygulamalarına göre duraksamaya yer vermeyecek şekilde bağış iradesinin ortaya koyacak beyan ve davranış yoksa salt davacı tarafından davacı adına olan taşınmazın davalıya devredilerek davalı adına tescil edilmesi işlemi tek başına bağış olarak kabul edilmesi için yeterli değildir..**”

Yarg. 8 HD 19.3.2019 2017 T. 2017/15193 E. 2019/2858 K. ”..... evlilik birliği ömür boyu süreceği inancının hakim olduğu düşüncesiyle ortak yaşam ve geleceği güvence altına almak amacıyla beraberlikten doğan dayanışma ve karşılıklı güvenliğine dayanarak ört ve adete uygun olarak eşlerin birlikte yatırım yapmaları bağış olarak değerlendirilemez Eşler arasında dayanışma güven ve sadakat esastır. Gelecekte aile üyelerinin yararlanacakları beklentisiyle birlikte mal varlığı edinmeleri eşlerden birinin sebepsiz zenginleşmesiyle sonuçlanmamalıdır. **Bu açıklamalar nedeniyle devredene ağır yükümlülükler getiren kazandırmanın bağış olarak değerlendirmesi için bağış amacını taşıyan davranış ve iradenin duraksamaya yer vermeyecek şekilde olması gerekir.....**”

YHGK 09.04.2019 T. 2017/ 8-1613 E., 2019- 419 K., “.....mahkemece davacı tarafından taşınmazın davalıya bedelsiz olarak devredildiği şeklindeki açıklaması bağış iradesi kabul edilmesi doğru değildir. evlilik birliğinin ömür boyu sürece inancının hakim olduğu düşüncesiyle ortak yaşamı ve ailenin geleceğini güvence altına almak daha rahat yaşam sağlamak amacıyla beraberlikten doğan dayanışma ile karşılıklı güvence dayanarak ört sadate uygun olarak eşlerin birlikte yatırım yapmalarının bağış olarak değerlendirilemeyeceği kuşkusuzdur. Zira eşler arasında dayanışma güven ve sadakat esastır. Gelecekte aile üyelerinin yararlanacakları beklentisiyle birlikte mal varlığı edinme çabaları eşlerden birinin sebepsiz zenginleşmesi de sonuçlanmamalıdır...” kararlar için bkz. KARAMERCAN a.g.e. s.561-567

yaşanılması, ticari kaygılar, iş yoğunluğu gibi sebeplerle diğer eşe yapılan kazandırmalar da bağışlama niteliği taşımamaktadır.³⁰²

3.6 KATKI YAPAN EŞ KATKININ KARŞILIĞINI HİÇ YA DA UYGUN OLARAK ALMAMIŞ OLMALI

TMK 227/1. maddesinde “eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa” ifadesi geçmektedir. Madde metninde “uygun karşılık almaksızın” ifadesi geçtiğinden eşin yaptığı katkıya uygun bir karşılık almaması halinde diğer eşten değer artış payı alacağı talep edebilecektir.

Eş, diğer eşe yaptığı katkıya karşılık para, faiz, mal, maddi menfaat sağlamaya hak kazanmış veya aralarında bu yönde bir borç sözleşmesi yapmışlar ise bu durumda da değer artış payı alacağı talep edemez.³⁰³ Diğer bir şekilde eş yaptığı katkının karşılığında diğer eşten karşı edime³⁰⁴ hak kazanması durumunda, örneğin, eşin karz akdi ile diğer eşe katkısı nedeniyle aralarında faiz kararlaştırılmış ise değer artış payı alacağı söz konusu olamayacaktır.³⁰⁵ Bu durumda katkı yapan eş ileride diğer eşten katkı sağladığı mal varlığı unsurunda konjoktürel değer artışı olduğu iddiası ile de bir alacak talep edemeyecektir.³⁰⁶ Örneğin, eşin taşınmaz alımına diğer eş ziynetlerini bozdurarak katkıda bulunmuş, eşler bu katkı karşılığında belirli bir ana para ve faiz üzerinde anlaşmışlar ise taşınmazın alındığı bölgede sonradan metro

³⁰² Yarg. 8. H.D. 28.01.2016 T. 2015/14424 E. 2016/1468 K. “.... Davalı ise taşınmazın davacı eski eşinin o tarihteki mevcut geçimsizlikteki kusurlu davranışının kendisi tarafından affı için barışma karşılığı verildiğini ve tasarrufun şartsız bağışlama niteliğinde ve bu sebeple kişisel mal olduğu savunmasında bulunmuştur..... bağışı çağrıştıracak başka bir kavram kelime veya söze dosya kapsamında rastlanılmamıştır. O halde dairece taşınmazın açıklanan nedenlerle davalı adına tescil edilmiş olmasının bağış niteliğinde olduğu gerekçesiyle yerel mahkemenin davanın reddine ilişkin hükmünün onanmış olması isabetli olmamıştır..”

HGK 04.11.2015 T. 2013/8-2418 E. , 2015/ 2406 K. “ ...Davacının taşınmaz bedelinin kendi geliriyle karşıladığı, tapunun iyi niyetli olarak eşi olan davalı adına oluşturulduğu şeklindeki savunması yerel mahkemece bağış olarak nitelendirilmiştir. Ancak az yukarıda belirtildiği üzere davacının evlilik birliği içinde diğer eşin ve edinimlerine yaptığı katkı birliktelikten doğan dayanışma kapsamında kendisinin de yararlanacağı düşüncesiyle yapılmış olduğundan bağış amacı gütmeyen bu katkı mal rejimin sona ermesi halinde davacı tarafından istenebilir...”, kararlar için bkz. GENÇCAN a.g.e. s.851-853, ayrıca kararlar için bkz. MORTAŞ, a.g.e., s.218-232

³⁰³ DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ a.g.e., N. 1154, s.238, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.196, GÜMÜŞ a.g.e. s.335, ZEYTİN, Tasfiye, N.435, s.197, ÖZTAN, a.g.e. s.475

³⁰⁴ “borçlunun yerine getirmekle yükümlü olduğu davranış” OĞUZMAN/ÖZ, a.g.e., s.7

³⁰⁵ GÜMÜŞ a.g.e. s.335, ACABEY a.g.e. s.154, ACAR, n.1046, s.344,

³⁰⁶ GÜMÜŞ a.g.e. s.335

istasyonu, üniversite yapılması nedeniyle taşınmazın değerinde konjoktürel artış meydana gelmesi halinde katkı yapan eşin bu konjoktürel artıştan kaynaklı diğer eşten değer artış payı talep edebilmesi mümkün olmayacaktır.

Yapılan katkının karşılığı için eşler uygun ivaz konusunda anlaşmaları halinde eşlerin irade özgürlüğü çerçevesinde edimlerine karşılık özgürce bir ivaz belirlediklerinden dolayı artık eşlerin birbirine üçüncü kişilerden farklı davrandıklarına ilişkin karine de ortadan kalkmış olacaktır. Bu durumda artık katkıda bulunan eşin değer artış payı alacağına ilişkin korunmaya değer bir menfaati kalmamış olacaktır.³⁰⁷

Öğretide³⁰⁸ eşlerin katkının karşılığı bir hukuki ilişkide anlaşmaları durumunda artık eşler arasındaki ilişkiye değer artış payı alacağına ilişkin ilke ve kurallar yerine somut olaya göre karşı edime esas teşkil eden hizmet, vekâlet, ödünç sözleşmesi gibi tipik veya atipik sözleşmenin hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Bu konuda bizim de katıldığımız görüşe³⁰⁹ göre eşlerin yapılan katkıya karşılık bir ivaz belirlemeleri hallerinde eşler arasında yapılan katkıya karşılık kararlaştırılan ivazın açıkça belirlenmesi gereklidir. Bu görüşe göre başta TBK olmak üzere çeşitli kanunlardaki sözleşme tiplerine göre ivazın belirlenmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Sözleşme konusunda anlaşılan ancak ivazın belirlenmediği durumlarda ise bu sözleşmeler bakımından ilgili yasal düzenlemelere göre ivaz alacağı belirlenmektedir. Bu yasalardaki sözleşme tiplerine göre yasalarca belirlenen ivazlar, TMK 227. maddesinden belirtilen “*uygun karşılık*” anlamında bir ivaz olarak kabul edilemez. Eşler arasındaki sözleşmeye bu hükümlerin uygulanması durumunda katkı yapan eşin karşı edim alacağı kanunen belirlenmiş olduğundan değer artış payı alacağı talep etme hakkından yoksun kalacaktır. Değer artış payına ilişkin düzenlemenin amacı eşler arası özel yakınlık nedeniyle eşe katkısı ve emeğine karşılık bununla orantılı bir alacak hakkı tanınmasıdır.

³⁰⁷ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.36, ZEYTİN, Tasfiye, N.434, s.196-197, ÖZTAN a.g.e. s. 473, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.193, GÜMÜŞ, a.g.e, s.335,

³⁰⁸ ACABEY, a.g.e. s.154

³⁰⁹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.36

Eşlerin birbiri ile özellikle mali ilişkilerinin üçüncü kişilerle olan borç ilişkilerinden farklı olması, eşin diğer eşe para veya mal verirken bunun tam karşılığını talep edebilmesinin her zaman mümkün olmaması nedeniyle yasa koyucu eşler arası borç ilişkilerini üçüncü kişilerle olan bu tür ilişkilerden farklı bir düzenleme getirmek zorunda kalmıştır. Bu düzenlemedeki yasa koyucunun amacı, ülkemizdeki toplumsal ve kişisel davranış kuralları, örf ve adetlerimizin duygusal ağırlıklı olması nedeniyle eşin diğer eşe para, mal veya başka bir şekilde katkıda bulunduğu sırada bunun tam ve uygun karşılığını talep etmesi her zaman mümkün olmaması nedeniyledir.³¹⁰

Bu sebeple eşler tarafından aksi kararlaştırılmadığı sürece eşin yaptığı katkının karşılığında diğer eşten bir karşı edim talep etmemesi, eşin değer artış payı alacağından vazgeçtiği şeklinde de değerlendirilemez.³¹¹

Eşin yaptığı katkının karşılığının diğer eş tarafından herhangi bir şekilde yerine getirilmesi mümkündür.³¹² Eşin yaptığı katkıya ilişkin diğer eş tarafından yapılacak uygun karşılık para, mal olabileceği gibi yapılan katkıya karşılık iş gücü şeklinde de uygun karşılık olabilir.³¹³ Ancak yapılan katkı karşılığı diğer eşe sağlanan menfaat katkı yapılan mala karşılık sağlanan bir menfaat olmalıdır. Kendisine katkı yapılan eşin, katkı yapan eşin başka bir malına katkı sağlaması, yapılan katkının karşılığı olarak kabul edilemez. Katkı sağlanan eşin de diğer eşin bir malına katkı yapması halinde bu katkı ancak koşulların oluşması durumunda o eşin başka bir değer artış payı alacağının konusu olabilir.³¹⁴

Ayrıca katkının karşılığının uygun bir karşılık olup olmadığının her somut olayın özelliğine göre objektif olarak hâkim tarafından belirlenmesi gerekmektedir. Katkıya karşılık yapılan karşılığın uygun bir karşılık olmaması durumunda katkı yapan eşin TMK 227 maddesi kapsamında değer artış payı alacağı bulunduğu kabul edilmelidir.³¹⁵ Bu durumlarda, mal malvarlığının sahibi olan eşin ihtiyaç duyduğu katkıyı üçüncü şahıstan karşılık vererek

³¹⁰ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.196

³¹¹ DURAL/ ÖĞÜZ/ GÜMÜŞ a.g.e., N. 1154, s.243, GÜMÜŞ a.g.e. s.335

³¹² SARI a.g.e. s.271, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.35

³¹³ ZEYTİN, Tasfiye, N.435, s.197, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.42, GÜMÜŞ a.g.e. s.335

³¹⁴ SARI, a.g.e. s.271

³¹⁵ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.197, SARI, a.g.e. s.271, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N.1154, s.243, ACAR, N.1045, s. 343, ÖZTAN,

alması halinde bunun karşılığı vermesi gereken miktar “*uygun karşılık*” ölçüsü olarak değerlendirilebilir.³¹⁶

Katkı yapılan malın eş tarafından kullanıyor olması, eşin katkısı ile alınan arabanın diğer eş tarafından da kullanılıyor olması, evlilik birliği ihtiyaçları çerçevesinde katkı sunulan maldan yararlanılması³¹⁷ gibi durumlarda kullanma veya yaralanma ile katkı arasında karşılıklılık unsuru bulunmadığından uygun bir karşılık olarak değerlendirilemez.³¹⁸ Ancak katkı yapılan evin kiralarının sürekli katkı yapan eş tarafından alınması ve kişisel ihtiyaçlarına kullanması gibi katkı yapılan malın semerelerinden yararlanması gibi mali değeri olan bir karşılık alması halinde değer artış payı alacağı söz konusu olmaz³¹⁹

Eşler arasında katkının karşılığının ne olacağı konusunda anlaşılmış olmasına rağmen anlaşamaya varılan karşılığın, katkının tam karşılığı olmadığı durumlarda katkı yapan eşin değer artış payı alacağı talep edip edemeyeceği öğretide tartışmalıdır.

Öğretide³²⁰ bir görüşe göre eşler arasındaki duygusal ve manevi ilişkiler nedeniyle karşı edimin olağandan düşük olması yani “*arkadaş işi*” gibi normal karşılığından daha az olması halinde katkı yapan eşin değer artış payı alacağı talep edemeyeceği belirtilmiştir.

Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre³²¹ katkının karşılığında katkı yapan eş ivaz elde etmiş olmakla karşı tarafın eşi olması nedeniyle uygun bir karşılık talep edememesi durumunda yine de değer artış payı alacağı talep edebilmesi gerekmektedir.

Bu konudaki görüşümüze göre eğer taraflar arasında evlilik birliği mevcut olmamış olsa idi katkı yapan eş, yaptığı katkının karşılığı olarak sağlanan menfaati kabul edip etmeyeceğinin somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Aksi halde eşler arasında duygusal ilişkiden kaynaklı katkının karşılığının, olması gerekenden az olması halinde katkı yapan eşin zararına bir sonuç ortaya çıkacaktır. Evlilik birliğinin özellikle boşanma ile

³¹⁶ ACAR, a.g.e., s.343-344, ayrıca dipnot 1017 de geçen yazar, GENÇAN a.g.e s.847, ZEYTİN, Tasfiye, N. 435, s.197, GÜNARSLAN, Değer Artış Payı, s.8

³¹⁷ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.197, SARI a.g.e. s.271, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.42

³¹⁸ ZEYTİN, Tasfiye, N. 435, s.197

³¹⁹ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.197

³²⁰ GÜMÜŞ, a.g.e. s.335, ZEYTİN, Tasfiye, N.434, s.197, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.42 dipnot 99 da geçen yazarlar, MİDYAT, Katılma Rejimi, s.87

³²¹ SARI, a.g.e.s. 271

sona ermesi halinde “işlem temelinin çökmüş olacağından “ katkı yapan eşin evlilik birliğinin sona ermesinden sonraki iradesine üstünlük tanınmasının yasa koyucunun düzenleme amacına da uygun düştüğü kanaatindeyiz.

Yasa koyucunun amacı, eşi, üçüncü kişiler arasındaki borç alacak ilişkilerinde olduğu gibi alelade bir alacaklı konumuna getirmek değildir. Eşler arasındaki ilişkinin özelliği nedeniyle katkı yapan eşe katkısı ve emeğiyle orantılı olacak şekilde bir alacak hakkı tanımadır.³²²

Eşlerin katkı alacağına karşılık bir ivaz belirlemeleri durumunda bu anlaşmanın bir şekil şartına bağlı olup olmayacağına ilişkin öğretide bir görüşe göre³²³ taraflar arasında bir ivaz belirlendiğinin iddia edilmesi halinde bu iddianın değer artış payı alacağını ortadan kaldıran bir iddia olmasından dolayı bu şekilde bir anlaşmanın feragat hükümlerine tabi olması ve TMK 227/3. maddesi gereği yazılı şekilde yapılması gerekmektedir. Aksi halde, eşler arasında ivazın belirlendiği iddiasının her türlü delil ile ispatlanmasının mümkün olması halinde değer artış payı alacaklısı eşin alacağının büyük ölçüde bertaraf edilmesi tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır. Değer artış payı alacağından kurtulmak isteyen eş, yemin ve ikrar başta olmak üzere diğer kesin delilleri kullanabilecek ayrıca HMK 203. maddesi uyarınca tanık dinlenerek ivaz belirlendiğini ispatlayabilecektir.

Bizim de katıldığımız diğer bir görüş ise³²⁴ bu görüşün kabul görmesi halinde yazılı şekil geçerlilik şartı olduğundan ivazın yazılı olarak belirlenmediği durumlarda sözleşme geçerli sayılmayacak bu durumda eşler arasında ivazın belirlendiği herhangi bir delil ile ispat edilemeyecektir. Böyle bir durumda şekle tabi sözleşmelerin geçersizliğine ilişkin kurallar nedeniyle kimi zaman hakkaniyete aykırı sonuçlarda ortaya çıkabilmektedir. Şekle ilişkin kurallar yasa maddelerinde açık olarak düzenlenmediği sürece ilgili hükümler dar yorumlanmalı ihtilaflar ispat kuralları çerçevesinde çözümlenmelidir. Eşlerin ivaz konusu üzerindeki anlaşmalarının bir şekil sorunundan ziya da bir ispat sorunu olarak ele alınıp çözümlenmesi gerekmektedir. Bu konuda HMK 190. maddesi ve TMK 6. maddesinin ispat yüküne ilişkin hükümleri, somut olayın özellikleri, tanık beyanları hâkim tarafından titizlikle

³²² MİDYAT, Değer Artış Payı, s.36

³²³ bu yöndeki görüş için bkz. MİDYAT, Değer Artış Payı, s.37, dipnot 90

³²⁴ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.37-40

değerlendirilmeli, özellikle iddiaların hayatın olağan akışına uygun olup olmadığı özellikle incelenmelidir. Tam bir vicdani kanaate varılmadan tanık beyanları ile hüküm kurulmamalıdır. Ayrıca bu sorunun şekil sorunu olarak kabul edilmesi durumunda eşler arası sözleşmelerin kurulması için kanun koyucunun öngörmediği genel bir şekil şartının getirilmesi ile kanunun genel hükümleri ile kanun koyucunun düzenlemedeki amacına aykırı hareket edilmiş olacaktır. Tarafların ivaz belirlenmesine ilişkin anlaşmalarının şekil şartına bağlı olmaması gerekmektedir. Buna karşılık eşler arasındaki ivazın belirlenmesine ilişkin anlaşmanın mutlaka sözleşme ile aynı anda veya karşı edimin ifasından hemen sonra da yapılması zorunlu değildir. Eşler sonraki bir tarihte istedikleri zamanda karşı edimin miktarını ve bunun ödeme zamanını kararlaştırabilirler.

3.7 EŞ, DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞINDAN VEZGEÇMEMİŞ OLMALI

TMK 227/3 maddesi “*eşler yazılı bir anlaşmayla değer artış payı almaktan vazgeçebilecekleri gibi pay oranını da değiştirebilirler.*” şeklindeki düzenleme ile eşlere değer artış payı oranında değişiklik yapmak veya değer artış payı alacağından feragat etmek hakkı tanınmıştır. Değer artış payı alacağı hakkına ilişkin eşlere değişiklik yapma imkânının verilmesi ile maddenin emredici bir kural olarak düzenlenmediği anlaşılmaktadır.³²⁵

Eşler yazılı bir anlaşma ile eşlerden birine ait malın edilmesi, iyileştirilmesi ve korunmasına yönelik yaptıkları katkı ile ilgili ödeme yapılmayacağını yazılı olarak kararlaştırmaları halinde değer artış payı alacağı talep edilmesi mümkün olmayacaktır.³²⁶ Eşler arasındaki bu anlaşma belirli bir mal varlığına ilişkin katkı için olabileceği gibi mal rejimi süresince katkı yapılan tüm malvarlıkları içinde yapılabilir.³²⁷

Bu tür anlaşmaların geçerlilik şekline tabi olmaması halinde tarafların eşler olması nedeniyle ispata ilişkin HMK 203. maddesinin uygulama alanı bulacak ve tarafların iddialarını tanıkla

³²⁵ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.200, ZEYTİN, Tasfiye, N.422, s.199, GENÇCAN a.g.e. s.863, SARI, a.g.e., s.271,

³²⁶ SARI, a.g.e., s.271, ÖZTAN, a.g.e. s.495, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.200, ÖZTAN, a.g.e. s.495,

³²⁷ SARI, a.g.e. s.271

da ispat edebilecek olmasından dolayı kanun koyucu bu tür sözleşmelerin sözlü ve zımni yapılmasını uygun görmemiştir.³²⁸

Yasa maddesinde yazılı anlaşmanın türüne ilişkin şekil şartından bahsedilmemiştir. Bu durumda TMK 5. maddesinin yollaması ve bir alacak hakkından feragatin de olduğu dikkate alınarak madde belirtilen yazılı anlaşmanın TBK. 12. maddesindeki düzenlemeye göre adi yazılı şeklin uygulanması mümkündür. TBK. 13. maddesi uyarınca yazılı anlaşmada alacağından vazgeçen veya alacağını azaltan eşin sözleşmeyi imzalaması yeterli olacaktır. Yapılacak anlaşma değer artış payı oranının artırılmasına ilişkin ise değer artış payı borçlusu kararıyla, daha ağır bir yükümlülük altına gireceğinden sözleşmede değer artış payı ödeyecek eşin imzasının bulunması zorunludur.³²⁹

Değer artış payından vazgeçmeye veya oranını değiştirmeye yönelik sözleşmenin şekil zorunluluğu mal rejiminin tasfiyesi öncesindeki dönem için gerekli olup alacaktan vazgeçme veya payın değiştirilmesi mal rejiminin tasfiyesi sonrasına ilişkin sözleşme TBK 132. maddesi uyarınca herhangi bir şekil şartına bağlı değildir.³³⁰

Vazgeçmenin belli bir mala ilişkin olması durumunda bir sorun bulunmamaktadır. Ancak adi yazılı sözleşme ile evlilik birliği içinde doğacak tüm değer artış payı alacaklarından vazgeçilmesinin mümkün olup olmadığı İsviçre ve Türk öğretisinde tartışmalıdır.

İsviçre doktrininde belirli bir mal varlığına yapılan katkıdan feragat ile genel olarak mal rejimin içerisinde yapılan tüm katkılardan feragat ayrı hükümlere tabi tutularak bu konuda genel olarak ikili bir ayrıma gidilmektedir. Belli bir malvarlığına ilişkin feragatte adi yazılı şeklindeki anlaşma yeterli iken eşlerin tüm evlilik süresi içerisinde oluşacak değer artış payı alacaklarından vazgeçmesine ilişkin sözleşmenin ZGB 205. maddesi uyarınca mal rejimi sözleşmesi şeklinde noterden düzenleme veya onaylama şeklinde yapılması gerektiği belirtilmektedir.³³¹

³²⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.44

³²⁹ SARI, a.g.e. s.272, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.200, MİDYAT, Değer Artış Payı, 45, ACAR, a.g.e. s.357, GÜMÜŞ, a.g.e., s.357, AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. s.398,

³³⁰ ZEYTİN, Tasfiye, N.442, s.199, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e, N.1186, s.248, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.47

³³¹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.45

Öğretide³³² bir görüşe göre vazgeçmenin ancak belirli bir mal yönünden olabileceği, mal rejimi süresince yapılacak tüm katkılardan baştan bir vazgeçmenin henüz doğmamış bir alacak hakkından vazgeçme olacağı, alacaklarından vazgeçen eşin mülkiyet hakkı ile ekonomik özgürlüğünü kısıtlayıcı olacağından kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

Bu konuda başka bir görüşe³³³ göre ise eşlerin tüm mal rejimi dönemine ilişkin değer artış payı alacağından ancak mal rejimi sözleşmesi ile vazgeçebileceği belirtmiştir.

Bizim de katıldığımız diğer bir görüş göre³³⁴ ise vazgeçmenin belli bir mala ilişkin olabileceği gibi mal rejimi süresince eşin değer artış payı alacağına konu tüm katkılar içinde adi yazılı anlaşma ile vazgeçebileceği belirtilmiştir.

Değer artış payından vazgeçmeye veya katkı miktarının azaltılmasına ilişkin sözleşme bir karşılıksız kazandırma olduğundan, bağıştan rücu koşullarının oluşması halinde vazgeçmeden dönebilmek mümkündür.³³⁵

Değer artış payı alacağından vazgeçmeye ilişkin TMK 227/3. maddesinde, TMK 237/2. maddesindeki eşlerin ortak olmayan çocukları ve onların alt soyları açısından benzer bir koruma düzenlememesi nedeniyle mirasçılarının miras paylarının azalması nedeniyle zarara uğrayacaklardır. Bu şekilde yapılan anlaşmaların TMK 565. maddesi kapsamında tenkise tabi olabilirler.³³⁶

Tarafların anlaşmalı boşanma davasında anlaşma protokolünde veya mahkeme zaptına geçen beyanlarında katılma alacağı ve değer artış payı alacağına ilişkin anlaşmış iseler ileride bu alacakları talep edebilirler mi?

Eşler arasındaki boşanma davasında düzenlenen ve hâkim tarafından onaylanan protokolde değer artış payına ilişkin bir düzenleme bulunması ve boşanmanın da kesinleşmesi halinde protokolde değer artış payı ile ilgili belirlenen pay oranı da artık taraflar için bağlayıcı

³³² ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.200, ayrıca dipnot 121 de geçen yazarlar., ÖZTAN, a.g.e., s.471,

³³³ GÜMÜŞ, a.g.e. s.357

³³⁴ SARI a.g.e. s.271-272, ZEYTİN, Tasfiye, N.43 S.199-200 ayrıca dipnot 512 geçen yazarlar, MİDYAT a.g.e s.47

³³⁵ SARI, a.g.e. s.272, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.398

³³⁶ SARI, a.g.e. s.272, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.50-51

olacaktır. Bu konuda önemli olan anlaşmalı boşanmadaki protokoldeki taraf iradelerinin değer artış payı alacağının anlaşma ile çözümlendiğinin açık ve tartışmasız ortaya konulması gerekmektedir.³³⁷

Yargıtay³³⁸ bir kararında, tarafların anlaşmalı boşanma davasında yargılama sırasında birbirlerinden mal rejiminden kaynaklı bir taleplerinin olmadığını belirttikleri ve tutanağa geçen beyanlarını imzaladıkları ve boşanma davasının kesinleştiği olayda, eşlerden birinin sonradan açtığı katılma alacağı ve değer artış payı alacağı davasında, boşanma davasındaki davacının beyanlarının mahkeme içi ikrar niteliğinde ve HMK 188. maddesine göre kesin delil niteliği taşıdığı, değer artış payı ve katılma alacağı davasında tarafları bağladığı gerekçesi ile ilk derece mahkemesinin davanın reddine ilişkin kararını onamıştır.

Ancak Yargıtay'ın protokole rağmen dava açılabilmesine ilişkin kararları da bulunmaktadır. Yargıtay bir kararında "...her türlü maddi parasal şahsi eşyalarımızı aldık ve bu konuda birbirimizden alacağımız bulunmamaktadır..." şeklindeki beyanı mal rejiminin tasfiyesi davası açılmasına engel görmemiştir.³³⁹ Söz konusu protokol tarafların şahsi eşyaları ile tazminat ve nafaka taleplerine ilişkindir. Aynı yönde başka bir kararda da Yargıtay anlaşmalı boşanma davası duruşmasında mali konularda karşılıklı taleplerinin olmadığını beyan etmek, mal rejiminin tasfiyesi davası açılmasına engel olmadığına, "...mal veya eşya paylaşımı ile

³³⁷ KILIÇOĞLU, a.g.e., s.36, ÖZÜĞÜR, a.g.e., s.57, MORTAŞ, a.g.e., s.180-181, AKINCI, a.g.e. s.180

³³⁸ Yarg. 2. HD T. 1.6.2023, 2023/1531 E. 2023/2810 K. "...tarafların anlaşmalı olarak boşandıklarını, yargılama sırasında boşanma ve boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin birbirlerinden katkı payı ve mal rejiminden kaynaklanan taleplerinin olmadığını belirttikleri ve tutanağa geçen beyanlarını imzaladıklarını, hükmün 5 numaralı bendinde de "...Tarafların karşılıklı olarak maddi manevi tazminat , nafaka, eşya ,katkı payı ve mal rejiminden kaynaklanan talepleri olmadığından bu konularda karar verilmesine yer olmadığına..." karar verildiği, kararın kesinleştiği, davacı tarafın beyanlarının, ...kesin delil niteliğini haiz mahkeme için ikrar niteliğinde olduğu ve eldeki dava bakımından kendilerini bağladığı, taraflar arasında anlaşmalı olarak boşanmaya karar verilmesi durumunda boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin aralarındaki ihtilafı nihai olarak çözdükleri ve ilişkilerini tasfiye ettiklerinin kabulü gerektiği, bu kabule rağmen dava açılmasının hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.... Bölge Adliye Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile, ... tarafların boşanma davasında duruşmaya iştirakle karşılıklı olarak mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan talepleri olmadığının belirtiltiği, boşanma davasının hile ve kurguyla açılmasının temin edildiği yönündeki iddiaların söz konusu davaya ilişkin yargılamanın iadesi davasının davanın reddine karar verildiği, kararın kesinleştiği, tarafların anlaşmalı boşanma davasındaki beyanlarının mahkeme içi ikrar kabul edilmesi gerektiği belirtilerek başvurunun esastan reddine karar verilmiştir.... davacı kadın vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir...." Kazancı İçtihat, erişim tarihi, 12.08.2024

³³⁹ Yarg. 8 HD. 28.05.2012 T., 2012/144 E., 2012/4855 K. ,KARAMERCAN, a.g.e. s.1026, AKINCI, a.g.e. s.180

ilgili herhangi bir talebin yoktur...” şeklindeki ifadeye rağmen tasfiye davası açılabileceğine hükmetmiştir.³⁴⁰

³⁴⁰ Yarg. 8 HD. 27.10.2015 T., 2014/11754 E., 2015/19262 K. karar için bkz. KARAMERCAN, a.g.e. s.1027

4. DEĞER ARTIŞ PAYININ HESAPLANMASI VE ÖDENMESİ

4.1 DEĞER ARTIŞ PAYININ HESAPLANMASI

4.1.1 Genel Olarak

Değer artışı, malın katkı yapılmadan önceki değerine, katkı miktarının eklenmesi ile oluşan malın başlangıçtaki değeri ile malın tasfiye anındaki sürüm değeri arasındaki fark miktarıdır. Bu şekilde belirlenen değer artışı, eşlere mala yaptıkları katkı oranına göre paylaştırılır.³⁴¹ Diğer bir anlatımla malvarlığına katkı yapıldığı tarihteki katkı oranının, malvarlığının tasfiye tarihindeki (hükme en yakın tarih) sürüm değeri çarpılması ile değer artış payı alacağı miktar olarak tespit edilecektir.³⁴²

Katkı yapılan malın, katkı yapılan tarihten sonra değer kaybetmesi de mümkündür. Yapılan hesaplama sonucu bir değer artışının ortaya çıkmaması veya malın değer kaybetmesi halinde TMK 227/1. maddesi son cümlesi gereği katkı yapan eş yaptığı katkı miktarı tutarında değer artış payı alacağı elde edecektir.

Değer artış payı alacağının hesaplanması aşamasında önce katkı yapılan malın başlangıç değerinin, değer artış katkı oranının ve malın tasfiye anındaki değerinin belirlenmesi gerekmektedir.³⁴³ Malın başlangıç değeri, mala yapılan katkı miktarı ve katkı tarihindeki malın değerinin toplanması ile oluşan miktardır. Katkının malın edinilmesine ilişkin bir katkı olması halinde malın edinme tarihindeki değeri ile yapılan katkının toplamı malın başlangıç değeri olarak belirlenecektir. Ancak katkının malın edinilmesinden sonra iyileştirilmesi veya

³⁴¹ ZEYTİN, Tasfiye, N. 444, s. 200, ÖZTAN a.g.e s.467-477, ZEYTİN, Yasal Mal Rejiminde

Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi, s.308

³⁴² ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.201, ÖZDAMAR/TOKER /KAYIŞ/ YAĞCIOĞLU/ AKGÜN TOKER, a.g.e, s.118 , HAYRAN, a.g.e., s.232, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.80, Yarg. 2. HD. 10.2.2021

T. 2020/3311 E. 2021/1183 K. “.....Tasfiyeye konu eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi döneminde davalı-karşı davacı erkek adına edinilen motorsiklet yönünden ise hesaplamada karardan altı sene evvel gerçekleştirilen keşif tarihi 26.04.2013 itibariyle değer esas alınması hatalıdır.....Mahkemece, öncelikle yapılacak iş bozma nedeniyle güncelliğini yitireceğinden 7 numaralı meskenin ve motorsikletin tasfiye (bozmadan sonra verilecek karar tarihine en yakın) tarihi itibariyle sürüm (rayiç) değerleri belirlenmelidir. Motorsikletin belirlenecek sürüm değeri artık değer kabul edilerek davacı-karşı davalı kadının katılma alacağı miktarı tespit edilmelidir.....”, Kazancı İçtihat erişim tarihi 28.04.2024

³⁴³ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.39, ZEYTİN, Tasfiye, N.444, s. 200, AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. 384, GÜMÜŞ a.g.e.,s.347,

korunmasına ilişkin olması halinde katkı yapılan tarihteki malın sürüm değeri ile katkı miktarının toplanması ile malın başlangıç değeri belirlenecektir. ³⁴⁴

Örneğin; eş, diğer eşin kredi ile satın almış olduğu otomobilin son taksitini ödemek suretiyle katkıda bulunmuş ise bu tarihteki katkı ile oluşan otomobilin sürüm değeri başlangıç değeri olarak kabul edilecektir. ³⁴⁵

Katkı parasal olarak yapılabileceği gibi iş gücü ve mal olarak yapılması mümkündür. Bu şekilde katkı yapılması halinde katkı tarihindeki objektif sürüm değerinin katkı tutarı olarak belirlenmesi, benzer bir çalışma için üçüncü kişi meslek veya iş sahibine ödenmesi gereken değer yapılan katkının değeri olarak belirlenmelidir. ³⁴⁶

Mala katkı oranı ise katkı miktarının malın başlangıç değerine olan oranıdır. ³⁴⁷ Örneğin; Ayşe kişisel malından Ahmet'in taşınmazının tadilatı için 500.000-TL katkı yapmıştır. Katkı tarihinde malın değeri 1.000.000-TL dir. Bu durumda malın başlangıç değeri 1.500.000-TL dir. Ayşe'nin mala katkı oranı ise $500.000\text{-TL} / 1.500.000\text{-TL} = 1 / 3$ dür.

Tasfiye aşamasında malın değeri belirlendikten sonra eşin katkı oranına göre değer artış payı alacağı hesaplaması yapılacaktır. Örnek olayda malın tasfiye aşamasındaki değerinin 3.000.000-TL olması halinde Ayşe'nin Ahmet'den değer artış payı alacağı miktarı 1.000.000-TL olacaktır.

Bu hesaplama yöntemi ile katkı alacaklısının temel alacağı ile malın tasfiye aşamasında değer kazanması ile ortaya çıkan artıştan kaynaklı alacak birlikte hesaplanmakta ve değer artış payı alacağı tek bir alacak miktarı olarak ortaya çıkmaktadır. ³⁴⁸

³⁴⁴ ZEYTİN, Tasfiye, N.445, s.200, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.74

³⁴⁵ ZEYTİN, Tasfiye, N.445, s.200

³⁴⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N. 451, s.202

³⁴⁷ ZEYTİN, Tasfiye, N.457, s.205

³⁴⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı, s. 77

4.1.2 Değer Artış Payı Alacağının Farklı Durumlara Göre Hesaplanması

4.1.2.1 Tasfiye aşamasında malın değer kaybetmesi veya kazanmasına göre

Evlilik birliği başka bir nedenle sonlanmadığı sürece ölümle sonlanana kadar devam eder. Bu sebeple eşlerden birinin diğer eşin mal varlığını yaptığı katkıdan kaynaklı diğer artış payı alacağı katkı tarihinde uzun bir süre sonra talep konusu olabilir. Katkı yapıldığı tarihle değer artış payı alacağının konu edildiği tasfiye tarihine kadar katkı yapılan mal varlığının değerinde enflasyon, gayrimenkul piyasası, konjoktürel dalgalanmalar gibi çeşitli sebeplerle değer artış meydana gelebilir.³⁴⁹

TMK 227. maddesine göre katkı yapılan malvarlığının tasfiye aşamasında değerinde düşüş olması halinde, katkı yapan eşin katkısı kanun koyucu tarafından düzenleme ile korunmuş olup, öncesinde yaptığı katkı miktarını diğer eşten talep edebilecektir.³⁵⁰ TMK 227. maddesine göre eşin yaptığı katkı miktarı “*nominal değer garantisi*” altında olduğu için malın değerinde azalma olması halinde dahi eş yaptığı katkı miktarını diğer eşten talep edebilecektir.³⁵¹

Örneğin, taşınmazın satın alınma tarihindeki değeri, 500.000-TL ise ve diğer eş bunun 100.000-TL sine katkıda bulunmuş ise, tasfiye aşamasında, taşınmazın sürüm değeri 450.000-TL de olsa katkı yapan eş katkı miktarı olan 100.000-TL yi diğer eşten talep edebilecektir.

Diğer eşin malvarlığına yapılan katkıdan sonra katkı yapılan malın değeri, şirketin değer kazanması, taşınmaz piyasası, emtialarda meydana gelen değer artışı gibi konjoktürel

³⁴⁹ ŞIPKA a.g.e. s.202, ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e.,s 243

³⁵⁰ ŞIPKA a.g.e. s.202, ACAR a.g.e. N.1077, s.355, ÖZTAN a.g.e. s.476, ZEYTİN, Tasfiye, N.441 s.199, BELGE, a.g.e., s.59, Yarg. 8 HD 24.01.2017 2015/11559 E. 2017/687 K.”...*Mahkemece, davacı lehine yukarıda belirtilen ilkeler gözetilerek taşınmaza kişisel mal ile yapılan katkının, yapıldığı tarihteki taşınmazın değerine oranı tespit edilerek, bu oranın taşınmazın tasfiye tarihi itibarıyla belirlenecek değeri ile çarpılması neticesinde tespit edilecek miktara, eğer değer kaybı söz konusu ise katkının başlangıçtaki değeri esas alınacağı da dikkate alınarak davacı lehine değer artış payı alacağına hükmedilmesi gerekir iken bu talebin reddi yerinde olmayıp bozmayı gerektirmiştir...*” KARAMERCAN, a.g.e. s.581

³⁵¹ GÜMÜŞ a.g.e. s.351, ACAR a.g.e. N.1077,s.355, MİDYAT a.g.e. s.102, ZEYTİN, Tasfiye, N.446, s.201

nedenlerle değerinin artması halinde katkı yapan eş, katkı yapılan malvarlığının değerinde meydana gelen artış miktarını katkı oranına göre diğer eşten talep edilebilecektir.³⁵²

Örneğin; küçük bir şehre üniversite kurulmasına bağlı olarak konut sıkıntısının artması (arzın kısıtlı oluşu) bunun sonucu olarak da mevcut konutlarının değerinin yükselmesinde konjoktürel değer artması söz konusudur.³⁵³ Yine eşin katkısıyla alınan taşınmazın bulunduğu bölgeye metro gibi ulaşım kolaylığını sağlayan bir unsurun yapılmasıyla veya arz talep dengesi kapsamında taşınmazın alındığı bölgede çok fazla çalışanın istihdam edildiği büyük bir projenin yapılmaya başlamasından sonra aşırı konut sıkıntısı nedeniyle taşınmazın değerinde meydana gelen artış konjoktürel değer artışı olup değer artışı payı alacağının konusu olabilir.

Konjonktürel değer artışı yukarıda örnekleri verilen, piyasada oluşan arz talep dengesine göre malda meydana gelen değer artışıdır. Eğer katkı yapılan maldaki değer artışı eşlerin veya üçüncü kişilerin üstün gayret, çaba, becerilerine yani kişisel edimine dayalı değer arttırıcı faaliyetlerden kaynaklanıyorsa bu şekilde mallarda meydana gelen değer artışı endüstriyel değer artışı olup TMK 227. maddesinde belirtilen değer artışı alacağı kapsamına girmemektedir.³⁵⁴

Örneğin; eşin, diğer eşin şirketine yaptığı sermaye katkısından sonra şirket yetkilisi eşin olağan yönetim faaliyetini aşan şekilde çalışması, kişisel becerisi ile şirketin normal faaliyet ile elde edebileceği gelirden çok daha fazla bir gelir elde edilmesi şeklindeki malvarlığındaki bu şekildeki değer artışı endüstriyel değer artışıdır. Şirketin olağan yönetimiyle elde edilecek gelir miktarı ile eşin olağan yönetimi aşan faaliyetiyle elde edilen gelir artışı arasındaki fark değer artış payı alacağı kapsamına girmez. Aradaki farkı ifade eden parasal değer katkı yapılan mala eşin çalışarak yaptığı katkıdır.³⁵⁵

³⁵² ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.202

³⁵³ ACAR, N.1054, s.346

³⁵⁴ GÜMÜŞ a.g.e. s. 336, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.202-203, ACAR, a.g.e N. 1054,s. 346, ZEYTİN, Tasfiye, N.436-437, s.198, MORTAŞ, a.g.e, s.142, endüstriyel değer artışına örnek için ayrıca bkz. ZEYTİN, Tasfiye, N.438 s.198

³⁵⁵ ZEYTİN, Tasfiye, N.324, S.151-152

Katkı yapılan malın değerinde artış olması halinde hesaplama malvarlığına katkı yapıldığı tarihteki katkı oranının, malvarlığının tasfiye tarihindeki sürüm değeri ile çarpılması sonucu ortaya çıkan miktar, değer artış payı alacağını oluşturacaktır.

DAP (Değer Artış Payı Oranı) = Katkı Miktarı (Para, Mal, İş Gücü) / Katkı yapılan malın başlangıç değeri.

DAP ALACAĞI(Değer Artış Payı Alacağı) = DAP oranı X Tasfiye anındaki sürüm değeri
356

Örneğin; Ayşe evlilik öncesi birikimleri ile evlilik sonrası 400.000-TL değerinde bir daire satın almıştır. Eşi Ahmet de evlilik öncesi birikimlerinden 100.000-TL harcayarak evin tadilatını yaptırmıştır. Bu taşınmazın tasfiye anındaki değeri ise 1.000.000-TL dir. (Ahmet in kişisel malından, Ayşe'nin kişisel malına katkı olmuştur)

Dairenin katkı tarihindeki değeri : 400.000-TL (Ayşe)

Katkı miktarı : 100.000-TL (Ahmet)

Katkı sonucu toplam değer : 500.000-TL

Değer artış oranı : 500.000 / 100.000 =1/5

Değer artış payı alacağı(DAP) : 1.000.000 / (1/5) = 200.000-TL

Bu durumda Ahmet, Ayşe'den 200.000-TL değer artış payı alacağı talep edebilecektir.

4.1.2.2 Tasfiye aşamasında malın mevcut olup olmamasına göre

Katkı yapılan malın tasfiye aşamasında mevcut olması halinde hesaplama yöntemi yukarıda açıklanmıştır. Mal rejiminin tasfiye aşamasında eşin katkıda bulunduğu mal diğer eş tarafından elden çıkarılmış da olabilir. Bu durumda katkı yapan eşin değer artış payı alacağı TMK 227/2. maddesindeki “*Böyle bir malın daha önceden elden çıkarılmış olması halinde hâkim , diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.*” hükmü gereği eşin

³⁵⁶ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.203, ÖZDAMAR/TOKER/ KAYIŞ/YAĞCIOĞLU/AKGÜN TOKER, s.119, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.40-41, ZEYTİN, Tasfiye, s.205 vd.

değer artış payı alacağı hâkim tarafından hakkaniyeti uygun bir şekilde belirlenecektir. Ancak katkı yapılan malın doğal olaylar nedeniyle telef olması, ekonomik ömrünü tamamlaması ya da borçlu eşin iradesinin fesada uğratılarak elden çıkması halinde bu tür mallar değer artış payı alacağına konu olamayacaktır.³⁵⁷

Katkı yapılan malın tasfiyeden önce elden çıkarılması halinde hâkim tarafından hakkaniyete uygun bedelin ne şekilde belirleneceğine ilişkin bir açıklama ve çerçeve bulunmamaktadır.

Hakkaniyete uygun yapılacak belirlemelerde, katkı konusu malı elden çıkaran eşin, değer artış payı alacaklısı eşin alacağını elde etmesini ortadan kaldırmak veya azaltmak kastı ile malı elden çıkarıp çıkarmadığını her somut olay kendi koşullar içerisinde değerlendirerek bir çözüm üretilmelidir. Bu doğrultuda eşin malı elden çıkarma amacı, malın elden çıkarılması tarihinde tarafların sosyal ve ekonomik durumları, malın elden çıkarılma tarihi ile boşanma ve tasfiye dava tarihleri, elden çıkarma karşılığı gelir elde edilip edilmediği, malın elden çıkarılması tarihindeki niteliği, malın kime devredildiği, malın deviri ile gelir elde edilmiş ise bunun tasfiye davası aşamasında mevcut olup olmadığı, gelir ile başka bir mal alınıp alınmadığı, mal karşılığı elde edilen gelirin malın makul karşılığı olup olmadığı, gelirin ne şekilde harcandığı ve benzeri objektif ve subjektif nedenler birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.³⁵⁸

Tasfiye aşamasından önce elden çıkarılan katkı konusu mala ilişkin, hâkim tarafından hakkaniyete uygun bir tazminat belirlenirken, öncelikle malın kötü niyetli elden çıkarıp çıkarılmadığı, elden çıkarmanın ivazlı olup olmadığı hususlarının ve yukarıda belirtilen durumların her somut olaya göre değerlendirilerek hakkaniyete uygun değer artış payı alacağına karar verilmesi gerekmektedir.³⁵⁹

Malın bir karşılık alınarak elden çıkarılması hallerinde elde edilen değere göre bir oranlama yapılarak değer artış payı alacağı belirlenecektir.³⁶⁰ Katkı yapılan malın elden çıkarılması

³⁵⁷ AKÇİN / MERAL / AĞYEL a.g.e., s.392

³⁵⁸ AKÇİN / MERAL / AĞYEL a.g.e., s.392

³⁵⁹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.204, ZEYTİN, Tasfiye, N.440-441,s199, AKÇİN / MERAL / AĞYEL a.g.e., s.392-393, ÖZTAN a.g.e s.477

³⁶⁰ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.204, ZEYTİN, Tasfiye N.440, s.199, ÖZTAN, a.g.e. s.477-478, ACAR, a.g.e. N.1075, s.354

bir ivaz karşılığında olmamış ise katkının karşılığı olan miktar değer artış payı olarak belirlenmelidir.³⁶¹

Öğretide bir görüşe göre³⁶² katkı yapılan malın, mal sahibi olan eş tarafından kötü niyetli olarak elden çıkarılması ve hakkın kötüye kullanıldığıının ispatlanması durumunda mal tasfiye aşamasında mevcutmuş gibi sürüm değeri belirlenerek eşin değer artış payı alacağı hesaplanmalıdır.

Bu konuda diğer bir görüşe göre ise³⁶³ hakkaniyete göre yapılacak belirlemede, katkının, katkı tarihindeki malın değerine oranı, (katkı oranı) malın elden çıkarıldığı tarih itibariyle sürüm değeri ve malın elden çıkarılmamış olması halinde tasfiye tarihindeki tahmini değeri göz önünde bulundurulacaktır.

Diğer bir görüşe göre ise³⁶⁴ malın elden çıkarılma tarihindeki gerçek değeri üzerinden katkı ve değer artış miktarının tespit edilerek bu tarihten itibaren işletilecek yasal faizi ile değer artış payı alacağının belirlenmesi gerektiği şeklindedir.

Başka bir görüşe göre³⁶⁵ ise malın elden çıkarıldığı tarih itibariyle malın değeri esas alınarak değer artış payı ve alacağı hesaplanmalı sonra hesaplanan bu miktara somut olayın özelliklerine göre hakkaniyetin gerektirdiği artırma ve indirim yapılmak suretiyle değer artış payı alacağı hesaplanmalıdır.

Bu konuda görüşümüz ise malın ivazsız olarak elden çıkarılması halinde yapılan katkı miktarı değer artış payı alacağı olarak belirlenmelidir. Aksi halde mal sahibi eşin malı ivazsız olarak elden çıkarması nedeniyle alacaklı eşe katkı miktarından fazla bir miktar değer artış payı alacağı ödemek durumunda kalması hakkaniyete uygun bir sonuç olmayacaktır.

Kanaatimizce, malın ivaz karşılığı elden çıkarılması halinde, elde edilen gelirin evlilik birliği içerisinde kullanılmadığı, mal sahibi eşin elde ettiği gelir ile başkaca mal edinmesi veya bu

³⁶¹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s. 204, ZEYTİN, Tasfiye, N.440, s.199, ÖZTAN, a.g.e. s.478

³⁶² ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.204, ZEYTİN, Tasfiye, N.440, s.199, AKÇİN / MERAL / AĞYEL a.g.e., s.393

³⁶³ SARI, a.g.e., s.279

³⁶⁴ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.39

³⁶⁵ GÜMÜŞ, a.g.e., s.356

gelirin semerelerinden faydalanması halinde malın elden çıkarıldığı tarih itibariyle, malın o tarihteki reel değeri, eşin katkı miktarı, değer artış miktarının belirlenmesi, belirlenecek bu toplam parasal miktarın tasfiye tarihindeki muhtemel güncel değerinin değer artış payı alacağı olarak belirlenebilir.

Malın ivazlı olarak elden çıkarılması bazı durumlarda evlilik birliğinin zorunlu veya acil bir giderine harcanmak amacıyla yapılmış olabilir. Örneğin; eşin yaptığı katkı ile diğer eş adına alınan otomobilin müşterek çocuğun veya eşlerden birinin ağır sağlık sorunu nedeniyle elden çıkarılmış ve elde edilen gelir hastalığın tıbbi tedavisinde harcanmış olabilir. Bu tür durumlarda malın ivazlı olarak elden çıkarılmış olmasına rağmen sonuçta mal sahibi eş tarafından elden çıkarma nedeniyle elde edilmiş bir gelir bulunmamaktadır. Evlilik birliğinin boşanma ile sona ermesi ve otomobil alınmasına katkı yapan eşin, katkı nedeniyle diğer eşten değer artış payı talep etmesi halinde bu katkıyı TMK 186/3. maddesi kapsamında mı değerlendirmek gerekecek ya da katkı yapan eşin bu katkısına karşılık hâkim hakkaniyete uygun bir miktar mı belirleyecektir.

Katkı yapılan malın, evlilik birliğinin acil ve önemli bir giderine harcanması amacıyla elden çıkarılması halinde eşlerin, malın elden çıkarıldığı tarihteki sosyal ve ekonomik durumları, elden çıkarılan mala katkı miktarları değerlendirilmelidir. Katkının TMK 186/3. madde kapsamında eşlerin güçleri oranında olması veya katkı oranlarının eşlerin ekonomik güçleri arasında aşırı bir dengesizlik oluşturmaması halinde malın elden çıkarılması ivaz karşılığı olmuş olsa dahi eşin değer artış payı alacağı talep edememesi gerekir. Aksi düşünce evlilik birliğinin amacına uygun düşmeyecektir. Ancak eşlerin malın elden çıkarılması tarihindeki ekonomik durumları, malın edinilmesine katkı oranları karşılaştırıldığında katkı yapan eş aleyhine aşırı bir dengesizlik yaratması halinde hâkim tarafından hakkaniyete uygun bir miktar belirlenmesi gerekmektedir. Bu miktar belirlenir iken mal sahibi eşin de maldan elde edilen gelir ile yapılan sağlık harcamasına katkıda bulunduğu gözönüne alınmalıdır. Bu tür durumda belirlenecek değer artış payı miktarının katkı miktarının tamamı olarak belirlenmesi de elde edilen gelirin harcama amacı düşünüldüğünde hakkaniyete uygun olmayacağı düşüncesindeyiz. Ancak madde metninde “*hakkaniyete uygun olarak belirler*” ifadesi yer aldığından hâkimin mutlaka parasal bir miktar belirlemesi gerekmektedir. Bu tür durumları yukarıda belirtilen malın telef olması veya ekonomik

ömrünü tamamlaması şeklinde değerlendirmek mümkün değildir. Ancak kanun koyucu madde metninde “*gerektiğinde değer artış payına da hükmetmeyebilir*” şeklinde bir ifadede bulunmamış olduğundan hâkim tarafından olayın özelliklerine göre bir miktar belirlenmesi gerekecektir. Hâkim tarafından belirlenecek miktarın katkı miktarı veya bu miktarın üzerinde bir miktar belirleme zorunluluğu da bulunmamaktadır. Hâkim gerektiğinde katkıdan daha düşük bir miktara hatta bazen olayın özelliklerine göre sembolik bir miktara da karar verebilmesinin mümkün olduğu düşüncesindeyiz.

Malın kötü niyetli olarak elden çıkarılması halinde ise TMK 229/2. maddesi kıyasen uygulanmak suretiyle mal hiç elden çıkarılmamış gibi tasfiye tarihi olan hüküm tarihine en yakın tarihe göre yukarıda belirtilen hesaplama yöntemine göre hesaplama yapılarak değer artış payı alacağı belirlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

4.1.2.3 Diğer eşin birden fazla malına katkı yapılması halinde

Eşin, diğer eşin birden fazla malına katkı yapması halinde TMK 227. maddesindeki düzenleme ile kaynak kanunun 206. maddesi arasında farklılık bulunmaktadır. TMK 227. maddesine karşılık gelen kaynak kanun ZGB 206. maddesinde” *eşlerlerden biri diğerine ait malların edinilmesini iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa...*” şeklindeki düzenlenmiştir. Ancak TMK 227. maddesinde kaynak kanundaki “*mallar*” ifadesi yerine “*mal*” ifadesi kullanılmıştır. TMK daki düzenleme ile eşin katkısının nominal değeri kendisine garanti edilmiştir. Her iki kanun maddesi arasındaki bu farklılık ZGB 206. maddesindeki “*mal*” ifadesinin “*mallar*” olarak değiştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Kaynak kanunda yapılan değişiklik ile nominal değer garantisi her bir mal için yapılan katkıyı değil katkı yapılan tüm mallar bakımından geçerli olduğu kabul edilmiştir.³⁶⁶ Düzenleme nedeniyle İsviçre’de eşin birden fazla mala katkı yapması halinde global/toplu hesaplama yöntemi ile eşin değer artış payı alacağının hesaplaması yapılmaktadır.³⁶⁷

³⁶⁶ GÜMÜŞ a.g.e s.351, ZEYTİN, Tasfiye , N.461. s.210, SARI, a.g.e. s.278, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.100, GENÇCAN, a.g.e. s.918, GÜNARSLAN, Değer Artış Payı., s.28

³⁶⁷ ZEYTİN, Tasfiye, N.461, s. 210, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.100, GENÇCAN a.g.e. s.919

Katkı yapan eşe katkı yaptığı her bir mal için nominal değer garantisi sağlanması halinde yapılacak hesaplamada katkı yapan eş malda oluşacak değer artışlarından yararlanırken, katkı sunduğu başka malda meydana gelebilecek değer azalışlarından etkilenmemesinin eşler arasındaki menfaat dengesini katkı yapan eş lehine orantısız bozmuş olacaktır. Bu şekilde katkı yapılan malda meydana gelen değer azalmalarının tüm riski mal sahibi eş üzerinde kalması eşler arasında adil bir paylaşım olmayacağı gerekçesi ile kaynak kanunda belirtilen değişiklik yapılmıştır.³⁶⁸

İsviçre kaynak kanunundaki “mallar” şeklindeki çoğul ifadenin ülkemizdeki düzenlemelerde tekil olarak belirtilmesi nedeniyle global hesaplamanın Türk hukukunda geçerli olup olmadığına ilişkin tereddüt olabilirse de Türk öğretisindeki hâkim görüş, diğer eşin birden fazla malına yapılan katkılara ilişkin değer artış payı alacağının global hesaplama yöntemi ile yapılması gerektiği yönündedir.³⁶⁹

Global hesaplama yöntemi ile katkı yapılan maldaki değer azalması, katkı yapılan diğer mallarda gerçekleşen değer artışından düşürülmesi suretiyle katkı yapan eşin katkıları sebebiyle malda meydana gelen değer artışından yararlandığı gibi malda değer azalması olması halinde bu değer azalmalarına da katılmış olacaktır. Ancak katkı yapan eşin katkı yaptığı malda değer azalması meydana gelmiş olsa da yaptığı katkıların toplam değeri garantisi altında olacaktır.³⁷⁰ Diğer bir ifade ile birden fazla mala yapılan katkılarda katkı yapılan mallardaki değer artışları ve kayıpları birbirlerinden mahsup edilmek suretiyle işlem sonucu ortaya çıkan parasal değer ve yapılan katkıların nominal değeri eşin değer artış payını oluşturacaktır. Yapılan mahsup işleminde mallardaki değer kayıplarının değer artışlarından fazla olduğu sonucunun ortaya çıkması halinde ise nominal değer garantisi sebebiyle katkı yapan eşin değer artış payı alacağı katkı miktarlarına toplamı olacaktır.³⁷¹ Dolayısıyla global hesaplamada “*nominal değer garantisi*” veya diğer bir ifade ile “*verdiğini alma*

³⁶⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.101

³⁶⁹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.101, dipnot 236 da geçen yazarlar, ZEYTİN, Tasfiye, N.461,s.210, GÜMÜŞ a.g.e., s.351, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e, N.1171, s.240, GÜNARSLAN, Değer Artış Payı, s.28, SARI, a.g.e. s.278

³⁷⁰ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.101

³⁷¹ ZEYTİN, Tasfiye, N.461, s.210

garantisî” katkıların toplam değeri için geçerli olup katkı yapılan her bir mal için geçerli değildir.³⁷²

Global hesaplama yöntemine ilişkin öğretideki hâkim görüş³⁷³, her bir mal için ayrı ayrı o maldaki değer artış, azalışlarının hesaplanması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre öncelikle her bir mal için değer artış payı ayrı ayrı hesaplanacak, sonra bunların toplamının başlangıçtaki katkı miktarı toplamını aşıp aşmadığı tespit edilerek değer artış payı belirlenecektir. Bu yöntemde yapılan hesaplama sonucu hesaplanan değer artış payı alacaklarının toplamı başlangıçtaki katkı miktarları toplamını aşması halinde o rakam nihai değer artış payı olarak kabul edilecektir. Toplam olarak bulunan miktarın katkı miktarlarının altında kalması halinde ise nominal değer garantisî sebebiyle katkıların toplamı değer artış payı alacağını oluşturacaktır. Diğer bir anlatımla yapılan iki farklı hesaplama sonucu hangisi yüksekse o miktar değer artış payı olacaktır. Bu konuda azınlık diğer görüşe göre ise hesaplamanın her bir mal için ayrı ayrı değil toplu şekilde yapılması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşe göre yapılan tüm katkılar toplu olarak değerlendirilerek tek bir alacak olarak kabul görmekte ve katkılardan kaynaklı doğacak değer artış payı alacağı da yine aynı şekilde tek bir alacak olarak hesaplanmaktadır.³⁷⁴

Eşin diğer eşin birden fazla malına katkı yapmasına ilişkin örneğin ; Ahmet’in kişisel malı ile toplam 1.000.000-TL ye satın aldığı taşınmaza eşi Ayşe de kişisel malı ile 500.000-TL katkıda bulunmuştur. Taşınmazın tasfiye tarihindeki sürüm değeri 1.500.000-TL dir. Ahmet’in evlilik birliğinde kişisel malı ile toplam 1.000.000-TL ye satın aldığı otomobile eşi Ayşe de kişisel malı ile 500.000-TL katkıda bulunmuştur. Otomobilin tasfiye tarihindeki sürüm değeri 1.500.000-TL dir. Yine evlilik birliğinde Ahmet kişisel malı ile halka açık borsada işlem gören bir şirketin kişisel malı ile toplam 4.000.000-TL lik aldığı hisseler eşi Ayşe yine kişisel malı ile 2.000.000-TL katkıda bulunmuştur. Tasfiye aşamasında hisselerin değeri 1.000.000-TL ye düşmüştür. Tarafların boşanmalarından sonra Ayşe’nin Ahmet’e

³⁷² GÜNARSLAN, Değer Artış Payı, s.28, GENÇCAN a.g.e s.919

³⁷³ İsviçre Hukukunda bu yöndeki görüşler için bkz. MİDYAT, Değer Artış Payı, s.101, dipnot 237

³⁷⁴ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.101-102

yönelik değer artış payı alacağı davası açmıştır. Ayşe'nin değer artış payı önce her bir mal için ayrı ayrı hesaplanacaktır.

a. Daire için

Katkı miktarı	: 500.000-TL (Ayşe)
Katkı sonucu toplam değer	: 1.000.000-TL
Değer artış oranı	: $500.000\text{-TL} / 1.000.000\text{-TL} = 1/2$
Değer artış payı alacağı(DAP)	: $1.500.000\text{-TL} / (1/2) = 750.000\text{-TL}.$

b. Otomobil için :

Katkı miktarı	: 500.000-TL (Ayşe)
Katkı sonucu toplam değer	: 1.000.000-TL
Değer artış oranı	: $500.000\text{-TL} / 1.000.000\text{-TL} = 1/2$
Değer artış payı alacağı(DAP)	: $1.500.000\text{-TL} / (1/2) = 750.000\text{-TL}.$

c. Hisse senetleri için

Katkı miktarı	: 2.000.000-TL (Ayşe)
Katkı sonucu toplam değer	: 4.000.000-TL
Değer artış oranı	: $4.000.000\text{-TL} / 2.000.000\text{-TL} = 1/2$
Değer artış payı alacağı(DAP)	: $1.000.000\text{-TL} / (1/2) = 750.000\text{-TL}.$

Daire ve otomobile yapılan katkılar yönünden katkı miktarının üzerinde değer artış payı alacağı doğmuştur. Hisse senetlerine Ayşe'nin 2.000.000-TL katkı yapmasına rağmen 750.000-TL değer artış payı alacağı doğmasına rağmen TMK 227/1. maddesindeki “...bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır..” hüküm gereği hisse senetlerine yapılan katkıdan kaynaklı Ayşe'nin katkı miktarı olan 2.000.000-TL değer artış payı alacağı mevcuttur.Bu durumda sonuç olarak Ayşe'nin 750.000-TL + 750.000-TL + 2.000.000-TL olmak üzere 3.500.000-TL değer artış payı alacağı olacaktır.

Global hesaplamaya göre ise;

a. Daire için

Katkı miktarı	: 500.000-TL (Ayşe)
Katkı sonucu toplam değer	: 1.000.000-TL
Değer artış oranı	: $500.000\text{-TL} / 1.000.000\text{-TL} = 1/2$
Değer artış payı alacağı(DAP)	: $1.500.000\text{-TL} / (1/2) = 750.000\text{-TL}.$

b. Otomobil için :

Katkı miktarı	: 500.000-TL (Ayşe)
Katkı sonucu toplam değer	: 1.000.000-TL
Değer artış oranı	: $500.000\text{-TL} / 1.000.000\text{-TL} = 1/2$
Değer artış payı alacağı(DAP)	: $1.500.000\text{-TL} / (1/2) = 750.000\text{-TL}.$

c. Hisse senetleri için

Katkı miktarı	: 2.000.000-TL (Ayşe)
Katkı sonucu toplam değer	: 4.000.000-TL
Değer artış oranı	: $4.000.000\text{-TL} / 2.000.000\text{-TL} = 1/2$
Değer artış payı alacağı(DAP)	: $1.000.000\text{-TL} / (1/2) = 750.000\text{-TL}.$

Global hesaplamaya ilişkin görüşe göre³⁷⁵ katkılarının toplamının (500.000-TL + 500.000-TL + 2.000.000-TL = 3.000.000-TL) her bir mal için hesaplanan değer artış payı alacağının toplamından (750.000-TL + 750.000-TL + 750.000-TL = 2.250.000) fazla olup olmadığı karşılaştırılacaktır. Her bir mal için hesaplanan değer artış payı alacakları toplamı, her bir

³⁷⁵ GÜMÜŞ, a.g.e. s.351, ZEYTİN, Tasfiye, N. 461, s.210-212, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.100 vd., KARAMERCAN a.g.e. s.592

mala yapılan toplam katkı miktarından az olduğu için Ayşe'nin talep edebileceği değer artış payı alacağı katkı miktarı nominal değer garantisi altında olan 3.000.000-TL olacaktır.

Örnek olayda hisse senetlerinin değerinin tasfiye aşamasındaki değerinin 3.600.000-TL olması halinde Ayşe'nin hisse senetlerine ilişkin değer artış payı $3.600.000\text{-TL} / 2 = 1.800.000\text{-TL}$ olacak, toplam değer artış payı alacağı $750.000\text{-TL} + 750.000\text{-TL} + 1.800.000\text{-TL} = 3.300.000\text{-TL}$ olarak hesaplanacaktır. Değer artış payı alacakları toplamı toplam katkı miktarı olan 3.000.000-TL den fazla olduğu için global hesaplama göre Ayşe'nin değer artış payı alacağı 3.300.000-TL olacaktır.

4.1.2.4 Mala birden fazla veya irat şeklinde katkı yapılması halinde

Eş, diğer eşin malına farklı zamanlarda birden fazla defa katkı yapmış olabilir. Yine yapılan katkı irat şeklinde sürekli yapılmış katkılar da olabilir. Bu durumda eşlerin değer artışına katılma oranları farklı olacağından katkının yapıldığı her katkı tarihindeki malın değeri tespit edilerek eşlerin değer artış paylarının tekrar hesaplanması gerekecektir.³⁷⁶

Bir mala birden fazla katkı yapılması halinde hesaplama örneği; Ahmet evlilik öncesi 300.000-TL birikimi vardır. Ayşe ile evlendikten sonra Ayşe'nin de evlilik öncesi 100.000-TL birikimi olup bu birikiminin Ahmet'in taşınmaz satın alması için katkıda bulunarak 400.000-TL ye Ahmet adına 01.01.2012 tarihinde taşınmaz satın alınmıştır. 01.01.2016 tarihinde taşınmazın sürüm değeri 800.000-TL iken Ayşe babasının kendisine yaptığı bağışlama olan 200.000-TL ile evi tadilatına katkı yapmıştır. 01.01.2020 tarihinde taşınmazın sürüm değeri 1.500.000-TL iken Ayşe kişisel malı olan ziynet eşyalarını bozdurarak 300.000-TL katkı yaparak evin içini bir mimara yenilenmesini yaptırmıştır. Taraflar 01.01.2022 tarihinde boşanmışlardır. Ayşe yaptığı katkılar nedeniyle Ahmet'e değer artış payı alacağı davası açar. Taşınmazın hüküm anına en yakın 01.01.2024 tarihindeki değeri 2.500.000-TL olarak belirlenir. Bu olayda Ayşe, evlilik birliğinden Ahmet'in malvarlığına 3 farklı tarihte katkı yapmıştır.

İlk katkı;

³⁷⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N.458, s.206, ŞİPKA a.g.e. s.208, GENÇCAN a.g.e. s.920, AKÇİN / MERAL / AĞYEL a.g.e., s.385-386, ACAR, a.g.e, N.1055, s.346

Katkı miktarı : 100.000-TL (Ayşe)+ 300.000-TL (Ahmet)

Katkı sonucu başlangıç değeri : 400.000-TL

Değer artış oranı : $400.000 / 100.000\text{-TL} = 1/4$ (Ayşe 1 pay, Ahmet 3 pay toplam 4 pay)

İlk katkı tutarı : $400.000 / 1/4 = 100.000\text{-TL}$

İkinci katkı;

İkinci katkı öncesi/katkı yapılmadan önceki taşınmazın sürüm değerine göre ilk katkının miktarının hesaplanması gerekecektir.

İkinci katkı öncesi taşınmazın sürüm değeri 800.000-TL olup, bu miktarın yukarıda bulunan katkı oranı ile çarpılması sonucu ilk 2. katkı öncesi değer artış payı hesaplanacaktır.

$800.000\text{-TL} / \frac{1}{4} = 200.000\text{-TL}$ ikinci katkı öncesi değer artış payı(ilk katkı)

İlk katkının ikinci katkıya eklenerek 3. katkı öncesi değer artış oranının bulunması için; Ayşe'nin ikinci katkı öncesi taşınmazın sürüm değerinin, değer artış oranına bölünmesi sonucu bulunan 200.000-TL miktar ile ikinci katkı tutarı olan 200.000-TL nin, taşınmazın ikinci katkı öncesi sürüm değeri ile 2. katkı miktarının toplamına bölünmesi gerekmektedir.

Taşınmazın 01.01.2016 tarihli sürüm değeri 800.000-TL+Ayşe'nin ikinci katkısı 200.000-TL = 1.000.000-TL, Ayşe'nin ikinci katkı öncesi değer artış payı 200.000-TL + ikinci katkısı 200.000-TL = 400.000-TL,

$400.000 / 1.000.000 = 2/5$ Ayşe'nin ikinci katkısı sonrası taşınmazdaki değer artış / katkı oranıdır.

Üçüncü katkı;

Üçüncü katkı öncesi taşınmazın sürüm değerine göre Ayşe'nin değer artış payı miktarı belirlenecektir. Üçüncü katkı öncesi taşınmazın sürüm değerine göre (1.500.000-TL) Ayşe'nin değer artış oranına göre değer artış payı ile 3. katkısının toplamının, taşınmazın

sürüm değeri ile Ayşe'nin katkısının toplamına oranı sonucu Ayşe'nin 3. katkısı sonrası değer artış oranı belirlenecektir.

Ayşe'nin üçüncü katkısı öncesi taşınmazın sürüm değeri 1.500.000-TL / 2/5 (üçüncü katkı öncesi katkı oranı) = 600.000-TL 3. katkı öncesi Ayşe'nin değer artış payı miktarı.

Üçüncü katkı sonrası taşınmazın değerinin (1.500.000-TL + 300.000-TL = 1800.000-TL), Ayşe'nin 3. katkı öncesi katkı miktarı/değer artış payı miktarı (600.000-TL) ile 3. katkı tutarı toplamının taşınmazın son değerine (3. katkı sonrası değerine) oranı ile 3. katkı sonrası Ayşe'nin değer artış oranı belirlenecektir.

(600.000-TL + 300.000-TL) / 1800.000-TL = 1/2 Ayşe'nin 3. katkı sonrası taşınmazdaki değer artış oranı.

Ayşe'nin değer artış payı alacağı (DAP);

Taşınmazın tasfiye tarihindeki sürüm değerinin (2.500.000-TL) Ayşe'nin son bulunan değer artış oranına (1/2) bölünmesi ile Ayşe'nin Ahmet'den talep edebileceği değer artış payı alacağı miktarı belirlenecektir.

2.500.000-TL / 1/2 = 1.250. 000-TL Ayşe'nin değer artış payı alacağıdır.

Öğretide³⁷⁷ belirli bir mala farklı zamanlarda, çok sayıda katkı yapılması halinde değer artış payı alacağının hesaplanmasının zor olacağı düşünülerek bu şekilde yapılan katkılar ile ilgili farklı hesaplama yöntemleri ileri sürülmüştür. Bizim de katıldığımız görüşe göre banka kredi taksitlerinin ödenmesi gibi aynı mala farklı zamanlarda yapılan katkıların zamana yayılmış olmalarını dikkate almadan katkılarının toplamının, malın tasfiye tarihindeki değerine oranlanarak değer artış payının belirlenmesi, hesaplama kolaylığı sağlaması açısından daha uygun olacaktır.

³⁷⁷ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.209, ZEYTİN, Tasfiye, N.458, s.206, 208, dipnot 527 de geçen yazar, GÜMÜŞ, a.g.e. s.350, ÖZUGÜR, a.g.e., s.59

Yapılan katkıların irat şeklinde düzenli ve uzun süreli olması halinde katkı değerlerinin ortalama miktarı esas alınarak yapılacak hesaplama şu şekilde yapılacaktır.

Örneğin; Ahmet evlenmeden önce birikimleri ile 500.000-TL ye aldığı taşınmaza eşi Ayşe 100.000-TL kredi çekerek katkıda bulunmuştur. 60 ay vadeli aylık 1500-TL tutarlı kredi taksitleri Ayşe'nin maaşından ödenmiştir. Ahmet ile Ayşe boşanmışlar, Ayşe, Ahmet'e değer artış payı alacağı davası açmıştır. Taşınmazın tasfiye tarihine en yakın değeri 1.000.000-TL olarak belirlenmiştir. Aylık irat şeklinde sürekli yapılan bu katkıya ilişkin katkı miktarlarının ortalama değerinin alınarak hesaplama yapılmasında değer artış payı şu şekilde hesaplanacaktır.

$100.000\text{-TL} / \frac{1}{2} \text{ (katkının ortalaması)} / 500.000\text{-TL} = 1/10$ katkı oranı olarak bulunur. Bu oranın taşınmazın tasfiye tarihindeki değeri olan 1.000.000-TL ye oranlanması ile $1.000.000\text{-TL} / 1/10 = 100.000\text{-TL}$ Ayşe'nin değer artış payı alacağı olarak hesaplanacaktır. Ancak Ayşe edinilmiş malı ile katkıda bulunduğundan bu miktar Ayşe'nin artık değer hesabında aktifine eklenecektir. 100.000-TL lik değer artış payı alacağının $\frac{1}{2}$ si Ahmet'in katılma alacağı olarak hesaplanıp takas edildiğinde Ayşe'nin değer artış payı alacağı 50.000-TL olacaktır.³⁷⁸

Ayrıca yukarıda örnekte olduğu şekilde kredi taksiti ödemesi gibi veya kooperatif üyeliği ile mal edinilmesinde kooperatif irat şeklinde ödenen taksitler ile yapılan katkıların bir kısmının 01.01.2002 tarihinden önce bir kısmının ise 4721 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yapılması halinde 01.01.2002 tarihinden önce EMK dönemine ilişkin katkıların "katkı payı hesaplama" yöntemine göre belirlenmesi, kişisel mal olarak kabul edilen bu katkı oranı, 01.01.2002 den itibaren geçerli olan edinilmiş mallara katılma rejimi kurallarına göre hesap edilecek "değer artış payı/veya artık değer katılma" alacağı miktarlarının tespitinde gözetilecektir.³⁷⁹

³⁷⁸ Yukarıda örnek olaylara ilişkin hesaplamalarda, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.203 vd., ZEYTİN, Tasfiye, s.205 vd., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.77 vd., KARAMERCAN a.g.e. s.577 v.d belirtilen örnek hesaplamalardan faydalanılmıştır.

³⁷⁹ Yarg. 2. HD 14.2.2022 T. 2021/10488 E. 2022/1286 K.".. *davaya konusu taşınmazın edinilmesine dayanarak kooperatife kadının 29.02.2000 tarihinde üye olduğu, kooperatife ödemelerin 2000-2002 yılları arasında devam ettiği ve 29.07.2002 tarihinde tapuda kadın adına tescil edildiği, mahkemece kooperatife 01.01.2002 sonrası yapılan ödemeler yönünden katılma alacağının tahsiline karar verildiği, kooperatife 01.01.2002 öncesi*

4.1.3 Değer Artış Payı Alacağının, Katılma Alacağının Hesaplanmasına Etkisine Göre

4.1.3.1 Eşlerden birinin kişisel malından diğer eşin kişisel malına yapılan katkı

Yasa koyucu tarafından TMK 227. maddesinde herhangi bir ayırım yapılmadığından, mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin edinilmiş malları konu olsa da, katkı yapılan malvarlığının türüne bakılmaksızın, eş diğer eşten değer artış payı talep edebilir.³⁸⁰

Eşlerin kişisel malından diğer eşin kişisel malına bir katkının olması durumunda, değer artış payı hesaplaması yapılacak olmasına rağmen, borç kişisel bir borç olduğu ve edinilmiş mal grubunu etkilemediğinden tasfiye aşamasında, pasiflere yazılarak hesaba katılmaması gerekir.³⁸¹

Örneğin, eşin evlilik öncesi birikimleri ile satın aldığı taşınmaza diğer eşin kişisel malı olan ziynet eşyaları ile katkıda bulunması eşlerden birinin kişisel malından diğer eşin kişisel malına katkıdır. Eşlerden birinin kişisel malı ile diğer eşin kişisel malına katkı yapması halinde değer artış payı alacağı, edinilmiş mal grubunu etkilemediği³⁸² ve katkı yapan eşin kişisel mal grubu içinde yer alacağından artık değer hesabında dikkate alınmayacaktır.³⁸³

Katkı yapan eş yönünden ise değer artış payı alacağı kişisel malına ilişkin bir malvarlığı değeri olduğu için tasfiye aşamasında onun edinilmiş mallarına değer olarak eklenmez.³⁸⁴

yapılan ödemeler yönünden davacının çalışarak katkı iddiası yönünden bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu dönemde (01.01.2002 tarihine kadar) yapılan kooperatif ödemelerine çalışarak, düzenli ve sürekli gelire sahip davacının da yapabileceği tasarruf oranında katkıda bulunduğu kabulü gerekir. O halde, mahkemece, 01.01.2002 tarihinde kadar yapılan ödemeler yönünden eşlerin yaptıkları katkı oranı, 743 Sayılı TKM, Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri ile Yargıtay ve Dairemizce kabul edilen "katkı payı alacağı" hesaplama yöntemi göz önünde bulundurularak belirlenmeli, kişisel mal olarak kabul edilen bu katkı oranı, 01.01.2002 tarihinden sonra geçerli olacak edinilmiş mallara katılma rejimi kurallarına göre, hesap edilecek "değer artış payı ve artık değere katılma alacağı" miktarlarının tespitinde gözetilerek, sonucuna göre değer artış payı alacağı ve artık değere katılma alacağına hükmedilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir..." Kazancı İçtihat, erişim tarihi 28.04.2024

³⁸⁰ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.205, SARI a.g.e. s.280

³⁸¹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.205, ZEYTİN, Tasfiye, N.462, s.213, GÜMÜŞ .a.g.e. s.353, AKÇİN / MERAL / AĞYEL a.g.e., s.395, ACAR a.g.e. N.1058, s.348

³⁸² ÖZÜĞÜR a.g.e., s.55, KARAMERCAN a.g.e. s.596

³⁸³ GÜMÜŞ .a.g.e. s.352, ZEYTİN, Tasfiye, N.470, s.214, SARI, a.g.e., s.280, ÖZTAN a.g.e., s.484, ÖZÜĞÜR, a.g.e., s.58

³⁸⁴ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.205

Yapılan katkı eşin kişisel malından diğer eşin kişisel malına yönelik ise bu durumda bu alacağın mal rejiminin tasfiyesi aşamasında bir etkisi olmayacağından³⁸⁵ tasfiye dışında ayrıca genel zamanaşımı süresi içerisinde açacağı ayrı bir dava ile de talep edebilir.³⁸⁶ Değer artış payı borçlusu eş kişisel mal ve edinilmiş tüm malvarlığı ile alacaklı eşe karşı sorumlu olacaktır.³⁸⁷

4.1.3.2 Eşlerden birinin kişisel malından diğer eşin edinilmiş malına yapılan katkı

Eşlerin evlilik birliğinde yaptıkları birikimleri ile eşlerden birisi adına alınan taşınmaza diğer eşin ailesinden miras kalan ve kişisel malı olan bir miktar para ile katkı yapması, eşin kişisel malından diğer eşin edinilmiş malına katkıdır.

Bu şekilde bir eşin kişisel malından diğer eşin edinilmiş malına katkı yapılmış olması halinde, katkı yapan eş kişisel mal niteliğinde bir alacak hakkına sahip olurken, diğer eş edinilmiş mallara ilişkin değer artış payı borcu yükümlülüğüne girer.³⁸⁸ Lehine katkı yapılan eşin değer artış payına ilişkin borcu, edinilmiş mallara ilişkin bir borç olarak, edinilmiş malların toplam değerinden çıkarılacaktır.³⁸⁹ Bu durumda değer artış payı alacağı katkıda bulunulan eşin artık değer hesabının pasifinde yer alır.³⁹⁰ Böylece katkı yapan eş diğer eşin edinilmiş malına katkı yapmasından kaynaklı olarak katılma alacağı ile ayrıca değer artış payı alacağına hak kazanacaktır.

Örnek olayda, Ayşe ile Ahmet'in evlilik birikimleri ile 1.000.000-TL ye Ahmet adına satın alınan taşınmaza Ayşe de ailesinden miras kalan 500.000-TL ile katkıda bulunmuştur. Taşınmazın tasfiye tarihindeki sürüm değeri 5.000.000-TL dir. Eşlerin başkaca mal varlığının bulunmaması halinde değer artış payı alacağı ve tasfiye hesabı şu şekilde olacaktır.

Taşınmazın katkı tarihindeki değeri : 1.000.000-TL

³⁸⁵ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.206, SARI, a.g.e. s.280

³⁸⁶ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.206, GÜMÜŞ. a.g.e. s.353

³⁸⁷ SARI, a.g.e. s.281

³⁸⁸ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, 206, KARAMERCAN a.g.e. s.595

³⁸⁹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.206, ACAR a.g.e. 348, GÜMÜŞ a.g.e.s.352, SARI, a.g.e s.281, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.118, KARAMERCAN, a.g.e., s.595, AKÇİN / MERAL / AĞYEL, a.g.e., s.395

³⁹⁰ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.206, GÜMÜŞ a.g.e. s.352,

Katkı miktarı : 500.000-TL (Ayşe)

Katkı sonucu toplam değer (Başlangıç değeri): 1.000.000-TL

Değer artış oranı : 500.000-TL / 1.000.000-TL =1/2

Değer artış payı alacağı (DAP) : 5.000.000-TL / (1/2) = 2.500.000-TL

Ayşe'nin Ahmet den talep edeceği 2.500.000-TL değer artış payı alacağı aynı zamanda Ayşe'nin kişisel malıdır. Ayşe'nin tasfiyeye dahil edilecek başkaca bir malvarlığı olmadığından tasfiyede Ayşe'nin artık değer hesabı yapılmayacak ancak Ahmet adına kayıtlı taşınmaz edinilmiş mal sayıldığından Ahmet'in malvarlığının tasfiyesi ile artık değer hesabı yapılarak bunun sonucunda Ayşe'nin katılma alacağı hesaplanacaktır. Ahmet'in artık değer hesabı;

5.000.000-TL (Taşınmazın tasfiye tarihindeki değeri) - 2.500.000-TL (Ayşe'nin DAP alacağı) = 2.500.000-TL (Ahmet'in artık değeri)

Ayşe'nin katılma alacağı (TMK 236/1) 2.500.000-TL / 2 = 1.250.000-TL

Ayşe, Ahmet den 2.500.000-TL değer artış payı alacağı ile 1.250.000-TL katılma alacağı olmak üzere toplam 3.750.000-TL alacak hakkı elde edecektir.

4.1.3.3 Eşlerden birinin edinilmiş malından diğer eşin kişisel malına yapılan katkı

Eşlerden birinin evlilik öncesi satın almış olduğu ve kişisel malı olan taşınmazının tadilatının diğer eşin evlilik birliğinde birikimleri ile yaptırması şeklinde katkı, eşlerden birinin edinilmiş malından diğer eşin kişisel malına katkı oluşturmaktadır.

Değer artış payı alacağı, artık değer hesabında katkı yapan eşin katılma alacağı lehine hesaba eklenecektir. ³⁹¹Ayrıca katkı yapan eşin değer artış payı alacağı tutarı edilmiş mal olduğundan bu tutar üzerinden katkıda bulunulan eşin 1/2 oranında katılma alacağı hakkı

³⁹¹ ŞİPKA a.g.e. s.207, GÜMÜŞ a.g.e. s.352, MİDYAT a.g.e. s.119, ACAR, a.g.e N.1061, s.348,

olacaktır. ³⁹² Sonuç itibariyle katkı yapan eşin artık değer alacağında artış meydana gelecektir.

Örnek olayda, Ahmet'in evlilik öncesi satın aldığı taşınmaza eşi Ayşe evlilik birikimleri ile tadilatı için 500.000-TL katkıda bulunmuştur. Taşınmazın katkı tarihindeki sürüm değeri 2.500.000-TL, mal rejiminin tasfiye tarihindeki sürüm değeri ise 5.000.000-TL olduğu varsayıldığında Ayşe'nin edinilmiş malından Ahmet'in kişisel malına yaptığı katkı oranı $2.500.000\text{-TL} / 500.000\text{-TL} = 1/5$ tir. Bu oran taşınmazın tasfiye tarihindeki sürüm değeri ile çarpıldığında $5.000.000\text{-TL} \times 1/5 = 1.000.000\text{-TL}$ Ayşe'nin değer artış payı alacağı bulunur. Eşlerin başkaca bir malvarlığı bulunmaması halinde Ayşe'nin 1.000.000-TL olarak hesaplanan değer artış payı alacağı tasfiye hesabında Ayşe'nin artık değer hesabına eklenir. Bu miktarın $\frac{1}{2}$ si Ahmet'in katılma alacağı olarak hesaplandığı ve takas edildiğinde $1.000.000\text{-TL} / 2 = 500.000\text{-TL}$ Ayşe'nin Ahmet den katılma alacağı hakkı olur. ³⁹³

4.1.3.4 Eşlerden birinin edinilmiş malından diğer eşin edinilmiş malına yapılan katkı

Bir eşin edinilmiş malından diğer eşin edinilmiş malına katkı yapılması halinde, tasfiye aşamasında artık değer hesaplamasında katkı yapan eşin artık değerini artıracaktır. Ancak katkı edinilmiş maldan yapıldığı için hesaplanan değer artış payı alacağını diğer eşle paylaşacaktır. ³⁹⁴ Çünkü katkı yapılan malvarlığı hangi eşin mülkiyetinde olur ise olsun yapılan katkı tutarı nihayetinde eşlere katılma oranında paylaştırılacaktır. ³⁹⁵

³⁹² AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e., s.396, Yarg. 8 HD 09.04.2019 T. 2018/10305 E. 2019/3851 K. “....Bununla birlikte tarafların kabulünde olduğu üzere mesken alındıktan sonra meskene bir kısım tadilatlar yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Tadilatların, aksi ispat edilemediğinden edinilmiş mal olan gelirler ile karşılandığının kabulü gerekir. Davalının kişisel malına yönelik edilmiş mallardan yapılan katkı nedeniyle davacının değer artış payı alacağı hakkı bulunmaktadır. Eşin, edinilmiş mal ile diğer eşin kişisel malına katkı yaptığı durumda hesaplama yapılırken, katkı edinilmiş mallardan karşılandığından ve edinilmiş malın yarısı üzerinde diğer eşin yasadaki kaynaklanan alacak hakkı (TMK 236/1) bulunduğundan, tespit edilecek değer artış payı alacağının tamamı değil yarısı oranında eşin hakkı bulunmaktadır....”AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e., s.375,

³⁹³ Değer artış payı alacağının katılma alacağının hesaplanmasına etkisine göre örnek hesaplamalarda ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.206-208 deki örnek hesaplamalardan faydalanılmıştır.

³⁹⁴ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.208, ACAR a.g.e. N.1062, s.348-349, ZEYTİN, Tasfiye, N. 476, s.226, SARI a.g.e. s.281, MİDYAT, Değer Artış Payı,s.119-120, KARAMERCAN a.g.e., s.593, AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e., s.396,

³⁹⁵ ACAR a.g.e N.1062, s.348, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e, s.397

Örneğin, eşlerin, evlilik birliğinde birikimleri ile eş adına satın alınan taşınmaza diğer eşin çalışma ile elde ettiği gelirleri ile taşınmazın tadilatına katkı yapması gerek taşınmazın alımında kullanılan para ve gerekse taşınmazın tadilatına katkı tutarı olan para eşlerin edinilmiş malı olduğundan mal rejiminin tasfiyesi aşamasında taşınmaz hangi eşin mülkiyetinde olur ise olsun katkı tutarı eşlere katılma oranında paylaştırılacaktır.

Değer artış payı alacağı katkı yapan eşin artık değerini artıracaktır. Ancak bu miktarı diğer eşle paylaşmak durumundadır. Bu sebeple öğretide bizim de katıldığımız görüşe³⁹⁶ göre değer artış payı alacağı hesabı ile artık değere katılma alacağı hesabının aynı sonucu verdiği, bu durumda değer artış payı alacağının hesaplanmasından vazgeçilmesi yerinde olacağı şeklindedir.

Bu konuda başka bir görüşe göre³⁹⁷ artık değer hesabında bir fark yaratmayağı hallerde de edinilmiş mallardan edinilmiş mallara yapılan katkıların artık değer hesabında yer alması gerektiği belirtilmiştir. Görüşe göre bu katkıların da artık değer hesabında yer alması ile katılma alacağından bağımsız bir değer artış payı alacağı meydana gelecektir.

Değer artış payı alacağının eşlerin artık değer hesabında etki yaratmayacağı kural ise de eşlerin artık değere katılmada, mal rejimi sözleşmesinde farklı bir esas kabul etmeleri (TMK 237, 238) halinde bu durum artık değer hesabında farklılık meydana getirecektir.³⁹⁸

Eşin edinilmiş malından diğer eşin edilmiş malına yapılan katılardan kaynaklanan değer artış payı alacağı davası açmasının pratikte bir faydası olmadığından dolayı bu şekilde açılan davalarda hukuki yarar da yoktur. Ancak hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı hallerde, maddi veya hukuki açıdan belirsiz veya çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir. Bu kapsamda hâkim taraflara soru sorabilir, delil gösterilmesini isteyebilir. Buna hâkimin davayı aydınlatma görevi denir. Hâkim tarafların bildirdikleri vakıalar ile bağlı olsa da bu vakılara uygulanacak hukuk kurallarını bulup uygulamak hâkimin görevidir. Hâkim Türk hukukunu kendiliğinden uygulamakla yükümlü

³⁹⁶ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.208, ACAR a.g.e. N.1062, s.348-39, ZEYTİN, Tasfiye, N.476, s.226, SARI a.g.e s.281, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.120, KARAMERCAN, a.g.e. 593,

³⁹⁷ GÜMÜŞ a.g.e. s.352-353, dipnot 428, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e., N. 1180, s.243

³⁹⁸ GÜMÜŞ a.g.e. s.352, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e., N. 1180, s.243, SARI, a.g.e.,s 281-282, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi,s.208

olduğundan tarafların bildirdikleri hukuki sebepler ile de bağlı değildir.³⁹⁹ YİBK 04.06.1958 T. 15-6 E-K kararı ve HMK 33. maddesine göre ileri sürülen olayları hukuki nitelendirme, uygulanacak kanun hükümlerini tespit etmek ve uygulamak hâkim in görevi olduğundan, davacının dava dilekçesi ve sonraki tarihli yazılı ve sözlü beyanlarına göre talebinin artık değere katılma alacağı davası olarak nitelendirilip nitelendirmeyeceği değerlendirilmeli, davacının asıl talebinin artık değere katılma alacağı olduğu yorumunu ortaya çıkması halinde dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmemeli artık değere katılma alacağı isteği hakkında karar verilmelidir.⁴⁰⁰

Yukarıda belirtilen dört farklı ihtimal, eşlerden birine ait malvarlığındaki bir mal kesiminden diğer eşe ait bir mala katkı yapılması esasına göre değerlendirilmiştir. Ancak eşlerden birinin, diğer eşin belirli bir malına kısmen kişisel ve kısmen de edinilmiş malından birlikte katkı yapması da mümkündür. Bu şekilde alacaklı eşin değer artış payı alacağı, katkıda bulunma oranlarına göre kısmen kişisel mal, kısmen edinilmiş mal özelliği gösterecektir. Bu durumda edinilmiş mal oluşturan kısmın artık değer hesaplanmasında göz önüne alınması gerekecektir.⁴⁰¹

³⁹⁹ KURU, a.g.e., s.573, 589

⁴⁰⁰ AKÇİN/MERAL/AGYEL, a.g.e., s.397-398, Yarg. 8. HD. T. 20.10.2015, 2015/18066 E., K. 2015/18682 “.....HMK'nun 26, 25, 31 ve 33. (HUMK'nun 74, 75 ve 76) maddeleri uyarınca olayları bildirmek taraflara, hukuki nitelendirme hakime aittir. Mahkemenin hüküm vermesi için, kendisine yöneltile talebin formüle edilmesi ve ileri sürülmesi tarafların görevi ise de, bunları anlamlandırmak veya gerektiğinde açıklattırmak hâkimin görevidir. Dava dilekçesinde yer alan "...Davalı ile davacı arasındaki evlilik süresince devam eden mal rejiminin tasfiye edilerek...", davalı vekilinin islahatı cevap dilekçesindeki "...Davacı yargılama aşamasında taşınmazın alımına yaptığı katkıyı ispatlayamadığı gibi katılım alacağı olarak alacağı miktar 55.000 TL'yi geçemez..." şeklindeki açıklamalar ile dosya kapsamı ve dava konusu taşınmazın 26.07.1995 tarihinde kooperatife yapılan ödemelerle başlayan ve 30.05.2008 de sona eren ödemeler sonunda 02.03.2010 tarihinde ferdileşme ile davalı adına tapuya tescil edilmiş olması karşısında, davacının talebinin mal rejiminin tasfiyesinden doğacak alacağa ilişkin ve bu kapsamda edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi sonucu oluşacak artık değerden katılma alacağı (TMK. m. 231 vd) olduğu kabul edilmelidir. Her ne kadar dava dilekçesinde TMK'nun 227. maddesinden bahsedilmiş ise de davacının davada, katkı payı alacağı (01.01.2002 sonrası için değer artış payı alacağı) yanında katılma alacağı talebinde de bulunduğunun kabulü gerekir. Açıklanan sebeplerle davacının talebinin artık değerden katılma alacağı kabul edilerek toplanan taraf delillerinin bu çerçevede değerlendirilip bu taleple ilgili olumlu ya da olumsuz bir hüküm kurulması gerekirken davacının isteğinin hatalı şekilde nitelendirilmesi sonucu yazılı şekilde karar verilmiş olması doğru olmamıştır...” Kazancı İçtihat, erişim tarihi 19.08.2024

⁴⁰¹ SARI, a.g.e, s. 282, ZEYTİN, Tasfiye , N.469, s.214

4.1.3.5 Paylı mülkiyete konu malvarlığına katkı yapılması halinde

TMK 227. maddesinin lafzına göre eşlerden birinin diğerine ait bir mala katkıda bulunması gerekmektedir. Paylı mülkiyet halinde ise eşlerden her ikisinin de malik olduğu tek bir mal vardır. Eşler, maliki oldukları malın edinilmesine katkı miktarlarının farklı olmasına rağmen mal üzerinde $\frac{1}{2}$ oranında paylı mülkiyet ilişkisi kurmuş olmaktadır.⁴⁰²

Eşler tarafından paydaş olarak birlikte satın alınan taşınmazın edinilmesine eşlerden birinin diğerinin payına tekabül edecek bedelin bir kısmını ödünç vermesi halinde taşınmazın edinme tarihi ile tasfiye tarihi arasında değerinde artış olması pek tabii mümkündür.⁴⁰³ Eşlerin paydaş oldukları taşınmazın iyileştirilmesine ya da korunmasına katkı yapmaları halinde de ileride taşınmazın değerinin artması ile birlikte katkı sebebiyle katkıda bulunan eş yönünden değer artışları olacaktır.

Eşlerin maliki oldukları paylı taşınmaza yapılan katkıların değer artış payı alacağına konu olup olmayacağı tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız görüşe göre⁴⁰⁴ TMK 227. maddesinin paylı mülkiyete konu mal için de uygulamasına engel bir durum yoktur. Diğer bir görüşe göre⁴⁰⁵ ise eşya hukuku ile mal rejimine özgü paylı mülkiyet ilişkisinin birbirinden ayırt edilmiş olacağının kabul edilemez olduğunu ve ispat sorunlarına neden olacağından paylı mülkiyete ilişkin uyuşmazlıkların eşya hukuku hükümleri çerçevesinde çözümlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Eşlerin, malın edinmesine katkılarını farklı olmasına rağmen mal üzerinde paylı mülkiyet ilişkisi benimsemeleri tek başına eşlerin değer artış payı alacağından vazgeçtikleri anlamına gelmez. Bu durumda değer artış payı alacağına talep edilebilmesi, eşya hukuku anlamında pay sahibi olmaya göre değil yapılan katkının oranına göre belirlenmesi gerekir.⁴⁰⁶

⁴⁰² Neslihan AKÇA, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Eşlerin Paylı Mülkiyetlerinde Bulunan Malların Edinilmesine Yaptıkları Katkı Bakımından Değer Artış Payı Alacağı**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2018, Sayı 67.2: s.207

⁴⁰³ ACAR, a.g.e. N.1063 s.349,

⁴⁰⁴ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi,s.210-211, GÜMÜŞ, .a.g.e., s.333, ACAR a.g.e. N.1063, s.349

⁴⁰⁵ Bu görüş için bkz., ACAR, a.g.e., N.1063 s.349, dipnot 1049

⁴⁰⁶ AKÇA, a.g.e, s.207-208,

Paylı mülkiyete yapılan katkıdan kaynaklı değer artış payı alacağı pasifler arasına yazılarak harcama yapan eş lehine bir alacak hakkı olarak kabul edilir. Bu alacak tek yönlü değişken bir alacaktır. Katkıda bulunan eş lehine bir alacak hakkı olup malın değerinin azalması durumunda ise yapılan katkı miktarı yine de katkı yapan eşe verilir. Katkı yapılan malda değer artışı gerçekleştikçe katkı yapan eşin alacağı miktar da artar⁴⁰⁷

Eşlerin paylı mülkiyete konu bir mala katkı yapmaları halinde, katkı yapan eşin TMK 227. maddesine göre değer artış payını hesaplaması yapılarak, bu alacağa mahsuben, TMK 226/2. maddesi gereğince, diğer eşin payının sürüm değeri esas alınarak kendisine verilmesini talep edebilir.⁴⁰⁸

Eşlerin, paylı malın edinilmesine eşit şekilde katkı yapmış olmaları halinde değer artış payı alacağı söz konusu olmaz. Paylı mülkiyete konu malın bedelinin ödenmesinde eşlerin katkıları eşit miktarda olmayabilir. Diğer eşten daha fazla katkı sağlayan eş, bu şekilde hem kendi payını hemde diğer eşin payının tamamı veya bir kısmını finanse etmiş olabilir. Bu yatırım ilişkisi dolayısıyla eşinin paylı mülkiyet payını edinmesine katkı yapan eş yönünden TMK 227/1. maddesine göre değer artış payı alacağı talep etme hakkı doğacaktır. Eşlerin paylı mülkiyetinde olan ve edinilmesine eşit miktarda katkı yapılan malın tasfiye aşamasında değerinde bir azalması olmuş ise eşler bu değer azalmasına da eşit şekilde katlanırlar. Ancak eşlerin katkı miktarlarının farklı olduğu paylı mülkiyete konu malda tasfiye aşamasında değer azalmasının meydana gelmesi halinde katkının başlangıçtaki değeri esas alınarak hesaplama yapılması gerekmektedir.⁴⁰⁹

Değer artış payı olarak hesaplanan miktar diğer eşten doğrudan istenebilir ve muaccel bir alacak meydana getirmez. Eşlerden her birinin kendi mal varlığına özgü olarak gerçekleştirilen tasfiye aşamasında pasifler tarafına yazılarak dolaylı olarak diğer eş lehine hesaba eklenir.⁴¹⁰ Ancak eşler arasındaki paylı mülkiyete konu mal varlığı ve bu malvarlığına yapılan katkı edinilmiş mal niteliğinde ise bu durumda eş, katılma alacağı ve değer artış payı alacağı talep edemez. Eşler edinilmiş malları ile belirli bir malvarlığı değeri

⁴⁰⁷ ACAR a.g.e. N.1064, s.349

⁴⁰⁸ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.210

⁴⁰⁹ AKÇA, a.g.e, s. 213-220

⁴¹⁰ ACAR, a.g.e. N. 1064 s.350

üzerinde ½ oranında hissedar olmaları halinde, bu malların eşler yönünden kişisel bir mala dönüştüğünden bahsedilemez. Bu paylar için ödenen ivazın kaynağı edinilmiş mal ise paylı mal da eşler yönünden edinilmiş mal olmaya devam edecektir. Yalnızca, paylar eşit olduğu hallerde, eşlerin birbirlerine yönelik katılma alacağı talebi TMK 236. maddesi gereği takas edileceğinden, herhangi bir alacak hakkı doğmayacaktır.⁴¹¹ Ancak Yargıtay'ın paylı mülkiyete tabi malvarlığı ile ilgili eşlerin birbirinden katılma alacağı talep edemeyeceği, eşlerin edinilmiş mallarını baştan paylaşarak kişisel mal haline getirdiklerine ilişkin kararı bulunmaktadır. ⁴¹² Ayrıca Yargıtay uygulamasına göre⁴¹³ evlilik birliğinde satın alınıp, paylı

⁴¹¹ ŞİPKA a.g.e..s.211,

⁴¹² Yarg. 8. HD. 12.10.2010 T. 2010/5028 E. ve 2010/4743 K. . " ... Taraflar, edinilmiş malları ile bu tekneyi birlikte aldıklarına ve birlikte eşit paylarla adlarına tescilini sağladıklarına göre; tekneye ilişkin mal rejimi tasfiyesi, anlaşmaya dayalı bir biçimde teknenin alındığı tarihte yapılmış bulunmaktadır. Diğer bir anlatımla tekne alındığı tarihte tarafların kişisel malları olarak hesaba katılmıştır. Davacı, davalıya ait kişisel mal niteliğinde bulunan ½ payın değerinin artmasını sağlayacak bir katkıda bulunduğunu yani davalıya ait bu payda değer artış payı alacağı (TMK.nun m.227) bulunduğunu, ileri sürüp kanıtlamadığına göre; davalı adına kayıtlı ½ payda katılma alacağı hakkının bulunduğu düşünülemez."(Yayınlanmamış karar) karar için bkz. ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.211, dipnot 141

⁴¹³ AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s. 673, "... 1/2 payın davalı erkek adına 17.01.2008 tarihinde, 1/2 payın davalı kadın adına 10.03.2008 tarihinde tapuya tescil edildiği ve halen tapu sicilinde aynı şekilde ve oranda kayıtlı durumda olduğu anlaşılmaktadır. Evlilik birliği devam ederken serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri bu paylaşım, her bir payın o eşin kişisel mal grubuna terk edildiği kabul edilmelidir. Davacı tarafça, paylı şekilde tescil edildikten sonra katkıda bulunulduğu da iddia edilip kanıtlanmadığına göre, anılan taşınmazlara ilişkin olarak davalı eş adına kayıtlı paylara yönelik davanın reddine karar verilmesi gerekirken, ..." Yarg. 8. HD. 27.06.2019 T. 2017/16246 E., 2019/6572 K.

"....evlilik birliği devam ederken serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri paylaşım, her bir payın o eşin kişisel mal grubuna terk edildiği kabul edilmelidir. Davacı tarafça, paylı şekilde tescil edildikten sonra davalıya düşen payın iyileştirilmesine ve korunmasına katkıda bulunulduğu ileri sürülüp kanıtlanmadığına göre davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle davanın kabulüne karar verilmiş olması doğru olmayıp.." Yarg. 8. HD. 12.06.2019 T. ve 2018/9153 E., 2019/5775 K. sayılı ilamıyla onanmasına karar verilen Antalya BAM 2. HD'nin 09.01.2018 T., 2017/1693 E., 2018/3 K.

"..... Dosya kapsamı, toplanan deliller karşısında, evlilik birliği devam ederken serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri bu paylaşım, her bir meskenin o eşin kişisel mal grubuna terk edildiği kabul edilmelidir. Davacı tarafça, tescil edildikten sonra katkıda bulunulduğu da iddia edilip kanıtlanmadığına göre, davalı eş adına kayıtlı meskene yönelik davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabul kararı verilmiş olması doğru olmamıştır... Yarg. 8. HD. 05.02.2019 T., 2017/677 E., 2019/1022 K.

"...evlilik birliği devam ederken 14.03.2008 tarihinde satın alarak 1/2 oranında adlarına paylı mülkiyet şeklinde tescil ettirmişler ve halen tapu sicilinde aynı şekilde ve oranda kayıtlıdır. Evlilik birliği devam ederken serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri bu paylaşım, her bir payın o eşin kişisel mal grubuna terk edildiği kabul edilmelidir. Davalı-karşı davacı tarafça, paylı şekilde tescil edildikten sonra katkıda bulunulduğu da iddia edilip kanıtlanmadığına göre, 7 nolu bağımsız bölümde davacı-karşı davalı eş adına kayıtlı paya yönelik davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulüne karar verilmiş olması doğru olmamıştır.." Yarg. 8. HD. 21.11.2018 T., 2016/21266 E., 2018/19004 K.

".....eşler, tasfiyesini istedikleri ... ada ... parseldeki 7 nolu bağımsız bölümü, evlilik birliği devam ederken 29.09.2009 tarihinde satın alarak 1/2 oranında adlarına paylı mülkiyet şeklinde tescil ettirmiş olup, halen tapu sicilinde aynı şekilde ve oranda kayıtlıdır. Evlilik birliği devam ederken serbest iradeleriyle gerçekleştirdikleri bu paylaşım, her bir payın o eşin kişisel mal grubuna terk edildiği kabul edilmelidir. Davacı tarafça, paylı

mülkiyete tabi olup, eşit yahut eşlerin kendilerinin belirledikleri bir oranda adlarına paylı mülkiyet şeklinde tescil ettirilmiş ve mal rejimi sona erdiğinde, tapu sicilinde aynı şekilde ve oranda adlarına kayıtlı olması halinde, eşlerin bu paylaşımı serbest iradeleri ile gerçekleştirdikleri, eşlerin bu paylaşımı ile adlarına tescil edilen her bir payın o eşin kişisel mal grubuna terk edildiği şeklinde değerlendirilmektedir. Malın bedelinin hangi eş tarafından, hangi mal grubundan, ne miktarda karşılandığının bir önemi bulunmamaktadır. Eşlerin rızaen, serbest iradesiyle sicilde belli bir pay oranı belirleyerek adlarına tescil ettirdikleri taşınmazda tescil edilen pay, eşlerin kişisel malı olup bu pay üzerinden mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklı alacak talebinin reddi gerek gerekmektedir. Bunun yanında, edinilen malın paylı olarak tescilinden yani malın edinilmesinden sonra eşlerden birinin diğer eşin payına esaslı bir tamirat, tadilat yapılması şeklinde katkıda bulunduğu iddiasını ispat etmesi halinde değer artış payı alacağı talebi kabul edilebilecektir.

Eşlerin, edindiklerin malın paylı mülkiyete konu olması, birbirinden değer artış payı alacağından vazgeçtikleri sonucunu doğurmamalıdır. Ayrıca, taşınmazı edinme aşamasında eşlerin serbest iradeleri ile pay oranını belirlemeleri de paylı mülkiyete konu taşınmazın, eşlerin payları oranında kişisel malı haline dönüşmeyeceğinden Yargıtay'ın bu konudaki uygulamasına katılmamaktayız. Paylı mülkiyete konu taşınmaz eşlerin edinilmiş malı ve bu mala yapılan katkıların da eşlerin edinilmiş mallarından yapılması halinde bu katkılar değer artış payı alacağına konu edilemez. Bu hal dışında eşlerin paylı mülkiyete konu malın, gerek edinmesi aşamasında ve gerekse sonrasında iyileştirme ve korunmasına ilişkin yaptıkları katkıların değer artış payı alacağına konu edileceği düşüncesindeyiz.

şekilde tescil edildikten sonra katkıda bulunulduğu da iddia edilip kanıtlanmadığına göre, anılan taşınmaza yönelik davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulüne karar verilmiş olması doğru olmamıştır..." Yarg. 8. HD. 07.11.2018 T. 2016/14159 E., 2018/18274 K. kararlar için bkz. AKÇİL/MERAL/AGYEL, a.g.e., s.673-678

4.2 DEĞER ARTIŞ PAYI ALACAĞININ İFASI

4.2.1 Değer Artış Payı Alacağının Muacceliyeti

Değer artış payı alacağı evlilik birliğinde eşlerin birbirinin mallarına yaptıkları katkıdan kaynaklı kanundan doğan bir alacak hakkı olup, katkının yapılması ile katkı yapan eş lehine eşler arasında bir borç ilişkisi yaratmıştır.⁴¹⁴ TBK 90 maddesinde “*her borç doğumu anında muaccel olur*” hükmü gereği değer artış payı alacağına konu katkıya dayalı alacağın da katkının yapıldığı anda muaccel hale geleceği düşünülse de TMK 227 maddesinde değer artış payı alacağını “*tasfiye sırasında*” talep edileceği belirtilmiştir. Yasal düzenleme gereği değer artış payı alacağı mal rejiminin tasfiyesi sırasında muaccel hale yani talep edilebilir hale gelecektir.⁴¹⁵ Mal rejiminin tasfiye anı ise hâkim tarafından değer artış payı alacağına ilişkin hüküm verildiği tarihtir.⁴¹⁶

Ancak kanun maddesi emredici düzenleme olmadığından eşlerin tasfiyeden önce aralarında sözleşme yaparak değer artış payı alacağına ilişkin bir ivaz veya vade belirlemeleri mümkündür.⁴¹⁷

Daha öncede ifade edildiği üzere henüz mal rejimi sona ermeden değer artış payı alacağının boşanma davası ile birlikte ya da boşanma davasından ayrı bir dava ile talep edilmesi halinde mahkemece değer artış payı alacağına ilişkin dava tefrik edilecek ve boşanma davasının sonucu beklenmelidir. Boşanma davası yargılaması sonunda boşanmaya karar verilmesi ve kararın kesinleşmesi halinde değer artış payı alacağı davasına devam edilecektir. Boşanma davasının reddine karar verilmesi halinde ise dava şartı gerçekleşmediğinden yani mal rejiminin tasfiyesine başlanmadığından davanın reddine kadar verilmesi gerekmektedir.

Yine daha önce ifade edildiği üzere katkı yapılan malın tasfiye tarihinde önce elden çıkarılması halinde TMK da ZGB 206/2. maddesine benzer bir düzenleme olmadığı için değer artış payı alacaklısı eşin elden çıkarılan mal için de mal rejimin tasfiyesinden önce

⁴¹⁴ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.42, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.120-121

⁴¹⁵ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.186, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.121, SARI, a.g.e, s.279, ÖZTAN, a.g.e, s.491, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N.1159, s.243, GÜMÜŞ, a.g.e, s.355, ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e, s.242, ACAR, N.1065, s.355

⁴¹⁶ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.258, SARI, a.g.e, s.247, ÖZTAN, a.g.e, s.492, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, N.1182, s.247

⁴¹⁷ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.121,

değer artış payı talep etmesi mümkün olmayacaktır. Alacak TMK 239/3. maddesi uyarınca tasfiye tamamlandığı anda muaccel hale gelecektir.

Eşlerden birinin ölümü de mal rejimini sona erdiren hallerden birisi olup, sağ kalan eş, ölen eşin malvarlığı üzerinde iki ayrı hakka sahiptir. Sağ kalan eş, ölen eşe kalan tereke üzerinde miras hakkı ve ölüm ile birlikte sonlanan evlilik ilişkisine bağlı olarak sona eren mal rejimi dolayısıyla mirasçılık hakkından bağımsız olarak diğer mirasçılardan katılma ve değer artış payı alacağı hakkı doğmaktadır.⁴¹⁸

Alacaklı eşin vefatı halinde mirasçılarının diğer eşten değer artış payı isteyebileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak TMK 236/1. maddesinde “*her eş veya mirasçıları diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahip olurlar*” hükmünde değer artış payı alacağı belirtilmemiş ise de değer artış payı alacağı yönünden de uygulanması gerekmektedir. Bu sebeple ölüm halinde yasal mal rejiminin tasfiyesi sağ kalan eş ile ölen eşin mirasçıları arasında görülecektir. Mal rejiminin tasfiyesi davası, hayatta kalan eş veya mirasçıları tarafından açılabilir. Her iki eşin de ölmüş olması halinde ise yasal mal rejiminin tasfiyesi her iki eşin mirasçıları arasında görülür.⁴¹⁹

Mal rejiminin boşanma ve evliliğin iptalin kararıyla sona ermesi halinde, eşlerin birbirine mirasçı olmamaları nedeniyle, tasfiyeye ilişkin borç terekeye ait bir borç sayıldığından, mirasçılık sıfatının kaybetmemiş tüm mirasçılar, kural olarak kişisel malvarlıkları ile (TMK 599/2. maddesi) ve müteselsilen (TMK 641. maddesi) sorumlu olacaklardır. Ancak, mal rejiminin bu iki neden dışında ve eşlerden birisinin ölmesi hali ile sona ermesi halinde tasfiye davası mirasçılar arasında olacağından, davacı taraf, tereke alacaklısı sıfatıyla dava açmış olsa da aynı zamanda davalı taraf gibi ortak mirasbırakanın mirasçısı olduğundan değer artış payı alacağından diğer mirasçılar ile birlikte miras payı oranında sorumlu olacaktır.⁴²⁰

Mal rejiminin ölümle sona ermesi halinde hem miras ortaklığının tasfiyesi ve hemde mal rejiminin tasfiyesi gündeme gelecektir. Mal rejiminin tasfiyesi sonucunda belirlenecek

⁴¹⁸ YARDIMCI ÇINAR, a.g.e., s.44

⁴¹⁹ ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.426, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.732,751, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e, N.1124, s.237,

⁴²⁰ AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.751, ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e, s.426-428, YARDIMCI ÇINAR, a.g.e., s.98-101

alacak aynı zamanda terekeye ait borç olacağından mal rejiminin tasfiyesinden sonra miras bırakanın üzerine düşen mal varlığı değerinden terekenin tasfiyesi yapılması gerekmektedir.

421

Eşlerin, birlikte ölüm karinesi uygulanarak aynı anda ölmüş sayılmaları halinde eşler birbirine mirasçı olamayacaklar ise de her iki tarafın mirasçıları birbirinden mal rejiminin tasfiyesi ve değer artış payı talep etme hakları bulunmaktadır.⁴²²

4.2.2 Değer Artış Payı Alacağının Ödenmesi

4.2.2.1 Nakit ya da ayni olarak ödeme

Diğer artış payı alacağının ödenmesi TMK 239. maddesinde düzenlenmiştir. Değer artış payı alacağı, eşler arası bir borç ilişkisinden kaynaklandığı için niteliği gereği alacağın konusu paradır.⁴²³ Bu alacak eğer eşler arasında aksine bir anlaşma yoksa mal rejiminin tasfiyesi ile birlikte muaccel hale gelecek ve alacaklı eş tarafından talep edilecektir.

TMK 239/1. maddesi ” *katılım alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir*” şeklindeki düzenleme ile borçlu eşe borcunu ayın olarak da ödemesi imkanı sağlanmıştır. Maddedeki “ *ödenebilir*” ifadesinden değer artış payı borcunun para ya da âyın olarak ödeyebilmek için kanun koyucu tarafından borçlu eşe seçimlik bir yetki verilmiştir.⁴²⁴ Maddedeki âyın olarak ödeme imkânı Borçlar Hukuku’ndaki borçlunun borcunu ifasına ilişkin genel kurallara yabancı olan bir hüküm olup burada bir tür ifa yerini tutan edim söz konusudur.⁴²⁵

Öğretide⁴²⁶ borcun âyın olarak da ödenme imkânının sadece borçlu eşe tanınmasının nedeninin, alacağın muaccel olduğu an itibariyle borcu karşılayacak parası olmayan borçlu

⁴²¹ ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e, s.426, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.751, YARDIMCI ÇINAR, .a.g.e., s.79- 83, ACABEY, a.g.e, s.142, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e, N.1119a, s.235, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.347 vd.

⁴²² ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.462, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.144

⁴²³ ZEYTİN, Tasfiye, N.780, s.349,

⁴²⁴ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.314, ZEYTİN, Tasfiye, N.780 s.349, ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.413, GÜMÜŞ a.g.e. s.394, AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. 590, ACABEY, a.g.e, s.176, HAYRAN, a.g.e.,s.322, SARI, a.g.e, s.279, ÖZTAN, a.g.e., s.543, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.138,

⁴²⁵ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.137

⁴²⁶ SARI a.g.e. s. 246, ZEYTİN, Tasfiye, N.784, s.351, KILIÇOĞLU, a.g.e, Katkı ve Katılma Alacağı, s.137

eşin, elindeki mal varlığını satarak ekonomik zorluğa düşmesinden ve buna bağlı risklerden korumak olduğu belirtilmiştir.

Düzenlemede, borçlu eşin borcunu âyin olarak ödemesine ilişkin koşulları ve çerçevesi düzenlenmemiş olması nedeniyle birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Borçlu eşin hangi hallerde âyin ile ödeme hakkını kullanabileceği, en geç yargılamanın hangi aşamasında bu hakkı kullanabileceği, yargılama sona erdikten sonra ayrı bir davayla bu hakkı ileri sürüp süremeyeceği, borçlunun âyin olarak ödeme yapabileceği malın eşler arasındaki ihtilaf konusu âyinlar ile sınırlı mı olacağı, borçlu eşin ihtilaf konusu olmayan başka bir âyin ile de bu hakkı kullanıp kullanamayacağı, yargılama makamının hangi hallerde borçlunun bu talebini kabul edeceği, teklif edilen âyının borcu karşılamaması veya borçtan daha yüksek bir maddi değere sahip olması halinde ne şekilde hareket edileceği, alacaklı eşin borçlunun bu teklifini kabul etme zorunluluğu olup olmadığı düzenlemede açıklanmamıştır.

Bilindiği üzere mal rejimi tasfiyesi davaları yargılaması uzun zaman alan davalardır. Borçlunun ihtilaf konusu olmayan başka bir mal ile borcu ödeme hakkını kullanması halinde mahkemece mecburen bu taşınmazın da değerini belirlenmesi yoluna gidilecek, bu durum da yargılamayı ayrıca uzatacaktır. Bu şekilde alacaklı eşin alacağına daha geç bir zamanda ulaşmasına neden olunacaktır. Ayrıca borçlu eşin borca karşılık teklif ettiği âyin, ekonomideki arz talep dengesi dikkate alındığında kolayca satılarak paraya çevrilecek nitelikli değilse bu durumda alacaklı eşin aleyhine ve zararına bir durum oluşturabilecektir.

Borçlu eşin bu hakkı kullanması durumunda, hakkın kötüye kullanılması hali saklı kalmak üzere dürüstlük kuralı çerçevesinde kullanılması koşulu ile alacaklı eşin, borçlunun âyin ile ödeme isteğine itiraz etme hakkı bulunmamaktadır.⁴²⁷ TMK 239/1 maddesi ile borçluya tanınan bu hakkı borçlu eşin mirasçıları da kullanma hakkına sahiplerdir.⁴²⁸

Borçlu eş borcunu âyin ile ödemek istemesi halinde âyin ile ödeme seçim hakkını tasfiye tamamlanıncaya diğer bir anlatımla mahkemece karar verilinceye kadar ileri sürebilecektir.

⁴²⁷ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.315, GÜMÜŞ, a.g.e. s.394, SARI a.g.e. s.246, ZEYTİN, Tasfiye, N.787, AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. s.591, ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e. s.413

⁴²⁸ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.314, SARI a.g.e. s.249

⁴²⁹ Diğer bir görüşe göre⁴³⁰ ise karara en yakın sürüm değeri esas alınacağından tahkikat sonuna kadar mahkemeye bildirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğretide⁴³¹ bir görüşe göre tasfiyenin tamamlanmasından sonra açılacak ayrı bir dava ile de borçlu eşin borcunu âyin olarak ödeme hakkını kullanabileceği belirtilmiştir.

Borcun âyin ile ödeme hakkı mal rejimine ilişkin bir düzenlemedir. Değer artış payı alacağına ilişkin verilen kararın kesinleşmesi ile eşler arasındaki tasfiye gerçekleşmiş olacaktır. Tasfiyenin gerçekleşmesinden sonraki bir dönemde borçlu eşin TMK 239/1. maddesine dayanarak ayrı bir dava açarak talepte bulunma hakkının olmadığı görüşündeyiz. Mal rejimi mahkeme kararı ile tasfiye edilerek sona erdikten sonra ancak eşler kendi aralarında tasfiyeye kararının infazına ilişkin bir anlaşma yapabilirler.

Borçlunun borcunu âyin olarak ödeme hakkını kullanması halinde âyinin hangi tarihteki sürüm değeri esas alınacağına ilişkin bizim de katıldığımız görüşe göre tasfiye anındaki yani hüküm tarihine en yakın tarihteki sürüm değerinin esas alınması gerektiği belirtilmiştir.⁴³² Bir diğer görüşe göre ise ⁴³³ borcun ifasının gerçekleştiği tarihteki sürüm değerinin her iki tarafın da menfaatlerine uygun olacağını belirtmiştir. Diğer bir görüşe⁴³⁴ göre ise TBK 99/3. maddesinin kıyasen uygulanması ile alacağın muaccel olduğu veya fiili ödeme günündeki sürüm değerinin esas alınması gerektiği belirtmiştir.

Borçlunun âyin olarak borcunu ödemek istemesi halinde hangi malları ile bu hakkını ileri sürebileceğine ilişkin öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre⁴³⁵ borçlunun âyin olarak ödeme yapabileceği malın ancak tasfiye davasına konu olan mallardan olması gerektiği, ihtilaf konusu olmayan bir malın aynı ödeme olarak mahkeme önüne getirilmesi halinde bunun alacaklı eşin kabulüne bağlı olduğu belirtilmiştir. Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre⁴³⁶ ise borçlu eşin ihtilaf konusu olmayan malları ile de ödeme

⁴²⁹ ŞIPKA /ÖZDOĞAN a.g.e s.417, ZEYTİN, Tasfiye, N.797, s.355, KARAMERCAN a.g.e.s.238

⁴³⁰ AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. s.590

⁴³¹ ZEYTİN, Tasfiye, N. 798, s.355

⁴³² ŞIPKA / ÖZDOĞAN a.g.e. s.472, ZEYTİN, Tasfiye, N.799, s.355-356, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.590

⁴³³ SARI, a.g.e, s.246

⁴³⁴ GÜMÜŞ, a.g.e. s.395

⁴³⁵ AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. s. 591

⁴³⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N. 796, s.354, KARAMERCAN a.g.e. s.226

yapabileceğidir. Borçlunun borcunu para ile ödemesi asıl olandır. Borcunu âyin olarak ödeme hakkını kullanması halinde bunun dürüstlük kuralına aykırı olmaması, âyin ile ödeme talebinin alacaklının zarara uğramamasına dikkat edilerek somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin; borçlunun daha iyi nitelikte malları olmasına rağmen satılarak paraya çevrilmesi uzun zaman alacak, konjotürel değer artışının çok az olduğu başka bir taşınmaz ile borcunu âyin olarak ödemek istemesi durumunda bu talebin kabul edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

Borçlu eşin âyin olarak bir malvarlığının belirli bir payını ödemeyi seçmesi ve böylece eşler arasında paylı mülkiyet yaratacak şekilde aynı ödeme talebinde bulunulması halinde alacaklı eşin paylı mülkiyet yaratacak şekilde ödemeyi kabul etmemesi halinde, mahkemece bu şekilde hüküm oluşturulmaması gerekmektedir. TMK 226/2. maddesinde tasfiye aşamasında eşler arasındaki paylı mülkiyeti kaldırmaya yönelik düzenleme mevcutken tasfiye de yeni bir paylı mülkiyet yaratacak şekilde hüküm kurulmamalıdır. Yargıtay'ın davacı eşin kabul etmemesine rağmen paylı mülkiyet oluşturacak şekilde kararı da bulunmaktadır.⁴³⁷

Borçlunun aynı ödeme konusu malın değerinin alacağı karşılamadığı ve alacaklı eşin bu malı kabul etmesi halinde bu ödeme kısmi ödeme olarak kabul edilecek, malın değeri borçtan mahsup edildikten sonra geri kalan miktar mahkemece hüküm altına alınacaktır.⁴³⁸ Aynı ödeme konusu malın değerinin alacaktan fazla olması halinde seçimlik yetkiyi kullanan borçlunun fazla ödeme riskini de üstlenmesi gerektiğinden âyin ile ödemeye borç sona erecek, alacaklı eşin fazla olan miktar için borçluya bir borcu olmayacaktır.⁴³⁹

Evlilik birliğinin zina veya cana kast sebebiyle boşanma ile sona ermesi halinde değer artış payı alacağı TMK 236/2. maddesinde belirtilen şekilde mahkemece azaltılabilir veya kaldırılabilir mi?

Bu konuda öğretide bir görüşe göre⁴⁴⁰ evlilik birliğinin zina veya cana kast sebebiyle boşanmayla sona ermesi halinde TMK 236/2. maddesi uyarınca hâkime tanınan yetkinin

⁴³⁷ Yarg. 8 HD. 05.06.2012 T., 2012/3390 E., 2012/5321 K., ŞİPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e. s.414

⁴³⁸ ŞİPKA/ÖZDOĞAN a.g.e. s.472- 473, ZEYTİN, Tasfiye, N. 808 S.357- 358,

⁴³⁹ ZEYTİN, Tasfiye, N.805 s.357

⁴⁴⁰ ERTAŞ, a.g.m. s.927

katkı yapan eşin değer artış payı alacağına ilişkin uygulanmamasının hakkaniyete uygun olmadığı belirtilmiştir.

Diğer bir görüşe ⁴⁴¹ göre TMK 236/2. maddesinin artık değer ile ilgili bir hüküm olması, değer artış payı alacağını kapsamaması nedeniyle TMK 236/2. maddesi hükmünün değer artış payı alacağında uygulanması mümkün değildir.

Bu konuda farklı gerekçe ile benzer başka bir görüşe göre ise ⁴⁴² değer artış payı alacağının temelinde sebepsiz zenginleşme düşüncesi olup sebepsiz zenginleşme alacağı “kusur” ile sakıt olmaması gerekmektedir. Bu sebeple zina veya cana kast, “boşanma tazminatı” niteliğinde olan bir alacağı ortadan kaldırılabılır ise de değer artış payı alacağını ortadan kaldırmamalıdır.

4.2.2.2 İfanın ertelenmesi, borçluya vade tanınması

TMK 239/2. maddesi “ *katılım alacağının ve değer artış payının derhal ödenmesi kendisi için ciddi güçlükler doğuracaksa borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir* ” şeklindedir. Borçlu eş tarafından derhal yapılacak bir ödeme onun mali durumunu önemli bir tehlikeye düşürebileceği gibi ticari işletmesinin veya mesleki faaliyetinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine engel de olabilecektir.⁴⁴³ Düzenleme ile kanun koyucu değer artış payı alacağının tahsili ile borçlu eş mali açıdan zor bir duruma düşecek ise koşullarının olması halinde borçlu eşe ödemelerinin bir süre ertelenmesi hakkı sağlamıştır.⁴⁴⁴ Bu hak sadece borçlu tarafından kullanılabilecek bir hak olup, borçlu eşin mirasçılarının böyle bir haktan faydalanmaları mümkün değildir.⁴⁴⁵ Diğer bir görüşe göre borçlu eşin mirasçılarının da bu haktan faydalanabileceği TMK 239/2. Maddesinde bu yönde bir sınırlama olmadığı belirtilmiştir.⁴⁴⁶

⁴⁴¹ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.276, KILIÇOĞLU a.g.e s.44, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.128-129,

⁴⁴² HATEMİ, a.g.e., N.455, s.109,

⁴⁴³ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.127

⁴⁴⁴ KILIÇOĞLU a.g.e. s.145, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.128, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.316, SARI, a.g.e, s.248, GÜMÜŞ, a.g.e, s.398, ÖZTAN, a.g.e, s.543, ZEYTİN, Tasfiye, N.816, s.360, KARAMERCAN, a.g.e., s.237

⁴⁴⁵ ŞIPKA, a.g.e, s.316, ZEYTİN, Tasfiye, N.813, s.359, ÖZTAN, a.g.e, s.543, KARAMERCAN, a.g.e, s.238, GÜMÜŞ, a.g.e, s.398, ACAR, a.g.e. s.380

⁴⁴⁶ SARI, a.g.e. s.249, ULUÇ, a.g.e., s.1424

TBK 90. maddesine göre kural olarak alacaklı borcun doğduğu anda borcun ifasının talep etme hakkına sahiptir. İfa talebine muhatap olan borçlu da borcu ifa ile yükümlüdür. Aksi halde ifadan kaçınan borçlu hakkında borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümler uygulanır. Bunun istinsası ise borcun bir süreye veya vadeye bağlı olması, ifanın ancak bu süre içerisinde veya vadede istenebilmesidir. Maddeye göre alacaklının borçluya süre tanınmasına ilişkin bir zorunluluğu bulunmamaktadır.⁴⁴⁷ TMK 239/2. maddesi, Borçlar Hukuku'nda alacağın muaccel hale gelmesi ile borçluya vade tanınmasına ilişkin bir zorunluluk bulunmadığına ilişkin kuralın istinasıdır. TMK 239/2. maddesi ile ifa zamanı borçlu lehine ertelenmektedir.⁴⁴⁸ Ayrıca TMK 239/2. maddesi emredici nitelikte olduğundan eşlerin önceden kendi aralarında yapacakları bir anlaşma ile bu haktan vazgeçmeleri mümkün değildir.⁴⁴⁹

Öğretide bir görüşe⁴⁵⁰ göre borçlu eş vade tanınmasını dava aşamasında talep edebileceği gibi, koşullarının oluşması halinde borcun icra ile tahsili aşamasında da borcun ifasını ertelenmesini ilgili madde hükmüne dayanarak İcra Mahkemesi'nden talep edebileceği belirtilmiştir. Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre⁴⁵¹ borçlu eş vade tanıma hakkı mal rejiminin tasfiyesi ile ilgili olduğundan, talebin tasfiyenin tamamlanmasından önce talep edilmesi gerekmektedir.

TMK 239/2. maddesi maddi hukuka ilişkin bir hüküm olup mal rejiminin tasfiyesi ile ilgilidir. Mahkemeden değer artış payı alacağı ile ilgili bir ilam ile ilgili icra takibi başlatılması ile artık İİK hükümlerine göre alacağın cebri icra ile tahsili aşamasına geçileceği ve artık İİK hükümleri uygulanacağından, borçlu eşin icra takibi aşamasında TMK 239/2. maddesine dayanarak icra mahkemesi hâkiminden vade tanınmasını istemesi ve borçluya icra mahkemesi tarafından vade tanınmasının mümkün olmadığı düşüncesindeyiz.

Madde hükmü ile yargılama sonucu yapacağı ödeme ile ekonomik açıdan büyük zorluk yaşayacak borçluya borcunu erteleme imkânı sağlanmaktadır. Yasa maddesinde belirtilen

⁴⁴⁷ Fikret EREN / Ünsal DÖNMEZ, Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt III. s.2043-2044, GÜNERGÖK/KAYIHAN, a.g.e, s.273

⁴⁴⁸ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.145

⁴⁴⁹ ZEYTİN, Tasfiye, N. 811, s. 358

⁴⁵⁰ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.46

⁴⁵¹ ZEYTİN, Tasfiye, N.812 s.358, GÜMÜŞ, a.g.e. s.399, KARAMERCAN, a.g.e. s.,238

“*ciddi güçlükler*” den anlaşılması gereken mali konular olup borçlu eşin kişisel başka bir sebeple ödeme için vade tanınması talebinde bulunamaz.⁴⁵² Madde geçen “*ciddi güçlükler*” kavramının neler olabileceği hâkim tarafından tarafların ekonomik ve sosyal şartları da göz önünde bulundurarak her somut olayın özelliklerine tespit edilerek TMK 2. maddesine göre değerlendirmesi gerekmektedir.⁴⁵³ Borçlu eşin borcu ödemek amacıyla yüksek faiz ile bankadan kredi çekmek zorunda kalacak olması, mallarını piyasa şartlarına göre zararına elden çıkarmak durumunda kalacak olması ciddi güçlük sayılabilecek hallerdir.⁴⁵⁴ Ancak, borçlu eşe vade tanınması ile borçlu eş ciddi güçlükten kurtulacak veya bu güçlüğü azaltabilecek ise vade tanınmalıdır. Borçluya vade tanınması ile istenilen sonuç elde edilemeyecek ise talebin kabul edilmemesi gerekmektedir.⁴⁵⁵

Ayrıca kendisine vade tanınmasını isteyen borçlu eş mal rejiminden kaynaklı borcunun ödemesi halinde ciddi güçlükler yaşayacağını ispatlaması gerekmektedir. İspat için kesin deliller sunulması zorunlu olmayıp, hâkim delilleri serbestçe takdir ederek talep hakkında karar verecektir.⁴⁵⁶

Borçlu eşe, değer artış payı borcu ile ilgili vade tanınması halinde borç vade tarihine kadar ertelenmiş olacaktır. Vade tarihine kadar alacaklı eş borçlu eş hakkında takip başlatamayacaktır.⁴⁵⁷ Ancak borçlu eşin iflası halinde borç muaccel hale gelmiş olacaktır.⁴⁵⁸

Eşler kendi aralarında da vade süresi ile vade sonunda borcun nasıl ödeneceğini anlaşılarak kararlaştırabilirler. Ancak vadeyi hâkimin tayin etmesi halinde, hâkim vadeye gün, hafta, ay, olarak karar verebilir. Hâkim borcun tamamını veya bir kısmını erteleyebileceği gibi borcun taksitle ödenmesine de karar verebilir.⁴⁵⁹ Borçluya tanınacak sürenin herhalde makul ve tarafların çıkarlarını dengeleyecek bir süre olması gerekmektedir. Taksitle ödeme şeklinde verilecek kararların ise durum ve şartların haklı gösterdiği ve alacaklı eş yönünden bunun

⁴⁵² SARI a.g.e., s.246.

⁴⁵³ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.316, ZEYTİN, Tasfiye, N.816, s.360,

⁴⁵⁴ ZEYTİN, Tasfiye, N.816, s.360, KARAMERCAN, a.g.e. s.238

⁴⁵⁵ ZEYTİN, Tasfiye, N.817, s. 360, GÜMÜŞ a.g.e, s.399, SARI a.g.e., s.248

⁴⁵⁶ ZEYTİN, Tasfiye, N.818, s.360

⁴⁵⁷ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.316, ZEYTİN, Tasfiye, N.819, s.361

⁴⁵⁸ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.316

⁴⁵⁹ ZEYTİN, Tasfiye, N.819, s.361-362, SARI, a.g.e. s.250, KARAMERCAN, a.g.e., 238

katlanılamaz bir durum ortaya çıkarmadığı hallerde talep üzerine verilmesi gerekmektedir.⁴⁶⁰

Borçlu eşin alacağı vade tarihinde ödememesi halinde TBK 101. maddesi hükümlerine ile alacaklının ihbarı ile temerrüte düşebilecek ve kararlaştırılmamış olsa dahi borçlu eş temerrüt faizi ödemek zorunda kalacaktır. ⁴⁶¹

4.2.2.3 Değer artış payı alacağında faiz

TMK 239/3. maddesindeki ” *aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür*” şeklinde düzenleme gereği ile tarafların aksine bir anlaşma yapmamaları halinde mal rejiminin tasfiyesinin tamamlandığı andan itibaren değer artışı payı alacağına faiz işletilecektir. ⁴⁶² Tasfiyenin sona erdiği tarih, tasfiye davasının karar tarihidir.⁴⁶³ Karar katkı yapan eş tarafından temyiz edilmemiş, temyiz gerekçesi katkı miktarına ilişkin olmamış veya bozmanın katkı yapılan eş lehine usuli kazanılmış hak oluşturmaması halinde değer artış payı alacağı davasında bozmadan sonra karar verilmiş ise de bozmadan önceki karar tarihinden itibaren faize hükmedilmelidir. ⁴⁶⁴

⁴⁶⁰ ACABEY, a.g.e., s.177

⁴⁶¹ ZEYTİN, Tasfiye, N.821, s.361

⁴⁶² ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.215, 317, ÖZUĞUR, a.g.e. s.56, MORTAŞ, a.g.e., s.192-194, Yarg. 2. HD 14.3.2022 T. 2022/713 E. 2022/2423 K.,”.... b-) Davacı lehine hükmedilen alacak, değer artış payı ve katılma alacağı niteliğindedir. TMK'nin 239/son maddesinde; “...aksine anlaşma yoksa tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür...” hüküm altına alınmıştır. Yargıtay'ın ve Dairemizin kökleşmiş uygulamalarına göre tasfiye tarihi, karar tarihidir. O halde, mahkemece, davacı lehine hüküm altına alınan değer artış payı alacağına da karar tarihinden geçerli olmak üzere faiz uygulanmasına karar verilmesi gerekirken, yanlışla düşülerek dava tarihinden itibaren faiz uygulanması doğru olmamış, bu yönden de bozmayı gerektirmiştir...” Kazancı İçtihat, erişim tarihi, 28.04.2024,

Yarg. 8 HD. 29.03.2017 T., 2017/10304 E., 2017/45599 ,“.....Türk Medeni Kanunu'nun 239/3. maddesi hükmüne göre; aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağını ve değer artış payına faiz yürütülür....”, GENÇCAN, a.g.e. s.946,

⁴⁶³ AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. s. 598, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.147, ACABEY, a.g.e, s.177

⁴⁶⁴ Yarg. 8 HD. 11.1.2021 T. 2020/940 E. 2021/21 K. “....Bozmaya uyulmakla bozma lehine olan taraf (davalı erkek) yararına usulü kazanılmış hak oluşmuştur. Usuli kazanılmış hak ilkesine aykırı olarak ve temyiz eden davalı aleyhine önceki hükümden daha fazla miktara hükmedilmesi usul ve yasaya aykırı olmuştur..... Yargıtay'ın ve Dairemizin kökleşmiş uygulamalarına göre tasfiye tarihi karar tarihidir. Somut olayda, tasfiye tarihi olan bozma öncesi verilen karar tarihi 27.12.2016 tarihinden itibaren alacağa faiz yürütülmesi gerekirken, dava ve ıslah tarihlerinden ayrı ayrı faiz yürütülmüş olması da doğru olmamıştır....” Kazancı İçtihat, erişim tarihi, 27.04.2024

Yarg. 8. HD. 24.9.2020 T., 2020/1350 E., 2020/5376 K.“.....Mahkemece, TMK 239-son maddesi ile alacakların hesabında dikkate alınan değerlerin belirlendiği bilirkişi raporlarının tarihleri de dikkate

Ancak ilk derece mahkeme kararının katkı yapan eş lehine miktar yönünden bozulması ve bozmadan sonra tahkikat yapılması halinde tasfiye henüz gerçekleşmemiş olacağından, bozmadan sonra katkı yapılan mal veya malların karara en yakın sürüm değerinin belirlenmesinden sonra değer artış payı hesaplanmalıdır.

Katkının 2002 den önce EMK döneminde yapılması halinde bu döneme ilişkin katkıdan kaynaklı alacak davasında yargılama aşamasında ıslah yapılmış ise dava dilekçesinde talep edilen miktar yönünden dava tarihinden itibaren, ıslah ile artırılan miktar yönünden ise ıslah tarihinden itibaren faize hükmedilir.⁴⁶⁵ Değer artış payı davasında davacının faiz talebi bulunmaz ise hâkim istek olmadan kendiliğinden faize karar veremez.⁴⁶⁶

Değer artış payı alacağına yargılama sonunda karar verilmiş ise alacağa hangi tarihten itibaren ve hangi oranda faiz işletileceğinin kararda belirtilmesi gerekmektedir.⁴⁶⁷

Eşler arasında tasfiyeye ilişkin bir anlaşma yapabilirler. Yapacakları anlaşma ile alacağa faiz işletilip işletilmeyeceği, faiz oranı ve faizin başlangıç tarihini bu anlaşma ile kararlaştırabilirler. Faiz, anlaşmada belirtilen tarihten itibaren başlayacaktır. Faizin başlangıç tarihine ilişkin bir anlaşma yok ise takip tarihinden veya TBK 117. maddesi gereği borçlunun temerrüte düşürüldüğü tarihten itibaren faiz talep edilebilecektir.⁴⁶⁸ Faiz oranına ilişkin bir anlaşma yapmamışlar ise 3095 sayılı yasada belirtilen faiz oranı uygulanır.⁴⁶⁹

Kararlaştırılan vade ve faizin sonradan alacaklının talebi ile hâkim tarafından değiştirilmesi mümkün değildir. Bu durumda ancak genel hükümler çerçevesinde sözleşmenin değişen şartlara uyarlanması hükümleri uygulanabilecektir.⁴⁷⁰

Mahkeme kararı ile borçluya vade tanınması halinde alacaklı eş vade tarihine kadar faiz talep etmemiş ise mahkeme HMK 26. maddesinde belirtilen taleple bağıllık ilkesi gereğince vade

alındığında tasfiye tarihi olan- bozmadan önceki karar tarihi- 28.04.2016 tarihinden itibaren alacaklara faiz yürütülmesi gerekirken katılma alacağına dava tarihinden itibaren faiz yürütülmesi doğru olmamıştır....”

Karar için bkz. AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. s. 599-600, GENÇCAN a.g.e. s.950

⁴⁶⁵ GENÇCAN, a.g.e. s.947

⁴⁶⁶ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.147, GENÇCAN a.g.e. s.952, MORTAŞ, a.g.e, s.192

⁴⁶⁷ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.146, ŞIPKA, a.g.e, s.317

⁴⁶⁸ GÜMÜŞ a.g.e. s.399, KILIÇOĞLU a.g.e. s.147, AKÇİN/MERAL/AĞYEL a.g.e. s. 598

⁴⁶⁹ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı,s.147, ŞIPKA, a.g.e, s.317, SARI a.g.e. s.250, AKÇİN /MERAL /AĞYEL a.g.e. s. 598, ÖZTAN, a.g.e. s.492,

⁴⁷⁰ ZEYTİN, Tasfiye,N.814, s.359

tarihine kadar faize hükmetmeyecektir.⁴⁷¹ Bu konuda başka bir görüşe göre TMK 239/3 maddesine göre borçluya vade tanınması halinde faiz ödeme yükümlülüğünün kanundan doğduğu, mahkemece borçluya vade tanınması halinde alacaklının talebi olmasa dahi alacağa tasfiyenin tamamlandığı andan itibaren faiz yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir.⁴⁷²

İsviçre Federal Mahkemesi'nin 21.01.2013 tarihli (BGer 5A_390/2012 E. 4.1.2.) kararında, mal rejiminin tasfiyesi aşamasında eşler arasında paylı mülkiyete konu bir mal var ise bu malın kendisine bölünmeden verilmesini talep eden eşin kendisine, bu mal ile ilgili yapacağı ödeme ile ilgili TMK 239/3. Maddesi (ZGB Art. 218 Abs. 1) hükmü anlamında erteleme süresi verilemeyeceğine hükmedilmiştir. Ülkemizde TMK 239. maddesi uygulamada yerini henüz bulamamış bir düzenlemedir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi bir kararında borçlu eşin TMK 239. maddesi uyarınca erteleme talebinin dikkate alınmaması bozma konusu yapılmış ve bu husus karar düzeltme aşamasında tekrarlanmıştır.⁴⁷³

4.2.2.4 Güvence verilmesi

TMK 239/3. maddesinde “..*durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir*” denilmektedir. Değer artış alacağına ilişkin borcun ödenmesi ile ilgili borçlu borcun ertelenmesini talep etmesi halinde alacaklı eş hâkim den borçlunun bu talebin kabulü ile borcun ertelenmesi veya taksitlendirilmesi halinde bir güvence verilmesini talep edebilir.

Bu şekilde borçlunun borcu ödemesi halinde yaşayacağı aşırı güçlüklerle karşılık borcun ertelenmesine imkânına karşılık, alacaklı eşe de bu erteleme nedeniyle zarara uğramaması amacıyla bir güvence talep etme hakkı tanınmıştır.

Borçlunun erteleme talebinde bulunması durumunda hâkim resen güvenceye ilişkin bir karar vermemektedir. Alacaklının talebi halinde güvenceye ilişkin karar verebilmektedir. ⁴⁷⁴ Özellikle borçlunun mal kaçırma veya bizzat kaçma ihtimali olduğu durumlarda veya

⁴⁷¹ KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.147, ACAR, a.g.e.,s.397, KARAMERCAN, a.g.e., s.239

⁴⁷² ZEYTİN, Tasfiye, N.822, s.362, ACABEY, a.g.e., s.178

⁴⁷³ Yarg. 8. HD. 08.10.2012, 2012/1880 E., 2012/8788 K., Yarg. 8 HD. 20.05.2013 T., 2012/14866 E., 2013/7418 K., kararlar için bkz. KARAMERCAN, a.g.e, s.239-240

⁴⁷⁴ ŞIPKA,Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.318, ZEYTİN, Tasfiye, N.833, s.367, GÜMÜŞ, a.g.e. s.400, KARAMERCAN, a.g.e, s.239

borçlunun yurt dışına kaçma hazırlığında olduğuna ilişkin ciddi emareler ortaya çıkmış ise borçludan güvence istenmelidir.⁴⁷⁵

Güvence konusunda tarafların kendi aralarında anlaşmaları mümkündür. Taraflar arasında anlaşma sağlanamaması durumunda hâkim tarafından güvence belirlenecektir.⁴⁷⁶ Kanun koyucu güvencenin türüne ilişkin bir düzenleme yapmamıştır. Borçlu eşten istenecek güvence taşınmaz veya taşınır rehni olabileceği gibi banka teminat mektubu, kefil benzeri şeyler güvencenin konusunu oluşturabilir.⁴⁷⁷

Tarafların mal rejiminin tasfiyesinden önce güvence verilmesine ilişkin haklarından feragat etmeleri mümkün değildir. Mal rejiminin tasfiyesinden sonra yapacakları bir anlaşma ile güvence talep edilmesine ilişkin haklarından feragat edebilirler. Anlaşma şekil şartına tabi olmadığından yazılı veya sözlü şekilde yapılabilir.⁴⁷⁸

4.2.3 Zamanaşımı

Mal rejiminin sona ermesinden sonra açılacak değer artış payı ve katılma alacağı davaları ile ilgili zamanaşımı⁴⁷⁹ süresine ilişkin bir düzenleme TMK’ unda bulunmamaktadır.⁴⁸⁰ Ayrıca hak düşürücü sürelerle ilişkin hükümlerin kıyasen mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklı alacak haklarına uygulanmasının da mümkün olmaması nedeniyle mal rejiminin tasfiyesinde uygulanacak süre zamanaşımı süresidir.⁴⁸¹

⁴⁷⁵ ACABEY, a.g.e, s.177

⁴⁷⁶ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s. 318, ZEYTİN, Tasfiye, N.833, s.367, GÜMÜŞ a.g.e. s.400, SARI a.g.e. s.251

⁴⁷⁷ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi , s.318, ZEYTİN, Tasfiye, N.833, s.367, SARI, a.g.e 251, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.147, KARAMERCAN, a.g.e,s.239

⁴⁷⁸ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi,s.318, ZEYTİN, Tasfiye , N.834, s.367, GÜMÜŞ, a.g.e. s.400, SARI a.g.e. s.251

⁴⁷⁹ “...Zamanaşımı, borcun nisbi bir sona erme sebebi olup, zamanaşımına uğrayan alacaklar sona ermiş olmazlar. Zamanaşımına uğramış bir alacağın borçlusu, borcunu rızası ile ifa etmediği takdirde onun sava yoluyla ifasının sağlanması davalı borçlu tarafından zamanaşımı def’inin ileri sürülmemiş olmasına bağlıdır...” GÜNERGÖK / KAYIHAN, a.g.e, s.434, EREN, Eren Borçlar Hukuku Şerhi C III, s.2622

⁴⁸⁰ Fatma Banu GÜNARSLAN, **Değer Artış Payı Alacağında Zamanaşımının Tabi Olduğu Süreler**, (Zamanaşımı) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, s. 22, Temmuz 2015, ss.495-526, s.495, MİDYAT, Değer Artış Payı,s.129, SARI, a.g.e, s.251, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.47, ZEYTİN, Tasfiye, N.920, 397, KILIÇOĞLU, (Aile Hukuku) s.329, ÖZTAN, a.g.e,s.511, GENÇCAN, a.g.e, s.962, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e, s.622,

⁴⁸¹ ZEYTİN, Tasfiye , N.921, s.397, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ a.g.e, N.1237, s.260, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.306,

Eşlerden birinin ölümü de mal rejimini sona erdiren sebeplerden olup evliliğin ölüm ile sona ermesi halinde mal rejiminin tasfiyesine ilişkin zamanaşımı süresi de ölüm tarihinden itibaren başlayacaktır.⁴⁸² Tasfiye davasında uygulanacak zamanaşımı süresi ise TBK 146. maddesinde belirtilen 10 yıllık süreye tabidir.⁴⁸³ Yargıtay uygulamasında zamanaşımı süreleri ile ilgili içtihat değişikliklerine gidilmiş ise de ölüm ile sona eren evlilikler bakımından 10 yıllık zamanaşımı süresi uygulamasına devam edilmiştir.⁴⁸⁴

Mal rejimin boşanma ile sona ermesinden kaynaklı tasfiye davalarında uygulanacak zamanaşımı süresine ilişkin öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. Bu konuda bir görüşe⁴⁸⁵ göre, evliliğin boşanma ile sona erdiği hallerde mal rejiminin sona ermesi ve tasfiyesinin de boşanmanın fer'i sonuçlarındandır. Bu görüşe göre boşanma ile sona eren evliliğin tüm sonuçları ile bir an önce tasfiye edilerek boşanan eşlere eski hesapları kapatarak yeni bir hayat kurma şansının verilmesinin vatandaşların hukuk düzeninden beklediği haklı bir beklentidir. Boşanma kararının birliği ilkesine göre mümkün olduğunca mal rejiminin tasfiyesinin boşanma davasında yapılması, boşanmanın diğer sonuçları ile karar bağlanması esas olmalıdır. Tasfiyenin ayrı bir davada yapılmasının mümkün görüldüğü durumlarda tasfiye davasının çok kısa bir zamanaşımına tabi tutulması gerekmektedir. Boşanmadan sonra açılan tasfiye davasının TMK 178. maddesindeki “...evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları...” ifadesinden kaynaklı bir yıllık zamanaşımına tabi olması gerekmektedir. Mal rejiminin boşanma ve butlan dışında bir nedenle sona ermesi halinde TBK 146. maddesi (BK 125. Maddesi), uyarınca on yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu kabul edilmelidir. Bu görüşe göre İsviçre Hukuku'nda geçerli olan boşanma kararının birliği ilkesi gereğince, boşanmanın mali sonuçlarından olan tasfiyenin boşanma davasında yapılması, boşanmanın diğer fer'i leri ile birlikte karara bağlanması gerekmektedir. Ayrıca anlaşmalı boşanmada hâkim in boşanmaya hükmedebilmesi için, taraflarca yapılan ve hâkim

⁴⁸² ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.57, MİDYAT, Değer Artış Payı, s.133, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı , s.154, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e, s.623,

⁴⁸³ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e., N.1237, s.260, ŞIPKA/ÖZDOĞAN, a.g.e., s.53-56, AKÇİN /MERAL /AĞYEL, a.g.e, s.623,

⁴⁸⁴ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.134-136, dipnot 310

⁴⁸⁵ ACABEY, a.g.e, s.127, 132-134, 139

tarafından uygun bulunan anlaşmada mal rejiminin tasfiyesinin de düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bu görüşe benzer başka bir görüşe göre ⁴⁸⁶ boşanma ile sonuçlanan evlilikler yönünden mal rejiminin tasfiyesinde TBK 146. maddesinin doğrudan uygulanmasını gerektiren bir durumunun söz konusu olmadığı, bu uygulamanın kıyas yoluyla yapıldığı, eğer kıyas yoluyla bir uygulama yapılacak ise TMK 178. Maddesinin uygulanmasının doğru olacağı belirtilmiştir.

Ancak bizim de katıldığımız öğretideki çoğunluktaki görüşe göre mal rejiminin tasfiyesinde kaynaklı alacaklar için genel zamanaşımını düzenleyen TBK 146. maddesinde belirtilen 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği yönündedir. ⁴⁸⁷

Değer artış payı alacağının boşanmanın fer'ileri arasında olup olmadığı ve değer artış payı alacağında TBK 178. maddesindeki ⁴⁸⁸ zamanaşımı süresinin uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin öğretide başkaca görüşler de bulunmaktadır. Bu konuda bir görüşe göre ⁴⁸⁹ değer artış payı alacağının boşanmanın fer'i sonuçlarından değildir. Değer artış payı alacağının boşanma dışında, ölüm, evliliğin iptali gibi başkaca nedenlerle evliliğin sona erdiği durumlarda da gündeme gelmektedir. TMK 178. maddesindeki bir yıllık süre ile boşanan eşler yönünden maddi, manevi tazminat ve nafaka uyuşmazlıklarının uzun süre gündemde kalmaması amaçlanmıştır. Ancak TBK 146. maddesinin özel zamanaşımı süresine tabi olmayan tüm alacaklar yönünden uygulanması gerekmektedir. Değer artış payı alacağının özel bir zamanaşımı süresine tabi olmadığından bu alacak yönünden de TBK 146. maddesindeki on yıllık zamanaşımı süresi uygulanmalıdır.

Diğer bir görüşe ⁴⁹⁰ göre ise değer artış payı alacağı davası boşanma davalarının fer'i niteliğinde olmamasına rağmen TMK 178. maddesindeki hükme göre evliliğin boşanma

⁴⁸⁶ AKINCI, a.g.e. s.189

⁴⁸⁷ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.303,307, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.622, SARI, a.g.e, s.104, MİDYAT, Değer Artış Payı, 132-133, ZEYTİN, Tasfiye, N.931,932, s.401, GÜMÜŞ, a.g.e, s.393

⁴⁸⁸ “Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.” TBK 178. maddesi

⁴⁸⁹ Zafer ZEYTİN, **Artık Değere Katılma ve Değer Artış Payı Alacağında Zamanaşımı**, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt:3, sayı:21, s.15-24 (Zamanaşımı), s. 18-19, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e., s.622

⁴⁹⁰ GENÇCAN, a.g.e., s.964-967, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s. 153-155

sebebiyle sona ermesinden doğan dava haklarının boşanmanın kesinleşmesinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğradığı da bir gerçektir. Bu durumda eşler arasında mal rejimi sözleşmesi yok ise diğer bir anlatımla eşler arasında yasal mal rejiminin uygulandığı evliliklerde, mal rejiminin boşanma ile sona ermesi hallerinde değer artış payı alacağı yönünden zamanaşımı süresi, mal rejiminin sona ermesi ve değer artış payı alacağının öğrenilmesinden itibaren bir yıl, her durumda mal rejiminin sona erdiği tarihten itibaren on yıldır. Ancak eşler arasında yaptıkları mal rejimi sözleşmesi ile kanunda belirlenen mal rejimi sözleşmelerinde birini kabul etmiş iseler, eşlerin mal rejiminden kaynaklı talep hakları bir sözleşmeden doğduğundan, değer artış payı alacağı yönünden zamanaşımı süresi TBK 146. maddesi (BK 125. maddesi) gereği on yıldır. Bir yıllık kısa zamanaşımına ilişkin çözüm şekli TMK 178. maddesindeki zamanaşımı süresi ile de uyumlu bir yorum tarzı olacaktır. Mal rejimi sözleşmesi yok ise her durumda on yıldır.

Bu konuda diğer bir görüşe⁴⁹¹ göre mal rejiminin sona ermesi ve tasfiyenin, boşanmanın mali sonuçlarından olduğu ancak zamanaşımı yönünden tasfiye talebinin TMK 178. maddesi kapsamında olmadığı, TMK 178. maddesinin maddi, manevi tazminat ve yoksulluk nafakası taleplerine ilişkin olduğunu, tasfiyenin konusunun ise para alacağına ilişkin olduğu ve buna ilişkin bir zamanaşımı süresi öngörülmediğinden, genel zamanaşımı süresi olan TMK 146. maddesindeki (BK 125. maddesi) on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanacağını belirtmiştir.

4721 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önceki dönemde eşler arasındaki mal rejiminin 01.01.2002 tarihinden önce sonlanması halinde katkı payı alacağına ilişkin uyuşmazlıklarda zamanaşımı süresi, mal rejiminin hangi şekilde sona ermesine bakılmaksızın her durumda, mal rejiminin sona ermesinden itibaren TBK 146. maddesi (BK 125. maddesi) gereğince 10 yıldır.⁴⁹²

4721 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra katılma alacağına ilişkin zamanaşımı sürelerinde, Yargıtay 2 Hukuk Dairesi verdiği kararlarda kanunda zamanaşımına ilişkin özel

⁴⁹¹ SARI, a.g.e, s. 104-105

⁴⁹² GENÇCAN, a.g.e., s.969, ÖZDAMAR/TOKER/ KAYIŞ/YAĞCIOĞLU, a.g.e, s.145, AKÇİN/MERAL /AĞYEL, a.g.e., s.624, Yarg. 2 HD. 21.11.2007 T. 2007/21065 E, 2007/16126 K., GENÇCAN, a.g.e, s. 968

özel hüküm bulunmaması nedeniyle TBK 146. maddesinin uygulanması ile 10 yıllık zamanaşımı süresini kabul etmiştir.⁴⁹³ Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin ihtilafların 2009 Mart ayından sonra Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'nin görev alanına girmesinden sonra Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından yapılan içtihat değişikliği ile boşanma ile sona eren evlilikler bakımından TMK 178. maddesindeki 1 yıllık zamanaşımı süresi uygulanmaya başlanmıştır.

494

Yargıtay'ın zamanaşımına ilişkin bu içtihat değişikliğinin doktrinde büyük eleştirilere maruz kalmasından sonra Yargıtay HGK 17.04.2013 T. 2013/8-375 E. 2013/520 K. sayılı kararıyla⁴⁹⁵ katılma alacağına ilişkin zamanaşımı süresinin 10 yıl olduğu kabul edilmiştir.

⁴⁹⁶ Bu karardan sonra Yargıtay HGK tarafından 2016 yılında verilen kararda⁴⁹⁷ da

⁴⁹³ Yarg. 2 HD. 05.02.2007 T., 2006/9383 E., 2007/1228 K., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.134, dipnot 306

⁴⁹⁴ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s. 294, GENÇAN, a.g.e, s.968, Yarg. 8 HD. 09.06.2009 T., 2009/982 E., 2009/2991 K., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.134-135, dipnot 309, Yarg. 8. HD 26.05.2009 T., 2009/873 E., 2009/2621 K., Yarg. 8 HD 29.03.2010 T, 2010/948 E., 2010/1424, K., kararlar için bkz. ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s. 297-298, Yarg. 8 HD 26.05.2009 T., 2009/873 E., 2009/2621 K., Yarg. 8 HD. 09.06.2009 T., 2009/982 E., 2009/2991 K., kararlar için bkz., GENÇCAN, s. 965-966 ,

⁴⁹⁵ YHGK T. 17.4.2013 E. 2013/8-375 K. 2013/520 "... 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'na bakıldığında, yasal mal rejimi olarak kabul edilen edinilmiş mallara katılma rejiminde, katılma alacağına özgü olarak bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir..... Bu nedenle edinilmiş mallara katılma rejiminden doğan katılma alacağına uygulanacak zamanaşımı konusu tartışmalara neden olmuştur. 01.01.2002 Tarihinde yürürlüğe giren 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda, yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminde, katılma alacağına uygulanacak zamanaşımı süresi konusunda Türk Medeni Kanunu'nda ayrı bir hüküm bulunmadığına ve niteliği itibarıyla hakkın bir alacak hakkı olduğunun açık olmasına göre, olayda uygulanması gereken hükümler, TMK. m. 5 yollaması ile TBK. m. 146 (eBK m. 125) uyarınca belirlenecektir. Anılan hükümde; "kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir" (6098 Sayılı TBK. m. 146; eBK. m. 125) düzenlemesi yer almaktadır. Şu halde, katılma alacağına zamanaşımı süresi TBK m. 146 (eBK m. 125) uyarınca on (10) yıl olarak uygulanmalıdır (DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, s. 391; ŞİPKA, s. 846; KILIÇOĞLU, s. 1294) Eldeki olayda; tarafların 20.9.1990 tarihinde evlendikleri, uyuşmazlığın 01.01. 2002 tarihinden sonra edinilen taşınmaz yönünden katılma alacağına (TMK m. 231 vd.) ilişkin bulunduğu, 12.12.2005 tarihinde açılan boşanma davasının kabulle sonuçlandığı ve boşanma hükmünün 13.10.2008 tarihinde kesinleşmiş bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, ıslah tarihi olan 11.10.2011 tarihi itibarıyla Kanunda öngörülen (TBK m. 146; eBK m. 125) on yıllık zamanaşımı süresinin geçmediği kabul edilmelidir... " Kazancı İçtihat, erişim tarihi, 28.08.2024

⁴⁹⁶ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.136, dipnot 312, ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.303, GENÇCAN, a.g.e, s.968, DURAL / ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e, N.1237, s.260, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı, s.160, ÖZTAN,a.g.e,s.513, Fatma Banu GÜNARSLAN, Zamanaşımı, s.512, ÖZDAMAR / TOKER / KAYIŞ /YAĞCIOĞLU/AKGÜN/TOKER, a.g.e, s.146

⁴⁹⁷ YHGK 05.10.2016 T., 2016/8-1061 E., 2016/959 K. "...Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelen uyuşmazlık; 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğünden sonra edinilen mallar konusunda, evlilik birliğinin boşanma ile sonuçlanması halinde, eşler arasında katılma alacağına dair davalarda zamanaşımı süresinin TMK'nun 178. maddesi uyarınca bir yıl mı, yoksa aynı Kanunun 5. maddesi yollaması ile Türk Borçlar Kanununun 146. maddesi (818 Sayılı BK m. 125) uyarınca on yıl mı olduğu, varılacak sonuca göre, davada ıslah edilen kısmın zamanaşımına uğrayıp uğramadığı noktasında toplanmaktadır 6098 Sayılı TBK'nun 146 maddesinde "kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir" düzenlemesi yer almakta olup, katılma alacağına zamanaşımı süresi TBK m. 146 (mülga 818 Sayılı

zamanaşımı süresinin 10 olduğu belirtilmiştir. Yargıtay HGK 17.04.2013 tarihli kararından sonra Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından da bu görüş benimsenmiş ve bu tarihten itibaren boşanmanın hangi sebeple sona ermesine bakılmaksızın mal rejiminin tasfiyesi davalarında TBK 146. maddesindeki 10 yıllık zamanaşımı süresi istikrarlı olarak uygulanmaya başlamıştır.⁴⁹⁸

Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin özel bir düzenleme olmaması ve zamanaşımı süresinin 10 yıl gibi uzun bir süre olarak kabul edilmesi öğretide zamanaşımı süresi yönünden eleştirilmektedir.

Bu konuda bizim de katıldığımız görüşe göre⁴⁹⁹ zamanaşımına ilişkin özel bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Mal rejiminin sona ermesinden kaynaklı alacaklara ilişkin daha kısa zamanaşımı sürelerinin belirlenmesi kişilerin hukuk güvenliği açısından önemlidir. Bu durum özellikle boşanma ile sona eren evlilikler bakımından çok daha büyük önem arz etmektedir. Boşanma halinde eşlerin, ölüm halinde ise sağ kalan eş ile mirasçılarının uzun yıllar mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklı alacaklar nedeniyle karşı karşıya gelmelerini önlemek, sona eren evlilikte eşleri ve mirasçıları huzursuz edilmemesi amacıyla özel bir düzenleme ile daha kısa bir zamanaşımı süresinin belirlenmesi gerekmektedir.

Mal rejiminin tasfiyesi talebi ile katılma alacağı talebinin birbirinden ayrı olarak değerlendirilmesi gerekip gerekmediği ve bu taleplere ilişkin zamanaşımı sürelerinin ne zaman başlayacağı konuları da öğretide tartışmalıdır. Bu konuda öğreti de bizim de katıldığımız görüşe göre⁵⁰⁰ mal rejiminin tasfiyesi ile katılma alacağının ifası talebinin

BK m. 125) uyarınca on (10) yıl olarak uygulanmalıdır (Dural/Öğüz/Gümüş, s. 391; Şipka, s. 846; Kılıçoğlu, s. 1294). Nitekim, aynı ilkeler Hukuk Genel Kurulu'nun 17.04.2013 gün ve 2013/8-375 E., 2013/520 K., 12.06.2013 gün ve 2013/8-1013 E., 2013/816 K. sayılı kararlarında da vurgulanmıştır.....Eldeki olaya gelince; tarafların 29.08.1984 tarihinde evlendikleri, uyumsuzluğun 01.01.2002 tarihinden sonra edinilen mallar sebebiyle katılma alacağına dair olduğu, 21.07.2006 tarihinde açılan boşanma davasının kabul edilerek 20.01.2009 tarihinde kesinleştiği anlaşılmaktadır. Buna göre, ıslah tarihi olan 19.10.2011 tarihi itibarıyla kanunda öngörülen on yıllık zamanaşımı süresinin geçmediği kabul edilmelidir.....” Kazancı İçtihat, erişim tarihi, 28.08.2024

⁴⁹⁸ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.136, Yarg. 8 HD 08.03.2017 T., 2016/22068 E., 2017/3158 K., GENÇCAN, a.g.e, s.968, Yarg. 8 HD. 24.09.2020 T, 2020/317 E, 2020/5382, Yarg. 8 HD. 20.01.2016 T., 2016/19336 E., 2016/604 K., Yarg. 8 HD. 07.11.2016 T., 2016/16582 E., 2016/15089, ÖZDAMAR/TOKER/ KAYIŞ/YAĞCIOĞLU, a.g.e, s.147

⁴⁹⁹ MİDYAT, Değer Artış Payı, s.137, ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi,s.308, KILIÇOĞLU, Katkı ve Katılma Alacağı , s.169-170, ULUÇ, a.g.e, s.720

⁵⁰⁰ ŞIPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi,s.301, GÜMÜŞ, a.g.e., s.393, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ,

birbirinden ayrılması gerekmektedir. Mal rejimin tasfiyesi yapılmadan katılma alacağı da muaccel hale gelmeyecektir. Mal rejiminin tasfiyesinden sonra katılma alacağı ortaya çıkabilecek ve miktarı belirli hale gelen bu katılma alacağı karşı taraftan talep edilebilecektir. Bu sebeple henüz bir mahkeme kararı ile tespit edilmediğinden muaccel hale gelmemiş bir alacak için zamanaşımının başlatılmaması gerekmektedir. Bu sebeple katılma alacağı ve değer artış payı alacağı ile ilgili zamanaşımı süresinin tasfiyenin sona ermesinden sonra başlaması ve TBK 146. maddesi gereğince 10 yıl olması gerekmektedir.

Tasfiye talebi, alacak hakkından bağımsız bir talep hakkı olması ve kanunda tasfiye talebine ilişkin özel bir zamanaşımının öngörülmemesi nedeniyle tasfiye talebine ilişkin on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması ve bu sürenin başlangıcı ise mal rejiminin sona erdiği tarih olduğunun kabul edilmesi gerekir.⁵⁰¹ Öğretide bazı görüşlere⁵⁰² göre ise zamanaşımı süresinin tasfiye kararının verildiği andan itibaren başlayacağı, bir kısım görüşe⁵⁰³ göre ise de tasfiye kararının kesinleştiği tarihten sonra başlayacağı belirtilmektedir.

Bu konuda diğer bir görüşe göre ise değer artış payı ve katılma alacağına ilişkin zamanaşımı süresinin tasfiye tamamlandığı andan itibaren başlamasının kabul edilmesi halinde tasfiyenin yapılamamasının zamanaşımın başlangıcını engelleyeceği ve zamanaşımı ile sağlanmak istenen istikrarı sarsacağı, alacak taleplerinin yıllar sonra bile ileri sürülmesinin belirsizliğe neden olacağından, katılma alacağına ilişkin zamanaşımı süresinin mal rejiminin sona erdiği tarihten itibaren başlatılması ve bu sürenin TMK 146. maddesi gereğince on yıl olması gerektiği belirtilmiştir.⁵⁰⁴

N.1237, s.260,

⁵⁰¹ ŞİPKA a.g.e., s.307, Tasfiye talebindeki zamanaşımına ilişkin diğer bir görüşe göre bu sürenin TMK 2. maddesindeki dürüstlük kuralına göre belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. “*Tasfiye davasının zamansal sınırını dürüstlük kuralı (MK 2) çizer.*” GÜMÜŞ, a.g.e, s.393, DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, n. 1237, S.260

⁵⁰² ŞİPKA, a.g.e, s.303, ZEYİN, Zamanaşımı, s.15, ŞİPKA, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Tasfiye ve Katılma Alacağını Talep Hakkına İlişkin Zamanaşımı Süreleri**, (Zamanaşımı) Prof.Dr.Bilge ÖZTAN’a Armağan, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, s.847

⁵⁰³ DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, a.g.e, N.1237, s.260, GÜMÜŞ, a.g.e., s.393

⁵⁰⁴ ZEYİN, a.g.e., N.935, s.402-403, KILIÇOĞLU, a.g.e, s.168, MİDYAT, a.g.e., s.132-133

Yargıtay kararlarına tasfiye ve katılma alacağı şeklinde ikili ayrıma yer verilmemekte ve istikrarlı olarak katılma alacağına ilişkin zamanaşımı süresinin TMK 225 gereği mal rejiminin sona ermesinden itibaren başlayacağı kabul edilmektedir.⁵⁰⁵

Zamanaşımının hangi tarihten itibaren başlayacağı konusunda öğretide başkaca görüşler de ileri sürülmektedir. Bu konuda bir görüşe göre⁵⁰⁶ mal rejiminin boşanma ile sona ermesi halinde 1 yıllık zamanaşımı boşanma kararının kesinleştiği tarihten itibaren başlayacaktır. Mal rejiminin boşanma dışında bir sebeple sona ermesi halinde TBK 146. maddesi gereğince 10 yıllık süre mal rejiminin ölümle sona erdiği durumda, zamanaşımı süresinin başlangıcı ölüm tarihi, diğer hallerde sözleşme ile başka bir rejimin kabulü, hâkim kararıyla olağanüstü rejime geçilmesi nedeniyle evliliğin sona ermesi hallerinde katılma rejimi sona ermiş olmakla birlikte evlilik birliği halen devam ettiğinden zamanaşımı süresinin başlangıcı evliliğin sona erdiği tarih olarak kabul edilmesi gerekir. Bu durumda mal rejimi sona ermiş olmakla birlikte evlilik birliği devam etmektedir. Evlilik birliği devam ederken eşler arasında zamanaşımı işlemeyeceğinden, zamanaşımı süresi evliliğin sona erdiği tarihten itibaren başlamalıdır.

Diğer bir görüşe göre⁵⁰⁷ değer artış payı alacağı davasında zamanaşımı başlangıcı da mal rejiminin sona erdiği tarihtir. Evlilik devam ettiği sürece eşler arasındaki alacaklara ilişkin zamanaşımı süreleri işlemeyeceğinden boşanma davası açıldığı tarihte eşler arasındaki mal rejimi sona ermiş olsa dahi zamanaşımı işlemeyeceğinden ve boşanma davasının kesinleşmesine kadar bu durum devam edeceğinden boşanma davasının kesinleştiği andan itibaren zamanaşımı işleyecektir. Eşler arasında mal rejimi sözleşmesi yok ise bir yıllık süre mal rejiminin sona ermesi ve değer artış payı alacağının öğrenilmesi anından itibaren başlayacaktır. On yıllık süre ise her durumda mal rejiminin sona ermesinden itibaren başlayacaktır.

⁵⁰⁵ MİDYAT, a.g.e, s.133, dipnot 303

⁵⁰⁶ ACABEY, a.g.e. s. 134,139,

⁵⁰⁷ GENÇCAN, a.g.e, s.962-966

Tasfiyenin eşlerin anlaşarak aralarında yaptıkları hallerde zamanaşımı bu tarihten itibaren başlamalıdır. Tasfiyenin eşlerin aralarında yapmadıkları hallerde ise alacak zamanaşımı mal rejiminin sona erdiği tarihten itibaren başlamalıdır.⁵⁰⁸

Mal rejiminin sona ermesi, eşlerin başka bir mal rejimi seçmeleri, TMK 206. maddesi uyarınca mal ayrılığına geçilmesi hallerinde evlilik birliği devam ettiği ve evlilik birliğinin devam ettiği sürece TBK 153/b.3 gereği zamanaşımı da işlemeyecektir.⁵⁰⁹ TBK 153/b.3 hükmü zamanaşımının durmasına ilişkin bir hüküm olup eşlerin mal rejiminin bu şekilde sona ermesiyle birlikte bu durum katılma alacağını talep etme haklarına engel teşkil etmemektedir. Bunun için ayrıca evlilik birliğinin sona ermiş olması da gerekmez.⁵¹⁰

Ayrıca borçlu eş TMK 239. maddesi uyarınca süre istemiş ve bu talep mahkemece uygun görülerek borçluya vade tanınmış ise bu halde vadenin geldiği tarihten itibaren on yıllık süre işlemeye başlayacaktır.⁵¹¹ Taraflar ikinci kez evlenmişler ise evli kaldıkları dönemde zamanaşımı işlemez.⁵¹²

⁵⁰⁸ ZEYTİN, Tasfiye, N. 935, s.402-403

⁵⁰⁹ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.303, GENÇCAN, a.g.e., s. 970, SARI, a.g.e, s.252, ZEYTİN, Tasfiye, N.940, s.404, ŞİPKA, Zamanaşımı, s. 847, GÜNARSLAN, Zamanaşımı, s.505, KILIÇOĞLU, a.g.e, s.171, ÖZDAMAR/TOKER/KAYIŞ/YAĞCIOĞLU/AKGÜN TOKER, a.g.e, s.145, MİDYAT, a.g.e, s.133-134, dipnot 305, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e, s.623, ZEYTİN, Tasfiye, N.939-940, s.404

⁵¹⁰ Yarg. 8 HD. 01.12.2016 T., 2016/20571 E., 2016/15992 K., MİDYAT, Değer Artış Payı, s.134, dipnot 305, ZEYTİN, Tasfiye, N.940, s.404

⁵¹¹ ŞİPKA, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, s.303,

⁵¹² GENÇCAN, a.g.e., s. 971, AKÇİN/MERAL/AĞYEL, a.g.e, s.624

5. SONUÇ

Eşler, evlilikte birlikteliğin uzun süre devam edeceği düşünceleri, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma gereksinimi aynı zamanda eşlerin malvarlığı değerlerini de fiilen ortak kullanmalarına neden olmaktadır. Bu sebeple eşler harcamaları birlikte yapar ve birlikte malvarlığı edinirler. Malvarlıklarının edinmesi sürecinde eşlerin birbirlerine, evlilik birliğinin yüklediği dayanışma amaçlı sorumluluk kapsam ve miktarını aşan şekilde katkıda bulunmaktadırlar. Evlilik birliğinin devam edeceği düşüncesi ile bağışlama kastı olmaksızın yapılan bu katkılar nedeniyle katkı yapan eş diğer eşten ya hiç karşılık almamakta, ya da alınan karşılık uygun bir karşılık taşımamaktadır.

4721 sayılı TMK 227. maddesi 2002 yılında yürürlüğe girdiğinden, bu tarihten sonra yapılan evlilikler için yasa maddesi uygulanabilecektir. Ayrıca, kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bu kanundan önce evlenen eşler tarafından bu mal rejimini kabul edilmesi, eşlerin sonradan değer artış payı hükümleri içeren mal rejimi türünü kabul etmeleri halinde eşlerin evlilik birliğinde diğer eşin malvarlığına yaptıkları katkıları “*değer artış payı*” alacağı olarak talep edebileceklerdir.

Katkı diğer eşin edinilmiş malı için olabileceği gibi kişisel malı için de olabilir. Katkı hangi mal grubuna yapılmış ise borçtan da o mal grubu sorumlu olacaktır.

Maddedeki düzenleme ile amaçlanan, katkıdan kaynaklı alacağın miktarının değer artışı da dikkate alınarak belirlenmesi, katkıda bulunan eşin katılım alacağının, katkı oranına göre değer artışından pay alarak alacak miktarının artmasıdır. Bu şekilde, evlilik birliğinin devam edeceğine yönelik inancı nedeniyle mal varlığından diğer eşe katkıda bulunmuş eşin, tasfiye aşamasında, katkıda bulunulan malda oluşacak değer artışından katkı oranında faydalanarak, kendisinden öngörmesi beklenemeyecek tasfiye nedeniyle zarara uğraması önlenecektir.

Türk hukukunda da katkının bağışlama amacı taşımadığı, birlikte yararlanma amacıyla yapılmış aile hukuku sözleşmesi olduğu kabul edildiğinden, aile birliğinin sona ermesine neden olan boşanma ve ölüm halinin işlem temelinin çökmesi sonucunu doğuracağından evlilik birliğinde diğer eş lehine yapılan katkılara ilişkin katkı yapan eş diğer eşten TMK 227. maddesine göre değer artış payı talep edebilecektir. Katkının bağışlama kastı ile yapılması halinde ise katkı yapan eş diğer eşten değer artış payı alacağı talep edemeyecektir.

Düzenleme mal rejimi döneminde geçerli ve mal rejiminin tasfiyesine özgü olduğu, Borçlar Hukukunda belirtilen hiçbir sözleşme tipine benzemediği için değer artış payı alacağının hukuki niteliği kanundan doğan bir alacak hakkıdır.

TMK 227/1, 228/1,2 ve 239/3 maddelerince değer artış payı alacağı mal rejiminin tasfiyesi aşamasında gündeme gelecektir. Katkı yapılan malın tasfiye öncesinden elden çıkarılması halinde bu mala yapılan katkının mal rejiminin tasfiyesinden önce talep edebilmesi TMK 227/2 maddesinin kaynak kanun olan ZGB 206/2. maddesindeki düzenlemeden farklı olması nedeniyle mümkün değildir. Kaynak kanunun 206/2. maddesi “*Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması halinde, diğer eşe ödenecek alacak, elden çıkarmada elde edilen değere göre belirlenir ve hemen talep edilebilir.*” şeklindedir. Bu durumda katkı yapılan malın mal rejiminin tasfiyesinden önce elde çıkmış olması halinde dahi katkı yapan eşin elden çıkan mal için değer artış payı alacağı talep etmesi mümkün değildir.

Eşlerin evlilik birliğinden kaynaklı yükümlülüklerini ifası kapsamında yapılan katkılar TMK 227. maddesine göre değerlendirilmeyecektir. Eşin, evlilik birliğinde yaptığı olağanüstü katkılar ile ilgili ülkemizde kaynak kanun ZGB 165. maddesindeki düzenlemeye benzer bir düzenleme bulunmadığından eşin yaptığı olağanüstü katkıları diğer eşten talep etmesi de mümkün değildir. Ancak TMK 186/3. maddesindeki eşlerin evlilik birliği giderlerine katkısının güçleri oranında sınırlandırılmış olması karşısında eşlerin evlilik birliğinde olağan katkıyı aşan şekilde yaptıkları katkıların TMK 186/3 ve 196. maddelerinin yorumuyla katkı yapan eşe uygun bir tazminat ödenmesine karar verilebileceği düşüncesindeyiz.

TMK 227. maddesinde ise “mal” kavramının, TMK 220. maddesinde “malvarlığı değeri” kavramı şeklinde değerlendirilerek “malvarlığı değerleri” ni içine alacak şekilde geniş yorumlanması gerekir.

Katkı, evlilik birliğinin eşlere yüklediği yükümlülüklerin dışında parasal değeri ölçülebilen, mal, para, fiziki emek ve benzer şekilde değerler şeklinde olabilir. Parasal değeri ölçülemeyen katkıların değer artış payı hesaplanmasında dikkate alınmayarak, adi borç hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

Katkı da bulunduğu iddiasında olan eşin süreklilik arz eden bir gelir elde etmediği hallerde, diğer eşin belirli bir malvarlığına yaptığını katkıdan kaynaklı değer artış payı talep edebilmesi her olayın somut özelliklerine göre değerlendirilmelidir.

Malın edinilmesi aşamasında yapılan katkı yalnız malın bedeline katkı şeklinde anlaşılmaması gerekir. Taşınmaz alımında olabileceği gibi emlakçı komisyonu, tapu harçları, noter masrafları gibi katkılarda değer artış payı alacağının konusu olabilir.

Katkı yapılan malvarlığının üçüncü bir kişiye ait olması halinde ise eşin edilmiş malına katkı olmadığı için değer artış payı alacağı da kural olarak söz konusu olmayacaktır. Bu durumda katkı yapan eş üçüncü kişiye karşı TBK hükümleri uyarınca talepte bulunabilir. Ancak yüksek mahkemenin yakın akraba adına kayıtlı arsa üzerine eşlerin katkısı ile ev, bina yapılması veya maliki eşlerden birisinin yakın akrabası olan mallara yapılan katkılara ilişkin değer artış payı alacağına hükmettiği kararları ile aski yönde kararları da bulunmaktadır.

Katkının malın mülkiyeti veya zilyetliğinin kazanıldığı anda yapılması gerekmemekte, malın ivaz karşılığı elde edilmesi ve ivaz karşılığının kredi ile ödenmesi halinde malın edinilmesinde sonra ödenen kredi taksit tutarları, kredinin vergi ve masrafları da katkı kapsamındadır.

Eşlerden birinin diğer eşe yapacağı katkı diğer eşin bir malvarlığı değeri edinmesine olabileceği gibi eşin malvarlığının değerinin korunmasına ya da iyileştirilmesine yönelik de olabilir. Yapılan katkı, bir mal, çalışma ya da para olabileceği gibi diğer eşin belirli bir malvarlığına ilişkin borcunun üstlenilmesi şeklinde de olabilir. Eşin katkısının emek şeklinde olması halinde bunun evlilik birliğinden kaynaklı yükümlülükleri aşan nitelikte olması gerekir.

Kanun koyucu iyileştirme ile yapılan katkılarda katkı yapılan malvarlığındaki değer artışını kastetmekte olup örneğin, taşınmazın ısı yalıtımının yapılması, mutfak, banyo dolaplarının, parkelerin yenilenmesi, taşınmaza doğalgaz tesisatı döşenmesi iyileştirmeye sayılan katkılar malın iyileştirilmesine yönelik katkılardır.

Bir malın korunmasından, o malın zaman içinde kullanımı ya da kendiliğinden yıpranması ile malın niteliğinde ortaya çıkabilecek olumsuzluk nedeniyle malın mevcut değerinin,

niteliğinin korunması amacıyla yapılan katkılar malın korunmasına yönelik katkılardır. Yapının dökülen sıvalarının yeniden yapılması, eskimiş elektrik ve su tesisatının yenilenmesi, yapının çatısındaki kırık kiremit veya eskimiş çatı örtüsünün değiştirilmesi gibi katkılar örnek olarak verilebilir. Ancak yapılan katkılar önemli nitelikte olması gerekmektedir. Ufak tefek tamirler bu kapsama girmemektedir

Kanun koyucunun, herhangi bir karşılık almadan yapılan katkının değer artış payı alacağına konu olabileceğini düzenlediğinden, yapılan katkının bağış sebebiyle olmadığını bir karine olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Katkının bağış olduğunu iddia eden eş kanıtlamalıdır.

Katkı yapan eşin katının karşılığında hiç ya da uygun olarak almamış olması gerekir. Bu durumlarda mal malvarlığının sahibi olan eşin ihtiyaç duyduğu katkıyı üçüncü şahıstan karşılık vererek alması halinde bunun karşılığı vermesi gereken miktar “*uygun karşılık*” ölçüsü olarak değerlendirilebilir. Uygun karşılık, mal karşılığı para, para karşılığı faiz veya çalışma karşılığı ücret olarak şeklinde olabilir.

Eş, değer artış payı alacağından vazgeçmemiş olmalıdır. Ancak eşler maddenin son fıkrası uyarınca yazılı bir anlaşma ile bu alaktan vazgeçebileceği gibi katkı oranının da değiştirilmesini kararlaştırabilirler. Eşler aralarında yapacakları yazılı anlaşma ile belirli bir mala ilişkin değer artış payı alacağından vazgeçebilecekleri gibi mal rejimi süresinde değer artış payı alacağına konu tüm mallar yönünden alaktan vazgeçebilirler. Eşler adi yazılı sözleşme ile tüm mallara ilişkin katkı oranını değiştirebilirler.

Değer artış payı alacağının hesaplanmasında, eşin katkı yaptığı tarihteki yapılan katkısının miktarı, malvarlığının katkı tarihindeki piyasa değeri ile katkı oranının belirlenmesi gerekir. Katkı yapılan malın, katkı tarihinden sonra değer kazanması gibi değer kaybetmesi de mümkündür. Malvarlığına katkı yapıldığı tarihteki katkı oranının, malvarlığının tasfiye tarihindeki (hükme en yakın tarih) sürüm değeri çarpılması ile değer artış payı alacağı miktar olarak tespit edilecektir

TMK 227. maddesine göre katkı yapılan malvarlığının tasfiye aşamasında değerinde düşüş olması halinde, katkı yapan eşin katkısı kanun koyucu tarafından düzenleme ile korunmuş olup, öncesinde yaptığı katkı miktarını diğer eşten talep edebilecektir.

Katkı yapılan malvarlığında meydana gelen değer artışının hesaplaması için önce eşin katkı miktarını ispat ederek bunun belirlenmesi, katkı yapılan malı sürüm değerinin, malın edinildiği, iyileştirildiği ve korunduğu döneme ilişkin değerinin belirlenmesinden sonra yapılan katkı miktarı ile malın katkı anındaki değeri toplanarak malın başlangıç değeri tespit edilerek veya katkı miktarının malın katkı anındaki değerine göre oranlanması ile sabit katkı oranı bulunmalıdır. Bu sabit katkı oranı, tasfiye aşamasında malın sürüm değeri ile çarpılması ile güncel değer artış payı alacağı bulunur

Katkı yapılan belirli malvarlığının tasfiye aşamasında diğer eş tarafından önceden elden çıkarılması halinde TMK 227/2. maddesi uyarınca hâkim alacaklı eşe ödenmesi için hakkaniyete uygun bir miktar belirleyecektir. Hâkim, her somut olayın özelliğine göre, mal varlığını elden çıkarmanın kötü niyetli yapıp yapılmadığı, devrin ivazlı olup olmadığını inceleyerek hakkaniyete uygun miktarı belirleyecektir.

Katkı yapılan malın evlilik birliğinde eşlerden birinin ağır sağlık sorununun tedavi masrafları gibi evlilik birliğinin acil ve önemli bir giderine harcanmak için elden çıkarılması halinde, eşlerin malın elden çıkarılışı tarihindeki sosyal ve ekonomik durumlarına, elden çıkarılan mala katkı miktarları değerlendirilerek TMK 186/3. madde kapsamında eşlerin güçleri oranında yapılan bir katkı olması veya katkı oranlarının eşlerin ekonomik güçleri arasında aşırı bir dengesizlik oluşturmaması halinde malın elden çıkarılması ivaz karşılığı olmuş olsa dahi eşin değer artış payı alacağı talep etmesinin hakkaniyete uygun olmayacağı kanaatindeyiz.

Farklı zamanlarda aynı malvarlığına birden fazla katkı yapılması halinde, her bir katkının yapıldığı zamandaki malvarlığı değerine (sürüm değeri) göre, ayrı ayrı katkı payı oranı ve miktarı bulunarak değer artış payı alacağı hesaplanacaktır. Ancak katkının irat şeklinde sürekli olduğu durumlarda her katkı yapıldığı zamana ilişkin hesaplama yapılarak değer artış payı hesaplaması çok zor olacaktır. Bu durumda konut kredisi ile satın alınan taşınmazda olduğu şekilde, ödenen kredi taksitlerinin ortalama değerinin dikkate alınması yöntemine benzer şekilde toplam ödenen katkıların ortalaması alınarak hesaplama yapılmasının daha doğru bir çözüm olacaktır.

TMK 239/1. maddesi uyarınca değer artış payı alacağı borçlusuz eş borcunu ayın olarak da ödemesi imkânı sağlanmıştır. Ancak hükümde borçlu eşin borcunu ayın olarak

ödemesine ilişkin koşulları ve çerçevesi düzenlenmemiştir. Borçlu eşin borcunu âyin ile ödeme hakkını kullanması durumunda, hakkın kötüye kullanılması hali saklı kalmak üzere dürüstlük kuralı çerçevesinde kullanılması koşulu ile alacaklı eşin, borçlunun âyin ile ödeme isteğine itiraz etme hakkı bulunmamaktadır. Tasfiye tamamlanıncaya kadar bu hakkını ileri sürebilir.

Ayni ödeme konusu malın değerinin alacağı karşılamadığı ve alacaklı eşin bu malı kabul etmesi halinde bu ödeme kısmi ödeme kabul edilecektir. Malın değerinin borçtan fazla olması halinde ise seçimlik yetkiyi kullanan borçlunun fazla ödeme riskini de üstlenmesi gerektiğinden âyin ile ödeme borç sona erecektir.

TMK 239/2. maddesi değer artış payı alacağının tahsili ile borçlu eşin mali açıdan zor bir duruma düşecek olması ve koşullarının da mevcut olması halinde borçlu eşe borcun ödenmesini ertelenmesi hakkı tanıyan bir düzenlemedir. Borçlu eşe vade tanıma hakkı mal rejiminin tasfiyesi ile ilgili olduğundan talebin tasfiyenin tamamlanmasından önce talep edilmesi gerekmektedir. Madde de geçen “*ciddi güçlükler*” kavramının neler olabileceği hâkim tarafından tarafların ekonomik ve sosyal şartları da göz önünde bulundurarak her somut olayın özelliklerine tespit edilerek TMK 2. maddesine göre değerlendirmesi gerekmektedir.

Eşler kendi aralarında da vade süresi ile vade sonunda borcun nasıl ödeneceğini anlaşılarak kararlaştırabilirler. Ancak vadeyi hâkimin tayin etmesi halinde, hâkim vadeye gün, hafta, ay, olarak karar verebilir.

TMK 239/3. maddesine göre tarafların aksine bir anlaşma yapmamaları halinde mal rejiminin tasfiyesinin tamamlandığı andan itibaren değer artışı payı alacağına faiz işletilecektir. Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre tasfiyenin sona erdiği tarih, tasfiye davasının karar tarihidir.

TMK 239/3. Maddesi uyarınca değer artış alacağına ilişkin borcun ödenmesi ile ilgili borçlu borcun ertelenmesini talep etmesi halinde alacaklı eş de hâkim den borçlunun bu talebin kabulü ile borcun ertelenmesi veya taksitlendirilmesi halinde bir güvence verilmesini talep edebilir. Güvence konusunda tarafların kendi aralarında anlaşmaları mümkündür. Taraflar arasında anlaşma sağlanamaması durumunda hâkim tarafından güvence belirlenecektir.

Kanun koyucu güvencenin türüne ilişkin bir düzenleme yapmamıştır. Borçlu eşten istenecek güvence taşınmaz veya taşınır rehni olabileceği gibi banka teminat mektubu, kefil benzeri şeyler güvencenin konusunu oluşturabilir.

Mal rejiminin tasfiyesine ilişkin açılacak davalarda zamanaşımı süresine ilişkin 4721 sayılı yasada bir düzenleme bulunmamaktadır. Zamanaşımına ilişkin öğretilerde farklı görüşler ve dönemler itibarıyla farklı Yargıtay uygulamaları olmuş ise de YHGK'nun 17.04.2013 T., 2013/8-375 E., 2013/520 K. sayılı kararıyla bu türden ihtilafların TBK da 146. Maddesinde belirtilen 10 yıllık zamanaşıma tabi olacağı kabul edilmiştir. Mal rejiminin sona ermesinden kaynaklı alacaklara ilişkin kanuni düzenleme ile daha kısa bir zamanaşımı süresinin belirlenerek bu türden ihtilafların uzun süreler yargı önünde çekişme konusu olmasının önlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

REFERANSLAR

- ACABEY, M. B. (2020). *Teorik ve Pratik Yönleriyle Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- ACAR, F. (2021). *Aile Hukukumuzda Aile Konutu Mal Rejimleri Eşin Yasal Miras Payı, 6. Baskı*. Ankara: 2021.
- AKÇA, N. (2018,). Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Eşlerin Paylı Mülkiyetlerinde Bulunan Malların Edinilmesine Yaptıkları Katkı Bakımından Değer Artış Payı Alacağı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(67.2), 201-226.
- AKÇİN, F., MERAL, N., & AĞYEL, E. (2021). *Yargıtay Uygulamasında Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- AKINCI, Ş. (2016). Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22.3, 169-190.
- AKINTÜRK, T., & ATEŞ, D. (2021). *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku, 24. Baskı*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- BELGE, A. M. (2021). Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artışına Katılma. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (İNÜHFD), 12(1)*, 33-7.
- ÇELİK, N. H. (2021). *Evlenmenin Hükümsüzlüğü*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- ÇINAR, Y. Y. (2022). *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Terekenin Tasfiyesi ve Sağ Kalan Eşin Talepleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- DEMİR, M. (2005). Türk Medeni Kanununa Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı ve Denkleştirme Alacağı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.61, 292-303.
- DURAL, M., ÖĞÜZ, T., & GÜMÜŞ, M. (2023). *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku 18. Baskı*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

- ERDOĞAN, İ. (2020). **Hukuka Giriş 2. Baskı**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- EREN, F. (2017). **Borçlar Hukuku Genel Hükümler 22. Baskı**. Ankara: Yetkin Yayınevi (Kısaltma: Borçlar Genel).
- EREN, F. (2023). **Borçlar Hukuku Özel Hükümler 11. Baskı**. Ankara: Legem Yayınevi (Kısaltma: Borçlar Özel).
- EREN, F., & DÖNMEZ, Ü. (2022). **Eren Borçlar Hukuku Şerhi Cilt 1**. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- EREN, F., & DÖNMEZ, Ü. (2022). **Eren Borçlar Hukuku Şerhi Cilt 2**. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- EREN, F., & DÖNMEZ, Ü. (2022). **Eren Borçlar Hukuku Şerhi Cilt III**. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- ERTAŞ, Ş. (2014). Eski Medeni Kanun Zamanında Evlenen Kişilerin Mal Rejimi Tasfiyesinde Bazı Hukuki Sorunlar. **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 15, Özel S., 2013**, 915-932.
- GENÇCAN, Ö. U. (2022). **Mal Rejimleri Hukuku 8. Baskı**. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- GÜMÜŞ, M. A. (2005). Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimi Olan Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Çerçevesinde Boşanma Davası, İştirak Nafakası, Maddi Tazminat ve/veya Yoksulluk Nafakası ve/veya Manevi Tazminat Talepleri İle Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki . **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. IX**, 383-402.
- GÜMÜŞ, M. A. (2008). **Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri**. İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- GÜNARSLAN, B. F. (2015). Değer Artış Payı Alacağının Artık Değer Hesabına Etkisi. **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 10(1)**, 1-39 (Kısaltma: Değer Artış Payı).

- GÜNARSLAN, F. B. (Temmuz 2016). Değer Artış Payı Alacağında Zamanaşımının Tabi Olduğu Süreler. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, sayı:22, 495-526 (Kısaltma: Zamanaşımı).
- GÜNERGÖK, Ö., & KAYIHAN, Ş. (2024). *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümleri 2. Baskı*. İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- HAMAMCIOĞLU, G. V. (2019). *Aile Hukuku Derneği Mal Rejimi Çalıştayı 26-27 Nisan 2019*. Ş. ŞİPKA. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- HATEMİ, H. (2023). *Aile Hukuku 10. Baskı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- HAVUTCU, A. (2020). 4721 Sayılı Tmk M. 227 Hükümünün 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğü Döneminde Mal Ayrılığı Rejimi İçin Uygulanabilirliği. . 7. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi (13-14 Mart 2020/Ankara) (UBAK)*, 17.,Asos Yayınları, 17-29.
- HAYRAN, B. (2004). *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Mal Rejimleri Şerhi*. Ankara: Adil Yayınevi.
- KARAMERCAN, F. (2023). *Katkı, Değer Artış Payı, Katılma Alacağı Davaları*, 8. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- KAYIHAN, Ş. (2021). *Hukukun Temel Kavramları 9. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- KAYIHAN, Ş., GÜNERGÖK, Ö., & HÜSEYİN, İ. (2022). *Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri*. İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- KILIÇOĞLU, A. M. (2021). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler 25. Baskı*. Ankara: Turhan Yayınevi (Kısaltma: Borçlar Genel).
- KILIÇOĞLU, A. M. (2021). *Katkı Katılma Alacağı*, 9. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi.
- KILIÇOĞLU, A. M. (2022). *Aile Hukuku 6. Baskı*. Ankara: Turhan Yayınevi.
- KURU, B. (2020). *Medeni Usul Hukuku El Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayınevi.

- MİDYAT, N. A. (2017). *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık (Kısaltma: Değer Artış Payı).
- MİDYAT, N. A. (2023). *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi (Kısaltma: Katılma Rejimi).
- MORTAŞ, S. (2015). *Yargısal Anlayışlar Işığında Eşler Arasında Mal Rejimleri*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- OĞUZMAN, K., & BARLAS, N. (2024). *Medeni Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar 30. Baskı*. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- OĞUZMAN, M. K., & ÖZ, T. (2024). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1. 22. Baskı*. İstanbul: Vedat Kitapçılık (Kısaltma: Borçlar Genel).
- OKTAY ÖZDEMİR, S. (2007). Mal Ayrılığı Rejiminde Eşlerin Mali Yükümlülükleri ve Evlilik Sona Erdikten Sonra Diğer Eşin Malvarlığında Bulunan Malların İadesi. *Prof.Dr.Ergon A. Çetingil ve Reyagen Kender'a Armağan* (s. 980-993). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (Kısaltma: Katkıların İadesi).
- OKTAY ÖZDEMİR, S. (2011). Yargıtay Kararları Işığında Katkı Payı Kavramı, Talep Koşulları ve Hesabı. *Prof.Dr.Şener AKYOL'a Armağan* (s. 597-618). İstanbul: Filiz Kitapevi (Kısaltma: Katkı Payı).
- ÖZ, T. (1990). *Doktrin ve Uygulamada Sebepsiz Zenginleşme*. İstanbul: Kazancı Yayınları.
- ÖZDAMAR, D., TOKAR, A. G., KAYIŞ, F., YAĞCIOĞLU, B., & AKGÜN TOKER, A. (2023). *Yasal Mal Rejimi ve Tasfiyesi 8. Baskı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ÖZDOĞAN, A. (2022). *Seçimlik Mal Rejimi Olarak Mal Ayrılığı Rejiminin Belirlenmesi Halinde Katkı Payı Alacağı*. İstanbul: Aristo Yayınevi.
- ÖZTAN, B. (2015). *Aile Hukuku, 6. Baskı*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- ÖZUĞUR, A. İ. (2015). *Mal Rejimleri, 8. Baskı*. Ankara: Turhan Kitabevi.

- SARI, S. (2007). *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*. İstanbul: Beşir Kitabevi.
- ŞIPKA, Ş. (2008). Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Tasfiyeyi ve Katılma Alacağını Talep Hakkına İlişkin Zamanaşımı Süreleri. *Prof.Dr.Bilge ÖZTAN'a Armağan* (s. 839-849). Ankara: Turhan Kitapevi (Kısaltma: Zamanaşımı).
- ŞIPKA, Ş. (2011). *Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık (Kısaltma: Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi).
- ŞIPKA, Ş., & ÖZDOĞAN, A. (2017). *Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasındaki Mal Varlığı Davaları*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- ULUÇ, Y. (2014). *Mal Rejimleri ve Tasfiyesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- YENİARAS, M. C. (2010). Değer Artış Payı Alacağı, , C.4, s.2010/6,. *İstanbul Barosu Dergisi*, C.4 2010/6, 3663-3689.
- YILMAZ, E. (1992). *Hukuk Sözlüğü 4. Baskı*. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- ZEYTİN, Z. (2006). Yasal Mal Rejiminde Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 10, S. 36, 299-317 (Kısaltma: Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi).
- ZEYTİN, Z. (2008 Mayıs). Artık Değere Katılma ve Değer Artış Payı Alacağında Zamanaşımı,. *Terazi Hukuk Dergisi* , Cilt 3, Sayı:21, 15-24 (Kısaltma: Zamanaşımı).
- ZEYTİN, Z. (2021). *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık (Kısaltma: Tasfiye).